

Kancelaria Prezesa
Rady Ministrów

Kompleksowa ewaluacja działań wdrażanych w ramach zadania publicznego WZAJEMNIE POTRZEBNI

Raport końcowy

**Zamawiający:
Stowarzyszenie Wspierania Aktywności BONA FIDES**

**Wykonawca:
Fundacja Rozwoju i Edukacji ProEdu**

Zadanie publiczne pn.: „Wzajemnie Potrzebni” zlecone przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów ze środków budżetu Państwa.

Lublin, grudzień 2023

Spis treści

Wprowadzenie.....	3
Metoda badań	4
Cel badań.....	8
Zakres terytorialny badań.....	9
Wyniki badań.....	10
Wyniki badań ankietowych	11
Wyniki badania CATI	36
CATI przedstawicieli Jednostek Samorządu Terytorialnego i organizacji działających w obszarze włączania społecznego oraz mieszkańców.....	42
CATI obywateli Ukrainy przybywających w Polsce.....	63
Zogniskowane wywiady grupowe FGI	71
Podsumowanie badań	130
Rekomendacje	132
Bibliografia.....	135
Załączniki	136

Wprowadzenie

Celem badań prowadzonych w ramach programu „Wzajemnie potrzebni” jest identyfikacja potrzeb, zasobów i barier Realizatorów projektów ukierunkowanych na stworzenia efektywnego systemu średnio- i długoterminowej pomocy i włączenia społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce (m. in. w zakresie zaspokajania potrzeb w obszarze mieszkalnictwa, rynku pracy, edukacji i innych usług społecznych). Przyjęcie takich założeń badawczych jest zgodne z działaniami instytucjonalnymi podejmowanymi w sferze polityki społecznej, które do roku 2030 mają dostosować obszary tejże polityki do aktualnych wyzwań stojących przed szeroko rozumianą sferą życia społecznego na każdym ze szczebli zarządzania publicznego: lokalnym, regionalnym, krajowym.

Działania samorządów powinny odwoływać się do wyników badań i analiz, m.in. takich jak realizowane w ramach projektu „Wzajemnie potrzebni”, gdyż zgodnie z art. 22, ust. 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, gdyż zadaniem samorządu województwa. Jest *„opracowanie, aktualizowanie i realizacja strategii wojewódzkiej w zakresie polityki społecznej będącej integralną częścią strategii rozwoju województwa obejmującej w szczególności programy: przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, współpracy z organizacjami pozarządowymi – po konsultacji z powiatami”¹.*

¹ Art. 22, ust. 2 Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004, <https://lex.lego.pl/ustawa-o-pomocy-spoecznej/art-22/> (dostęp 21.12.2023)

Metoda badań

Zakładając, że wykluczenie społeczne określa sytuację w której dana jednostka, będąca członkiem społeczeństwa, nie może normalnie uczestniczyć w działaniach obywateli tego społeczeństwa, przy czym ograniczenie to nie wynika z jej wewnętrznych przekonań, ale znajduje się poza kontrolą wykluczonej jednostki, w badaniach postanowiono zbadać cztery grupy respondentów, do każdej kierując dostosowane narzędzie badawcze.

Badania przeprowadzono wśród dwóch czterech grup respondentów:

1. Przedstawicieli organizacji działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce.
2. Rodzin - obywateli Ukrainy przebywających w Polsce.
3. Przedstawicieli Jednostek Samorządu Terytorialnego, działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce.
4. Przedstawicieli społeczności lokalnej, w której podejmowane są działania na rzecz włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce.

Przyjęcie takiego założenia po pierwsze wynika z odniesienia się do zasad, w myśl których jednostki lub grupy społeczne wchodzą we wzajemne relacje w celu zaspokajania określonych potrzeb. Po drugie wiąże się z przyjętym rozumieniem pojęcia integracji społecznej i międzykulturowej, które zakłada, że integracja społeczna to tendencja do tego, aby osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym miały możliwość pełnego uczestnictwa w życiu społecznym, a tym samym mogły cieszyć się odpowiednim poziomem życia. Takie założenie oznacza, że osoby te powinny stać się częściami integralnymi systemu społecznego, w celu:

1. Zapewnienia dobrej jakości życia osób zagrożonych lub dotkniętych wykluczeniem społecznym;
2. Przeciwdziałania rodzeniu się zjawisk patologicznych, mogących negatywnie wpływać na funkcjonowanie nie tylko osób zagrożonych lub dotkniętych wykluczeniem, ale całych społeczności w których takie jednostki/rodziny żyją.

Najogólniej mówiąc termin wykluczenie społeczne określa sytuację w której:

1. dana jednostka będąca członkiem społeczeństwa nie może normalnie uczestniczyć w działaniach obywateli tego społeczeństwa, przy czym ograniczenie to nie wynika z jej wewnętrznych przekonań, ale znajduje się poza kontrolą wykluczonej jednostki.
2. Wykluczenie społeczne jest zjawiskiem wielowymiarowym i w praktyce oznacza niemożność uczestnictwa w życiu gospodarczym, politycznym jak i kulturowym, w wyniku braku dostępu do zasobów, dóbr i instytucji, ograniczenia praw społecznych oraz deprivacji potrzeb².

Wykluczenie społeczne jest więc sytuacją, która może trwale uniemożliwić lub znacznie utrudnić jednostce lub grupie pełen uczestnictwo społeczne w postaci:

- pełnienia ról społecznych,
- korzystania z dóbr publicznych i infrastruktury społecznej,
- gromadzenie zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób.³

Błędnie pojęciem wykluczenia społecznego utożsamia się z pojęciem ubóstwa. Są to pojęcia pokrewne jednak wykluczenie społeczne jest pojęciem szerszym, gdyż oprócz niskich dochodów zwraca też uwagę na inne czynniki powodujące wyłączenie jednostek z funkcjonowania w życiu społecznym. Zależność między ubóstwem, a wykluczeniem społecznym może mieć charakter sprzężenia zwrotnego tzn. ubóstwo może powodować wykluczenie, ale i może być jego skutkiem.

W celu uniknięcia takich uogólnień, innym kluczowym procesem dla prowadzonych badań jest proces integracji. Integracja ogólnie oznacza wytwarzanie się silnych relacji pomiędzy jednostkami w danej grupie⁴. Integracja społeczna dotyczy przede wszystkim ludzi lub grup ludzi, którzy znajdują się w sytuacji deprivacji, segregacji lub marginalizacji. Z kolei integracja międzykulturowa zakłada poszerzanie własnej tożsamości jednostkowej i społecznej przez kontakt z innymi kulturami, kształtowanie rozumienia odmienności kulturowych, wyzbywanie się uprzedzeń i stereotypów (np. etnicznych bądź religijnych) oraz

² K. Ratajczak, Wstęp [w:] Wykluczenie społeczne wczoraj i dziś, red. H. Grzesiak, M. Fryz, K. Ratajczaka, Poznań 2021, s. 3.

³ R. Szarfenberg, Problemy definicyjne zjawiska wykluczenia, Raport Grupy nr 2 Zespołu Zadaniowego ds. Reintegracji Społecznej, Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2003, s. 17.

⁴ P. Sztompka, Słownik socjologiczny 1000 pojęć, Znak Horyzont, Kraków 2020, s.120.

propagowanie postaw tolerancji i dialogu⁵. Celem integracji społecznej jest kompleksowa poprawa warunków życia jednostek, zaoferowanie im takich samych możliwości kształcenia, zatrudnienia i gospodarki, z jakich korzysta reszta społeczeństwa. Integracja społeczna oznacza więc dostęp do systemu edukacji i zdrowia, możliwości pracy, możliwość posiadania przyzwoitych mieszkań, bezpieczeństwo obywateli itd.

Aby oba procesy – integracji społecznej i kulturowej, były możliwe do zrealizowania w proces integracji muszą zaangażować się na równi same osoby zagrożone wykluczeniem, deprivacją potrzeb i marginalizacją (w tym przypadku osoby w tym Ukraińcy i ich rodziny dotknięte deprivacją potrzeb lub zagrożone takim zjawiskiem) oraz pozostałe podmioty życia społecznego, z jednej strony gwarantujące formalne zaspokojenie potrzeb - samorząd oraz przedstawiciele dwóch grup wspierających proces włączenia społecznego, stowarzyszenia i organizacje pozarządowe. Wreszcie czwarty podmiot - społeczność do której jednostka/grupa zagrożona wykluczeniem miałaby być włączona.

Integracja jest rozpatrywana na czterech zasadniczych płaszczyznach, które są połączeniem integracji systemowej i społecznej:

- Integracja kulturowa (akulturacja) rozumiana jako nabycie kulturowych zasad niezbędnych do odnajdywania się w różnych sytuacjach oraz nabycie kompetencji językowej; znajomość języka kraju osiedlenia jest najważniejszym aspektem integracji,

- Integracja strukturalna (umiejscowienie) rozumiana jako osiągnięcie określonej pozycji w społeczeństwie. Integracja strukturalna odnosi się do statusu prawnego imigrantów (posiadanie obywatelstwa, pobytu stałego, czasowego itp.), osiągnięć zawodowych i kwalifikacji oraz częstotliwości kontaktów społecznych,

- Integracja społeczna (interakcje) rozumiana jako indywidualne nastawienie, interakcje w przestrzeni publicznej oraz prywatne relacje społeczne imigrantów/ek. Interakcje opierają się na kontakcie i zawsze wiążą się z kosztem: czasu, energii itp. Dlatego imigrantom może być łatwiej budować relacje społeczne we własnej „społeczności narodowej”, w ojczystym języku; oczywiście taka postawa może ograniczać kontakty ze społecznością przyjmującą,

- Integracja identyfikacyjna (wymiar emocjonalny) rozumiana jako emocjonalna oraz poznawcza relacja ze społeczeństwem, która może się opierać na wartościach, poczuciu obywatelskiej powinności lub „życzliwej” obojętności. We współczesnych społeczeństwach

⁵ S. Frydrychowicz (red.), Wyzwania integracji społecznej w Polsce, Kraków : Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum, 2018.

mamy do czynienia przede wszystkim z pozytywną obojętnością oraz obywatelską odpowiedzialnością⁶.

W przeprowadzonych badaniach oparto się na metodzie triangulacji, metodzie stosowanej w badaniach społecznych, w celu zapewnienia wysokiej jakości prowadzonych badań i ograniczenie błędu pomiaru. W przypadku przeprowadzonych badań zastosowano

triangulacje danych – porównywanie badań prowadzonych na różnych grupach respondentów oraz w różnych miejscach,

triangulacje teorii – sięgnięto po wiele koncepcji teoretycznych, w celu tłumaczenia zjawiska społecznego jakim jest wykluczenie społeczne i integracja – teorie integracji społecznej i systemowej, koncepcji wykluczenia społecznego

triangulacje metod – połączono w pomiarze dwie metody badawcze – ilościową (CAPI (Computer Assisted Personal Interview) wywiad personalny, wspomagany komputerowo; CAWI – (Computer-Assisted Web Interview) – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW; CATI - (Computer-assisted telephone interviewing), czyli wspomagany komputerowo wywiad telefoniczny i jakościową FGI – (Focus Group Interviews) – zogniskowany wywiad grupowy.

⁶ M. Siciarek, Integracja imigrantów i imigrantek przewodnik pomorski, s.7-8,
[https://www.metropoliagdansk.pl/upload/files/58_Przewodnik_integracja_imigrantek_i_imigrantow\(1\).pdf](https://www.metropoliagdansk.pl/upload/files/58_Przewodnik_integracja_imigrantek_i_imigrantow(1).pdf) (data dostępu 17.12.2023)

Cel badań

Zasadniczymi celami badań przeprowadzonych w ramach projektu „Wzajemnie potrzebni” było:

1. Zweryfikowanie i opisanie problemów z jakim muszą mierzyć się w życiu codziennym osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym (w tym obywatele Ukrainy przebywający w Polsce).
2. Identyfikacji potrzeb i barier mogących utrudniać stworzenie efektywnego systemu średnio- i długoterminowej pomocy i włączenia społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce (m. in. w obszarze mieszkalnictwa, rynku pracy, edukacji i innych usług społecznych)

Zakres terytorialny badań

Badania ankietowe zostały przeprowadzone na próbie ogólnopolskiej. Badania objęły 788 osób z 16 województw.

Badania CATI i zogniskowane wywiady grupowe FGI zostały przeprowadzone w pięciu województwach Polski:

- a) na terenie województwa podlaskiego: Gmina Mońki, Jaświły, Goniądz i Jasionówka
- b) na terenie województwa śląskiego, Dąbrowa Górnicza
- c) na terenie województwa zachodniopomorskiego, Gmina Będzino
- d) na terenie województwa dolnośląskiego, gmina Bielawa
- e) na terenie województwa mazowieckiego, Żyrardów

Dobór obszaru był podyktowany wytycznymi konkursowymi a jednocześnie zróżnicowaniem zamożności mieszkańców poszczególnych obszarów. Zgodnie z danymi GUS za lata 2019 -2021 wysokość produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca w analizowanych regionach jest zróżnicowana. Od zamożnego województwa mazowieckiego (PKB na 1 mieszkańca w 2021 roku wyniosło 107 711 zł), po mniej zamożne województwa podlaskie (50 628 zł na 1 mieszkańca) i zachodniopomorskie (58 323 zł na 1 mieszkańca)⁷. Prowadzenie analizy w obszar o zróżnicowanym dochodzie jest istotne z punktu widzenia prowadzonej analizy, w której wykluczenie społeczne może być następstwem np. ubóstwa. Możliwość z problemami i potrzebami z jednej strony mieszkańców z drugiej strony instytucji w obszarach zróżnicowanych jeśli chodzi o dochód, pozwala na bardziej pogłębione i rzetelne analizy.

Tabela 1. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca – zestawienie GUS Płeć osób badanych

Nazwa	produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca		
	2019 [zł]	2020 [zł]	2021 [zł]
DOLNOŚLĄSKIE	65 164	67 104	76 748
MAZOWIECKIE	96 519	97 093	107 711
PODLASKIE	43 072	45 345	50 628
ŚLĄSKIE	61 136	61 641	71 595
ZACHODNIOPOMORSKIE	49 581	51 790	58 323

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablica> (data dostępu 21.12.2023)

⁷ GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablica> (data dostępu 21.12.2023)

Wyniki badań

W celu poznania ogólnej opinii na temat sytuacji w badanych gminach, jakości życia mieszkańców oraz sposobów przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu wykorzystano triangulację: metod, teorii i danych. W tym celu użyto kwestionariusza ankiety⁸, wywiadu telefonicznego wspomaganego komputerowo CATI⁹ i zogniskowanych wywiadów grupowych FGI¹⁰. Narzędzia: CATI i kwestionariusz ankiety składały się z bloków zagadnień poruszających zagadnienia zgodne z założeniami koncepcji wykluczenia społecznego Hilary Silver, która proponuje ujęcie wykluczenia społecznego między innymi w wymiarze solidarności i specjalizacji¹¹. W perspektywie solidarnościowej podstawą społecznej ekskluzji jest zerwanie więzi społecznej między jednostką a społeczeństwem. W stworzonym narzędziu diagnozowano stopień solidarności grupy z osobami zagrożonymi wykluczeniem pytając je m.in. o gotowość do integracji, o znajomość problemów występujących w społeczności lokalnej w której żyją. W perspektywie specjalizacji ekskluzja jest powodowana postępującym zróżnicowaniem społecznym, wykluczenie społeczne jest tutaj tożsame z dyskryminacją, oznacza bowiem ograniczony dostęp między innymi do istotnych zasobów i działań. W badaniach zapytano respondentów o działania niezbędne do efektywnego wsparcia osób zagrożonych ekskluzją oraz o współpracę różnych podmiotów na rzecz osób zagrożonych ekskluzją i jakość tej współpracy.

⁸ Załącznik nr: 1

⁹ Załącznik nr: 2,3,4,5.

¹⁰ Załączniki nr: 6,7,8,9.

¹¹ M. Adamczyk, 2021. Factors influencing ways of organising life in old age in the context of social exclusion risk. The case of Poland, *Entrepreneurship and Sustainability Issues* 8(4): 418-430.

[https://doi.org/10.9770/jesi.2021.8.4\(25\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2021.8.4(25))

Wyniki badań ankietowych

Kwestionariusz ankiety zawierał: Blok zagadnień poświęcony ocenie stopnia występowania trudności wśród osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym u obywateli Ukrainy przebywających w Polsce, w obszarze trudności:

1. edukacyjnych;
 2. społecznych i socjalnych;
 3. w sferze kultury i sportu;
 4. rynku pracy;
 5. psychologicznych.
- Blok zagadnień poświęcony działaniom potrzebnym dla efektywnego wsparcia osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym obywateli Ukrainy przebywających w Polsce w obszarze:
 1. działania w zakresie mieszkalnictwa;
 2. działania w zakresie rynku pracy;
 3. działania w zakresie edukacji;
 4. działania w zakresie usług społecznych.
 - Blok zagadnień poświęcony najczęściej występującym problemom wśród osób i rodziny zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym wśród obywateli Ukrainy przebywającym w Polsce.
 - Blok zagadnień poświęconych działaniom realizowanym wobec osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym wobec obywateli Ukrainy przebywających w Polsce.

Opis sposobu przeprowadzenia badań ankietowych

Ankiety wypełniane były w bezpośrednim kontakcie z respondentami, jak również kontakcie telefonicznym oraz respondenci uzyskując ankietę drogą mailową sami wypełniali ankiety. Łącznie wysłano 1200 maili z prośbą o wypełnienie ankiety. W kontakcie bezpośrednim i kontakcie telefonicznym wypełniono 870 ankiet. Pozostałe zostały wypełnione zostały drogą mailową. Ankiety drogą mailową zostały wysłane do pracowników organizacji włączenia społecznego oraz Jednostek Samorządu Terytorialnego z terenu całej Polski, jak również poprzez bazę osób korzystających ze wsparcia Stowarzyszenia Wspierania Aktywności BONA FIDES w ramach działań szkoleniowych. Badanie było

przeprowadzone w dniach od 27.11.do 20.12.2023 na terenie samorządów, które uruchomiły Społeczne Agencje Najmu oraz na terenie całej Polski.

Osoby badane

W badaniu ankietowym wzięło udział 1018 osób w wieku od 28 do 75 lat przy średniej $M=43,4$. W próbie z terenów gmin, w których działają Społeczne Agencje Najmu, było 230 badanych, w wieku w wieku od 25 do 63 lat $M= 42,1$, a próbie ogólnopolskiej 788 osób, w wieku od 28 do 75 lat przy średniej $M=43,4$. Wśród respondentów kobiety stanowiły 69,6% w próbie z terenów, gdzie działają SAN, a w próbie ogólnopolskiej - 80,6 % (Tabela 2).

Tabela 2. Płeć osób badanych

Płeć:	Próba w SAN		Próba ogólnopolska	
	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%
Kobieta	160	69,6	636	80,6
Mężczyzna	70	30,4	153	19,4

Osoby badane pracujący w organizacjach działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce stanowiły 45,2% badanych, zaś pracownicy Jednostki Samorządu Terytorialnego stanowili 54,8 % badanych.

Tabela 3. Miejsce pracy osób badanych

Miejsce pracy:	Próba w SAN		Próba ogólnopolska	
	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%
Organizacja działająca w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce	105	45,6	356	45,2
Jednostka Samorządu Terytorialnego	125	54,4	432	54,8

Tabela 4. Zajmowane stanowisko osób badanych

Zajmowane stanowisko:	<i>Próba w SAN</i>		<i>Próba ogólnopolska</i>	
	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Pracownik PCPR	8	3,5	69	8,9
Pracownik OPS	55	23,6	331	42,1
Pracownik DPS, WTZ, ZAZ	4	1,7	23	2,9
Pracownik CUS	10	4,3	44	5,6
Pracownik PUP	2	0,9	12	1,5
Przedstawiciel organizacji pozarządowych/ grup nieformalnych, działających na rzecz integracji społecznej	16	6,8	94	11,9
Przedstawiciel spółdzielni socjalnych i podmiotów ekonomii społecznej	15	6,5	16	2,0
Koło Gospodyń Wiejskich	0	0,0	14	1,8
Ochotnicza Straż Pożarna	4	1,7	17	2,2
Pracownik Urzędu Gminy	35	15,2	38	4,7
Pracownik Urzędu Miasta	53	22,9	25	3,2
Pracownik szkoły, przedszkola, żłobka, świetlicy	28	12,2	40	4,8
Pracownik instytucji kultury i bibliotek gminnych/ miejskich	2	0,9	10	1,3
Przedstawiciel organizacji i klubów sportowych	5	2,2	10	1,3
Przedstawiciel zakładów opieki zdrowotnej	1	0,4	18	2,3
Przedstawiciel Kościołów i związków wyznaniowych	0	0,0	9	1,2
Inne, jaki? Policja, sąd, kuratorzy sądowi, OIK, pracownik naukowy, prokurator, ROPS, prawnik psycholog, sołtys, Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, fizjoterapeuta	0	0	18	2,3

Staż pracy osób badanych w próbie z terenów gmin, w których działają Społeczne Agencje Najmu, od 5 do 42 lat przy średniej $M=12$ lat, a próbie ogólnopolskiej od 5 do 44 lat $M= 14,8$. W badaniach założono, że ważnym czynnikiem mogącym mieć wpływ na ocenę trudności występujących w gminie i możliwość przeciwdziałania tym zjawiskom, będzie mieć staż pracy osób badanych. To doświadczenie i znajomość realiów życia w danym rejonie pozwala na bardziej rzetelną ocenę. Równie istotne jest wykształcenie, które zmienia optykę oceny warunków życia. Przy nawet krytycznej ocenie może dostarczać wiedzy i zdolności do krytycznego i samodzielnego myślenia oraz bardziej realnej oceny sytuacji panującej na badanych obszarach.

Tabela 5. Wykształcenie osób badanych

Wykształcenie osób badanych:	<i>Próba w SAN</i>		<i>Próba ogólnopolska</i>	
	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Podstawowe	0	0	2	0,3
Zawodowe	22	9,6	19	2,4
Średnie	11	4,7	82	10,4
Wyższe	197	85,7	686	86,9

Tabela 6. Miejsce pracy osób badanych z próby z terenów gmin, w których działają SAN

Miejsce pracy:	<i>Próba w SAN</i>	
	<i>N</i>	<i>%</i>
Gmina Mońki, Jaświły, Goniądz i Jasionówka	99	43,0
Dąbrowa Górnicza	31	13,5
Gmina Będzino	34	14,8
Gmina Bielawa	30	13,0
Żyrardów	36	15,7

W próbie z terenów gmin, w których działają Społeczne Agencje Najmu, 43% ankietowanych pracuje na terenie gmin Mońki, Jaświły, Goniądz i Jasionówka, 13,5% w Dąbrowie Górniczej, 14,8% w gminie Będzino i 13% w gminie Bielawa, 15% Żyrardowa.

W zaproponowanej perspektywie solidarnościowej podstawą społecznej ekсклюzy jest zerwanie więzi społecznej między jednostką a społeczeństwem. W stworzonym narzędziu diagnozowano stopień solidarności grupy z osobami zagrożonymi wykluczeniem pytając je m.in. o gotowość do integracji oraz znajomość poszczególnych problemów występujących w społeczności lokalnej w której żyją. W tym celu zadano respondentom pytanie o to czy wśród osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym u obywateli Ukrainy przebywającym na badanym terenie występują następujące trudności.

Trudności

W przypadku trudności edukacyjnych respondenci wskazali przede wszystkim na: problemy z adaptacją (łącznie wskazało na ten problem 15,6 % wszystkich badanych w tej grupie) i problemy z nauką (łącznie odpowiedziało tak 18,7 % wszystkich badanych w tej grupie). W przypadku trudności społecznych i socjalnych respondenci wskazali na problemy z dostępem do opieki medycznej (raczej tak, tak i zdecydowanie tak odpowiedziało 14,6% wszystkich badanych z tej grupy). Bardzo ważnym problemem zdaniem badanych jest brak instytucji, gdzie można zgłosić się z problemami psychicznymi. Uważa tak co piąty badany respondent (21,6 %) z terenu gmin objętych badaniem, w których działają SAN. Tak opinia w bardzo wyraźny sposób wpisuje się w szereg badań ogólnopolskich stwierdzających problem w obszarze szeroko rozumianego zdrowia psychicznego i braku odpowiedniej opieki w tym zakresie. Dane potwierdzają konieczność zwiększenia infrastruktury medycznej w tym placówek pierwszego kontaktu. Temat zdrowia psychicznego opuszcza peryferyjne obszary problemów społecznych. Natomiast wskazywanie na problemy z dostępem do opieki medycznej, są kolejnym głosem w dyskusji na koniecznością reformy systemu opieki zdrowotnej w Polsce, która zmagą się z szeregiem problemów.

Tabela 7. Trudności obecnie występujące wśród osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym u obywateli Ukrainy przebywających w Polsce według osób badanych z terenu gmin, w których działają SAN (N=230) – trudności edukacyjne, społeczne i socjalne

Trudności edukacyjne								
	zdecydowanie nie	nie	raczej nie	raczej tak	tak	zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć/ nie wiem	M
Niewystarczające wsparcie otrzymywane od nauczycieli	30,4%	30,9%	27,8%	4,8%	1,7%	0,8%	2,6%	2,2
Problemy z nauką dzieci	11,7%	37,4%	29,5%	13,5%	3,5%	1,7%	2,2%	2,6
Problemy z adaptacją dzieci w szkole	13,9%	36,9%	31,3%	8,7%	4,3%	2,6%	1,7%	2,6
Brak dostępu do żłobków i przedszkoli	8,2%	37,%	41,3%	6,9%	1,7%	1,3%	2,1%	2,6
Trudności społeczne i socjalne								
Brak środków finansowych umożliwiających samodzielne funkcjonowanie	13,9%	43%	24,3%	10%	4,8%	2,1%	1,3%	2,5
Brak stabilności w zakresie miejsca zamieszkania	22,6%	39,1%	20,8%	8,2%	4,3%	3,4%	0,8%	2,4
Brak wsparcia w załatwianiu spraw związanych ze świadczeniami (np. zasiłkami)	26,5%	38,7%	23%	4,3%	4,3%	1,3%	1,3%	2,2
Trudności w załatwianiu spraw urzędowych	21,7%	34,7%	28,7%	6%	3,9%	2,6%	1,7%	2,4
Problemy z dostępem do opieki medycznej	10,8%	33%	39,1%	10,8%	3,4%	0,4%	1,3%	2,6
Brak instytucji, gdzie można zgłosić się z problemami psychicznymi	12,6%	29,5%	33,5%	14,7%	6,1%	0,8%	2,1%	2,7
Poczucie izolacji w środowisku przebywania	18,2%	33%	33%	6,9%	6,5%	0%	1,3%	2,5

Ważnym elementem przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, także w rozumieniu budowania silnej więzi solidarnościowej w społeczności, jest udział w kulturze i rekreacji. Dlatego w badaniu zapytano respondentów o występowanie trudności w tym obszarze. Respondenci w pierwszej kolejności wskazali na brak zajęć sportowych darmowych lub dofinansowywanych (9,7%) i brak warsztatów kulturalnych (9,2%). W obszarze pracy były to natomiast trudności w obszarze: niewystarczających kwalifikacji (wykształcenie) blisko 21,9 %; niewystarczające doświadczenie zawodowe (19,3%) uważa tak blisko co piąty badany w tej grupie i brak wiedzy na temat możliwości przekwalifikowania, doksztalcania się i/lub

podnoszenia swoich kwalifikacji i umiejętności zawodowych (14,1%). W trudnościach psychologicznych blisko 20% respondentów wskazało na brak umiejętności proszenia o pomoc a 16,5% wskazało na stany depresyjne.

Tabela 8. Trudności obecnie występujące wśród osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym u obywateli Ukrainy przebywających w Polsce według osób badanych z terenu gmin, w których działają SAN (N=230) – trudności w sferze kultury i sportu, na rynku pracy oraz trudności psychologiczne

Trudności w sferze kultury i sportu								
	zdecydowanie nie	nie	raczej nie	raczej tak	Tak	zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć/ nie wiem	M
Trudności w dostępie do instytucji kultury	21,3%	38,7%	31,3%	3,5%	3,5%	0%	0,8%	2,3
Trudności w dostępie do instytucji sportowych	21,7%	39,5%	30,8%	3,9%	2,6%	0%	0,8%	2,3
Brak zajęć sportowych darmowych lub dofinansowywanych	24,1%	32,5%	31,1%	4,4%	5,3%	0%	2,6%	2,3
Brak warsztatów kulturalnych	19,3%	42,1%	26,8%	4,8%	4,4%	0,0%	3,1%	2,3
Trudności na rynku pracy								
Brak wiedzy na temat lokalnego rynku pracy (gdzie szukać pracy)	18,9%	34,2%	29,8%	7,0%	3,5%	2,6%	3,9%	2,5
Niewystarczające kwalifikacje (wykształcenie)	13,6%	22,8%	34,6%	13,2%	3,9%	4,8%	6,6%	2,8
Niewystarczające doświadczenie zawodowe	14,9%	28,5%	30,7%	10,1%	5,7%	3,5%	6,1%	2,7
Brak wiedzy na temat możliwości przekwalifikowania, dokończenia i/lub podnoszenia swoich kwalifikacji i umiejętności zawodowych	14,5%	39,0%	27,2%	5,3%	7,5%	1,3%	5,7%	2,5
Trudności psychologiczne								
Poczucie osamotnienia	18,9%	28,9%	33,3%	10,1%	3,5%	2,2%	3,5%	2,6
Poczucie bezsilności	9,2%	32,0%	38,6%	8,3%	5,7%	3,1%	3,1%	2,8
Trudności w proszeniu o pomoc	11,5%	37,4%	29,5%	11,5%	6,2%	1,8%	2,2%	2,7
Brak poczucia bezpieczeństwa	16,3%	35,2%	32,2%	6,2%	5,3%	2,6%	2,6%	2,6
Stany depresyjne	4,0%	30,0%	37,4%	10,1%	4,4%	1,8%	12,3%	2,8

W przypadku badania na próbie ogólnopolskiej (N=788), rozkład odpowiedzi wygląda nie co inaczej, choć część problemów jest podobna dla różnych miejsc w Polsce. Zaliczają się do nich problemy z adaptacją w szkole. Uważa tak ponad połowa badanych w populacji badania ogólnopolskiego (63,6%) oraz trudności w nauce (57,8% respondentów). W badaniu ogólnopolskim respondenci wyraźnie wskazali, że trudności w sferze edukacyjnej to także problemy z infrastrukturą, świadczy o tym poziom wskazań na problem z dostępem do żłobków i przedszkoli – 64,6% respondentów zgadza się że jest to problem.

W obszarze trudności społecznych i socjalnych, respondenci z próby ogólnopolskiej wskazali na problemy ze stabilnością w zakresie miejsca zamieszkania i brakiem środków finansowych umożliwiających samodzielne mieszkanie. Zdecydowanie wskazało na te problemy odpowiednio 16,3% i 13,2%.

Podobnie jak w przypadku respondentów z terenu gmin, w których działają SAN (N=230), taki i w próbie ogólnopolskiej (N=788) ważne okazały się trudności z dostępem do opieki medycznej, uważa tak ponad połowa badanych z tej grupy 51,4 % oraz brak instytucji, gdzie można zgłosić się z problemami psychicznymi 65% badanych. W zagadnienie zdrowia psychicznego i jakości życia wpisuje się również wskazanie respondentów na stany depresyjne jako jedne z problemów dotyczących osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym 68, 1%. Jest to problem równie ważny dla obu badanych grup. W obszarze kultury i sportu najważniejsze okazały się trudności z dostępem do instytucji kultury 59,6%. W obszarze rynku pracy najważniejsze okazały się: brak doświadczenia i wykształcenia, w obu przypadkach wskazało na tą trudność 78,5 % badanych. Jest to problem ważny dla obu grup objętych badaniem.

Tabela 9. Trudności obecnie występujące wśród osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym u obywateli Ukrainy przebywających w Polsce według osób badanych z próby ogólnopolskiej (N=788)

Trudności edukacyjne								
	zdecydowanie nie	Nie	raczej nie	raczej tak	tak	zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć/ nie wiem	M
Niewystarczające wsparcie otrzymywane od nauczycieli	8,4%	17,4%	31,3 %	19,2 %	11,4%	6,0%	6,3%	3,3
Problemy z nauką dzieci	1,0%	7,0%	17,4 %	22,3 %	25,8%	9,7%	4,0%	4,1
Problemy z adaptacją dzieci w szkole	0,6%	8,6%	23,1 %	29,5 %	21,4%	12,7%	4,1%	4,0
Brak dostępu do żłobków i przedszkoli	1,7%	10,0%	20,5 %	26,1 %	28,8%	9,7%	3,2%	4,0
Trudności społeczne i socjalne								
Brak środków finansowych umożliwiających samodzielne funkcjonowanie	2,4%	9,8%	16,9 %	30,6 %	25,2%	13,2%	1,9%	4,1
Brak stabilności w zakresie miejsca zamieszkania	1,2%	5,8%	14,8 %	33,6 %	27,3%	16,3%	1,5%	4,3
Brak wsparcia w załatwianiu spraw związanych ze świadczeniami (np. zasiłkami)	6,8%	26,1%	25,9 %	15,7 %	15,4%	9,1%	1,3%	3,3
Trudności w załatwianiu spraw urzędowych	3,6%	20,9%	22,7 %	20,4 %	20,5%	9,8%	2,2%	3,6
Problemy z dostępem do opieki medycznej	5,8%	18,0%	22,1 %	24,4 %	21,6%	5,4%	2,8%	3,6
Brak instytucji, gdzie można zgłosić się z problemami psychicznymi	3,7%	13,9%	15,9 %	25,8 %	29,4%	9,8%	1,9%	3,9
Poczucie izolacji w środowisku przebywania	2,4%	14,8%	18,1 %	27,0 %	26,6%	7,4%	3,9%	3,9
Trudności w sferze kultury i sportu								
Trudności w dostępie do instytucji kultury	5,8%	28,1%	24,0 %	18,2 %	17,4%	4,1%	2,4%	3,3
Trudności w dostępie do instytucji sportowych	6,3%	27,9%	25,0 %	19,0 %	15,8%	3,6%	2,4%	3,2
Brak zajęć sportowych darmowych lub dofinansowywanych	4,4%	25,5%	20,5 %	19,1 %	18,7%	8,1%	3,8%	3,5
Brak warsztatów kulturalnych	4,7%	25,9%	20,8 %	19,6 %	19,2%	5,6%	3,2%	3,4
Trudności na rynku pracy								
Brak wiedzy na temat lokalnego rynku pracy (gdzie szukać pracy)	4,1%	19,0%	17,8 %	22,2 %	24,7%	9,9%	2,2%	3,8
Niewystarczające kwalifikacje (wykształcenie)	1,8%	5,9%	11,6 %	30,2 %	33,2%	15,1%	3,1%	4,4
Niewystarczające doświadczenie zawodowe	1,7%	5,3%	11,6 %	29,6 %	32,9%	16,0%	3,2%	4,4
Brak wiedzy na temat możliwości przekwalifikowania, doksztalcenia się i/lub podnoszenia swoich kwalifikacji i umiejętności zawodowych	2,2%	8,9%	15,1 %	27,4 %	31,9%	12,3%	2,7%	4,2

Trudności psychologiczne								
Poczucie osamotnienia	1,5%	11,4%	14,6 %	25,4 %	29,1%	12,8%	5,0%	4,1
Poczucie bezsilności	1,7%	11,3%	13,7 %	24,1 %	26,8%	17,7%	4,9%	4,2
Trudności w proszeniu o pomoc	4,6%	17,8%	13,5 %	24,0 %	25,8%	11,8%	2,6%	3,9
Brak poczucia bezpieczeństwa	2,1%	14,2%	15,0 %	24,0 %	26,8%	12,2%	5,5%	4,0
Stany depresyjne	1,8%	10,9%	11,2 %	25,0 %	28,1%	15,0%	8,1%	4,2

Badając obszary wsparcia i ocenę i efektywności podobnie jak w obszarze trudności wzięto pod uwagę opinię dwóch grup respondentów: pierwszej grupy respondentów z gmin objętych badaniem, w których działają Społeczne Agencje Najmu oraz próbę ogólnopolską. Przyjęcie tej porównawczej perspektywy pozwoliło na stwierdzenie faktu, czy przyjęte formy wsparcia są efektywne nie tylko na wybranym obszarze Polski, ale być może są to działania, których oddziaływanie może mieć szerszą skalę.

W badaniu podjęto próbę stwierdzenia jakie działania w czterech wybranych obszarach są potrzebne i następnie zapytano o ich efektywność. Uwzględniono następujące działania w zakresie:

- mieszkalnictwa;
- rynku pracy;
- w zakresie edukacji;
- w zakresie usług społecznych;

W grupie osób z terenu gmin objętych działaniem SAN, w zakresie mieszkalnictwa najważniejsze okazało się podjęcie działań zapewniających: mieszkania socjalne – 96,4 %; przeznaczanie dodatkowych lokali mieszkalnych 94,8% oraz pomoc finansowo przy adaptacji remontowanych lokali 91,6%. W przypadku próby ogólnopolskiej rozkład odpowiedzi wyglądał odmiennie, najważniejsze obszary działań to przeznaczenie dodatkowych lokali mieszkalnych (87,7%) oraz zapewnienie mieszkania socjalnego 82,6%.

W zakresie rynku pracy respondenci z grupy osób z terenu gmin, w których działają SAN wskazało przede wszystkim na działania polegające na wsparciu w kontakcie z urzędem pracy 98,3%, wsparcie w uzyskaniu dostępu do instrumentów i usług rynku pracy 97,8 % i wsparcie asystenta pracy - poradnictwo zawodowe 98,3%. Respondenci z próby ogólnopolskiej uznali za istotne działania w zakresie wsparcia w kontakcie z pracodawcami 93,8% oraz wsparcie

asystenta pracy - czyli poradnictwo zawodowe 91,8%. Za równie ważne uznali zapewnienie kursów i szkoleń 90,4%.

W zakresie edukacji respondenci wskazali przede wszystkim na konieczność podjęcia działań w zakresie profilaktyki i wsparcia zdrowia psychicznego 96,9% badanych oraz wsparcia w kontaktach z placówkami edukacyjnymi 94,7%. Równie ważne dla respondentów z próby ogólnopolskiej okazały się w zakresie profilaktyki i wsparcia zdrowia psychicznego 89,8% badanych oraz wsparcia w kontaktach z placówkami edukacyjnymi 84,5%. To niezwykle ważne, że badani zarówno w grupie zawężonej jak i ogólnopolskiej uznają zdrowie psychiczne za najważniejszy obszar wsparcia.

Ostatni brany pod uwagę obszar działań odnosił się do usług społecznych. Respondenci w obu badanych populacjach uznali za ważne działania w obszarze poradnictwa psychologicznego -99,2% wszystkich wskazań w grupie zawężonej i 92,4 % w próbie ogólnopolskiej oraz zapewnienie opieki osobom z niepełnosprawnością 99,2% próba zawężona i 92,2 %. Szczegółowe rozkłady danych prezentują tabele poniżej. Z badań wynika, że problem zdrowia psychicznego staje się ważnym obszarem życia Polaków, być może w wyniku doświadczeń związanych z pandemią Covid 19.

Tabela 10. Potrzebne działania dla efektywnego wsparcia osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym obywateli Ukrainy przebywających w Polsce według osób badanych z terenu gmin, w których działają SAN (N=230)

Działania w zakresie mieszkalnictwa								
	zdecydowanie nie	nie	raczej nie	raczej tak	Tak	zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć / nie wiem	M
Przeznaczenie dodatkowych lokali mieszkalnych	0,4%	2,2%	3,5%	37,9%	26,9%	30,0%	0,0%	4,8
Finansowanie (w całości lub części) opłat związanych z korzystaniem z mieszkania (opłaty za gaz, prąd, wodę, kanalizację itd.)	0,0%	4,4%	8,8%	29,5%	46,7%	11,5%	0,0%	4,5
Zapewnienie mieszkania socjalnego	0,0%	0,4%	3,5%	25,1%	33,0%	38,3%	0,0%	5,0
Pomoc finansowa przy adaptacjach/remontach lokali mieszkalnych	0,0%	1,3%	7,9%	27,8%	35,2%	28,6%	0,0%	4,8
Działania w zakresie rynku pracy								
Wsparcie w kontakcie z urzędem pracy - wsparcie w uzyskaniu dostępu do instrumentów i usług rynku pracy	0,0%	0,9%	0,9%	30,6%	41,5%	26,2%	0,0%	4,9
Wsparcie w kontakcie z pracodawcami - pośrednictwo pracy	0,0%	0,4%	0,9%	18,8%	35,8%	43,2%	0,0%	5,2
Wsparcie asystenta pracy - poradnictwo zawodowe	0,0%	0,4%	2,2%	20,5%	32,3%	44,1%	0,0%	5,2
Zapewnienie kursów i szkoleń zawodowych	0,0%	0,4%	0,0%	19,7%	34,1%	44,5%	0,0%	5,2
Pomoc w opracowaniu CV i listu motywacyjnego	0,0%	0,4%	3,1%	21,4%	42,4%	31,9%	0,4%	5,0
Stworzenie dodatkowych form opieki nad dzieckiem umożliwiające rodzicom podjęcie pracy	0,0%	0,9%	7,4%	39,3%	38,0%	14,0%	0,0%	4,6
Stworzenie dodatkowych formy pracy w środowisku (np. w podmiotach ekonomii społecznej)	0,0%	0,9%	3,5%	40,6%	39,7%	14,4%	0,9%	4,6
Działania w zakresie edukacji								
Wsparcie w kontakcie z placówkami edukacyjnymi	0,0%	0,9%	4,4%	43,4%	40,8%	10,5%	0,0%	4,6
Organizacja dodatkowych zajęć edukacyjnych	0,0%	0,9%	5,3%	36,0%	39,5%	18,4%	0,0%	4,7

Programy profilaktyki i wsparcia zdrowia psychicznego	0,0%	0,9%	2,6%	34,6%	36,4%	25,9%	0,0%	4,8
Organizacja zajęć w zakresie sportu na terenie szkoły	0,0%	1,3%	11,0%	39,9%	37,7%	10,5%	0,0%	4,4
Stworzenie oferty kulturalnej promującej znajomość różnych kultur	0,0%	2,2%	14,5%	41,2%	30,3%	12,3%	0,0%	4,4
Działania w zakresie usług społecznych								
Poradnictwo prawne	0,0%	0,4%	2,6%	32,5%	42,1%	22,4%	0,0%	4,8
Poradnictwo psychologiczne	0,0%	0,4%	0,0%	27,2%	43,9%	28,1%	0,0%	5,0
Usługi translatorskie	0,0%	0,9%	7,0%	27,6%	41,2%	21,9%	0,0%	4,8
Wsparcie socjalne	0,0%	0,4%	1,3%	22,8%	35,5%	39,9%	0,0%	5,1
Zapewnienie opieki dzieciom do lat 3	0,0%	0,9%	9,2%	51,3%	26,8%	11,8%	0,0%	4,4
Zapewnienie opieki osobom z niepełnosprawnością	0,0%	0,4%	0,0%	20,2%	39,5%	39,5%	0,0%	5,2
Wsparcie specjalisty ds. integracji społecznej	0,4%	0,4%	2,6%	31,6%	44,3%	21,1%	0,0%	4,8
Wsparcie w samodzielnym zamieszkaniu osób zależnych i niesamodzielnych (wsparcie w prowadzeniu gospodarstwa domowego, załatwianiu spraw osobistych, zapewnianie transportu w zakresie niezbędnym do samodzielnego zamieszkiwania)	0,4%	0,4%	1,3%	25,8%	44,5%	27,5%	0,0%	5,0

Tabela 11. Potrzebne działania dla efektywnego wsparcia osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym obywateli Ukrainy przebywających w Polsce według osób badanych z próby ogólnopolskiej (N=850)

Działania w zakresie mieszkalnictwa								
	zdecydowanie nie	Nie	raczej nie	raczej tak	tak	zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć/ nie wiem	M
Przeznaczenie dodatkowych lokali mieszkalnych	1,9%	2,2%	7,4%	27,8%	36,2%	23,7%	0,8%	4,7
Finansowanie (w całości lub części) opłat związanych z korzystaniem z mieszkania (opłaty za gaz, prąd, wodę, kanalizację itd.)	5,0%	12,9%	23,3%	24,9%	24,1%	11,2%	1,0%	3,8
Zapewnienie mieszkania socjalnego	1,7%	4,6%	10,2%	30,0%	33,7%	18,9%	0,9%	4,5
Pomoc finansowa przy adaptacjach/remontach lokali mieszkalnych	2,0%	7,9%	13,6%	33,2%	27,9%	13,8%	0,9%	4,2
Działania w zakresie rynku pracy								
Wsparcie w kontakcie z urzędem pracy - wsparcie w uzyskaniu dostępu do instrumentów i usług rynku pracy	0,9%	6,0%	10,1%	34,8%	33,0%	14,1%	1,0%	4,4
Wsparcie w kontakcie z pracodawcami - pośrednictwo pracy	0,6%	5,5%	8,5%	34,8%	34,2%	15,6%	1,0%	4,4
Wsparcie asystenta pracy - poradnictwo zawodowe	0,5%	3,3%	4,9%	34,2%	39,6%	16,8%	0,9%	4,6
Zapewnienie kursów i szkoleń zawodowych	0,4%	1,5%	2,9%	32,0%	42,3%	19,5%	0,9%	4,8
Pomoc w opracowaniu CV i listu motywacyjnego	1,2%	1,8%	5,4%	34,1%	41,7%	16,0%	0,8%	4,6
Stworzenie dodatkowych form opieki nad dzieckiem umożliwiające rodzicom podjęcie pracy	0,4%	3,2%	5,1%	31,0%	42,9%	16,5%	0,9%	4,6
Stworzenie dodatkowych formy pracy w środowisku (np. w podmiotach ekonomii społecznej)	0,6%	3,7%	6,0%	32,8%	43,0%	12,8%	1,2%	4,4
Działania w zakresie edukacji								
Wsparcie w kontakcie z placówkami edukacyjnymi	0,6%	4,7%	9,2%	31,9%	40,0%	12,6%	4,4	4,4
Organizacja dodatkowych zajęć edukacyjnych	0,5%	4,0%	5,4%	32,1%	42,1%	15,1%	4,6	4,6
Programy profilaktyki i wsparcia zdrowia psychicznego	0,5%	2,9%	5,0%	28,8%	39,6%	21,4%	4,7	4,7
Organizacja zajęć w zakresie sportu na terenie szkoły	0,9%	5,6%	9,0%	30,5%	41,3%	11,3%	4,4	4,4
Stworzenie oferty kulturalnej promującej znajomość różnych kultur	0,8%	7,6%	10,6%	32,4%	36,9%	9,9%	4,3	4,3
Działania w zakresie usług społecznych								
Poradnictwo prawne	0,8%	2,4%	6,3%	30,9%	40,2%	18,4%	1,0%	4,6
Poradnictwo psychologiczne	0,4%	1,7%	4,1%	25,9%	40,7%	25,8%	0,8%	4,8
Usługi translatorskie	0,9%	4,2%	9,7%	29,4%	34,5%	18,3%	2,6%	4,5
Wsparcie socjalne	1,1%	2,7%	7,9%	29,6%	37,5%	18,4%	1,3%	4,6
Zapewnienie opieki dzieciom do lat 3	1,0%	1,9%	6,5%	33,5%	38,6%	17,0%	0,9%	4,6

Zapewnienie opieki osobom z niepełnosprawnością	0,6%	1,8%	3,8%	23,8%	41,1%	27,3%	1,1%	4,9
Wsparcie specjalisty ds. integracji społecznej	0,6%	3,3%	6,1%	31,4%	42,0%	14,3%	1,7%	4,6
Wsparcie w samodzielnym zamieszkaniu osób zależnych i niesamodzielnym (wsparcie w prowadzeniu gospodarstwa domowego, załatwianiu spraw osobistych, zapewnianie transportu w zakresie niezbędnym do samodzielnego zamieszkiwania)	0,8%	2,4%	6,3%	30,9%	40,2%	18,4%	1,0%	4,6

W badaniu starano się również stworzyć mapę problemów z jakim najczęściej zgłaszają się do instytucji osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym w próbie zawężonej do osób z terenu gmin, w których badają SAN - 230 osób. Z drugiej strony starano się poznać opinię respondentów z terenu całej Polski. W tym celu zadano dwa pytania jedno skierowane do pierwszej grupy i drugie skierowane do próby ogólnopolskiej.

Tabela 12. Problemy z jakimi zwracają się do Instytucji osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym w tym obywatele Ukrainy przebywający w Polsce według osób badanych z terenu gmin, w których działają SAN (N=230)

	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często	Nie wiem	M
Psychologiczne	2,6%	9,6%	18,9%	25,4%	25,0%	14,9%	3,5%	4,1
Prawne	4,4%	4,4%	11,0%	16,2%	43,4%	18,4%	1,8%	4,5
Finansowe	5,3%	5,3%	4,8%	10,1%	21,1%	51,8%	1,8%	5,0
Mieszkaniowe	7,9%	4,4%	6,1%	12,3%	23,2%	44,3%	1,3%	4,7
Dotyczące swoich osób najbliższych (rodziny, dzieci)	1,3%	2,2%	13,2%	27,2%	26,8%	26,8%	2,6%	4,6
Zapewnienie bezpieczeństwa	3,1%	8,3%	25,4%	29,8%	21,1%	7,9%	4,4%	3,8
Sfera zawodowa	3,9%	8,8%	11,8%	21,1%	39,9%	11,4%	2,6%	4,2
Zdrowotne	5,7%	9,7%	28,6%	27,3%	21,1%	4,0%	4,0%	3,6
Wychowawcze	6,2%	28,6%	23,8%	13,2%	11,5%	13,7%	3,5%	3,4

Z badania wynika, że w opinii osób z próby zawężonej, czyli z terenów działania SAN najczęściej do instytucji trafiają osoby z problemami finansowymi mieszkaniowymi i prawnymi. W przypadku respondentów z próby ogólnopolskiej powodem, dla którego osoby

zwracały się do instytucji o pomoc były to przede wszystkim problemy osób najbliższych i finansowe.

Tabela 13. Problemy z jakimi zwracają się do Instytucji osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym w tym obywatele Ukrainy przebywający w Polsce według osób badanych z próby ogólnopolskiej (N=788)

	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często	Nie wiem	M
Psychologiczne	3,0%	8,6%	17,6%	28,2%	25,8%	15,4%	1,4%	4,1
Prawne	2,1%	8,1%	15,5%	29,3%	27,9%	16,0%	1,1%	4,2
Finansowe	2,9%	5,5%	9,1%	16,1%	28,3%	37,2%	0,9%	4,7
Mieszkaniowe	4,5%	7,3%	12,6%	25,3%	27,1%	22,2%	1,0%	4,3
Dotyczące swoich osób najbliższych (rodziny, dzieci)	2,1%	3,0%	15,0%	30,6%	29,8%	18,5%	1,0%	4,4
Zapewnienie bezpieczeństwa	4,8%	11,2%	24,9%	30,8%	20,4%	7,1%	0,8%	3,7
Sfera zawodowa	4,7%	11,1%	9,4%	37,0%	27,8%	8,5%	1,5%	4,0
Zdrowotne	4,0%	10,9%	25,2%	30,7%	19,4%	8,1%	1,7%	3,8
Wychowawcze	3,7%	8,0%	20,7%	30,4%	22,8%	13,0%	1,4%	4,0

Tabela 14. Zestawienie najczęściej występujących problemów dla próby ogólnopolskiej i SAN

Problemy	Próba ogólnopolska N= 788	Próba w SAN N= 230
Psychologiczne	41,20%	39,90%
Prawne	43,90%	61,80%
Finansowe	65,50%	72,90%
Mieszkaniowe	49,30%	67,50%
Dotyczące swoich osób najbliższych (rodziny, dzieci)	48,30%	53,60%
Zapewnienie bezpieczeństwa	27,50%	29,00%
Sfera zawodowa	36,30%	51,30%
Zdrowotne	27,50%	25,10%
Wychowawcze	35,80%	25,20%

Ważnym elementem skutecznych działań na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu jest nie tylko stałość ale i częstotliwość ich podejmowania. Podobnie jak w przypadku pozostałych obszarów problemowych, tak i w tym obszarze porównano opinie obu

analizowanych grup respondentów. Według osób badanych z terenu gmin, w których działają SAN często i bardzo często są podejmowane przede wszystkim działania z zakresu:

- Analizy i oceny zjawisk, które powodują zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej 61,10%
 - Kwalifikowanie do uzyskania świadczeń 68,10%
 - Udzielanie bezpośredniej pomocy finansowej 66,80%
 - Udzielanie bezpośredniej pomocy materialnej i żywnościowej 75,10%
 - Pomoc w uzyskaniu wsparcia przez inne instytucje państwowe, samorządowe, organizacje pozarządowe i organizacje wyznaniowe 60,70%
- Szczegółowy rozkład odpowiedzi prezentuje tabela poniżej.

Tabela 15. Częstość realizacji działań przez Instytucje wobec osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym obywateli Ukrainy przebywających w Polsce według osób badanych z terenu gmin, w których działają SAN (N=230)

Działania wobec osób zagrożonych wykluczeniem społecznym								
	nigdy	bardzo rzadko	Rzadko	czasami	często	bardzo często	trudno powiedzieć/ nie wiem	M
Analizy i oceny zjawisk, które powodują zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej	7,4%	2,2%	5,2%	18,8%	28,8%	32,3%	5,2%	4,6
Kwalifikowanie do uzyskania świadczeń	10,5%	2,2%	3,9%	10,5%	25,3%	42,8%	4,8%	4,7
Udzielanie bezpośredniej pomocy finansowej	5,7%	4,4%	4,8%	12,7%	23,6%	43,2%	5,7%	4,8
Udzielanie bezpośredniej pomocy materialnej i żywnościowej	2,2%	1,3%	2,6%	16,6%	31,9%	43,2%	2,2%	5,1
Udzielanie pomocy w formie schronienia	6,6%	5,2%	15,3%	27,1%	21,8%	13,1%	10,5%	4,0
Udzielanie pomocy usługowej w formie usług opiekuńczych lub asystenckich osobom o szczególnych potrzebach	12,7%	1,7%	12,7%	31,9%	21,0%	13,5%	6,6%	3,9
Nadzór nad realizacją praw i obowiązków opiekuna tymczasowego w sytuacji pieczy nad małoletnim bez opieki osób dorosłych	15,7%	3,1%	12,2%	29,7%	21,4%	7,0%	10,9%	3,7
Udzielanie poradnictwa socjalnego	5,2%	2,6%	9,6%	21,0%	28,8%	30,1%	2,6%	4,6
Pomoc w uzyskaniu wsparcia przez inne instytucje państwowe, samorządowe, organizacje pozarządowe i organizacje wyznaniowe	4,8%	2,2%	6,1%	21,8%	38,0%	22,7%	3,5%	4,6

Występowanie w roli rzecznika praw i interesów klienta poprzez nagłaśnianie w opinii publicznej potrzeb uchodźców	8,3%	3,5%	10,0%	30,6%	26,2%	11,4%	10,0%	4,1
Pobudzanie społecznej aktywności i inspirowanie działań oddolnych	4,8%	1,7%	5,7%	26,2%	31,4%	21,4%	8,3%	4,6
Współpraca i współdziałanie z innymi specjalistami w celu integracji kulturowej	4,8%	1,7%	9,2%	27,1%	31,4%	15,3%	10,0%	4,4
Wspieranie uchodźców w poszukiwaniu miejsca zamieszkania	8,3%	2,2%	10,5%	24,5%	27,9%	18,3%	8,3%	4,3
Wspieranie uchodźców w ich relokacji	8,7%	3,5%	9,6%	25,8%	24,5%	17,0%	10,9%	4,2
Inne ważne działania:								
pomoc w kontakcie z pracodawcami								5,0
pomoc w kontakcie z ZUS								5,0
Finansowanie programów pomocowych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w szkołach								5,0
Udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom oraz ich opiekunom								5,0
Zachęcanie do podejmowania aktywności zawodowej, korzystania z oferty szkoleń i kursów.								5,0
zbiórki okazjonalne na dany cel dla potrzebujących								5,0

Tabela 16. Częstość realizacji działań przez Instytucje wobec osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym obywateli Ukrainy przebywających w Polsce według osób badanych z próby ogólnopolskiej (N=788)

Działania wobec osób zagrożonych wykluczeniem społecznym								
	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często	trudno powiedzieć/ nie wiem	M
Analizy i oceny zjawisk, które powodują zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej	7,3%	7,7%	8,3%	18,6%	29,1%	25,5%	3,5%	4,4
Kwalifikowanie do uzyskania świadczeń	18,7%	6,0%	5,6%	9,2%	26,1%	30,7%	3,7%	4,1
Udzielanie bezpośredniej pomocy finansowej	16,1%	6,2%	7,6%	13,6%	23,4%	30,1%	3,0%	4,2
Udzielanie bezpośredniej pomocy materialnej i żywnościowej	8,8%	5,9%	10,9%	19,6%	24,6%	28,3%	1,9%	4,3
Udzielanie pomocy w formie schronienia	14,0%	12,3%	16,9%	25,7%	16,7%	11,8%	2,6%	3,6
Udzielanie pomocy usługowej w formie usług opiekuńczych lub asystenckich osobom o szczególnych potrzebach	20,5%	11,1%	10,1%	13,3%	20,4%	21,9%	2,7%	3,7

Nadzór nad realizacją praw i obowiązków opiekuna tymczasowego w sytuacji pieczy nad małoletnim bez opieki osób dorosłych	25,4 %	15,5%	19,0 %	14,7%	13,5%	8,0%	3,9%	3,0
Udzielanie poradnictwa socjalnego	11,4 %	8,3%	12,7 %	17,4%	20,9%	27,1 %	2,2%	4,1
Pomoc w uzyskaniu wsparcia przez inne instytucje państwowe, samorządowe, organizacje pozarządowe i organizacje wyznaniowe	6,2%	6,3%	13,0 %	29,3%	27,9%	14,8 %	2,5%	4,1
Występowanie w roli rzecznika praw i interesów klienta poprzez nagłaśnianie w opinii publicznej potrzeb uchodźców	23,2 %	17,3%	19,0 %	18,7%	12,5%	5,0%	4,3%	2,9
Pobudzanie społecznej aktywności i inspirowanie działań oddolnych	9,3%	11,8%	18,2 %	29,3%	18,3%	9,7%	3,4%	3,7
Współpraca i współdziałanie z innymi specjalistami w celu integracji kulturowej	9,9%	9,4%	18,0 %	27,4%	22,7%	9,4%	3,2%	3,7
Wspieranie uchodźców w poszukiwaniu miejsca zamieszkania	10,9 %	15,5%	22,3 %	24,5%	15,5%	7,2%	4,1%	3,4
Wspieranie uchodźców w ich relokacji	15,0 %	17,8%	21,7 %	23,1%	12,0%	5,7%	4,7%	3,2

W badaniu przyjęto założenie, że ważnym dla przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu jest poziom integracji społecznej. Integracja (od łac. integrare, „scalic”) – w szerokim znaczeniu wyraża się w takim wzajemnym stosunku pełno- i niepełnosprawnych, w którym są respektowane takie same prawa, liczą się takie same wartości, w których stwarza się obu grupom identyczne warunki do maksymalnego, wszechstronnego rozwoju. Jest to czynniki niezwykle ważny z punktu widzenia tworzenia spójnej tkanki społecznej, w której istotną wartością jest solidarność społeczna, która jest niczym innym jak dbanie o wspólny interes. Nigdy bowiem nie wiemy czy nie znajdziemy się w sytuacji, w której jest obecnie człowiek szukający wsparcia. W badaniu ustalono poziom integracji w populacji zawężonej na poziomie 7,3 a ogólnopolskiej 6. Poziom gotowości do integracji wyglądał podobnie w populacji zawężonej 7,8 a w ogólnopolskiej wynosi 6.

Tabela 17. Poziom integracji osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym obywateli Ukrainy przebywających w Polsce innymi mieszkańcami oraz poziom gotowości lokalnej społeczności na integrację z osobami i rodzinami zagrożonymi wykluczeniem społecznym, w tym obywatelami Ukrainy przebywającymi w Polsce

	<i>Próba w SAN</i>	<i>Próba ogólnopolska</i>
	<i>M</i>	<i>M</i>
Poziom integracji	7,3	6,0
Poziom gotowości	7,8	6,0

Ważnym elementem przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu jest podejmowanie współpracy z różnymi podmiotami. W ten sposób tworzy się sieć zaufania i buduje zasoby kapitału społecznego w społeczności¹². W badaniu zapytano respondentów o częstość podejmowania współpracy przez Instytucje na rzecz pomocy osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym obywateli Ukrainy przebywającym na terenie Polski.

Tabela 18. Częstość podejmowania współpracy na rzecz pomocy osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym obywateli Ukrainy przebywających w Polsce, różnymi podmiotami przez Instytucje osób badanych z terenu gmin, w których działają SAN (N=230)

Współpraca								
	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często	trudno powiedzieć/ nie wiem	M
Współpraca z organizacjami pozarządowymi	0,9%	1,7%	1,7%	24,5%	36,7%	31,0%	3,5%	4,9
Współpraca z Kościołem i organizacjami wyznaniowymi	7,4%	14,8%	21,8%	31,4%	17,5%	2,6%	4,4%	3,5
Współpraca z placówkami oświatowymi	0,4%	3,5%	12,7%	31,0%	29,7%	20,5%	2,2%	4,5
Współpraca z ośrodkami wsparcia dziennego	7,0%	6,1%	10,9%	24,0%	31,4%	13,1%	7,0%	4,1
Współpraca z ośrodkami wsparcia całodobowego	8,3%	6,6%	14,8%	26,2%	26,2%	10,5%	7,4%	3,9
Współpraca z podmiotami ekonomii społecznej	3,9%	3,9%	1,7%	20,1%	46,7%	17,9%	5,7%	4,6
Współpraca z placówkami ochrony zdrowia	1,3%	1,3%	14,8%	34,5%	34,9%	10,5%	2,2%	4,4
Współpraca z regionalnym ośrodkiem polityki społecznej	3,9%	2,6%	2,6%	22,8%	41,2%	20,6%	6,1%	4,7
Współpraca z centrami i punktami pomocy uchodźcom	3,5%	2,6%	7,0%	21,9%	37,7%	18,9%	8,3%	4,6

¹²Zob. M. Adamczyk, Wprowadzenie do teorii kapitału społecznego, Wydawnictwo KUL, 2013; M. Adamczyk, Kapitał społeczny elementem konstytutywnym bezpieczeństwa publicznego, Studia i Analizy Nauk o Polityce, (2)77-90, <https://doi.org/10.31743/sanp.12697>

Współpraca z Urzędem Wojewódzkim	0,4%	0,9%	7,9%	28,5%	36,8%	21,5%	4,4%	4,7
Współpraca z instytucjami rynku pracy	2,2%	5,3%	11,4%	25,9%	34,6%	15,8%	4,4%	4,4
Współpraca ze służbami mundurowymi	1,3%	2,6%	14,0%	34,2%	27,6%	15,4%	4,8%	4,4
Współpraca z prywatnymi przedsiębiorcami	1,8%	3,5%	12,3%	26,8%	37,3%	13,2%	5,7%	4,4
Współpraca z grupami nieformalnymi	2,6%	2,6%	18,4%	29,8%	28,1%	7,0%	11,8%	4,1
Inne: Straż Graniczna								5

W opinii respondentów często i bardzo często współpracę podejmowano z następującymi podmiotami: najczęściej organizacjami pozarządowymi, podmiotami ekonomii społecznej i regionalnymi ośrodkami polityki społecznej. Szczegółowe wskazania prezentuje zestawienie poniżej:

- Współpraca z Kościołem i organizacjami wyznaniowymi 20,1 %
- Współpraca z grupami nieformalnymi 35,1 %
- Współpraca z ośrodkami wsparcia całodobowego 36,7 %
- Współpraca ze służbami mundurowymi 43%
- Współpraca z ośrodkami wsparcia dziennego 44,5 %
- Współpraca z placówkami ochrony zdrowia 45,4 %
- Współpraca z placówkami oświatowymi 50,2 %
- Współpraca z instytucjami rynku pracy 50,4%
- Współpraca z prywatnymi przedsiębiorcami 50,5 %
- Współpraca z centrami i punktami pomocy uchodźcom 56,6%
- Współpraca z Urzędem Wojewódzkim 58,3%
- **Współpraca z regionalnym ośrodkiem polityki społecznej 61,8%**
- **Współpraca z podmiotami ekonomii społecznej 64,6 %**
- **Współpraca z organizacjami pozarządowymi 67,7 %**

Najczęściej wskazywano na organizacje pozarządowe jako te instytucje, które zapraszane są do współpracy w celu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. W przypadku próby ogólnopolskiej najwyższy poziom wskazań miały placówki oświatowe - 54,2%, organizacje pozarządowe – 48,1% i służby mundurowe 46,4 % respondentów z próby ogólnopolskiej wskazało właśnie na nie jako na ten typ instytucji, z którym najczęściej podejmowana jest współpraca w celu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu:

- Współpraca z centrami i punktami pomocy uchodźcom 27%
- Współpraca z ośrodkami wsparcia całodobowego 27,6%

- Współpraca z podmiotami ekonomii społecznej 29 %
- Współpraca z prywatnymi przedsiębiorcami 30,4 %
- Współpraca z ośrodkami wsparcia dziennego 33,6%
- Współpraca z Kościołem i organizacjami wyznaniowymi 35,8%
- Współpraca z instytucjami rynku pracy 40,6%
- Współpraca z placówkami ochrony zdrowia 42,1%
- Współpraca z regionalnym ośrodkiem polityki społecznej 42,9%
- Współpraca z Urzędem Wojewódzkim 45,4%
- Współpraca ze służbami mundurowymi 46,4%
- **Współpraca z organizacjami pozarządowymi 48,1%**
- **Współpraca z placówkami oświatowymi 54,2%**

Tabela 19. Częstość podejmowania współpracy na rzecz pomocy osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym obywateli Ukrainy przebywających w Polsce, różnymi podmiotami przez Instytucje osób badanych z próby ogólnopolskiej (N=788)

Współpraca								
	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często	trudno powiedzieć/ nie wiem	M
Współpraca z organizacjami pozarządowymi	2,8%	3,2%	7,2%	36,1%	35,2%	12,9%	2,6%	4,4
Współpraca z Kościołem i organizacjami wyznaniowymi	8,6%	6,6%	10,9%	34,4%	27,1%	8,7%	3,7%	3,9
Współpraca z placówkami oświatowymi	2,3%	3,2%	7,4%	31,4%	36,0%	18,2%	1,5%	4,5
Współpraca z ośrodkami wsparcia dziennego	8,0%	7,0%	16,2%	32,5%	23,4%	10,2%	2,7%	3,9
Współpraca z ośrodkami wsparcia całodobowego	10,2%	10,0%	18,0%	30,3%	18,9%	8,7%	3,9%	3,7
Współpraca z podmiotami ekonomii społecznej	10,9%	8,2%	15,8%	31,4%	22,7%	6,3%	4,7%	3,7
Współpraca z placówkami ochrony zdrowia	5,9%	7,1%	14,7%	27,6%	30,3%	11,8%	2,6%	4,1
Współpraca z regionalnym ośrodkiem polityki społecznej	6,7%	7,8%	12,8%	24,4%	28,8%	14,1%	5,4%	4,1
Współpraca z centrami i punktami pomocy uchodźcom	9,7%	11,9%	19,2%	26,3%	19,2%	7,8%	5,9%	3,6
Współpraca z Urzędem Wojewódzkim	5,5%	8,4%	13,6%	21,0%	29,9%	15,5%	6,1%	4,1
Współpraca z instytucjami rynku pracy	5,3%	7,5%	14,5%	29,0%	29,5%	11,1%	3,1%	4,1
Współpraca ze służbami mundurowymi	6,8%	8,9%	12,0%	22,4%	32,4%	14,0%	3,5%	4,1
Współpraca z prywatnymi przedsiębiorcami	8,8%	13,1%	19,6%	24,1%	22,3%	8,1%	4,0%	3,6

Istotnym elementem przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu jest podejmowanie współpracy w celu budowania sieci kontaktów, która umożliwi wielotorowe działania. Jednak o tym czy współpraca przyniesie oczekiwane rezultaty decyduje jej jakość. W badaniu

zapytano respondentów o to jak oceniają jakość współpracy podejmowanej na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem.

W próbie osób badanych z terenu gmin, w których działają SAN, dobrze i bardzo dobrze respondenci oceniali współpracę z następującymi instytucjami:

- **Współpraca z organizacjami pozarządowymi 73,3%**
- **Współpraca z regionalnym ośrodkiem polityki społecznej 69%**
- **Współpraca z prywatnymi przedsiębiorcami 67,6%**
- Współpraca z podmiotami ekonomii społecznej 65,6%
- Współpraca z instytucjami rynku pracy 65,3%
- Współpraca z placówkami ochrony zdrowia 62,9%
- Współpraca z centrami i punktami pomocy uchodźcom 62,1%
- Współpraca z Urzędem Wojewódzkim 61,7%
- Współpraca z placówkami oświatowymi 61,6%
- Współpraca ze służbami mundurowymi 56,6%
- Współpraca z ośrodkami wsparcia dziennego 54%
- Współpraca z grupami nieformalnymi 53,4%
- Współpraca z ośrodkami wsparcia całodobowego 48,%
- Współpraca z Kościołem i organizacjami wyznaniowymi 47,7%

Tabela 20. Jakość podejmowanej współpracy na rzecz pomocy osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym obywateli Ukrainy przebywających w Polsce, różnymi podmiotami przez Instytucje osób badanych z terenu gmin, w których działają SAN (N=230)

Współpraca – jakość współpracy								
	Bardzo źle	Źle	Raczej źle	Raczej dobrze	Dobrze	Bardzo dobrze	Trudno powiedzieć	M
Współpraca z organizacjami pozarządowymi	0,0%	0,0%	0,4%	24,1%	43,8%	29,5%	2,2%	5,0
Współpraca z Kościołem i organizacjami wyznaniowymi	0,4%	0,9%	0,4%	34,8%	37,9%	9,8%	13,4%	4,6
Współpraca z placówkami oświatowymi	0,0%	0,0%	0,9%	33,0%	36,6%	25,0%	5,4%	4,9
Współpraca z ośrodkami wsparcia dziennego	0,4%	0,0%	0,0%	26,8%	39,3%	14,7%	13,8%	4,8
Współpraca z ośrodkami wsparcia całodobowego	0,4%	0,0%	0,0%	25,9%	34,4%	14,3%	20,1%	4,8
Współpraca z podmiotami ekonomii społecznej	0,4%	0,0%	0,9%	21,4%	38,8%	26,8%	31,3%	5,0
Współpraca z placówkami ochrony zdrowia	0,0%	0,0%	0,9%	34,4%	48,2%	14,7%	2,2%	4,8
Współpraca z regionalnym ośrodkiem polityki społecznej	0,5%	0,0%	0,5%	21,9%	46,6%	22,4%	8,2%	5,0
Współpraca z centrami i punktami	0,5%	0,0%	0,9%	22,8%	39,7%	22,4%	16,0%	5,0

pomocy uchodźcom								
Współpraca z Urzędem Wojewódzkim	0,0%	0,0%	0,5%	35,6%	44,3%	17,4%	3,2%	4,8
Współpraca z instytucjami rynku pracy	0,0%	0,0%	0,5%	28,8%	42,0%	23,3%	5,5%	4,9
Współpraca ze służbami mundurowymi	0,0%	0,5%	0,9%	37,4%	44,7%	11,9%	6,4%	4,7
Współpraca z prywatnymi przedsiębiorcami	0,0%	0,0%	0,5%	24,2%	47,5%	20,1%	5,9%	4,9
Współpraca z grupami nieformalnymi	0,0%	0,0%	0,0%	34,2%	39,7%	13,7%	10,0%	4,8

Tabela 21. Jakość podejmowanej współpracy na rzecz pomocy osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym obywateli Ukrainy przebywających w Polsce, różnymi podmiotami przez Instytucje osób badanych z próby ogólnopolskiej (N=788)

Współpraca – jakość współpracy								
	Bardzo źle	Źle	Raczej źle	Raczej dobrze	Dobrze	Bardzo dobrze	Trudno powiedzieć	M
Współpraca z organizacjami pozarządowymi	0,0%	0,5%	2,1%	28,0%	41,6%	20,2%	7,6%	4,9
Współpraca z Kościołem i organizacjami wyznaniowymi	0,5%	1,1%	3,5%	27,5%	37,7%	16,6%	13,1%	4,7
Współpraca z placówkami oświatowymi	0,0%	0,0%	3,4%	27,3%	46,5%	17,5%	5,3%	4,8
Współpraca z ośrodkami wsparcia dziennego	0,0%	0,7%	4,0%	25,0%	38,3%	16,8%	15,2%	4,8
Współpraca z ośrodkami wsparcia całodobowego	0,5%	0,7%	3,9%	25,0%	36,1%	14,2%	19,6%	4,7
Współpraca z podmiotami ekonomii społecznej	0,5%	1,2%	3,1%	27,8%	35,1%	13,8%	18,5%	4,7
Współpraca z placówkami ochrony zdrowia	0,5%	1,7%	7,0%	27,5%	36,4%	15,3%	11,6%	4,6
Współpraca z regionalnym ośrodkiem polityki społecznej	0,0%	0,7%	2,5%	25,7%	37,3%	17,7%	16,1%	4,8
Współpraca z centrami i punktami pomocy uchodźcom	0,0%	1,2%	3,6%	25,2%	34,7%	12,6%	22,7%	4,7
Współpraca z Urzędem Wojewódzkim	0,5%	0,9%	3,4%	25,7%	37,1%	18,0%	14,4%	4,8
Współpraca z instytucjami rynku pracy	0,5%	1,5%	3,9%	26,5%	38,2%	15,2%	14,2%	4,7
Współpraca ze służbami mundurowymi	0,0%	1,9%	3,9%	20,8%	38,2%	20,8%	14,4%	4,8
Współpraca z prywatnymi przedsiębiorcami	0,0%	0,5%	2,1%	28,0%	41,6%	20,2%	7,6%	4,7

W próbie ogólnopolskiej respondenci najlepiej (dobrze i bardzo dobrze) ocenili jakość współpracy z placówkami oświatowymi i organizacjami pozarządowymi oraz prywatnymi przedsiębiorcami:

- **Współpraca z placówkami oświatowymi** **64%**
- **Współpraca z organizacjami pozarządowymi** **61,8%**
- **Współpraca z prywatnymi przedsiębiorcami** **61,8 %**
- Współpraca ze służbami mundurowymi 59 %
- Współpraca z ośrodkami wsparcia dziennego 55,1%
- Współpraca z Urzędem Wojewódzkim 55,1%
- Współpraca z regionalnym ośrodkiem polityki społecznej 55%
- Współpraca z Kościołem i organizacjami wyznaniowymi 54,3%
- Współpraca z instytucjami rynku pracy 53,4%
- Współpraca z grupami nieformalnymi 53,4 %
- Współpraca z placówkami ochrony zdrowia 51,7%
- Współpraca z ośrodkami wsparcia całodobowego 50,3%
- Współpraca z podmiotami ekonomii społecznej 48,9%
- Współpraca z centrami i punktami pomocy uchodźcom 47,3%

Wyniki badania CATI

We wszystkich czterech grupach respondentów objętych badaniem, narzędzia skonstruowane były w podobny sekwencyjny sposób. Oznacza to, że CATI (Computer Assisted Telephone Interview) - wywiad telefoniczny, wspomagany komputerowo, w trzech z czterech biorących udział w badaniu grupach respondentów (poza Ukraińcami) rozpoczynał się od:

1. oceny warunków życia w gminie;
2. diagnozy problemów dotyczących mieszkańców;
3. wskazania grup osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
4. wytypowania koniecznych działań w celu poprawy sytuacji osób zagrożonych wykluczeniem lub dotkniętych tym zjawiskiem;
5. kolejności tych działań;
6. przyczyn zaistnienia negatywnych zjawisk społecznych, których skutkiem może być wykluczenie społeczne;
7. opinii na temat skuteczności poszczególnych działań.

Pytania 8 i 9 były dedykowane poszczególnym grupom respondentów i miały na celu ocenę usług społecznych i ocenę efektywności projektu „Wzajemnie potrzebni”. Grupa obywateli Ukrainy została przebadana narzędziem dedykowanym tylko dla nich, z uwagi na specyfikę ich sytuacji. Poniżej znajduje się szczegółowy opis wyników badań.

Osoby badane

Tabela 22. Łączna próba respondentów dla badania CATI

Grupa respondentów	
Przedstawiciele Jednostek Samorządu Terytorialnego działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce	25 osób
Mieszkańcy	25 osób
Przedstawiciele organizacji działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce	25 osób
Ukraińcy – beneficjenci SAN	25 osób

Pracownicy Jednostek Samorządu Terytorialnego działający w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce (dalej JST)

W badaniu CATI wzięło udział 25 osób - pracowników Jednostek Samorządu Terytorialnego działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce w wieku od 26 do 58 lat przy średniej $M=44,8$

Wśród respondentów kobiety stanowiły 80% ogółu badanych (Tabela 23).

Tabela 23. Płeć osób badanych

Płeć:	Ogółem	
	<i>N</i>	%
Kobieta	20	80
Mężczyzna	5	20

Tabela 24. Zajmowane stanowisko osób badanych

Zajmowane stanowisko:	Ogółem	
	<i>N</i>	%
wójt/ burmistrz/ prezydent	1	4%
radny gminny/ miejski, członek rad dzielnic	2	8%
Sołtys	0	0%
przedstawiciel wydziału oświaty	2	8%
przedstawiciel urzędu stanu cywilnego	2	8%
przedstawiciel wydział gminnego/ miejskiego, zajmujący się programami społecznymi, mieszkaniowymi itp.	18	72%

Tabela 25. Miejsce pracy osób badanych z próby z terenów gmin, w których działają SAN

<i>Próba w SAN</i>		
Miejsce pracy:	<i>N</i>	%
Gmina Mońki, Jaświły, Goniądz i Jasionówka	5	20
Dąbrowa Górnicza	5	20
Gmina Będzino	5	20
Gmina Bielawa	5	20
Żyrardów	5	20

Przedstawiciele organizacji działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce

W badaniu CATI wzięło udział 25 osób dla przedstawicieli organizacji działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce w wieku od 35 do 58 lat przy średniej $M=44,3$. Wśród respondentów kobiety stanowiły 84% ogółu badanych (Tabela 26).

Tabela 26. Płeć osób badanych

<i>Ogółem</i>		
Płeć:	<i>N</i>	%
Kobieta	21	84
Mężczyzna	4	16

Tabela 27. Zajmowane stanowisko osób badanych

<i>Ogółem</i>		
Zajmowane stanowisko:	<i>N</i>	%
pracownik OPS/CUS/ PCPR	23	92
pracownik DPS, WTZ, ZAZ	2	8

Tabela 28. Miejsce pracy osób badanych z próby z terenów gmin, w których działają SAN

<i>Próba w SAN</i>		
Miejsce pracy:	<i>N</i>	%
Gmina Mońki, Jaświły, Goniądz i Jasionówka	5	20
Dąbrowa Górnicza	5	20
Gmina Będzino	5	20
Gmina Bielawa	5	20
Żyrardów	5	20

Przedstawiciele społeczności lokalnej, w której podejmowane są działania na rzecz włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce (dalej: mieszkańcy)

W badaniu CATI wzięło udział 25 osób - przedstawiciele społeczności lokalnej, w której podejmowane są działania na rzecz włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce w wieku od 18 do 71 lat przy średniej $M=42,5$. Wśród respondentów kobiety stanowiły 80% ogółu badanych (Tabela 29).

Tabela 29. Płeć osób badanych

<i>Ogółem</i>		
Płeć:	<i>N</i>	%
Kobieta	20	80
Mężczyzna	5	20

Tabela 30. Miejsce zamieszkania

<i>Próba w SAN</i>		
Miejscowość	<i>N</i>	%
Gmina Mońki, Jaświły, Goniądz i Jasionówka	5	20
Dąbrowa Górnicza	5	20
Gmina Będzino	5	20
Gmina Bielawa	5	20
Żyrardów	5	20

Obywatele Ukrainy przybywających w Polsce

W badaniu CATI wzięło udział 25 osób w wieku od 18 do 50 lat przy średniej $M=34,6$.

Wśród respondentów kobiety stanowiły 80% ogółu badanych (Tabela 31).

Tabela 31. Płeć osób badanych

<i>Ogółem</i>		
Płeć:	<i>N</i>	%
Kobieta	20	80
Mężczyzna	5	20

Tabela 32. Miejsce zamieszkania

<i>Próba w SAN</i>		
Miejscowość	<i>N</i>	%
Gmina Mońki, Jaświły, Goniądz i Jasionówka	5	20
Dąbrowa Górnicza	5	20
Gmina Będzino	5	20
Gmina Bielawa	5	20
Żyrardów	5	20

Tabela 33. Zatrudnienie osób badanych

<i>Ogółem</i>		
Zatrudnienie	<i>N</i>	%
Tak	20	80
Nie	5	20

Tabela 34. Posiadanie dzieci przez osoby badane

<i>Ogółem</i>		
Dzieci	<i>N</i>	%
Tak	19	76
Nie	6	24

Tabela 35. Źródło utrzymania

	<i>Ogółem</i>	
	<i>N</i>	<i>%</i>
Praca	19	76
Oszczędności	0	0
Pomoc socjalna od Polski	14	56
Wsparcie organizacji charytatywnych	1	4
Wsparcie rodziny	14	56
Pomoc Ukraińców przebywających w Polsce	3	12

W badaniu wzięło udział 100 osób z czterech różnych grup, których charakterystykę zamieszczono powyżej. Analizy przeprowadzono w kilku zasadniczych blokach zagadnień istotnych z punktu widzenia przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

CATI przedstawicieli Jednostek Samorządu Terytorialnego i organizacji działających w obszarze włączania społecznego oraz mieszkańców

Ocena warunków życia w gminie

Z przeprowadzonych badań wynika, że mieszkańcy biorący udział w badaniu bardzo pozytywnie ocenili warunki życia w gminie. Najniżej zostały ocenione placówki oświatowe tj. szkoły ponadpodstawowe oraz lokalny rynek pracy. Odpowiednio 54 % i 55% respondentów oceniło je dobrze i raczej dobrze. Bardzo dobrze zostały ocenione dostępność do kultury, sieci wodociągowej i Internetu:

- Szkolnictwo ponadpodstawowe 55%
- Lokalny rynek pracy 72%
- Pomoc społeczna 80%
- Mieszkalnictwo 82%
- Opieka zdrowotna 90%
- Wychowanie przedszkolne 92%
- Bezpieczeństwo publiczne 92%
- Dostępność placówek usługowych (w tym handlowych) 92%
- Dostępność sieci gazowej 95%
- Dostępność komunikacji lokalnej 95%
- Dostępność sportu i rekreacji 96%
- Dostępność sieci kanalizacyjnej 96%
- Dostępność (i stan) sieci drogowej 96%
- **Szkolnictwo podstawowe i ponadpodstawowe 100%**
- **Dostępność kultury i rozrywki 100%**
- **Dostępność sieci wodociągowej 100%**
- **Dostępność sieci Internet 100%**

Równie pozytywny obraz badanych gmin wyłania się z wywiadów z przedstawicielami Jednostek Samorządu Terytorialnego, jednak i w tym przypadku oświata na poziomie szkół średnich wypada najgorzej:

- Szkolnictwo ponadgimnazjalne 56%
- Szkolnictwo ponadpodstawowe 56%
- Opieka zdrowotna 64%
- Mieszkalnictwo 64%
- Dostępność sieci gazowej 64%
- Dostępność komunikacji lokalnej 76%
- Lokalny rynek pracy 80%
- Dostępność sieci kanalizacyjnej 80%
- Dostępność sportu i rekreacji 84%
- Dostępność placówek usługowych (w tym handlowych) 84%
- Bezpieczeństwo publiczne 88%
- Dostępność sieci Internet 92%

- Wychowanie przedszkolne 96%
- **Szkolnictwo podstawowe i ponadpodstawowe 96%**
- **Dostępność kultury i rozrywki 96%**
- **Pomoc społeczna 96%**
- **Dostępność sieci wodociągowej 100%**
- **Dostępność (i stan) sieci drogowej 100%**

Zdecydowanie najbardziej pozytywny obraz badanych społeczności wyłania się z wywiadów przeprowadzanych z przedstawicielami organizacji działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce. Aż dziesięć obszarów z osiemnastu podlegających ocenie ocenili oni jednoznacznie dobrze lub raczej dobrze. Mimo to obszar szkolnictwa ponadpodstawowego wypada jak w przypadku pozostałych dwóch grup najgorzej:

- Szkolnictwo ponadgimnazjalne 48%
- Szkolnictwo ponadpodstawowe 60%
- Dostępność sieci gazowej 74%
- Opieka zdrowotna 84%
- Mieszkalnictwo 88%
- Lokalny rynek pracy 96%
- Bezpieczeństwo publiczne 96%
- Dostępność sieci kanalizacyjnej 96%
- Wychowanie przedszkolne 100%
- Szkolnictwo podstawowe i ponadpodstawowe 100%
- Dostępność kultury i rozrywki 100%
- Dostępność sportu i rekreacji 100%
- Pomoc społeczna 100%
- Dostępność placówek usługowych (w tym handlowych) 100%
- Dostępność sieci wodociągowej 100%
- Dostępność (i stan) sieci drogowej 100%
- Dostępność komunikacji lokalnej 100%
- Dostępność sieci Internet 100%

Diagnoza problemów dotyczących mieszkańców

W prowadzonej analizie podjęto próbę określenia listy problemów z którymi mieszkańcy badanych obszarów najczęściej zwracają się do instytucji lokalnych w tym celu identyczne pytanie *W przypadku jakich problemów mieszkańcy Pana/Pani gminy najczęściej zwracają się o pomoc do lokalnych instytucji?*, zadano trzem grupom respondentów przedstawicielom JST, organizacji działających w obszarze włączania społecznego i mieszkańcom. Szczegółowy rozkład odpowiedzi dla poszczególnych grup respondentów prezentuje tabela poniżej.

Tabela 36. Zestawienie problemów z jakimi mieszkańcy badanych gminy najczęściej zwracają się o pomoc do lokalnych instytucji, zdaniem przedstawicieli JST, organizacji działających w obszarze włączania społecznego i mieszkańców

Problemy z jakimi mieszkańcy najczęściej zwracają się o pomoc do lokalnych instytucji?	Przedstawiciele JST	Przedstawiciele organizacji działających w obszarze włączania społecznego	Mieszkańcy
Ubóstwo	48%	92%	44%
Bezrobocie	36%	80%	52%
Bezdomność	20%	16%	24%
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	16%	44%	24%
Bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego	12%	32%	8%
Zaniedbanie dzieci	16%	0%	40%
Rozpad więzi rodzinnych, samotne wychowywanie dzieci	24%	20%	52%
Sieroctwo społeczne	0%	0%	20%
Alkoholizm	56%	80%	40%
Narkomania	4%	4%	0%
Przemoc w rodzinie	40%	36%	24%
Problemy związane ze starzeniem się	32%	20%	36%
Długotrwała lub ciężka choroba	16%	36%	52%
Niepelnosprawność	56%	80%	56%
Złe warunki mieszkaniowe	72%	16%	32%
Przestępczość	0%	0%	0%
Inny problem (jaki?) remont dróg, Brak miejsc w żłobkach i przedszkolach, roszczeniowość ludzi, bezdomność widoczna a zamiatany pod dywan, brak przestrzeni dla młodzieży, trudności komunikacyjne dojazd do innych miejsc, opieka zdrowotna	4%	0%	24%

Dla przedstawicieli JST najczęstszymi problemami z jakim mieszkańcy badanych gmin zwracają się o pomoc do lokalnych instytucji, są te związane z warunkami mieszkaniowym, uzależnieniami – alkoholizm, niepełnosprawnością i ubóstwem.

Co ciekawe na konieczności podejmowania działań w obszarze mieszkalnictwa wskazywali również badani w części ilościowej. W badaniach ogólnopolskich i obejmujących grupę respondentów z terenu gmin, w których działają SAN została poruszona kwestia m.in. trudności w obszarze mieszkalnictwa. W obu grupach w zakresie mieszkalnictwa najważniejsze okazało się podjęcie działań zapewniających: mieszkania socjalne – 96,4 %; przeznaczanie dodatkowych lokali mieszkalnych (94,8%) oraz pomoc finansowo przy adaptacji remontowanych lokali (91,6%). W przypadku próby ogólnopolskiej były to działania polegające na przeznaczaniu dodatkowych lokali mieszkalnych (87,7%) oraz zapewnienie mieszkania socjalnego (82,6%).

Na inne problemy wskazali przedstawiciele organizacji działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce, jako na główne przyczyny zwracania się o pomoc do instytucji. Otóż w ich opinii do najważniejszych problemów przyczyniających się do wykluczenia lub bezpośrednio powodujących wykluczenie społeczne i powodujących konieczność korzystania ze wsparcia instytucji są: ubóstwo (92%), alkoholizm (80%), bezrobocie (80%) i niepełnosprawność (80%). Nie dziwi fakt takiego właśnie uszeregowania katalogu problemów, to właśnie te przyczyny są wskazywane jako jedne z najważniejszych powodów korzystania z pomocy pracowników socjalnych. W Ustawie z dnia 12 marca 2004 o pomocy społecznej to właśnie te czynniki kwalifikują do udzielenia wsparcia¹³.

Dla mieszkańców katalog problemów, z którymi ich zdaniem najczęściej osoby zwracają się o pomoc do lokalnych instytucji wygląda odmiennie. To niepełnosprawność (56%), bezrobocie (52%), rozpad więzi rodzinnych (52%) i ciężka choroba (52%) są najczęstszymi przyczynami zwracania się o pomoc. Co ważne w przypadku opinii mieszkańców pojawia się wskazanie na instytucje jako system wsparcia w przypadku prawdopodobnego braku wsparcia opierającego się na więziach naturalnych, czyli rodzinnych.

¹³ Ustawa o pomocy społecznej Art. 7

Grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

Ważnym elementem prowadzonych badania było stworzenie katalogu grup osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. W literaturze przedmiotu i dokumentach różnych polityk społecznych do grup osób najbardziej narażonych na wykluczenie społeczne zalicza się m.in. osoby niepełnosprawne, chore psychicznie, uzależnieni, bezrobotni, samotnie wychowujące dzieci, starsze osoby i imigranci. Za najczęstsze przyczyny wykluczenia uznaje się brak pracy, nałogi, ubóstwo, problemy psychiczne. Dlatego poproszono respondentów o wytypowanie takich grup w ich środowisku. Tu również nie występuje zgodność pomiędzy respondentami. Szczegółowy rozkład danych prezentuje tabela poniżej.

Tabela 37. Grupy osób szczególnie zagrożone wykluczeniem społecznym w gminie zdaniem przedstawicieli JST, organizacji działających w obszarze włączania społecznego i mieszkańców

Grupy osób szczególnie zagrożone wykluczeniem społecznym	Przedstawiciele JST	Przedstawiciele organizacji działających w obszarze włączania społecznego	Mieszkańcy
Rodziny i osoby o niskim statusie materialnym	48%	84%	80%
Rodziny i osoby zmagające się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, w tym rodziny wielodzietne i niepełne	20%	28%	36%
Osoby samotnie wychowujące dzieci	8%	8%	52%
Rodziny i osoby dotknięte problemami uzależnień	12%	12%	44%
Rodziny zmagające się problemem przemocy domowej	40%	92%	44%
Osoby starsze i samotne	16%	40%	32%
Osoby niepełnosprawne i ich rodziny	72%	40%	%
Osoby bezdomne	64%	68%	60%
Osoby bezdomne	20%	16%	16%
Rodziny i osoby mające problemy mieszkaniowe	24%	12%	12%
Uchodźcy z Ukrainy	16%	4%	16%
Dzieci i młodzież	40%	36%	40%
Osoby opuszczające zakłady karne	16%	4%	16%
Inna grupa (jaka?) osoby bezrobotne, bezrobotne z problemem alkoholowym	4%	4%	0%

Dla przedstawicieli JST najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym są osoby starsze (72%) i niepełnosprawne oraz ich rodziny (64%). W przypadku przedstawicieli organizacji działających w obszarze włączania społecznego są to w pierwszej kolejności rodziny i osoby dotknięte uzależnieniem (92%) oraz rodziny i osoby o niskim statusie materialnym (84%).

W przypadku mieszkańców katalog grup zagrożonych ekskluzją społeczną otwiera problem ubóstwa i za kluczową grupę respondenci uznają rodziny i osoby o niskim statusie materialnym (80%) oraz osoby niepełnosprawne i ich rodziny (60%). Pomimo odmiennych rozkładów odpowiedzi z odpowiedzi respondentów wszystkich omawianych grup wyłaniają się dwie szczególnie zagrożone grupy, co do których panuje zgodność wśród respondentów. Są to:

- Rodziny i osoby o niskim statusie materialnym
- Osoby niepełnosprawne i ich rodziny

Katalog koniecznych działań służących poprawie sytuacji osób zagrożonych wykluczeniem lub dotkniętych tym zjawiskiem

Istotnym elementem planowania efektywnego wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym jest nie tylko poznanie przyczyn problemów, ale również zaplanowanie strategii działania. Strategia taka zakłada po pierwsze przyjęcie katalogu jakiś działań niezbędnych. Po drugie zakłada pewną sekwencyjność podejmowanych działań, co wynika z racjonalnego założenia o kolejności zabezpieczania potrzeb osób dotkniętych problemami. W zapisach Ustawy o pomocy społecznej Art. 3.1 mowa jest o tym, że „*Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.*¹⁴”

W prowadzonej analizie poproszono respondentów o dokonanie oceny zaproponowanego katalogu działań instytucjonalnych. Działania te zostały dobrane z uwagi na ich możliwość pozytywnych skutków ich podjęcia tj. poprawy sytuacji osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym. Szczegółowe rozkłady odpowiedzi prezentuje tabela poniżej.

¹⁴ Ustawa o pomocy społecznej 2004, Art3.1.

Tabela 38. Działania instytucjonalne, które należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym obywateli Ukrainy przebywających w Polsce, zdaniem przedstawicieli JST, organizacji działających w obszarze włączania społecznego i mieszkańców

Działania instytucjonalne, które należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym obywateli Ukrainy	Przedstawiciele JST	Przedstawiciele organizacji działających w obszarze włączania społecznego	Mieszkańcy
Praca socjalna	64%	84%	60%
Zacieśnienie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w celu umożliwienia zdobycia doświadczenia zawodowego oraz podniesienia lub zmiany kwalifikacji zawodowych (poradnictwo, staż, kursy, szkolenia)	40%	24%	32%
Organizacja prac interwencyjnych, robót publicznych oraz prac społecznie użytecznych	32%	52%	32%
Wsparcie finansowe z strony systemu pomocy społecznej	20%	44%	28%
Pozyskiwanie inwestorów, przedsiębiorców mogących wspierać działania pomocowe	16%	20%	12%
Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości	20%	8%	24%
Wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej	28%	12%	28%
Inne (jakie?) rewitalizacja społeczna, wzmocnienie polityki rodzinnej, działalność profilaktyczna, dostępność do obiektów użyteczności publicznej, pomoc psychologiczna, profilaktyka, zabezpieczenie wsparcia mieszkaniowego, dzienne domy wsparcia, usługi opiekuńcze, pomoc sąsiedzka, pomoc psychologiczna ukierunkowana na zwrot motywacji do zmiany własnej sytuacji, poradnictwo psychologiczne, terapia, aktywizacja ze społecznością lokalną, spotkania dla dzieci, profilaktyka wykluczenia społecznego	56%	32%	8,4%

W opinii pracowników Jednostek Samorządu Terytorialnego działających w obszarze włączania społecznego katalog działań otwiera praca socjalna (64%) i dwa działania z obszaru rynku pracy: współpraca z Urzędem Pracy w celu zdobycia doświadczenia i podniesieni lub zmiany kwalifikacji (40%) oraz organizacja prac interwencyjnych, robót publicznych, prac społecznie użytecznych (32%).

Ciekawie wyglądają propozycje działań przedstawione przez samych respondentów wśród których na uwagę zasługują te odnoszące się do wsparcia sąsiedzkiego, pomocy psychologicznej powiązanej nie tylko z terapią ale przede wszystkim zmiana nastawienie i motywacji.

Katalog działań zaproponowanych przez przedstawicieli organizacji działających w obszarze włączania społecznego również wskazuje w pierwszej kolejności na pracę socjalną (84%). Należy pamiętać, że w badaniach i prowadzonych analizach przez pracę socjalną rozumie się zgodnie z zapisem w Ustawie o pomocy społecznej Art.6.12 „*działalność zawodową mającą na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu i lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi.*¹⁵”.

W przypadku mieszkańców katalog działań również otwiera praca socjalna (60%) oraz organizacja prac interwencyjnych, robót publicznych oraz prac społecznie użytecznych (32%) oraz zacieśnienie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy (32%)

Kolejności podejmowania działań

Ważnym zagadnieniem w przypadku podejmowania działań naprawczych jest ich kolejność. W przypadku sytuacji kryzysowych np. powodzi, pożaru, wypadku drogowego, kolejność tak jest narzucana przez konieczność zabezpieczenia zdrowia i życia osób dotkniętych problemem. W przypadku wykluczenia społecznego lub zagrożenia takim zjawiskiem, które zazwyczaj nie dokonuje się gwałtownie, często narasta latami, pojawia się pytanie o to jakie działania powinny być podjęte najpierw aby pomóc przezwyciężyć problemy powodujące wykluczenie. W celu poznania opinii na ten temat poszczególnych grup objętych badaniem, zadano respondentom pytanie, na podstawie którego utworzono listę takich działań, zgodnie z kolejnością podejmowania działania. Szczegółowe rozkłady odpowiedzi znajdują się poniżej.

¹⁵ Ustawa o pomocy społecznej Art.6.12.

Tabela 39. Kolejność działań tj. jakie działania powinny być podejmowane w pierwszej kolejności na rzecz osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy zdaniem przedstawicieli JST, organizacji działających w obszarze włączenia społecznego i mieszkańców

Działania jakie powinny być podejmowane w pierwszej kolejności na rzecz osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy	Przedstawiciele JST	Przedstawiciele organizacji działających w obszarze włączenia społecznego	Mieszkańcy
Praca socjalna	36%	76 %	60 %
Pomoc finansowa	12%	32%	28%
Wsparcie rzeczowe, w tym w formie posiłku	32%	64%	28%
Poradnictwo (np. kontakt z Urzędem Pracy, Pracownikiem Socjalnym)	76%	88%	20%
Pomoc w znalezieniu zatrudnienia	68%	68%	56%
Promowanie aktywnych postaw i samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej	60%	40%	64%
Tworzenie mieszkań komunalnych i socjalnych	52%	32%	32%
Inne (jakie?) promowanie dużych rodzin, sieć pomocowa dla rodzin, pomoc psychologiczna, wspieranie rozwoju, przelamywanie stereotypów, tworzenie narzędzi wspierania młodzieży, usługi opiekuńcze, pomoc sąsiedzka	4%	0 %	16%

Dla pracowników JST działania powinny być podejmowane w następującej kolejności:

1. **Poradnictwo (np. kontakt z Urzędem Pracy, Pracownikiem Socjalnym) 76%**
2. **Pomoc w znalezieniu zatrudnienia 68%**
3. **Promowanie aktywnych postaw i samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej 60%**
4. Tworzenie mieszkań komunalnych i socjalnych 52%
5. Praca socjalna 36%
6. Wsparcie rzeczowe, w tym w formie posiłku 32%
7. Pomoc finansowa 12%

Ich zdaniem najpierw powinna nastąpić ocena sytuacji, następnie kontakt z fachowcem, następnie zatrudnienie, zapewnienie mieszkania, wsparcia nieformalnego – sąsiedzkiego. Na końcu katalogu podejmowanych działań pojawia się pomoc finansowa.

W przypadku przedstawicieli organizacji działających w obszarze włączania społecznego najważniejsze okazuje się poradnictwo i praca socjalna.

1. **Poradnictwo (np. kontakt z Urzędem Pracy, Pracownikiem Socjalnym) 88%**
2. **Praca socjalna 76%**
3. **Pomoc w znalezieniu zatrudnienia 68%**
4. Promowanie aktywnych postaw i samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej 40%
5. Wsparcie rzeczowe, w tym w formie posiłku 64%
6. Pomoc finansowa 32%
7. Tworzenie mieszkań komunalnych i socjalnych 32%

Co ciekawe dla mieszkańców najważniejsze są sieci wsparci tak nieformalnego w postaci pomocy sąsiedzkiej jak i profesjonalnego w postaci pracy socjalnej.

1. **Promowanie aktywnych postaw i samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej 64%**
2. **Praca socjalna 60%**
3. Pomoc w znalezieniu zatrudnienia 56%
4. Tworzenie mieszkań komunalnych i socjalnych 32%
5. Wsparcie rzeczowe, w tym w formie posiłku 28%
6. Pomoc finansowa 28%
7. Poradnictwo (np. kontakt z Urzędem Pracy, Pracownikiem Socjalnym) 20%

W opinii przedstawicieli instytucji samorządowych i przedstawicieli organizacji działających w obszarze włączenia społecznego to poradnictwo i pomoc w znalezieniu zatrudnienia są najskuteczniejsze.

Tabela 40. Katalog najskuteczniejszych działań instytucjonalnych w zapobieganiu problemom i poprawie sytuacji osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym obywateli Ukrainy zdaniem przedstawicieli JST oraz organizacji działających w obszarze włączania społecznego

Działania instytucjonalne, jakie byłby najskuteczniejsze w zapobieganiu problemom i poprawie sytuacji osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym obywateli Ukrainy	Przedstawiciele JST	Przedstawiciele organizacji działających w obszarze włączania społecznego
Praca socjalna	32%	52%
Pomoc finansowa, np. w opłacie czynszu	16%	20%
Wsparcie rzeczowe, w tym w postaci ubrania i posiłku	32%	52%
Poradnictwo (psychologiczne, zawodowe, prawne itd.)	84%	92%
Pomoc medyczna	24%	16%
Zapewnienie schronienia	20%	32%
Tworzenie mieszkań komunalnych i socjalnych	60%	40%
Opracowywanie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności	4%	0%
Reintegracja społeczna	60%	8%
Pomoc w znalezieniu zatrudnienia	80%	76%
Profilaktyka i terapia uzależnień	52%	56%
Inne (jakie?) integracja ze społecznością lokalną	0%	4%

Za główne przyczyny zaistnienia negatywnych zjawisk społecznych, których skutkiem może być wykluczenie społeczne przedstawicieli obu grup uznali: ubóstwo, bezrobocie i uzależnienia. Co prawda kolejność wskazań była odmienna. I tak zdaniem przedstawicieli JST to ubóstwo jest główną przyczyną zaistnienia negatywnych zjawisk a dla przedstawicieli organizacji działających w obszarze włączania społecznego uzależnienie. Mimo pewnych różnic, odpowiedzi respondentów wpisują się w trend myślenia o wykluczeniu społecznym jako zjawisku które uniemożliwia, lub trwale ogranicza dostępu do pewnych rodzajów dóbr i usług. To zaś powoduje mniejsze szanse na przeżycie całego życia w dobrym zdrowiu i sprawności cielesnej, psychicznej i społecznej.

Tabela 41. Zestawienie głównych przyczyn zaistnienia negatywnych zjawisk społecznych zdaniem przedstawicieli JST oraz organizacji działających w obszarze włączania społecznego

Przyczyny	Przedstawiciele JST	Przedstawiciele organizacji działających w obszarze włączania społecznego
Ubóstwo	68%	72%
Bezrobocie	56%	72%
Sięganie po substancje uzależniające (np. alkohol, narkotyki, dopalacze)	52%	88%

Chcą ustalić poziom wiedzy przedstawicieli dwóch obszarów instytucjonalnych JST i organizacji działających w obszarze włączania społecznego na temat zjawisk i problemów, które powodują zagrożenie wykluczeniem społecznym. Spytano respondentów z obu obszarów instytucjonalnych o to na jakie zjawiska ich zdaniem najbardziej narażone są osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym. Są w opinii badanych uzależnienia, bezrobocie i ubóstwo.

Tabela 42. Zestawienie negatywnych zjawisk społecznych na które najbardziej narażone są osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym obywatele Ukrainy zdaniem przedstawicieli JST oraz organizacji działających w obszarze włączania społecznego

Negatywne zjawiska społeczne najbardziej narażone są osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym obywatele Ukrainy	Przedstawiciele JST	Przedstawiciele organizacji działających w obszarze włączania społecznego
Brak oferty kulturalnej i sportowej	4%	0%
Brak oferty edukacyjnej w tym pozwalającej na przekwalifikowanie zawodowe	16%	8%
Zaniedbania socjalne (np. niedożywienie)	16%	40%
Bezdomność	12%	20%
Ubóstwo	68%	72%
Bezrobocie	56%	72%
Sięganie po substancje uzależniające (np. alkohol, narkotyki, dopalacze)	52%	88%
Agresja i przemoc	20%	32%
Demoralizacja	8%	20%
Przestępczość, wandalizm, chuligaństwo	12%	8%

Za najważniejsze przyczyny negatywnych zjawisk społecznych, mogących skutkować problemami między innymi z integracją, wszystkie trzy grupy brane pod uwagę w analizach uznały brak profilaktyki i ograniczony dostęp do wsparcia specjalistycznego.

Tabela 43. Zestawienie najważniejszych przyczyn negatywnych zjawisk społecznych wśród osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym wśród obywateli Ukrainy zdaniem przedstawicieli JST, organizacji działających w obszarze włączania społecznego i mieszkańców

Przyczyny	Przedstawiciele JST	Przedstawiciele organizacji działających w obszarze włączania społecznego	Mieszkańcy
Ograniczona działalność profilaktyczna	64%	100%	92%
Ograniczony dostęp do wsparcia specjalistycznego (np. pedagoga, psychologa)	96%	100%	84%

Tabela 44. Najważniejsze przyczyny negatywnych zjawisk społecznych wśród osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym wśród obywateli Ukrainy, skutkujące z ich strony brakiem integracji ze społecznością lokalną zdaniem przedstawicieli JST, organizacji działających w obszarze włączania społecznego i mieszkańców

Najważniejsze przyczyny negatywnych zjawisk społecznych wśród osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym wśród obywateli Ukrainy	Przedstawiciele JST	Przedstawiciele organizacji działających w obszarze włączania społecznego	Mieszkańcy
Ograniczony dostęp do placówek kulturalnych i obiektów sportowo-rekreacyjnych	4%	0%	4%
Brak animatorów kultury i instruktorów sportu	4%	0%	12%
Brak miejsc spotkań, np. klubów młodzieżowych	4%	0%	42%
Nieodpowiedni dostęp do placówek wsparcia dziennego (np. świetlic środowiskowych, socjoterapeutycznych)	28%	12,5%	54 %
Ograniczona działalność profilaktyczna	64%	100%	92%
Ograniczony dostęp do wsparcia specjalistycznego (np. pedagoga, psychologa)	96%	100%	84%
Brak perspektyw po zakończeniu edukacji	32%	72%	72%

Inne (jakie?) brak miejsc pracy, uwarunkowania społeczno – kulturowe, bezsilność, bezradność, niska samoocena, stereotypy, negatywne wzorce, dziedziczenie ubóstwa ,uwarunkowania genetyczne, brak chęci do pracy, dziedziczenie wzorców od rodziny wykluczonej społecznie, stereotypy funkcjonowania, nie widzą możliwości do zmiany swojej sytuacji, brak miejsc pracy, wyuczona bezradność, brak motywacji do zmiany	32%	8 %	8%
---	-----	-----	----

Ocena skuteczności poszczególnych działań podejmowanych przez instytucje

W celu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu nie tylko należy podjąć jakieś konkretne działania. Działania te muszą być również skuteczne. Poproszono respondentów o to by z listy zamkniętej wybrali najbardziej skuteczne ich zdaniem działania, którym pomogłyby osobom i ich rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym.

Tabela 45. Działania podejmowane przez instytucje w Pani/Pana opinii mogłyby być odpowiedzią na problemy, z którymi zmagają osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym obywatele Ukrainy zdaniem przedstawicieli JST, organizacji działających w obszarze włączania społecznego i mieszkańców

Działania podejmowane przez instytucje, które mogłyby być odpowiedzią na problemy, z którymi zmagają osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym obywatele Ukrainy	Przedstawiciele JST	Przedstawiciele organizacji działających w obszarze włączania społecznego	Mieszkańcy
Zintensyfikowanie działalności profilaktycznej dotyczącej zagrożeń psychospołecznych	76%	100%	80%
Promowanie zdrowego trybu życia	60%	68%	60%
Zwiększenie dostępności wsparcia specjalistycznego (np. pedagoga, psychologa)	80%	96%	96%
Wzbogacanie oferty edukacyjno-wychowawczej, w tym kierowanej do uczniów uzdolnionych	28%	28%	16%
Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich (dożywianie, wyposażenie w podręczniki i pomoce szkolne, organizacja wypoczynku)	44%	32%	64%
Rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych	24%	64%	76%

Zwiększenie dostępności do oferty kulturalnej i dóbr kultury	16%	12%	24%
Budowa placów zabaw i obiektów sportowo-rekreacyjnych	16%	4%	20%
Tworzenie i rozwój oferty świetlic	24%	20%	52%
Organizowanie miejsc spotkań dla młodzieży	48%	52%	80%
Organizowanie imprez środowiskowych	40%	12%	28%
Inne (jakie?) organizacja miejsc dla seniorów, rozwój wsparcia dla osób starszych, bezpłatne kursy i szkolenia	4%	0%	8%

W przypadku wskazania działań, które pomogłyby w rozwiązywaniu problemów, z którymi zmagają osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym obywatele Ukrainy, najważniejsze okazało się:

- zwiększenie dostępności wsparcia specjalistycznego (np. pedagoga, psychologa)
- zintensyfikowanie działalności profilaktycznej dotyczącej zagrożeń psychospołecznych.

Wskazanie tego obszaru oddziaływania jako kluczowego dla poprawy jakości życia i możliwości wyjścia z obszaru marginalizacji społecznej, pokrywa się z zapotrzebowaniem na zwiększoną ilość placówek, gdzie można zgłosić się z problemami psychicznymi. To właśnie ten obszar obok trudności m.in. w sferze mieszkalnictwa i kultury został wskazany w części ilościowej jako problematyczny.

Poniżej zaprezentowane są katalogi działań wytypowane przez poszczególne grupy respondentów w sekwencji malejącej.

Przedstawiciele JST

1. **Zwiększenie dostępności wsparcia specjalistycznego (np. pedagoga, psychologa) 80%**
2. **Zintensyfikowanie działalności profilaktycznej dotyczącej zagrożeń psychospołecznych 76%**
3. Promowanie zdrowego trybu życia 60%
4. Organizowanie miejsc spotkań dla młodzieży 48%
5. Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich (dożywianie, wyposażenie w podręczniki i pomoce szkolne, organizacja wypoczynku) 44%
6. Organizowanie imprez środowiskowych 40%
7. Wzbogacanie oferty edukacyjno-wychowawczej, w tym kierowanej do uczniów uzdolnionych 28%
8. Rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych 24%
9. Tworzenie i rozwój oferty świetlic 24%
10. Zwiększenie dostępności do oferty kulturalnej i dóbr kultury 16%

11. Budowa placów zabaw i obiektów sportowo-rekreacyjnych 16%
12. Inne (jakie?) organizacja miejsc dla seniorów, rozwój wsparcia dla osób starszych, bezpłatne kursy i szkolenia 4%

Przedstawiciele organizacji działających w obszarze włączania społecznego

1. **Zintensyfikowanie działalności profilaktycznej dotyczącej zagrożeń psychospołecznych 100%**
2. **Zwiększenie dostępności wsparcia specjalistycznego (np. pedagoga, psychologa) 96%**
3. Promowanie zdrowego trybu życia 68%
4. Rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych 64%
5. Organizowanie miejsc spotkań dla młodzieży 52%
6. Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich (dożywianie, wyposażenie w podręczniki i pomoce szkolne, organizacja wypoczynku) 32%
7. Wzbogacanie oferty edukacyjno-wychowawczej, w tym kierowanej do uczniów uzdolnionych 28%
8. Tworzenie i rozwój oferty świetlic 20%
9. Zwiększenie dostępności do oferty kulturalnej i dóbr kultury 12%
10. Organizowanie imprez środowiskowych 12%
11. Budowa placów zabaw i obiektów sportowo-rekreacyjnych 4%
12. Inne (jakie?) organizacja miejsc dla seniorów, rozwój wsparcia dla osób starszych, bezpłatne kursy i szkolenia 0%

Mieszkańcy

1. **Zwiększenie dostępności wsparcia specjalistycznego (np. pedagoga, psychologa) 96%**
2. **Zintensyfikowanie działalności profilaktycznej dotyczącej zagrożeń psychospołecznych 80%**
3. Organizowanie miejsc spotkań dla młodzieży 80%
4. Rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych 76%
5. Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich (dożywianie, wyposażenie w podręczniki i pomoce szkolne, organizacja wypoczynku) 64%
6. Promowanie zdrowego trybu życia 60%
7. Tworzenie i rozwój oferty świetlic 52%
8. Organizowanie imprez środowiskowych 28%
9. Zwiększenie dostępności do oferty kulturalnej i dóbr kultury 24%
10. Budowa placów zabaw i obiektów sportowo-rekreacyjnych 20%
11. Wzbogacanie oferty edukacyjno-wychowawczej, w tym kierowanej do uczniów uzdolnionych 16%
12. Inne (jakie?) organizacja miejsc dla seniorów, rozwój wsparcia dla osób starszych, bezpłatne kursy i szkolenia 8%

Z uwagi na podejmowane w ramach poszczególnych polityk społecznych działania, mające na celu koncentrację usług społecznych w środowisku lokalnym ich beneficjentów, zadano przedstawicielom organizacji działających w obszarze włączania społecznego

i pracownikom Jednostek Samorządu Terytorialnego działającym w obszarze włączania społecznego pytanie o potrzebę rozwoju usług społecznych zapobiegających wykluczeniu społecznemu w środowisku lokalnym.

Tabela 46. Rozwój świadczonych usług w lokalnej społeczności i ograniczenie usług w ramach opieki instytucjonalnej jako skuteczny sposób zapobiegania wykluczeniu społecznemu osób i rodzin

Grupy objęte badaniem	Tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Nie
przedstawiciele Jednostek Samorządu Terytorialnego	24 %	60%	12%	4%	0%
przedstawiciele organizacji działających w obszarze włączania społecznego	40%	44%	16%	0%	0%

Z rozkładu odpowiedzi wynika jednoznacznie, że należy rozwijać usługi społeczne w środowisku lokalnym. Efektywna pomoc jest ściśle powiązana z trafna diagnozą społeczną, znajomością potrzeb lokalnej społeczności, znajomością problemów i wiedzą na temat specyfiki społeczno-kulturowej danej społeczności.

W przypadku pytania otwartego *Czy słyszał/a Pan/i o projekcie „Wzajemnie potrzebni” i SAN? Jeśli tak, to Jak ocenia Pan/i jego efektywność?* można zauważyć ostrożne poparcie dla inicjatywy poszerzenia oferty mieszkań skierowanej do osób potrzebujących. Respondenci, którzy wypowiedzieli się na ten temat, wskazują na słusznie podjętych działań, jednak nie wskazują na możliwość obiektywnej oceny efektywności takich działań z uwagi na krótki okres realizacji projektu.

Pracownicy Jednostek Samorządu Terytorialnego

- Inicjatywa jest dobra, mieszkania zostały wyremontowane i udostępnione osobom które potrzebują wsparcia, jest to alternatywna do mieszkalnictwa socjalnego (aktualnie 12 mieszkań). jest w początkowym stadium, więc trudno ocenić efektywność. wymaga czasu, ale dobrze się zapowiada o ile będzie zapewnione stałe wsparcie
- Trudno powiedzieć o efektywności z uwagi na gotowość SAN do rozwoju, nie ten etap
- Trudno powiedzieć bo program dopiero się zaczął, ocena będzie możliwa za kilka lat jak program zafunkcjonuje w gminie.
- Inicjatywa bardzo potrzebna dla osób, których nie stać na wybudowanie domu i na dobry początek, ważna dla gminy bo zachęca mieszkańców do zamieszkania i wtedy do gminy wpływają podatki

- Trudno powiedzieć z uwagi na rozpoczęcie działalności projektu
- Jest bardzo duże zapotrzebowanie, ale jeszcze niska świadomość społeczna dotycząca SAN
- Strzał w dziesiątkę, jeśli chodzi o efektywność to trudno powiedzieć bo pierwsza edycja, środki na SAN pozwoliły na rozwój potencjału podmiotowi ekonomii społecznej ale wykorzystanie także potencjały mieszkalnictwa socjalnego / komunalnego.
- Ocena bardzo dobrze, ale realna ocena będzie jak to zacznie funkcjonować w momencie podpisujemy najmu. ocena możliwa będzie po roku, ale zapowiada się obiecująco
- Duża efektywność
- Jest to program potrzebny dla społeczności lokalnej, udzielający wsparcia m.in. uchodźcom z Ukrainy w zakresie przede wszystkim zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych.
- uważam, że jest to duża szansa dla osób, które zmagają się z problemem bezdomności
- TAK
- Inicjatywa cenna, ale ocena efektywności niemożliwa z uwagi na krótki czas realizacji projektu
- Nie umiem dokonać oceny efektywności
- Słyszałam, ale nie jestem w stanie ocenić efektywności z uwagi na krótki czas od oddania mieszkań do użytkowania
- Znam projekt, cenna inicjatywa z uwagi na mieszkania komunalne w gminie i konieczność ich dostosowania do potrzeb mieszkańców, ale w jaki sposób długofalowo poprawi to sytuację mieszkańców to trudno powiedzieć
- Nie potrafię ocenić
- Trudno mi powiedzieć albowiem projekt zna zbyt krótko
- Słyszałam, bardzo dobrze oceniam
- Wysoko oceniam inicjatywę, ale efektywności nie mogę ocenić jeszcze
- Nie wiem, nie potrafię ocenić
- Bardzo ważna i cenna inicjatywa, mamy nadzieje na rozwój SAN i zwiększenie efektywności w latach następnych.

Przedstawiciele organizacji działających w obszarze włączania społecznego

- Nie wiem nic o projekcie, nie wiem co to jest SAN

- Trudno powiedzieć, bo zbyt krótko to funkcjonuje by zobaczyć efekty
- Niestety nic nie wiem, nie dotyczy to mieszkańców dps
- Trudno powiedzieć, bo to nowa inicjatywa
- Tak, ale trudno ocenić mi działalność i efektywność z uwagi na to że San niedawno powstał
- Tak, oceniam na plus
- Wysoko, aczkolwiek ocena dotyczy inicjatywy a nie efektów, bo nie można jeszcze tego ocenić
- Wysoka, choć efekty będą widoczne za kilka miesięcy / lat, ale na chwilę obecną projekt jest bardzo dobrze odebrany w społeczności lokalnej, jako działanie gminy zmierzające do przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu
- Słyszałam o projekcie, ale nie znam zasad funkcjonowania SAN, wiem że budynek który do tej pory straszył jest odremontowany i zamieszkali tam mieszkańcy którzy potrzebowali mieszkań, stąd jest cenny i przydatny w społeczności lokalnej
- Tak, pozytywnie
- Tak, pozytywnie oceniam ten projekt
- Z informacji jakie posiadam wynika, że SAN ma zaspokajać potrzeby mieszkaniowe osób z niższym dochodem, Myślę, że będzie duże zapotrzebowanie, ale nie znam szczegółów funkcjonowania
- Tak, bardzo wysoko z uwagi na potrzebę społeczną
- Bardzo cenna inicjatywa
- Tak, ale nie znam szczegółów funkcjonowania, to nowa inicjatywa i myślę, że będzie można ją ocenić po dłuższym okresie funkcjonowania
- To cenna inicjatywa społeczna, mam nadzieje że będzie rozwijała i będzie odpowiedzią na potrzeby mieszkaniowe mieszkańców
- Słyszałam, uważam, że cenna inicjatywa warta przyjrzenia się i wspierania.
- Tak, bardzo dobra inicjatywa, mam nadzieję, że na trwałe wpisze się w ofertę pomocową gminy
- Bardzo wysoko należy ocenić tą inicjatywę o ile będzie dalej funkcjonować po zakończeniu projektu, jest narzędziem do przeciwdziałania wykluczeniu i stygmatyzacji ludzi ze środowisk zmagających się z różnymi problemami, pozwala odzyskać godność dla tych ludzi poprzez godne warunki mieszkaniowe

- Wysoko z uwagi na zaspokajanie potrzeb na terenie gminy mieszkańców oraz obywateli Ukrainy
- Trudno powiedzieć z uwagi na to, że krótko to funkcjonuje
- Bardzo dobrze, dzięki temu projektowi stare i zdewastowane nieruchomości odzyskały funkcjonalność, co spowodowało, że mieszkańcy są lepiej odbierani społecznie, dotychczasowe lokale powodowały ich stygmatyzowanie i wykluczenie społeczne
- Jest dobre rozwiązanie, bo zapewnia rodzinom zabezpieczenie mieszkania bez większych nakładów finansowych, jest to narzędzie do zatrzymania mieszkańców w gminie, pomoc w rozwiązywaniu problemów np. przemocy w odseparowaniu się od sprawcy, dobre rozwiązanie dla młodych małżeństw.

Mieszkańcy

- Nie mam wiedzy o tym projekcie
- Duże zapotrzebowanie w związku z migracją ludzi, dobry początek dla młodzieży, zwrot podatków do gminy
- Tak, ale nie umiem dokonać oceny bo to nowa inicjatywa
- Nie do końca znam zasady funkcjonowania, ale każda inicjatywa jest warta uznania
- Ciężko mi ocenić ten projekt bo nie mam kontaktu z osobami korzystającymi z SAN, ale wiem, że jest potrzebne szczególnie dla młodych ludzi
- Bardzo pozytywnie z uwagi na remont budynku który popadł w ruinę. Były obawy kto będzie mieszkał, że będzie to miejsce skupiało wykluczonych społecznie, ale jest ok. Mamy wewnętrzne odczucia czy ludzie to uszanują
- Poczucie bezpieczeństwa, zapewnienie godności życia, mam ciepło i poczucie że moje potrzeby zostały zaspokojone, jest godnie
- Wysoko, albowiem zapewnia mi mieszkanie i pozwala na dobry start w dorosłość. Mogę się uczyć w godnych warunkach. Mam możliwości nauki w dobrych warunkach
- Tak, wysoko w związku z istotną poprawą warunków mieszkaniowych części mieszkańców
- Cenna inicjatywa, wokół której konieczne jest zorganizowanie systemu wsparcia, tak by mieszkania były narzędziem do wychodzenia z wykluczenia społecznego
- Jeszcze nie wiem nic o tym projekcie, więc trudno mi go ocenić pod kątem efektywności
- Ciężko mi mówić o tym projekcie bo nie rozumiem tego projektu, przekaz jest sprzeczny bo z jednej strony mowa o wsparciu uchodźców a z drugiej mowa

o wsparciu mieszkaniowym dla mieszkańców Żyrardowa, obawa że SAN pogłębi roszczeniowość i bezradność społeczną, stereotypowe postrzeganie mieszkalnictwa socjalnego, złe postrzeganie z uwagi na złą komunikację o projekcie

- Nie mam wiedzy na temat tego projektu
- Nie wiem nic o tym projekcie
- Dobrze, że zafunkcjonowało w naszej gminie, dzięki czemu zmieni się standard życia mieszkańców i motywacja dla innych do zmiany
- Tak słyszałem, czekam na efekty, nie mogę ocenić efektywności bo projekt się dopiero rozpoczął
- Bardzo fajnie, że mieszkańcy będą mogli zabezpieczyć swoje potrzeby mieszkaniowe, w sposób istotny wpłynie na poprawę sytuacji mieszkańców i zmniejszy rozwój wykluczenia społecznego
- Wysoko
- Nic nie wiem o tym projekcie
- Nie umiem ocenić efektywności
- Tak słyszałam. SAN udostępnia mieszkania socjalne dla osób z Ukrainy. Mieszkania są z dofinansowaniem, wyremontowane, wyposażone we wszystkie potrzebne sprzęty. Nie wiem na jakiej zasadzie można się zgłosić. Uważam, że jest to ogromna pomoc dla ludzi, których nie stać na zakup mieszkania lub wynajem na wolnym rynku.
- Tak. Uważam, że jest to świetny pomysł. Jest to ogromna pomoc dla ludzi. Szczególnie dla osób, których nie stać na zakup mieszkania. Może dzięki takim programom najemcy nie będą bali się wynajmować mieszkań. Uważam, że takich mieszkań powinno być znacznie więcej. Mam nadzieję, że w Dąbrowie będzie to się rozwijało, bo na pewno to się sprawdzi. Trzymam kciuki.
- Super projekt, w którym osoby mające problemy finansowe, mogą skorzystać z mieszkań socjalnych, które zostały wyremontowane i wyposażone. Jest to nowy start dla takich osób. Szczególnie dla matek samotnie wychowujących dzieci. M.in. kobiety, które mieszkają w hostelach niedługo przeprowadzą się do takich lokali. Mam nadzieję, że takie projekty jak ten będą kontynuowane
- Ciężko mi się wypowiedzieć na temat tego projektu, ale nazwę ma ładną.

CATI obywateli Ukrainy przybywających w Polsce

Bycie uchodźcą jest sytuacją, która w drastyczny sposób determinuje możliwość pełnego uczestnictwa społecznego w kraju do którego przybywa uchodźca. Z jednej strony decyduje o tym sytuacja ekonomiczna, która w tej sytuacji często jest zła. Osoby, które ratując swoje życie uciekają np. przed wojną jak ma to miejsce w przypadku obywateli Ukrainy, zostawiają cały dobytek, często nie dysponując wystarczającymi dochodami, oszczędnościami. Z drugiej strony jak zauważa Kazimierz Frieske, tym co utrudnia pełne uczestnictwo i skazuje na wykluczenie jest kulturowa w tym także językowo obcość „*kulturową obcość jednostek czy grup, których obyczaje, wartości, wzory poznawcze i sposoby percepcji różnią się na tyle od kultury ich otoczenia społecznego, że utrudniają procesy komunikowania się z tym otoczeniem i korzystanie z jego instytucji.*”¹⁶. To właśnie z uwagi na sytuację społeczno-polityczną jak i potrzeby obywateli Ukrainy przebywających na terenie badanych gmin, analizę przeprowadzanych z nimi wywiadów CATI w raporcie przedstawiamy osobno.

W prowadzonej analizie ważnym elementem rozpoznania sytuacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym jest poznanie ich opinii na temat problemów, które najczęściej dotyczą takie osoby. W wywiadzie zapytano obywateli Ukrainy jakie problemy najczęściej dotyczą Ukraińców: „*Jakie problemy w Pani/Pana opinii najczęściej dotyczą Ukraińców przebywających w Polsce (w tym w Pani/Pana najbliższym otoczeniu)?*„. Poniżej przedstawiona jest lista problemów uszeregowana malejąco.

- **Rozpad więzi rodzinnych, samotne wychowywanie dzieci – 88%**
- **Bezrobocie – 80%**
- **Złe warunki mieszkaniowe – 80%**
- **Długotrwała lub ciężka choroba – 56%**
- **Niepelnosprawność – 48%**
- **Alkoholizm – 32%**
- **Ubóstwo – 16%**
- Sieroctwo społeczne – 16%
- Bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego – 12%
- Choroby psychiczne (np. depresja) – 12%
- Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – 8%
- Zaniedbanie dzieci – 8%
- Inny problem (jaki?) stygmatyzacja, mieszkanie na wsi – 8%
- Narkomania – 4%
- Przemoc w rodzinie – 4%

¹⁶ K. W. Frieske, Marginalność, [w:] Encyklopedia socjologii, Oficyna naukowa, Warszawa 1999, str. 167

- Przystępność – 0%
- Bezdomność -4%

Choć mogłoby się wydawać, że to ubóstwo będzie kluczowym problemem z uwagi na konieczność zostawienia dobytku i porzucenia pracy w Ukrainie (z uwagi na toczącą się tam wojnę), najważniejszym problemem okazał się rozpad więzi rodzinnych i samotne wychowywanie dzieci oraz bezrobocie.

W czasach, gdy wiele analiz wskazuje na postępujący indywidualizm i rozpad więzi rodzinnych z uwagi na konsumpcyjny styl życia. Sytuacja graniczna jaka jest wojna pokazuje, że najważniejszym systemem wsparcia jest ten oparty na więziach naturalnych czyli rodzinie. Jak można przypuszczać, samotne matki, babcie z wnukami opuszczały swoich mężów, braci, ojców, którzy walczą na wojnie. Brak pełnej rodziny okazuje się najdotkliwszym problemem. W drugiej kolejności pojawia się bezrobocie. W literaturze przedmiotu wyróżnia się wiele typów bezrobocia między innymi:

koniunkturalne,
strukturalne,
sezonowe,
jawne,
ukryte itd.

Niezależnie jednak od rodzaju bezrobocia pozostaje w kręgu kwestii społecznych i jest odbierane jako stan odbiegający od normy i jest łączone ze zjawiskiem wykluczenia społecznego.

Bardzo ważnym problemem, w przypadku obywateli Ukrainy przebywających na terenie Polski jest fakt, że uchodźcami w dużej mierze stała się młodzież. Dlatego w prowadzonej analizie zadano respondentom pytanie o to, jakie zjawiska społeczne mogą ich zdaniem stanowić dla młodzieży ukraińskiej przebywającej w Polsce zagrożenie „*Na jakie według Pani/Pana negatywne zjawiska społeczne najbardziej narażona jest młodzież ukraińska przebywająca w Polsce?*”.

Jak wynika z badań blisko 100 % badanych stwierdziło, że największym zagrożeniem jest uzależnienie od sieci. Istotny jest problem demoralizacji z którym wiąże się kolejne wskazanie a mianowicie sięganie po substancje uzależniające. Poniżej zaprezentowana została pełna lista wskazań z malejącym rozkładem.

- **Uzależnienie od sieci Internet – 96%**
- **Demoralizacja – 60%**
- **Sięganie po substancje uzależniające (np. alkohol, narkotyki, dopalacze) – 56%**
- **Brak oferty kulturalnej i sportowej – 44%**
- Zaniechanie wychowawcze ze strony rodziców – 24%
- Agresja i przemoc – 24%
- Przystępczość, wandalizm, chuligaństwo – 20%
- Inne (jakie?) stygmatyzacja, problem z językiem – 8%

Grupa obywateli Ukrainy przebywający w Polsce w wyniku działań wojennych nie jest homogeniczna. W Polsce znalazły schronienie osoby starsze, niepełnosprawne, wspomniana już młodzież i rodziny. W ramach prowadzonych badań zapytano respondentów, która z grup społecznych najbardziej zagrożona jest wykluczeniem społecznym „*Jaka grupa Ukraińców jest Pani/Pana zdaniem najbardziej zagrożona wykluczeniem społecznym?*”. Zdaniem respondentów najbardziej narażone na wykluczenie społeczne są osoby niepełnosprawne 92 % wskazań, starsze i samotne 60%. Problemy osób niepełnosprawnych w sposób szczególny łączą się ze zjawiskiem wykluczenia społecznego. Same ograniczenia związane z dysfunkcją stanowią jedynie niewielką część trudnień w życiu społecznym. Jeśli dodam do tego problemom o charakterze ekonomicznym i brak samodzielności - niemożności samodzielnego załatwiania rozmaitych spraw, w przypadku obywateli Ukrainy dodatkowo występuje bariera językowa, zagrożenie wykluczeniem społecznym jest bardzo duże. Szczegółowy rozkład odpowiedzi dotyczących grup zagrożonych wykluczeniem społecznym wyglądał następująco:

- osoby niepełnosprawne – 92%
- osoby starsze i samotne – 60%
- rodziny wielodzietne – 16%
- osoby samotnie wychowujące dzieci – 16%
- Inne (jakie?) młodzież – 4%

W prowadzonych badaniach zadano respondentom pytanie o doświadczenie wykluczenia społecznego. Aż 40 % badanych, czyli częściej niż co trzecia osoba, twierdziła, że w jej środowisku znajdują się osoby pochodzące z Ukrainy, które doznały wykluczenia społecznego. 48 % respondentów nie zna takich osób.

Podobnie jak w przypadku pozostałych grup respondentów, także obywatelom Ukrainy zadano pytanie o to jakie działania w ich ocenie należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji

Ukraińców przebywających w Polsce. W przypadku tej grup najważniejsza okazała się pomoc finansowa i pomoc w znalezieniu zatrudnienia. Szczegółowa lista wskazań w porządku malejącym zamieszczona jest poniżej.

- Pomoc finansowa -100%
- Pomoc w znalezieniu zatrudnienia – 92%
- Tworzenie mieszkań komunalnych i socjalnych- 84 %
- Poradnictwo (np. kontakt z Urzędem Pracy, Pracownikiem Socjalnym) - 80%
- Wsparcie rzeczowe, w tym w formie posiłku – 60%
- Promowanie aktywnych postaw i samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej – 32%
- Praca socjalna – 20%
- Inne (jakie?) pomoc prawna, kursy i szkolenia, doradztwo zawodowe, uproszczona legalizacja pobytu w Polsce – 24%

Biorącym udział w badaniu Ukraińcom zadano również pytanie o to jakie działania ich zdaniem są najskuteczniejsze w przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu wśród Ukraińców. *„Jakie działania Pani/Pana zdaniem byłyby najskuteczniejsze w zapobieganiu i rozwiązaniu problemu wykluczenia społecznego wśród Ukraińców?”.* Z badania wynika, że to pomoc finansowa i pomoc w znalezieniu zatrudnienia jest najskuteczniejsza.

- Pomoc finansowa, np. w opłacie czynszu – 96%
- Pomoc w znalezieniu zatrudnienia – 96%
- Tworzenie mieszkań komunalnych i socjalnych – 92%
- Poradnictwo (psychologiczne, zawodowe, prawne itd.) – 76%
- Zapewnienie schronienia – 44%
- Profilaktyka i terapia uzależnień – 28%
- Pomoc medyczna – 24%
- Praca socjalna – 20%
- Wsparcie rzeczowe, w tym w postaci ubrania i posiłku – 15%
- Inne (jakie?) kursy języka – 4%

Zaprezentowane powyżej zestawienie działań z uwagi na ich skuteczność, nie powinno dziwić. Stabilność ekonomiczna jest dla wszystkich zagrożonych wykluczeniem i marginalizacją społeczną kluczowa. W wielu podejściach do marginalizacji i wykluczenia społecznego zwraca się uwagę na podatność zmarginalizowanych na skutki negatywnych wydarzeń, które dla grup dominujących nie są żadnym zagrożeniem. Inaczej mówiąc, odporność różnych grup na pogorszenie sytuacji w wyniku wystąpienia tego, co się nazywa ryzykami socjalnymi (m.in. choroba, macierzyństwo, utrata pracy, niepełnosprawność, starość), kryzysami gospodarczymi czy klęskami naturalnymi jest zróżnicowana, zmarginalizowani mają ją zdecydowanie mniejszą w porównaniu z członkami z grup

dominujących i dlatego to właśnie stabilne zatrudnienie, czy płynność finansowa okazują się kluczowymi elementami.

Co zatem mogłoby być w opinii badanych Ukraińców odpowiedzią na problemy, z którymi się zmagają - *Jakie działania w Pani/Pana opinii mogłyby być odpowiedzią na problemy, z którymi zmagają się Ukraińcy przebywający w Polsce?*

- Zwiększenie dostępności wsparcia specjalistycznego (np. pedagoga, psychologa) – 84%
- Tworzenie i rozwój oferty świetlic dostosowanych językowo do potrzeb dzieci i młodzieży z Ukrainy – 80%
- Wzbogacanie oferty edukacyjno-wychowawczej – 64%
- Organizowanie imprez środowiskowych – 48%
- Zabezpieczenie potrzeb bytowych – 40%
- Rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych – 20%
- Zwiększenie dostępności do oferty kulturalnej i dóbr kultury – 16%
- Inne (jakie?) integracja ludzi – 4%

Jak wynika z badań w przypadku poprawy jakości życia i przeciwdziałania problemom związanym z wykluczeniem i marginalizacją społeczną, ważna jest dostępność wsparcia specjalistycznego (np. pedagoga i psychologa) oraz tworzenie świetlic i oferty dostosowanej językowo dla dzieci i młodzieży z Ukrainy i powiązana z tymi działaniami wzbogacona oferta edukacyjno-wychowawcza. Wyniki potwierdzają obecny w dyskursie naukowym pogląd, że oferta edukacyjna i integracyjna skierowany bezpośrednio do osób z doświadczeniem migracyjnym – niezależnie od przyczyn migracji, jest niezwykle ważna.

Również w pytaniu dotyczącym opinii na temat działań jakie powinny być podejmowane w celu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu Ukraińców przebywających w Polsce, najważniejsza okazała się pomoc finansowa.

- Pomoc finansowa – 92%
- Pomoc prawna – 76%
- Pomoc psychologiczna – 64%
- Pomoc społeczna – 60 %
- Pomoc bytowa – 44%

W celu weryfikacji efektywności działań prowadzonych w ramach projektu, poproszono obywateli Ukrainy biorący udział w badaniu o odpowiedź na pytanie „*Jak ocenia Pan/Pani efektywność projektu „Wzajemnie potrzebni”*”. Odpowiedzi respondentów dostarczyły wiedzy na temat zasadności i potrzeby realizacji podobnych projektów. Wskazywane przez badanych obszary problemowe jak: potrzeba zamieszkania, potrzeba kursów języka polskiego, zajęć pozalekcyjnych, czy niezrozumienia ze strony Polaków, potwierdziły wyniki badań

ilościowych i wywiadów CATI, w których respondenci wskazywali na m.in. trudności edukacyjne, finansowe. Także zogniskowane wywiady grupowe potwierdziły konieczność podjęcia działań w tych obszarach.

- Takie projekty są potrzebne dla nas, ponieważ dzięki nim łatwiej jest nam znaleźć zatrudnienie oraz mieszkanie. Jestem wdzięczna, że uzyskałam pomoc, której potrzebowałam, zarówno finansową, jak i mieszkaniową. Dzięki pomocy mogę zapewnić poczucie bezpieczeństwa dla swoich dzieci
- Osoby z mojej rodziny dzięki niemu znalazły pracę oraz mieszkanie
- Korzystam z bardzo małego mieszkania udostępnionego przez SAN
- Dzięki niemu, od stycznia będziemy mogli zamieszkać w wyposażonym mieszkaniu socjalnym, bardzo szybka decyzja, dzięki Prezydentowi Miasta oraz Socjalnej Agencji Najmu. Bardzo efektywna pomoc dla osób z Ukrainy aktualnie zamieszkujących w Polsce
- Tak, rozwiązuje on problem rodzin, które wydają wszystko, co zarobią na podstawowe utrzymanie rzeczy: np. koszty wynajmu, czynsz, jeśli oczywiście myślą o tym, żeby zostać w Polsce. Pomocna jest także możliwość organizowania zatrudnienia, za godziwe wynagrodzenie. Przydałaby się większa integracja Polaków i Ukraińców mieszkających w Polsce
- Projekt oceniam bardzo dobrze, na 100 %. Osoby z Fundacji są bardzo życzliwe i pomocne. Z żoną korzystaliśmy z kursów j. polskiego, a dzieci z dodatkowej matematyki i angielskiego. Odbyłem także staż, po czym założyłem własną firmę. Dostaliśmy także mieszkanie socjalne. Dopiero od nowego roku będziemy płacić czynsz za nie, ponieważ cena będzie zależała od zużycia prądu i wody
- Nie znamy możliwości tego projektu. W ramach niego mieliśmy kurs języka polskiego dla mam (15h), kursy dla dzieci (matematyka i angielski). Dostałam dofinansowanie do mojego stanowiska pracy. Obecnie mieszkamy w mieszkaniu socjalnym, jednak nowe, do którego mamy możliwość przejścia nie jest jeszcze wyremontowane, prawdopodobnie będziemy mogli przeprowadzić się do niego po Nowym Roku.
- Dobrze, dzięki Fundacji mogłam odbyć kurs języka polskiego, a także staż zawodowy. Moje dzieci miały zajęcia dodatkowe z matematyki i j. angielskiego. Dostaliśmy także propozycję zamieszkania w wyposażonych mieszkaniach socjalnych, ale to od stycznia dopiero, jeszcze nie wiem jaki będzie tego koszt. Chciałabym także mieć

możliwość zamieszkania w większym mieście, nie na wsi, gdzie nie ma większych perspektyw i rozwoju osobistego

- Dobrze, dzięki niemu miałem rozmowę z Panią, która pomogła mi w znalezieniu zatrudnienia. Najpierw odbyłem 3 miesięczny staż. Obecnie pracuję, pomagam rodzinie. Dostaliśmy też dopłatę do mieszkania. Poszliśmy też na kurs języka polskiego. Moje rodzeństwo miało dodatkowe zajęcia pozalekcyjne, j. angielski, matematykę, j. polski. Ludzie byli bardzo pomocni. Dziękuję za okazaną pomoc
- Bardzo dobrze, znaleźliśmy mieszkanie, przez kilka miesięcy mieliśmy dopłatę do mieszkania. Osoby, które spotkałem były bardzo życzliwe i pomocne. Dzięki nim, po rozmowie z panią (doradca zawodowy), odbyłem staż w zakładzie murarskim. Obecnie pracuję. Uczyliśmy się języka polskiego, dzieci mają zajęcia pozalekcyjne (matematyka/j. angielski/j.polski). Chciałbym na stałe zostać w Polsce. Dziękuję za możliwość udziału w projekcie
- Mamy możliwość skorzystania po nowym roku z mieszkania socjalnego. Miałam problem z odbyciem praktyk, ponieważ osoby, do których się zgłaszałam, nie chciały mnie przyjąć ze względu na to, że jestem Ukrainką. Panie z Fundacji obiecały mi pomóc. W ostatnim czasie miałam już rozmowę z Panią, która pomoże mi w znalezieniu pracodawcy, u którego mogłabym odbyć praktyki zawodowe
- Trudno powiedzieć. W ramach projektu zapisałam się na mieszkanie socjalne. Czekam na informację, że są już wyremontowane. Po nowym roku mamy przeprowadzić się do niego
- Ludzie byli gotowi by nam pomóc, poznałam dużo wspianiałych osób, którzy wyciągali pomocną dłoń. Była również możliwość skorzystania z kursu języka polskiego, była dostępna pomoc psychologa. Na mieszkanie niestety nie udało się zakwalifikować.
- Bardzo mili ludzie, przyjemna atmosfera. Ludzie interesowali się moimi problemami
- projekt bardzo fajnie organizowany, bardzo szybko, prężnie działa. Szybkie odpowiedzi, szybki proces pomocy. Ludzie dobrzy, pomocni. Nie dostaliśmy mieszkania socjalnego, ale mimo wszystko dziękuję za pomoc
- Dobrze, skorzystałam z kursu języka polskiego, dzieci były na półkoloniach. Szkoda tylko, że nie było dla nich więcej zajęć. Na pewno przydałyby się. Jestem ogólnie zadowolona
- Dobrze, odbyłem kurs języka polskiego, Panie pomogły mi w znalezieniu pracy

- Skorzystałam z: mieszkania socjalnego, wyremontowanego, było w nim wszystko (m.in. pralka, lodówka, meble), z kursów: opiekun osób starszych i niepełnosprawnych (obecnie pracuję jako opiekunka osób starszych i niepełnosprawnych), ratownik medyczny i j. polskiego. Uzyskałam pomoc w tłumaczeniu dokumentów tj. medyczne, dyplomu, syn skorzystał z 10 dniowych półkolonii, był bardzo zadowolony.
- Pozytywnie oceniam, odbyłam kurs fryzjerski oraz podnoszący kwalifikacje zawodowe. Dzieci skorzystały z pomocy psychologa
- Bardzo dobrze, dziękuję za wszystko. Że mogłam skorzystać z kursu, że znalazłam pracę, że niedługo przeprowadzę się do nowego mieszkania. Odbyłam także kurs j. polskiego, moje dziecko skorzystało z półkolonii. Jestem naprawdę bardzo wdzięczna za dobre potraktowanie i szacunek, który mi okazaliście
- Dobrze. Skorzystałam z kursu j. polskiego. Dzięki Paniom znalazłam zatrudnienie. Moja córka chodzi na zajęcia z j. polskiego, matematyki i j. angielskiego. Mamy nadzieję, że od nowego roku będziemy mogli zamieszkać w nowych mieszkaniach
- Nie wiem co mam powiedzieć. Moja córka korzystała z lekcji j. angielskiego, matematyki, j. polskiego. Była na koloniach, bardzo jej się podobało
- Trudno powiedzieć, bo czekamy na decyzję o skorzystaniu z mieszkania socjalnego. Panie pomogły dla mnie i mojego męża znaleźć pracę. Córka uczy się dodatkowo j. polskiego. Skorzystaliśmy też z pomocy psychologa
- Dzięki niemu córka odbyła staż, teraz pracuje. Ja niestety nie znalazłam pracy. Nadal szukam. Osobom w moim wieku ciężko znaleźć pracę. W lecie prace sezonowe. Mieszkania będą dla nas dostępne od stycznia. Nie wiem czy będzie nas na nie stać. Nie wiem co jeszcze było możliwe z projektu
- Kurs j. polskiego, j. angielskiego, zajęcia z matematyki. Pomoc psychologa. Rozmowa z doradcą zawodowym, pomoc w znalezieniu i odbyciu praktyk ze szkoły.

Inne uwagi:

- Potrzeba jest więcej kursów dla dorosłych (np. j. polskiego, prawa jazdy) oraz dla dzieci. A także dostęp do zajęć pozalekcyjnych (tanecznych, piłkarskich)
- Jak przyjechaliśmy do Polski, nie mieliśmy żadnego wsparcia, ani finansowego, ani rzeczowego. W szkole koleżanki i koledzy zarzucają mi, że jestem Ukrainką. Mówią, że wszystko mamy za darmo i wszystko nam się należy. Niektórzy Polacy są bardzo nieżyczliwi. Ale spotkałam też osoby, które nam pomogły.

Zogniskowane wywiady grupowe FGI

Zogniskowane wywiady grupowe (FGI) przeprowadzono z czterema grupami:

- a. z przedstawicielami organizacji działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce,
- b. z przedstawicielami Jednostek Samorządu Terytorialnego działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce,
- c. z beneficjentami SAN - obywatelami Ukrainy przebywającymi w Polsce,
- d. z przedstawicielami społeczności lokalnej, w której podejmowane są działania na rzecz włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce.

Badanie przeprowadzono według wcześniej przygotowanych scenariuszy badania (załącznik: 6,7,8,9). Zasadnicza część wywiadu zawierała od 4 do 7 pytań, w zależności od badanej grupy. Uczestnikom zapewniono swobodę oraz zagwarantowano poufność wypowiedzi. Wywiady przeprowadzono online z zachowaniem pełnej anonimowości, najczęściej z wyłączonymi kamerami. Przeprowadzono łącznie 20 zogniskowanych wywiadów grupowych (FGI), na każdym terenie gminy/ powiatu, gdzie prowadzona jest Społeczna Agencja Najmu odbyło się 4 wywiady (po jednym z każdą grupą, wyżej wymienioną). Wywiad przeprowadzono w okresie od 13 do 22 grudnia 2023 roku.

Badania przeprowadzono:

- a. na terenie województwa podlaskiego: Gmina Mońki, Jaświły, Goniądz i Jasionówka
- b. na terenie województwa śląskiego, Dąbrowa Górnicza
- c. na terenie województwa zachodniopomorskiego, Gmina Będzino
- d. na terenie województwa dolnośląskiego, gmina Bielawa
- e. na terenie województwa mazowieckiego, Żyrardów

Osoby były rekrutowane we współpracy z pracownikami Społecznych Agencji Najmu. Badania prowadzili eksperci podmiotu realizującego ewaluację.

Osoby badane

W wywiadach wzięło udział łącznie 178 osób. W poszczególnych wywiadach było od 4 do 13 respondentów. Najmniej licznymi grupami byli beneficjenci SAN - obywatele Ukrainy przebywający w Polsce (bywało że 4 uczestników FGI to wszyscy beneficjenci danego SAN). Pozostałe grupy badanych liczyły minimum 8-10 osób.

W każdej z 5 gmin przeprowadzono wywiady z następującymi grupami:

- 1) Przedstawiciele organizacji działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce (kierownictwo OPS i PCPR, pracowników socjalnych, asystentów rodziny, kierownictwo i pracownicy CUS, pracownicy PUP) - łącznie zbadano 43 osoby.
- 2) Rodziny - obywatele Ukrainy przebywający w Polsce. W badaniach brali udział zarówno mężczyźni, jak i kobiety w przedziale wieku powyżej 16 roku życia. Były to osoby o zróżnicowanym statusie na rynku pracy (bezrobotne, poszukujące pracy, pracujące, w wieku poprodukcyjnym) i sytuacji rodzinnej (osoby samotne i osoby żyjące z rodziną) - łącznie zbadano 34 osoby.
- 3) Przedstawiciele Jednostek Samorządu Terytorialnego, działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce (pracownicy Urzędów Gminy, radni gminni i radni miejscy, przedstawiciele wydziałów oświaty i edukacji, przedstawiciele wydziałów oświaty, przedstawiciele urzędów stanu cywilnego, przedstawiciele wydziałów gminnych/ miejskich, zajmujących się programami społecznymi i mieszkaniowymi - łącznie zbadano 49 osób.
- 4) Przedstawiciele społeczności lokalnej, w której podejmowane są działania na rzecz włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce. Zadbano o losowy dobór próby - grupa była różnorodna pod względem płci, wykształcenia, statusu na rynku pracy. W grupie znaleźli respondenci w wieku od 18 do 71 roku życia - łącznie zbadano 52 osoby.

Wyniki badań FGI

Problemy i trudności jakie doświadczają osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym obywatele Ukrainy przebywający w Polsce w obszarach rynku pracy, mieszkalnictwa, ochrony zdrowia, edukacji, kultury itd.

Przedstawiciele organizacji działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce w czasie wywiadów wskazywali na:

- **Trudności wynikające z bariery językowej**

Moim zdaniem problem jest bariera językowa, nie wszystkie osoby są w stanie dogadać się w naszym polskim języku, jeżeli mają możliwość skorzystania z pomocy osoby z Ukrainy, która posługuje się swoim narodowym językiem i naszym polskim. Zdecydowanie im to ułatwia.

Obywatele Ukrainy muszą przetłumaczyć swoje dokumenty, które przywieźli ze sobą. To też dla nich troszkę to trwa. Wiąże się też i ze stresem, na pewno też innymi skutkami ubocznymi, odbija się to na zdrowiu.

Z obserwacji jakie przez ten okres udało nam się poczynić zauważamy, że osoby mają barierę przed pójściem do pracodawcy, niejednokrotnie trzeba pójść z tą osobą w celu pomocy podczas przeprowadzenia rozmowy, zapytania o pracę i mają problemy z barierą językową.

Jeszcze język, jest barierą dla obywateli innych krajów.

Trudności wynikające z bariery językowej.

- **Problemy emocjonalne i psychologiczne wynikające z konieczności opuszczenia kraju i zmiany swojej sytuacji**

Te osoby są bardzo przestraszone tą sytuacją z jakiego powodu tutaj się znalazły.

Ja myślę też te osoby borykają się z takim poczuciem odrzucenia i ignorowania wytyka się im błędy, to skutkuje takim przygnębieniem, a nawet stanami depresyjnymi, czuje się po prostu gorszym człowiekiem.

Moim zdaniem osoby te borykają się oczywiście z niesamowitym stresem, związanym z tą sytuacją. Z jakiego powodu z jakiego musiały opuścić swój kraj, i to pewnie też ma tutaj duży wpływ na ich integrację, czy w ogóle samo życie, tutaj pośród tej naszej społeczności.

Obywatele Ukrainy muszą przetłumaczyć swoje dokumenty, które przywieźli ze sobą. To też dla nich troszkę to trwa. Wiąże się też i ze stresem, na pewno też innymi skutkami ubocznymi, odbija się to na zdrowiu.

Może kwestia związana, z tym, że sam fakt przyjechania, jeżeli chodzi o osobę z Ukrainy, przyjechania do obcego kraju i prośenie o tą pomoc. Chodzi mi tutaj o aspekt takiego

zaakceptowania, sytuacji, która dotknęła, poprosić o tą pomoc. Na pewno nie jest to łatwe dla nich, więc samo podejście osób, które pracują w takich ośrodkach, odpowiednie podejście do tych osób. Wy tłumaczenie, bo też otrzymanie czegoś za darmo to nie zawsze dla wszystkich jest takie oczywiste.

Te osoby boją się powrotu do kraju, ewentualnie boją się też, co dzieje się z ich rodzinami.

- **Problemy związane z dostępem do służby zdrowia i kontynuacją leczenia**

Jeżeli chodzi o zdrowie, to bardzo dużym też problemem jest odnalezienie się tych osób w naszych realiach polskich, w naszych szpitalach. Bardzo dużo problemów mają, jeżeli muszą trafić do, bo muszą wiele dokumentów przetłumaczyć, bo wiąże się to też z kosztami.

Ochrona zdrowia jest tutaj też taka, taki punkt wiemy, że w Polsce możliwość skorzystania z pomocy służby zdrowia jest darmowa dla osób ubezpieczonych. Problem pojawia się w sytuacji, kiedy osoba nie jest ubezpieczona, ale też rozwiązujemy ten problem, bo mamy możliwość przyznania osobie, która spełnia kryterium dochodowe, która spełnia przesłanki określonego korzystania ze świadczenia Opieki Zdrowotnej przez 90 dni z możliwością przedłużenia potem na kolejny 90, tak długo jak będzie to potrzebne. Dostęp do publicznej Służby Zdrowia w Polsce jest bardzo szeroki, niezależnie od sytuacji finansowej osoby, od poziomu wykluczenia społecznego. Z tego też można korzystać.

Z mojego punktu widzenia to jest to o czym przed chwileczką mówiłem, problem z objęciem ubezpieczeniem zdrowotnym osób, które przyjechały do Polski przed wybuchem wojny i nie mają tego numeru ukr. Wojewoda nie objął ich przepisami, tym statusem, który wymieniony jest w ustawie, więc to jest to samo też z Polakami. Dla mnie to jest problem czy Polacy którzy są bezdomni, którzy założyli jakieś fikcyjne firmy i też nie można ich objąć ubezpieczeniem zdrowotnym. Dla mnie osobiście w pracy jest to największy problem, że nie mogę zaproponować takim osobom dostępu do służby zdrowia, to nie są częste przypadki ale jeśli się pojawiają to są bardzo uciążliwe.

- **Problemy wynikające z konieczności wyrobienia dokumentacji i jej przetłumaczenia**

Bo jak mają coś z Ukrainy, swoje stopnie niepełnosprawności, bądź jakieś świadczenia. To, żeby honorowane były u nas w Polsce, muszą stanąć na polską komisję, muszą otrzymać polskie orzeczenie. Przede wszystkim tak jak mówiłam wcześniej, muszą przetłumaczyć swoje dokumenty, które przywieźli ze sobą. To też dla nich troszkę to trwa. Wiąże się też i ze stresem, na pewno też innymi skutkami ubocznymi, odbija się to na zdrowiu. Z ponoszeniem też środków finansowych za przetłumaczenie dokumentów.

Bardzo dużo problemów mają, jeżeli muszą trafić do służby zdrowia, bo muszą wiele dokumentów przetłumaczyć, bo wiąże się to też z kosztami.

- **Trudności związane z podjęciem zatrudnienia i utrzymaniem pracy zawodowej**

Brak motywacji, niechęć do pracy, bo często jest to niechęć do pracy, nie to, że tej pracy nie ma. Przyzwyczajenie pokolenia, jak model rodziny jaki, osoba widziała, że rodzice pobierali świadczenia tak dalej kontynuują to dzieci i wnuki.

Często brak kwalifikacji zawodowych osoby nie mają wykształcenia, aby podjąć stanowiska wzorowanym, jakie mają oferowane.

Z obserwacji jakie przez ten okres udało nam się poczynić zauważamy, że osoby mają barierę przed pójściem do pracodawcy, niejednokrotnie trzeba pójść z tą osobą w celu pomocy podczas przeprowadzenia rozmowy, zapytania o pracę i mają problemy z barierą językową.

Czyli wchodzi tutaj taki efekt domina, nawet jeżeli rodzina ma więcej dzieci, np. czwórka dzieci, i to też tej mamie ciężko jest wyjść z takiego domu. Nawet jeżeli, bo wiadomo, mamy 500+, świadczenia rodzinne, skoro twierdzi, że wystarczy tych pieniążków to po co dalej iść? Nie ma takiej motywacji ze strony rodzica, bądź dwójki rodziców. Żeby gdziekolwiek ruszyć z pracą nie ma takiej motywacji, chęci. Odnośnie Pomocy Społecznej, jeżeli dana rodzina dostanie 500 +, świadczenia rodzinne i np. jeszcze zasiłek okresowy na żywność, obiady w szkole. To z drugiej strony po co człowiekowi iść do prac? Przez to wszystko nie ma nawet motywacji i jak robimy jakiegokolwiek projekty, nie ma chętnych osób do współpracy, bo trzeba wyjść z domu i to jest najgorsze. Jeżeli oczywiście ten człowiek wyjdzie, to nasuwa się pytanie: „a co będę miał w zamian? Jakie pieniądze nieważne czy on dostanie kurs nieważne czy on dostanie jakieś szkolenie. Czy porozmawia z psychologiem, z doradcą zawodowym, pytanie jest czy ja dostanę pieniądze. Pieniądze są jednak na pierwszym podstawowym miejscu. Wiem bez pieniędzy nie można żyć, ale uważam, że jeżeli człowiek ma chęć rozwoju to powinien skorzystać ze wszystkiego.

Chodzi mi o to, że rodziny, niektóre ze względów na swój stan zdrowia. Chodzi mi o uzależnienie m.in. nie są w stanie utrzymać tej pracy, bo one pracę zdobywają, pracę dostają albo jest im ta praca oferowana. Natomiast z różnych powodów nie potrafią tej pracy utrzymać albo uszanować. Nie wiem jak to inaczej jeszcze nazwać, w każdym bądź razie same ją tracą, bądź z innych przyczyn nie mają przedłużanych umów. Praca na ten moment powiedziałabym, że jest takim drugorzędnym problemem i te osoby, które są objęte naszą pomocą, my z nimi pracujemy, uczymy ich od początku nawyku nabycia pracy. Uczymy ich możliwości utrzymania tej pracy, poprzez podjęcie w pierwszej kolejności leczenia. Uświadamiamy im to, że problemem nie jest brak pracy, ale uzależnienie, które w pierwszej kolejności trzeba wyleczyć, podleczyć żeby móc myśleć o podjęciu zatrudnienia.

Pracując z osobami często słyszę, że ja za taką kwotę nie będę pracować. Są też takie sytuacje, w których osoby mają niskie wykształcenie, a wysokie oczekiwania zarobkowe bądź też śmiem powiedzieć, że to jest też strefa czarna, czyli na czarno ktoś pracuje i przeważnie są to osoby, które mają zadłużenia. Są to osoby, które mają zadłużenia alimentacyjne bądź jakieś komornicze i system, który jest na ten moment, doprowadza do takich sytuacji. Miałam kilka takich przypadków, że osoba która podejmuje pracę, ma od razu zabieraną całą wypłatę, nie jest to zabrana połowa, czy $\frac{1}{3}$, tylko cała wypłata. Osoba nie ma za co zapłacić za mieszkanie, nie ma co jeść. Dochód do pomocy przekracza, te osoby z doświadczenia boją się, bądź nie chcą podjąć pracy legalnej, czyli na umowę i z tego powodu są tutaj. Osoba, która ma taki problem ma całkiem inne oczekiwania i potem się rodzi problem z ubezpieczeniem, o czym mówił kolega, czyli pracuje na czarno, ma dochody, ale jak się coś stanie, traci pracę. Nie ma ubezpieczenia, jest w szpitalu. U nas widnieje, że ma dochód, nie możemy mu przyznać ubezpieczenia i tak koło się zamyka.

- **Problemy związane z nietolerancją i brakiem akceptacji i wsparcia ze strony społeczeństwa polskiego**

Nasze społeczeństwo niejednokrotnie potrafi być jakby mało empatyczne, to są takie środowiska, że nawet np. obywatele Ukrainy wiele osób miało takie odruchy spontaniczne żeby pomóc tym ludziom, bo oni przecież uciekali ze swojego kraju.

Wiele ludzi też krytykowało, że po co się im pomaga, że najpierw trzeba zadbać o swoje sprawy, o własne, a później dopiero innych krajów i to tak troszeczkę powoduje, przygnębia to osoby, powoduje takie zagubienie.

Brak wsparcia takiego, społeczeństwa, gdy ktoś przyjeżdża z innego kraju. Połowa rodziny czy też mąż pozostaje zagranicą. Wyjeżdża tylko z dziećmi, tutaj nie zna nikogo. Takiego wsparcia społecznego brakuje dla niej, osób najbliższych.

- **Problemy związane adaptacją do nowej sytuacji**

Albo też jak zderzali się z taką rzeczywistością, że u nich jest inaczej, a tu jest inaczej. Ale to naprawdę już z perspektywy czasu troszkę zanika. Oni wymieniają sobie różne informacje między sobą, więc jak przychodzą do jakiejś instytucji to też już jakąś wiedzę mają. Już nie ma takich zdań, że "Oj Boże, a ja myślałem czy myślałam, że dostanę to tamto siamto, już wiedzą z czym do nas przychodzą, mają konkretne pytania. Jakoś to idzie

- **Trudności komunikacyjne i logistyczne**

Według nas na terenie naszej problemem jest dojazd do większych miejscowości aglomeracji.

U nas też jest bariera komunikacyjna, dużo osób mieszka w rejonach, których wszyscy nie mają dostępu do środków transportu publicznego.

- **Trudności mieszkaniowe**

Przede wszystkim są to osoby, które nie mają mieszkania, to jest problem mieszkaniowy. On jest w sumie najważniejszy, my jako pomoc społeczna uzupełniamy, my w swoich zasobach nie mamy mieszkań, uzupełniamy się z Urzędem miejskim, który przydziela mieszkania socjalne, komunalne. Działamy bardziej na zasadzie interwencyjnym, czyli rodzina znajduje się w jakimś kryzysie mieszkaniowym, możemy wtedy pomóc danej rodzinie i właśnie tutaj ten projekt jest bardzo dla nas korzystny i dlatego też nasze zainteresowanie tym projektem. Natomiast we własnych zasobach mamy noclegownie, schronisko dla bezdomnych, schronisko dla bezdomnych z usługami, DPS-y.

W tej chwili jeśli chodzi o mieszkalnictwo, to ten problem w dalszym ciągu jest t dosyć zauważalny. Bardzo dużo osób na ten moment, które przewijają się tutaj przez nasz ośrodek wynajmuje mieszkania, jeżeli/ dopóki mają pracę, dopóki są zdrowi to wszystko jest w porządku. Bo niekiedy jest tak, że matki mieszkają z dorosłymi rodzicami, czyli czy z córką czy z synem. Dzieci są na utrzymaniu rodziców i dopóki matka żyje to mają to mieszkanie, a później się robią problemy. Bo prawnie mają możliwość mieszkania, tylko nie są w stanie utrzymać tego mieszkania i po jakimś tam okresie w zależności jaki czas upłynie, tracą te mieszkania.

Największym problemem chyba dla rodzin z mojego doświadczenia zawodowego to jest właśnie problem mieszkaniowy, bo wcześniej powiedziałabym, że problem pracy, zatrudnienia. Na ten moment nie widzę problemu zatrudnienia.

W tej chwili jeśli chodzi o mieszkalnictwo, to ten problem w dalszym ciągu jest t dosyć zauważalny. Bardzo dużo osób na ten moment, które przewijają się tutaj przez nasz ośrodek wynajmuje mieszkania, jeżeli/ dopóki mają pracę, dopóki są zdrowi to wszystko jest w porządku. Bo niekiedy jest tak, że matki mieszkają z dorosłymi rodzicami, czyli czy z córką czy z synem. Dzieci są na utrzymaniu rodziców i dopóki matka żyje to mają to mieszkanie, a później się robią problemy. Bo prawnie mają możliwość mieszkania, tylko nie są w stanie utrzymać tego mieszkania i po jakimś tam okresie w zależności jaki czas upłynie, tracą te mieszkania. Także z mieszkaniem bym powiedziała że potrzeby i oczekiwania są niestety. Gmina nie posiada tyle mieszkań, chociaż budujemy.

- **Problemy związane z naciąganiem osób w trudnej sytuacji do zakładania firm**

Faktycznie problemem związanym z naciąganiem ludzi na zakładanie firm, to faktycznie wśród osób bezdomnych zdarza się może nie jakoś bardzo często, ale widzimy takie przypadki. Kiedy osoba przebywająca w przestrzeni publicznej albo gdzieś nawet korzystając z noclegowni namawiana jest przez zupełnie nieznaną osobę do założenia firmy. W zamian za to człowiek dostaje tam jakąś skórzaną teczkę może 500 zł albo 1000 na rozruch działalności teoretycznie. Oczywiście dostaje jakieś właśnie 1000 zł od osoby, która namawia do założenia firmy, potem bardzo szybko, ta osoba bezdomna upoważnia nieznanego człowieka do reprezentowania firmy i tu się zaczynają kłopoty, bo firma zaciąga wielomilionowe pożyczki, są długi, jakieś tam przekręty vatowskie i tak naprawdę wszystko spada na na kark tej osoby, bezdomnej. Te wszystkie długi to oczywiście można odkręcić. W sądach toczą się sprawy, to jest bardzo długotrwały proces, ale faktycznie coś takiego jest dostrzegalne. Jeśli chodzi o potrzeby pracując z osobami bezdomnymi, głównie z takimi osobami, które przebywają w przestrzeni publicznej.

- **Problemy związane z uzależnieniem**

Są dwaj mężczyźni na terenie Dąbrowy Górniczej. Dwaj, o których ja wiem, którzy przyjechali do Polski przed wybuchem wojny, mają zgodę na podjęcie legalnej pracy. No niestety życie im się tak poukładało, że bardziej skupiają się na uzależnieniu od alkoholu niż na podejmowaniu stałej pracy. Mają tam jakieś prace dorywcze, swoje pieniądze, nie potrzebują natychmiastowego wsparcia finansowego, bo mają prace dorywcze, śpią w takich pomieszczeniach, które powinny być bardziej magazynami niż miejscami noclegowymi, ale mają tam dostęp do jakiejś jednej umywalki i łóżka, na którym można się przespać. W tej sytuacji problem polega na tym, że ci ludzie nie mają uprawnień do skorzystania z pomocy w warunkach polskiego prawa, czyli gdyby Ci Panowie trafili do szpitala, nie mielibyśmy możliwości objęcia ubezpieczeniem zdrowotnym, bo prawo w tym momencie tego tego nie przewiduje, nie kwalifikują się do tego. Mają prawo do podjęcia legalnej pracy i pewnie by pracowali tak jak tysiące, dziesiątki tysięcy innych obywateli Ukrainy. Gdyby nie ten problem z alkoholem i stąd pewnie są widoczni na mieście, stąd służby wiedzą o tym, że panowie są w kryzysie, którego tak naprawdę trudno zażegnać.

- **Trudności wychowawcze**

Jeżeli mówimy o migrantach, też dzieciach i od nich mało jest zależne, sytuacje mieszkaniowe i wszystkie, jest to już kwestia rodziców, jak oni sobie radzą. Trudności mają dzieci migranckie tj. za mało czasu rodzice poświęcają swoim dzieciom. Są obciążeni pracą i zajęciami lub też jest obojętność ze strony rodziców. Teraz już się mówi o tym, że za rok, za dwa będą już niejednostkowe przypadki, że dzieci będą odbierane rodzicom. Będą to już

liczniejsze przypadki. Rodzice sobie nie radzą. Tak mieszkali, gdzie indziej w swoim kraju i dzieciom mało poświęcali uwagi, wzrasta przemoc wobec dzieci. Dzieci emigranckie mają czasami trudną sytuację, są już przypadki, kiedy ich dzieci przez sąd są odbierane, umieszczane w rodzinach zastępczych. Więc to już jest.

Przedstawiciele Jednostek Samorządu Terytorialnego działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce w czasie wywiadów wskazywali na:

- **Trudności wynikające z bariery językowej**

Pierwszym elementem, który mi się nasunął to jest bariera językowa, która myślę, że od samego początku jest i myślę, że jest i będzie.

Jeśli chodzi o uczniów m.in. szkół podstawowych. Podstawowym problemem jest język, nie chodzi tylko o dzieci ukraińskie, ale również o przybyszów z innych krajów. Ostatnio mamy również Afgańczyków, wcześniej mieliśmy Syryjczyków, ale też dzieci z Armenii, Azerbejdżanu, więc są to dzieci, które posługują się tymi językami, zupełnie innymi niż słowiańskie. Bariera językowa rzeczywiście stanowi dla nich problem przynajmniej na początku tej edukacji w Polsce. Szkoły, nauczyciele poradziły sobie z tymi dziećmi na tyle, że te dzieci funkcjonują w naszym środowisku. Coraz lepiej mówią w naszym języku. Początkowo głównie to posługiwanie się następuje w języku angielskim, także można te bariery pokonać.

Oni bardzo często zgłaszali taki problem komunikacyjny, problem porozumiewania się z urzędnikami, z pracownikami sektora bankowego.

- **Trudności mieszkaniowe**

Mamy styczność z osobami, które zgłaszają się do nas w potrzebie mieszkaniowej. Na pewno problematyczne jest to, że te osoby muszą pozyskiwać z jakichś źródeł dofinansowanie, na utrzymanie tego mieszkania, bo mówimy o tym, że samo złożenie wniosku, czyli spełnienie warunków, które są wymagane, żeby ubiegać się o mieszkanie z zasobów gminy to nie jest pierwszy problem. Problemem jest to, że po otrzymaniu takiego mieszkania, to mieszkanie trzeba jeszcze utrzymać.

Osoby po wybuchu wojny, większość tych osób nadal przebywa w takich miejscach, albo zbiorowego schronienia, albo w schroniskach. Osoby te nie są usamodzielnione. Są w jakimś małym stopniu usamodzielnione. Potrzebują takiej kompleksowej pomocy we wszystkich wymienionych zakresach. Począwszy od mieszkalnictwa.

Ogólnie mówiąc wszystkie te osoby, z którymi mamy styczność to wymagają kompleksowej opieki. Jest problem ze znalezieniem mieszkania, jest on powiązany z problemem na rynku pracy, z problemem z opieką społeczną i ze szkolnictwem, czyli jeśli ktoś już się do nas zgłasza to potrzebuje kompleksowej opieki w wielu tych obszarach.

Może nie udzielę odpowiedzi na całe pytanie, ale z tą problematyką spotkałam się wśród obywateli Ukrainy, którzy zgłaszali się również do Urzędu Gminy z zapytaniem o mieszkanie.

Jeżeli np. chodzi o Miejski Zarząd Budynków Mieszkalnych, to nie ma możliwości wskazania lokalu na rzecz rodziny z Ukrainy, dopóki nie będą mieli karty stałego pobytu.

To na chwilę obecną właśnie najgorzej jest z tymi mieszkaniami, ponieważ ostatni punkt, w którym znajdują się uchodźcy jest zamykany. 2 lub 3 rodziny nie mają gdzie się podziąć ze względu na to, że są to osoby, które są zwolnione z opłat, ale są to osoby, które przebywają na emeryturze i nie mogą sobie pozwolić na wynajem. To jest największy problem – mieszkania, nie mają gdzie mieszkać.

- **Trudności związane z podjęciem zatrudnienia i utrzymaniem pracy zawodowej**

Jeżeli chodzi o rynek pracy to największym problemem też jest to, że większość osób, które są przyjezdne nie mają takiego systemu zorganizowanego, co zrobić z dziećmi, jak można znaleźć pracę. Też wiek to powoduje, bo dużo osób, które przyjechały są w wieku podeszłym. Nie są w stanie znaleźć sobie pracy, więc to też powoduje ten kryzys finansowy, jakieś trudności życiowe. Zgłaszają się, chciałyby podjąć pracę, ale po prostu w ich grupie wiekowej nie ma takich możliwości

Jest problem ze znalezieniem mieszkania, jest on powiązany z problemem na rynku pracy

Brak pracy, najczęściej albo praca na pół etatu, albo 1/8 etatu niezbyt zarobkowa. Nie ma co ukrywać.

Może nie tyle brak pracy, ale zarobki. Te prace nie są dobrze opłacane.

Dodatkowym aspektem jest to, że część osób ma problem żeby tą pracę podjąć. One gdzieś mentalnie mają problem żeby odnaleźć się w społeczeństwie, na rynku pracy. Nie są nauczone tej pracy, nie chcą jej podjąć z różnych względów i to też powoduje, że ich sytuacja jest taka jaka jest, ponieważ na przestrzeni ostatnich 15, 20 lat to się trochę zmieniło, a nawet bardziej bo sam pamiętam, że było ciężko o pracę dla osób, które naprawdę chciały pracować, miały wykształcenie, znajomość języków itd., a dzisiaj praca tak naprawdę jest wszechodstępna. Możemy dyskutować jakiej jakości jest to praca i za jakie pieniądze. Natomiast, aby wyjść z takiego podstawowego ubóstwa skrajnego, o którym tutaj rozmawiamy. To myślę, że dzisiaj jakakolwiek praca pozwala się z tego dna odbić. A jednak grono osób, mimo, że ma oferty pracy, mimo, że są ośrodki, które wychodzą naprzeciw i oferują tą pracę. Te osoby mówią, że nie są zainteresowane, że się nie nadają, że nie chcą. To są różne kwestie i mentalne, i uzależnień i wiele innych.

- **Problemy emocjonalne i psychologiczne wynikające z konieczności opuszczenia kraju i zmiany swojej sytuacji**

Natomiast jeśli chodzi o środowisko ukraińskie to największe trudności jakie się pojawiły to prawdopodobnie była ta trauma z tego początkowego okresu wojny i tutaj duże zadania, które spoczywały na szkołach, na naszych jednostkach dotyczyły głównie to zajęć takich czy usprawniających czy też różnych psychologicznych, pedagogicznych, które by wspierały te dzieci.

- **Trudności wynikające z otrzymaniem kredytu mieszkaniowego**

Wiem też, że niektóre osoby, które przychodziły pytały o mieszkania, ponieważ miały też problem z dostaniem kredytu w banku. Szczegółów nie znam z czego wynikały te problemy,

dlaczego nie mogli dostać. Osoby te pracowały na terenie Polski, miały już pracę. Prawdopodobnie nie były to kryteria związane z brakiem.

- **Trudności komunikacyjne i logistyczne**

Wydaje mi się też, że to wygląda trochę w taki sposób, ktoś ma mieszkanie w mieście, jest mu dużo łatwiej znaleźć pracę, dużo łatwiej poruszać się, dużo łatwiej załatwić wszystkie pozostałe sprawy, które w życiu są potrzebne. Natomiast osoby, które miałyby mieszkanie na wsi, nie dość, że trudniej jest im znaleźć pracę, trudniej dojechać, chociażby na jakieś kursy językowe. Myślę, że czasami mają trudność w zwykłej komunikacji np. brakuje autobusów. Nie są w stanie dojechać albo nie są w stanie wrócić. Nie mają samochodu, żeby poruszać się we własnym zakresie. To im bardzo utrudnia życie i powoduje, że to wykluczenie jest bardziej uciążliwe.

- **Problemy adaptacyjne**

Odnalezienie się w innym kraju, w innej strukturze państwowości i przepisach prawnych, wśród obcych ludzi. Także to podstawa odnalezienia się jeśli chodzi o Ukraińców w Polsce.

Jeżeli chodzi o mieszkanie, to dużo osób, które ma problemy czy finansowe, czy rodzinne, też mają problemy z organizacją, tak jak koleżanki powiedziały. Nie potrafią skupić się na tym, że np. muszą uiszczać regularnie opłaty, nie mają takich nawyków, takiego podstawowego życia. Nie wiedzą co jest ważne, co jest istotne. Nie potrafią ułożyć sobie tego podstawowego życia. Dopóki ktoś ich nie pokieruje, jakie dokumenty trzeba złożyć, co trzeba zrobić, gdzie trzeba się zgłosić ze swoimi problemami. Bardzo dużo takich osób nie ma takiej podstawowej wiedzy. Czy wyjdą np. z rodziny zastępczej, czy są w rodzinie, która ma jakieś problemy finansowe, czy edukacyjne. Czy te osoby wchodzą w świat dorosły i nie wiedzą, co mają ze sobą zrobić tak naprawdę.

- **Problemy związane z nietolerancją i brakiem akceptacji i wsparcia ze strony społeczeństwa polskiego**

Może w braku zrozumienia w środowisku lokalnym. Spowodowanymi przede wszystkim problemami osobistymi, brakiem pracy, brakiem pewności siebie.

Wydaje mi się że największe problemy z jakimi te osoby się zmierzają są na rynku pracy. Bo brak zaufania do osób, które nie mają zameldowania lub często zmieniają tą pracę, właśnie są z zagranicy. Jeśli nie mają jakichś referencji konkretnych do podjęcia danej pracy i tutaj jakby te problemy społeczne wynikające z braku zaufania do tych osób i to największe. Tak samo z wynajęciem mieszkania ludzie obawiają się wynajmować mieszkania obcokrajowcom, obawiają się wynajmować mieszkania osobom, które przyjechały z innego terenu Polski i chcą się tutaj osiedlić i szukają jakiegoś lokum. A osoby z tak niskim wykształceniem, często nie stać na tak drogie wynajmy i tu największy problem jest.

- **Postawa roszczeniowa**

Z mojego punktu widzenia, z tego co zaobserwowałam, mogę powiedzieć, że CI ludzie niestety przychodzą na gotowe „należy mi się”. W tych ludziach nie ma ani kawałka pokory, ani nie ma czegoś takiego, że naprawdę przyszedł, nie mówię nawet po prośbie, tylko z problemem. Oni przychodzą i żądają. To jest w ich wszystkich najgorsze. Nie dają od siebie nic, a żądają od wszystkich naprawdę wszystkiego. Czy kłaniania im się, że łaskawie przyszli.

Faktycznie wielokrotnie w UM na ten temat dyskutujemy, jako radni na różnych komisjach. Rozmawiamy o mieszkalnictwie w naszym mieście, ponieważ ono się dosyć mocno zaczęło rozwijać od pewnego niedługiego czasu i faktycznie osoby przychodzące o pomoc są mocno roszczeniowe. Czy to chodzi o ludzi z Ukrainy, którzy też są bardzo roszczeniowi, i takich sytuacji, historii mógłbym przytoczyć wiele, z którymi się spotkałem lub słyszałem. Oczywiście nie generalizuję, ale mówię o tych, którzy szukają pomocy i w jaki sposób to robią to czasami jest trochę już niewłaściwe. Polacy mają podobnie, czyli przychodzą z punktu mi się to należy. Najlepiej jakby było tego x więcej. Jest to taka postawa mocno roszczeniowa. W zamian nie dająca od siebie nic i rzeczywiście takie osoby chyba najczęściej. Osoby, które żyją w jakimś rodzaju ubóstwa, ale może nie skrajnym, to takie osoby, które coś sobą reprezentują, wstydzą się, krępują, nie chcą tej pomocy albo nie wiedzą gdzie jej szukać, albo o nią prosić.

Musimy przy tym całym ubóstwie powiedzieć, że są osoby, które znalazły sobie sposób na życie, poprzez programy socjalne różnego typu i są osoby, które znalazły się w tym ubóstwie z różnych losowych przyczyn, nie raz zależnych, nie raz niezależnych od nich samych, ale gdzieś próbują z tego wyjść i podejmują pracę, próbują to pogodzić programy socjalne plus jakaś praca na pół etatu, praca na czarno, różnie. Zależy to od poszczególnych przypadków. Ale gdzieś jakaś wartość w tym człowieku jest i poszczególni pracownicy danych referatów to dostrzegają.

Beneficjenci Społecznych Agencji Najmu - obywatele Ukrainy przebywający w Polsce w czasie wywiadów wskazywali na:

- **Trudności wynikające z bariery językowej**

Nie znam języka, trudno mi powiedzieć i nie mogę dostać pracy.

Jeszcze jest inna sytuacja kiedy jest ta bariera językowa i zbyt mało informacji, żeby tak zrozumieć jak się poruszać na rynku pracy.

Pierwszą trudnością był język, drugą mieszkanie na wsi (na wiosce), nie ma pracy, nie ma dla dzieci dostępu do zajęć dodatkowych (np. tańce, piłka nożna). W szkole na początku był problem z językiem, niektóre dzieci sprawiały przykrość i mówiły żeby wracały na Ukrainę. Teraz sytuacja się poprawiła.

Pierwszą trudnością był język. Jak podszkoliliśmy język, to trochę lepiej się działo. Bo gdzieś jakieś dokumenty załatwić, nawet dogadać się z kimś. Żeby zapytać o coś. Najciężej było z językiem.

Jak podszkoliliśmy język było nam łatwiej, dużo lepiej się zrobiło. Potrafisz przyjść powiedzieć czego potrzebujesz, nie musisz tłumaczyć szukać, ani palcami pokazywać. Taka jest prawda.

Mamy dzieci w przedszkolu, trochę językowa bariera też jest. Co dzień jest lepiej, do przodu.

Dziękuję różnym organizacjom jakie nam pomogły, i z językiem, i z mieszkaniem, że dostaliśmy. Jestem pewna, że będę tu przez jakiś czas mieszkać.

Jest problem z językiem, dla nas jest trochę łatwiej, bo już trochę znamy język. Ci co przyjechali teraz do nas nie znają go i jest im trudniej. Mają problem z innymi w komunikacji, przy załatwieniu jakichś spraw.

Ukraiński i Polski to bardzo podobne języki. Jak do mnie mówią np. to dużo rozumiem, jak czegoś nie rozumiem to sobie domyślę, co ode mnie chcieliby. Ja powiedzieć nie mogę nic.

Jest problem z językiem, dla nas jest trochę łatwiej, bo już trochę znamy język. Ci co przyjechali teraz do nas nie znają go i jest im trudniej. Mają problem z innymi w komunikacji, przy załatwieniu jakichś spraw.

Jeszcze mam taki problem, że jestem w 3 klasie i muszę sobie sama szukać praktyk do nauczania zawodowego. I spotkałam się z czymś takim, gdy powiedziałam, że jestem Ukrainką, to też powiedzieli, że nie dziękuję. Nawet na miesiąc nie chcą mieć nic wspólnego ze mną. To niestety też zwróciłam się do Agencji Arte w poszukiwaniu praktyk, ponieważ do każdego, do kogo poszłam, przez mój akcent ukraiński mówili, nie przepraszamy, nie chcemy.

- **Trudności związane z uzyskaniem karty stałego pobytu i dokumentów niezbędnych do korzystania ze świadczeń na terytorium Polski**

Nie możemy korzystać z programów, bo nie mamy karty pobytu. Zostaniemy tu na dłuższy czas, a może nawet na całe życie. Chciałabym żeby było to prostsze. Powrotu do domu nie mamy już i budujemy tu życie od nowa. Byłoby to łatwiejsze. Dla dużej rodziny byłyby jakieś ulgi. Z kartą dużej rodziny byłyby promocje, byłoby jakoś taniej.

Uproszczenie procedury karty pobytu

Z kartą pobytu też mamy problem, ja czekałam 2,5 roku, mama czekała i nie doczekała się. Otrzymałam kartę na 2 lata i kończy się za pół roku. Ponownie trzeba będzie czekać, nie będę mogła wyjechać ponownie do Ukrainy, będę musiała czekać na nią i to chyba taki problem każdego Ukraińca. Czekają na tą kartę mogą raz wyjechać na Ukrainę, a później parę lat muszą siedzieć, nigdzie nie wyjeżdżać. Nie zawsze mogą gdzieś pójść do pracy albo gdzieś jeszcze. Bo jak nie ma karty, nie ma więcej możliwości.

Dobra robota i dobre dochody. To wszystko. Bo moim zdaniem niczym się nie różni, czy to jest Polska, czy to jest Ukraina. Wszędzie jest tak samo. Na Ukrainie też musisz wyrabiać dokumenty, tylko problem z tym, że wyrabiasz dłużej ten dowód. To jest najgorsze, bo ja np. mam dwójkę dzieci i nic nie mogę, bo nie mam dowodu. Mówiłam nawet, że mam męża Polaka i nic. Nie ważne nie ma dowodu i nic się nie liczy. Ja potrzebuję dostać jakieś pieniążki na dziecko, nakarmić dziecko, ubrać. Przez to, że nie ma dowodu ja nie mogę zrobić nic. To jest trochę nefajne, bo wiadomo nie znajduję się tutaj nielegalnie. Moim zdaniem powinni na to jakoś inaczej patrzeć. Przychodzi, potrzebuje pomocy, w danej sytuacji dostać jakieś pieniążki na dziecko. Jak masz dużo dzieci nie możesz pójść do pracy, mieć jakiegoś dochodu, bo. Zaraz będzie 5 lat jak jestem w Polsce, to już mogę dostać stały pobyt, ale mi mówią, że nie. Bo Pani nie pracowała przynajmniej 2 lata, bo Pani była na macierzyńskim. To też jest takie traktowanie, ja nie mogłam pracować, zostawić dziecko, nie wiadomo do żłobka? To też trzeba zapłacić 1000 zł. Moim zdaniem, powinni rozpatrywać te dokumenty inaczej. Nie wiem czy karta pobytu przyjdzie zaraz, czy za dwa lata. Dowód to jest dowód, bez dowodu nic.

Karta pobytu, może kiedyś skończy się status UKR i ludzie, którzy chcą zostać i nie mają tej karty albo nie spełniam warunków do jej otrzymania to ciężko.

Ja pracuję online z Ukrainy i nie mam podstaw dla założenia tej karty.

Moim zdaniem jest to problem otrzymania obywatelstwa, czyli jakiegoś dokumentu, karty pobytu. Dostać pobyt jest bardzo trudno. Zanim dostanie się dokument bardzo długo trzeba czekać. Ostatnio składałam na kartę pobytu, 5 miesięcy temu, zanim mi się syn urodził. Na razie nie dostałam żadnej odpowiedzi. Przez co nie mogę załatwić np. żadnej pomocy z opieki, pomocy społecznej, OPS-u, bo nie mam dowodu. To jest problem i jest mi trudno. Na razie zarejestrowałam na męża, mój mąż jest Polakiem. Problem jest z dokumentami. Na pierwszą kartę pobytu czekałam 1,5 roku i nic nie mogłam robić. Wiadomo praca, bo długo jestem w Polsce. Jak chcesz iść do pracy jest ciężka sytuacja, kiedy nie mogą cię zatrudnić, ponieważ np. dają ci umowę zlecenie, nie chcą dać umowy o pracę. Nie dają ci warunków normalnych. Żeby można było mieć urlop, aby wypłacali też jakiś normalny dochód. Wiadomo, że na zlecenie mniej dostajesz, mniej masz możliwości. Jeśli idziesz na L4 musisz iść na swój koszt, itd.

- **Trudności związane z podjęciem zatrudnienia adekwatnego do kwalifikacji, potrzeb finansowych i sytuacji rodzinnej**

Nie znam języka, trudno mi powiedzieć i nie mogę dostać pracy.

Z mieszkaniem też były problemy i tak samo z pracą. Na tych terenach akurat, a teraz już dobrze. Pracę już mamy i mieszkanie już mamy.

Potrzebą jest praca oraz przedszkole. Abyśmy mogli pracować,

Tylko ja pracuję, a córka przez to nie otrzyma żadnej pomocy. Jest ciężko. Cała pensja idzie na mieszkanie.

Mam małe dziecko, niecały rok ma. Do przedszkola jeszcze go nie przyjmą, do żłobków w ogóle nie ma miejsc. Muszę zostać w domu, nie mogę pracować, a wszystko trzeba opłacić. Jest to dla mnie bardzo duży problem. Osoby starsze, po 50 r.ż. tak samo mają trudności ze znalezieniem pracy. Odpowiadałaby nam praca, która trwałaby 8 godzin. Nie ma jej w ogóle.

Jeszcze mam taki problem, że jestem w 3 klasie i muszę sobie sama szukać praktyk do nauczania zawodowego. I spotkałam się z czymś takim, gdy powiedziałam, że jestem Ukrainką, to też powiedzieli, że nie dziękuję. Nawet na miesiąc nie chcą mieć nic wspólnego ze mną. To niestety też zwróciłam się do Agencji Arte w poszukiwaniu praktyk, ponieważ do każdego, do kogo poszłam, przez mój akcent ukraiński mówili, nie przepraszamy, nie chcemy.

Praca. Z pracą trudno jest dla osób, które są samotne i mają dzieci. Nawet jeżeli osoba ta ma wysoką motywację żeby pracować, żeby znaleźć pracę. Musi wtedy zostawiać dzieci nie wiadomo z kim. Po prostu jest to ciągła walka. Pozostawić z kimś dziecko, dziecko jest w sytuacji mało bezpiecznej, czy dziecko samo czuje się źle z tą osobą. Matka poszła do pracy, więc to jest bardzo trudne i dla niektórych wciąż nie jest jeszcze załatwione. Jeżeli jest oferta przedszkoli i można dziecko dać do przedszkola to wtedy, jakoś to częściowo rozwiązuje problem. Jeżeli ta osoba jest samotna i nie ma tutaj za dużo wsparcia, wtedy może pojawić się taka sytuacja, że dziecko jest w przedszkolu, a matka nie może znaleźć godzin pracy, żeby były dopasowane do czasu godzin otwarcia przedszkola. Jest to czasami karkołomne. Takie zajęcie, żeby znaleźć tutaj równowagę. Niektórym się udaje po długim czasie. Tutaj dużo zależy od motywacji osoby. Jeżeli ona wie, że musi, że nie ma gdzie wracać, że widzi tutaj jakieś szanse. Po prostu walczy o to, żeby jakoś tą sytuację rozwiązać.

Jest problem z legalnością pracy. Niektóre firmy mają jakieś dziwne sposoby na podpisywanie umów, Ci ludzie podpisują, płacą wynagrodzenie. Uważają, że to jest wynagrodzenie za pracę, że podpisali umowę o pracę, tylko nie jest to umowa o pracę, a umowa udziału w spółce. Ludzie myślą, że podpisują umowę zlecenie i to wynagrodzenie, które oni otrzymują na rękę brutto, które pozwala im jakoś funkcjonować, nie jest takie krzywdzące dla nich. Jeżeli mają wynagrodzenie minimalne, lub troszeczkę większe, dla nich jest to bardzo dobra sytuacja. Oni wiedzą, że podpisali umowę, tej umowy czasami nie dają do ręki tym ludziom, ale coś tam dają i tego nie rozumieją. Bo w interesie tych, którzy dają umowę nie jest w interesie wyjaśniać. Ludzie faktycznie stają się udziałowcami w spółkach. Są spółki, które mają 300 udziałowców i są to cudzoziemcy, więc jest to trudność, którą ja osobiście nie wiem jak naprawić, jako osoba, która zajmuje się już długo sprawami aktywizacji zawodowej cudzoziemców, zezwoleniem na pracę, umowami, taką legalnością. Nie wiem jak to w ogóle prawnie wygląda. Niby dobrze to wygląda, ale przedsiębiorcy zrobili ich udziałowcami bez ich wiedzy. Nie mają też zazwyczaj ubezpieczenia. Nie ma mowy nawet o ubezpieczeniu zdrowotnym, nie ma mowy o zwolnieniach lekarskich, czy urlopach, tam nie ma nic. Tam jest umowa spółki, ta osoba jest przedsiębiorcą, sama tego nie wiedzą. To jest taka trudność. Możliwe, że takie osoby zarabiają na swoje życie i na swoje potrzeby pieniądze, to później, kiedy będą legalizowały swój pobyt, będą chciały zalegalizować swój pobyt, na pewno większość z nich. Jeżeli widzą tutaj szansę, większość jednak widzi tutaj szansę dla siebie. To będą trudności, oni nie będą mieli możliwości zalegalizować swojego pobytu. Okaze się, że całe wybudowane świadczenie jest wadliwe. To jest trudność systemowa, prawna, na granicy prawa. Ludzie tego nie wiedzą, ja sama działam i zajmuję się kadrowością i prowadzę firmę, ale nie rozumiem jak to rozgryźć. Bo z jednej strony można zapytać jakąś instytucję, jak to widzi, ale instytucje też nie działają tak dobrze, ani ZUS nie działa dobrze, ani też nie jest łatwo się do nich dodzwonić. Jeśli się teraz ruszy taką firmę to ludzie będą pokrzywdzeni i zostaną bez pracy. Jest to trudność i warto się tym zainteresować.

- **Problemy związane z nietolerancją i brakiem akceptacji i wsparcia ze strony społeczeństwa polskiego**

Pierwszą trudnością był język, drugą mieszkanie na wsi (na wiosce), nie ma pracy, nie ma dla dzieci dostępu do zajęć dodatkowych (np. tańce, piłka nożna). W szkole na początku był problem z językiem, niektóre dzieci sprawały przykrość i mówiły żeby wracały na Ukrainę. Teraz sytuacja się poprawiła.

- **Trudności mieszkaniowe**

Wcześniej wszystkie problemy były, teraz z czasem, jakby zniknęły. Najważniejsza była praca i mieszkanie. Z czasem pozniwały te problemy.

Dziękuję różnym organizacjom jakie nam pomogły, i z językiem, i z mieszkaniem, że dostaliśmy. Jestem pewna, że będę tu przez jakiś czas mieszkać.

Z mieszkaniem też były problemy i tak samo z pracą. Na tych terenach akurat, a teraz już dobrze. Pracę już mamy i mieszkanie już mamy.

Najgorszym problemem jest to, że uchodźcy nie mogą wynajmować mieszkań, ponieważ nikt nie chce im wynajmować mieszkań. Ludzie przebywający tutaj, 2, 3 miesiące nie mogą nic znaleźć. Mogą za nie płacić, ale nikt im nie wynajmie. Jeśli są dzieci, problem jest jeszcze większy. Jest to bardzo duży problem.

Moim zdaniem jest problem z wynajęciem mieszkania, wydajemy większość pieniędzy właśnie na to mieszkanie. Mało co zostaje na życie. Spotykam się jeszcze z problemem zaczepki Polaków w moją stronę, że jestem Ukrainką i korzystam ze wszystkiego. To też utrudnia życie.

Mam dużą rodzinę, jestem tu sama z piątką dzieci. Oczywiście wielki problem jest z mieszkaniem, z wynajmem mieszkania. Na taką rodzinę potrzebne jest większe mieszkanie, a trudno znaleźć, bardzo często jest odmowa. Kiedy słyszą, że jest osoba z Ukrainy i dużo dzieci, nie chcą nawet rozmawiać na ten temat. Ja jedna pracuje, mam stałą pracę, ale bardzo dużo pieniędzy idzie na wynajmowanie mieszkania. To jest taki problem. Ze wszystkim innym jest wszystko w porządku.

Największy problem jest z mieszkaniami, problem wynajmowania, jak pani Yulia mówiła, nie wszyscy Polacy chcą wynajmować mieszkania ludziom z Ukrainy. Jeżeli ktoś z Polaków poleci, to wtedy udaje się wynająć. Może troszkę też język, mógłby być lepszy z praktyką.

Mamy małe mieszkanie i jest trójka dzieci. Nie ma za dużo miejsca. Szukamy dużego mieszkania. Jak jest dużo dzieci nam tak samo odmówiono. Trójka dzieci, było małe dziecko, jeden rok i nam wymówiono mieszkanie. Bardzo wam dziękuję za mieszkanie.

- **Problemy związane z brakiem dostępu do informacji**

Nie mamy dostępu do informacji, koleżanka będąc na umowie zleceniu, dostała informację, że będą odprowadzane składki, gdy jest na umowie zleceniu, mi nikt takich rzeczy nie powiedział. Kiedy zachorowałam dowiedziałam się, że nie mogę pójść na urlop, ani na zwolnienie lekarskie, że jeśli nie przyjdę do pracy, nie dostanę wynagrodzenia. Nie dostałyśmy wcześniej takich informacji. Przydałaby się prawna pomoc. Moi znajomi też nie dostali takich informacji. Musieliśmy później za opiekę lekarską płacić pieniądze, bo nie kwalifikowaliśmy się do darmowej pomocy. Musieliśmy szukać na internecie informacji, sprawdzać.

- **Problemy związane z zapewnieniem opieki dzieciom**

Jak przyjechaliśmy do Polski, to byłam tu już od 5 lat i żadnych problemów nie było czyli z mieszkaniem i pracą. Na dzień dzisiejszy mam swoją firmę, dziękuję Fundacji, która pomogła mi to wszystko załatwić. Jedyne problemy mamy z przedszkolem. Dzieci muszą chodzić do prywatnego, bo musimy czekać na miejsce do państwowego ok. roku czasu dłużej. Nie ma miejsca w państwowych przedszkolach, a prywatne jak wiemy trochę kosztuje. Więcej problemów nie ma.

Potrzebą jest praca oraz przedszkole. Abyśmy mogli pracować. Mam małe dziecko, niecały rok ma. Do przedszkola jeszcze go nie przyjmą, do żłobków w ogóle nie ma miejsc. Muszę zostać w domu, nie mogę pracować, a wszystko trzeba opłacić. Jest to dla mnie bardzo duży problem. Osoby starsze, po 50 r.ż. tak samo mają trudności ze znalezieniem pracy. Odpowiadałaby nam praca, która trwałaby 8 godzin. Nie ma jej w ogóle.

Przedstawiciele społeczności lokalnej, w której podejmowane są działania na rzecz włączenia społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce w czasie wywiadów wskazywali na:

- **Trudności mieszkaniowe**

Duże koszty wynajmu mieszkania

Na pewno problemem jest też znalezienie mieszkania, bo koszty wynajmu po prostu są takie duże, że tych osób nie stać, ale też myślę, że już ten ciężki czas, gdzieś tam przeminął. Sama mam u siebie w budynku rodziny z Ukrainy, nawet chyba dwie i oni sobie naprawdę świetnie radzą.

- **Trudności wynikające z bariery językowej**

To co utrudnia to bariera językowa, dokumentacja, której nie mają, bądź, którą trzeba przetłumaczyć.

Wydaje mi się, że mają problemy z językiem. Słyszałem, żeby w Dąbrowie były prowadzone jakieś darmowe szkolenia językowe dla osób z Ukrainy, ale przez bardzo krótki okres czasu. Wydaje mi się, że powinno być więcej takich darmowych szkoleń dla nich, ponieważ jednak będąc tutaj, nie mając jakiegoś takiego doświadczenia, czy wykształcenia trudno jest im się komunikować. Wydaje mi się, że są to przede wszystkim darmowe szkolenia dla nich.

Na początku jak [Ukraińcy] tutaj przybyli to największym problemem była bariera językowa, i w szkołach, i w sklepach i wszędzie. Teraz pewnie jest dużo lepiej. Na początku na pewno to było najgorsze.

- **Trudności związane z podjęciem zatrudnienia**

Brak pracy, to też taki problem, trudności na rynku pracy, co się później wiąże z problemami finansowymi.

- **Trudności wynikające z niską dostępnością transportu publicznego**

Wydaje mi się, że dojazd do pracy.

- **Problemy adaptacyjne**

Mam wrażenie, że takie poczucie wyobcowania, wejście w nowe środowisko na pewno jest taką barierą, do tego żeby się zintegrować w sposób właściwy.

Myślę że chyba przede wszystkim problemy. Jeśli chodzi o osoby z Ukrainy obecnie dotknięte stanem wojennym to chyba w dużej mierze problem z adaptacją, tak mi się wydaje. Jeśli chodzi o rynek pracy no to chyba dobrze sobie radzą jakoś z tego, co oczywiście zasłyszałam to nie mają te osoby problemu z odnalezieniem się na rynku pracy z pozyskaniem zatrudnienia

- **Dostęp do placówek edukacyjnych**

Jeżeli chodzi o początki to trudnością było też znalezienie miejsca w przedszkolach dla maluszków, znalezienia odpowiedniej placówki szkolnej dla większych dzieci. Teraz to się zdecydowanie poprawiło, ale był taki trudny początek.

- **Problemy związane z nietolerancją i brakiem akceptacji i wsparcia ze strony społeczeństwa polskiego**

No ja się będę upierała przy tej tolerancji przede wszystkim, z perspektywy mieszkańców to też jest przede wszystkim. Osoby takie, bardziej zorientowane w temacie są świadome tego, że ta nietolerancja się pojawia, rzeczywiście nie w skali globalnej, ale w takich incydentalnych aspektach i to na pewno jest taką blokadą dla tych osób z Ukrainy w zakresie proszenia o pomoc.

Jeśli chodzi ogólnie z wykluczeniem społecznym, to myślę, że i otoczenie na pewno im nie pomaga. Tam, gdzie mieszkają jest ciężko się wybić. Osoby, które mieszkają na osiedlu, czy też w blokowisku, które nie jest owiane najlepszą opinią, na pewno jest takim ludziom trudniej.

- **Problemy ekonomiczne**

Dużym problemem jest to, że Ukrainki są same z dziećmi, nie wystarcza im pieniędzy. Kiedy jeszcze np. pracuje. Dużo pieniędzy idzie na jedzenie, na mieszkanie. Finansowo jest bardzo trudno, żyją od pensji do pensji. Są problemy ekonomiczne.

- **Brak problemów**

Ukraińcy nie mają problemów. Na chwilę obecną widzimy Ukraińców, którzy pracują w naszych sklepach, czyli typu Biedronka, Dino, itp. Czyli są aktywni zawodowo, mieszkają tutaj. Nie dzieli to społeczności.

Nie zauważam takich problemów.

Potrzeby i oczekiwania jakie mają osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym obywatele Ukrainy przebywający w Polsce w obszarach rynku pracy, mieszkalnictwa, ochrony zdrowia, edukacji, kultury itd.

Przedstawiciele organizacji działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce w czasie wywiadów wskazywali na:

- **Potrzeba pomocy, wsparcia, akceptacji i zrozumienia ze strony obywateli polskich**

Przede wszystkim taka pomoc, chęć uzyskania. Ważne jest żeby ten obywatel zobaczył, że dostaje pomoc od drugiego człowieka, który jest obok tego Polaka, żeby pokazać, że pewne rzeczy są proste, tylko wyglądają trochę strasznie, żeby go wprowadzić. Wsparcie na początku. Myślę, że to jest taka potrzeba, która pewnie jest gdzieś tam artykułowana.

Też kontynuując, tak samo to oczekiwanie. Oni też oczekują, żeby wyciągnąć do nich rękę, bo wtedy się okazuje, że tak naprawdę poza tym, że mówimy trochę innym językami to jesteśmy bardzo podobni i bardzo łatwo znaleźć nie porozumienia. Tu koleżanka wcześniej powiedziała, jak się już wchłonie w to środowisko to się człowiek asymiluje i tak naprawdę przestaje być kimś innym.

Jeżeli chodzi o obywateli Ukrainy to na pewno ich oczekiwaniem jest podobne traktowanie np. dzieci w szkole czy w ogóle w środowisku zamieszkania. A nie kiedy właśnie to się nie udaje, ponieważ jest to dla Polski coś nowego i nie zawsze są te dzieci tolerowane w szkole.

Wydaje mi się, że przede wszystkim najważniejsza jest potrzeba akceptacji. Akceptacji po to żeby mogli korzystać z różnych innych rzeczy. Chodzi mi o takie nieakceptowanie. Nie chciałabym tutaj używać rasowe prawda. Chodzi o różnokulturowość, ale jakby to jest taka najważniejsza bariera, która jest potrzebna, żeby była pokonana po to żeby zrobić krok dalej w kolejnych działaniach, w innych obszarach.

Według nas chcą chcą być na równi traktowane z innymi mieszkańcami, pomimo pojawiającej trudności językowej w przypadku osób z Ukrainy.

Wydaje mi się, że Ukraińcy powinni być bardziej wymieszani z ze społecznością Polską, bo cały czas są tacy oddzieleni. Nie są w ogóle mieszaani, np. jak mają zajęcia psychologiczne to tylko są Ukraińcy, powinny być jakieś zajęcia, takiej asymilacji, żeby łączyli się. Bo chyba Polacy nie za bardzo ich lubią, wkurzają się, że mają szybszy dostęp do lekarza. Polacy myślą, że Pomoc Społeczna jest bardziej ukierunkowana na Ukraińców i że bardziej im pomagamy i że są jako pierwsi, tak samo z opieką zdrowotną, że Polak musi czekać, a jak jest Ukrainiec to znaczy, że szybciej jest pomoc do niego skierowana, że oni nie stoją w kolejkach. Nie wiem, czy tak jest w systemie Opieki Zdrowotnej, nie sędzę, ale ludzie po prostu tak mówią i też tak pewnie myślą, że Pomoc Społeczna jest szybciej ukierunkowana na obywateli ukraińskiego pochodzenia. Myślę, że powinny być animacje lokalne, żeby połączyć Polaków z Ukraińcami, żeby zaczęli się lubić. Polacy nie do końca lubią Ukraińców, są trochę zazdrośni, że jest im lepiej. Że mają lepsze umowy o pracę. Może właśnie połączyć Polaków z Ukraińcami w jakiś takich zajęciach, żeby się po prostu zaczęli lubić a nie myśleć tak agresywnie. Tym bardziej, że dużo się w ogóle takich wypoczywających Ukraińców widzi w

Polsce i Polak twierdzi, że jego nie stać na restauracje czy obiekty sportowe, a Ukraińców stać, więc to jest taka trochę zazdrość.

- **Potrzeba uzyskania pomocy w formie specjalistycznego wsparcia psychologicznego, prawnego itp.**

Korzystają również z pomocy psychologicznej i mamy taką fundację termopilską. Od wojewody mamy pieniądze i opłacamy psychologa. I tam też korzysta około 150 osób, narastająco od wybuchu wojny z tej pomocy psychologicznej i również z MCPS-u.

Jeśli chodzi o moją instytucję, to osoby zgłaszały się po pomoc psychologiczną, więc takiej pomocy też tym osobom udzielaliśmy, największą barierą był język, ale jakoś poradziliśmy sobie.

Tutaj brakuje trochę dostępu do terapeutów, psychologów może nie tyle, ale bardziej właśnie terapeutów, żeby zmotywować te osoby do jakiegokolwiek działania. Już nie mówię, żeby iść do pracy już czysto, ale osoby, które całe życie siedziały w domu zmusić do jakiegoś wysiłku fizycznego, nawet przyzwyczać chodzić do pracy, to jest to jest naprawdę duże wyzwanie.

Ukraińcy ogólnie budzą zainteresowanie usługą tj. poradnictwo i wsparcie psychologiczne, dietetykiem i prawnikiem To się nazywa Żyrardowskie biuro interwencyjne. Mimo, że mamy jakby duży szereg usług społecznych dlatego budzą też największe zainteresowanie wśród Ukraińców. Są to takie osoby, które są też tutaj od kilkunastu lat, więc to nie jest tak, że po prostu pojawiały się osoby, które przyjeżdżały już z obszaru wojennego, tylko, które już tutaj osiedliły się i mieszkają po prostu u nas.

Finansowe, bo chcielibyśmy często tym ludziom pomóc więcej, a po prostu nie ma tych pieniędzy np. prawnika jest zawsze za mało, psychologa jest zawsze za mało bądź też są takie potrzeby, że ktoś by chciał skorzystać z pomocy psychologa dzisiaj, tak interwencyjnie no to to u nas w mieście nie ma w ogóle takiej możliwości żeby była, tylko trzeba się zapisać i trzeba czekać. Jeśli chodzi o pomoc psychiatryczną, to bardzo leży. Bo psychiatra dziecięcy jest w promieniu 100 km. Oczekiwania paromiesięczne, dla dorosłych podobnie. Psychiatra to jest też ciężki temat, a jeśli chodzi o opiekę zdrowotną, dużo mamy przechodni. Nie słyszę żeby ludzie narzekali, żeby trudno było dostać się do lekarza.

Z naszego zespołu mamy usługi społeczne tak wielkie i szereg, one się sprawdzają. A mamy dość dużo bo pomoc psychologa i dietetyka, i takie różne usługi dla dzieci, logopedy, rehabilitanta, terapia, rehabilitacja i dla seniorów "taksówka", teleopieka, system osoby niesamodzielnej "złota rączka". One rzeczywiście się sprawdzają i potrzeba rzeczywiście jest. Głównie potrzeba usług dla dzieci, rehabilitacji, usługi logopedy dla dzieci autystycznych i z porażeniem mózgowym, rzeczywiście te dzieciaki potrzebują tego wsparcia. Chwalą sobie tą usługę. Usługa dla seniorów jak "taksówka", też budzi wielkie zainteresowanie, mimo, że komunikacja miejska w jakimś tam stopniu została udogodniona dla seniorów. Z taksówki bardzo dużo seniorów korzysta. Tak to wygląda z zakresu usług społecznych. Tak to u nas działa.

- **Potrzeba pomocy w formie wsparcia finansowego**

Nie mamy za dużego kontaktu z tymi osobami jeśli chodzi o za granicę, o Ukrainę. Natomiast no tutaj akurat z naszej strony jako OPSu, to pierwsze po co przychodzą to pomoc finansowa,

dofinansowanie do mieszkania, czyli ta „trzysetka” i jak są dzieci w szkołach to oczywiście dożywianie ale na to są oddzielne fundusze.

Oni do nas przychodzą tylko po tą pomoc, którą mają gwarantowaną, czyli 300 zł, pomoc jednorazową. Korzystają również z obiadów dla dzieci w przedszkolu i szkole. Takich dzieci jest u nas 150, narastająco od wybuchu wojny.

Przed wszystkim ograniczenia finansowe, bo postrzegając te usługi społeczne, które zmniejszą się w przyszłym roku, to głównie ze względu na finanse, więc chyba jest to największy problem.

Oczekują również pomocy finansowej, dość wysokiej.

- **Potrzeby pomocy w formie pomocy w uzyskaniu mieszkania**

Też mają takie oczekiwania to i Polacy i Ukraina, że np. przydział mieszkań socjalnych, oczekują, że to będą mieszkania o wysokim standardzie.

- **Potrzeba wsparcia w postaci kursów języka polskiego**

Przystąpiliśmy do takiego projektu wspierającego Ukraińców, w ramach którego były kursy języka polskiego a1 a2 B1.

- **Potrzeba pomocy w postaci kursów podnoszących kompetencje zawodowe**

Kursy prawa jazdy, kurs masażu klasycznego, kurs stylizacji paznokci. Z tego skorzystały 74 osoby. Ogólnie nie mamy problemu z Ukraińcami, że już nie mają gdzie mieszkać, że nie mają z czego żyć. U nas Żyrardów jest taką siecią bardzo rozbudowaną, już przed wojną. Jeśli chodzi o zatrudnienie Ukraińców, dużo mamy takich hoteli robotniczych, dużo jest takich domów. Sytuacja jest taka sama przed wojną jak po wojnie. Nie mamy problemów żadnych z obywatelami ukraińskimi.

- **Potrzeby związane z uzyskaniem pomocy w znalezieniu zatrudnienia**

Jeżeli przyjeżdżają do nas wykształceni ludzie z Ukrainy, mają takie oczekiwania, że od razu będą piastowali takie same stanowiska jak Polacy, czyli np. mam na myśli tutaj lekarzy.

- **Potrzeby związane z uzyskaniem szybkiej pomocy medycznej**

Jeśli chodzi o służbę zdrowia na pewno społeczeństwo oczekiwałoby tego, by szybko zostać leczonym i żeby nie było to płatne. Nie dostanie się osoba do specjalisty, jeśli nie zapłaci, a nie wszystkich ludzi na to po prostu stać.

W kwestiach zdrowotnych oczekują też krótkich kolejek w oczekiwaniu do specjalistów.

Przedstawiciele Jednostek Samorządu Terytorialnego działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce w czasie wywiadów wskazywali na:

- **Potrzeba pomocy w formie wsparcia finansowego**

Tutaj więcej powiedziałyby Wydział Zdrowia i CUS w tym zakresie. Bo raczej pomoc społeczna - pomoc materialna. Myślę, że to oczekiwania w tym zakresie są.

- **Potrzeby związane z uzyskaniem pomocy w znalezieniu zatrudnienia**

Jeżeli chodzi o obywateli Ukrainy to pomoc w znalezieniu pracy, pomoc w nauce. Osoby, które będą ich wspomagać w życiu codziennym.

- **Potrzeby związane z edukacją dzieci**

Przyznajemy pomoc w postaci zasiłków szkolnych, stypendiów szkolnych. Wszystkie dzieci otrzymują darmowe podręczniki w szkołach. W takim zakresie, jeżeli chodzi o Ukrainę, np. nauka języka, dodatkowe zajęcia wyrównawcze dla osób z naszego obszaru.

- **Potrzeby związane z uzyskaniem pomocy w załatwianiu spraw urzędowych**

Takim osobom z Ukrainy przydałby się asystent, który pomógłby załatwić, czasami błahą rzecz dla niego w urzędzie, czy zapisać do lekarza, czy pokierować nawet taką osobą. Bo osoby te często mają problemy z załatwieniem podstawowych czynności, w wypełnieniu dokumentów, czy to w ZUS-ie czy zapisania się do lekarza specjalisty, gdzie czasami trzeba kilkakrotnie zadzwonić np. za godzinę czy kolejnego dnia. Dla tych ludzi też jest to sporym wyzwaniem i problemem. Wypełnienie wniosku dowodowego stanowi również problem. Nie poradzą sobie po prostu.

Jeżeli chodzi o Starostwo Powiatowe to obywatele Ukrainy zgłaszali się do nas tutaj celem założenia profilu zaufanego, który był niezbędny w dalszej kolejności o ubieganie się o szereg dofinansowań.

- **Potrzeby pomocy w formie pomocy w uzyskaniu mieszkania**

Myślę, że potrzeby mają dość podstawowe, po prostu bezpieczny dach nad głową. Tak samo pracę, która przyniesie dochód, który pozwoli się utrzymać. Problemem jest to, że jednak tych potrzeb jest więcej niż możliwości. W ramach projektu powstało 26 mieszkań. Natomiast wniosków osób, które potrzebowały takiego wsparcia było dużo więcej. Dlatego my też myślimy nad utworzeniem kolejnych mieszkań, pozyskaliśmy dofinansowanie z Polskiego Ładu. Będziemy tworzyć kolejne mieszkania. Natomiast to nadal nie wyczerpuje tych potrzeb, które są zgłaszane przez mieszkańców, ilości wniosków, które się pojawiły przy rozdysponowaniu tych 26 mieszkań. Więc myślę, że największym problemem jest ilość osób potrzebujących wsparcia, a w tej chwili możliwości gminy są niewielkie.

- **Potrzeby związane z podjęciem zatrudnienia**

Obywatele Ukrainy wybrali jednak duże miasta, do nas była taka pierwsza fala kilka osób przyjechało rzeczywiście, więc zostały przewiezione do nas natomiast bardzo szybko albo

część wróciła do siebie na Ukrainę albo wybrała duże miasta, właśnie tam gdzie jest większa liczba miejsc pracy. Można zrealizować swoje potrzeby życiowe.

Myślę, że potrzeby mają dość podstawowe, po prostu bezpieczny dach nad głową. Tak samo pracę, która przyniesie dochód, który pozwoli się utrzymać.

Osoby mają chyba największą potrzebę pracy, należy jeszcze dodać, że w tym wykluczeniu społecznym, w takich małych miejscowościach są najczęściej wykluczone osoby chore i niepełnosprawne i one mają największy problem z podjęciem pracy, gdyż brakuje zakładów pracy chronionej i zatrudnienia dla takich osób, a dojazd do dużego miasta, tu w naszym przypadku jak Białystok, nie zawsze jest możliwe. W zależności od stopnia niepełnosprawności te osoby są. Tu jakby wykluczenie z tego z tego rynku pracy osób niepełnosprawnych i chorych. Myślę, że to taki największy problem w tym momencie.

- **Potrzeby związane z motywacją do zmiany**

Myślę, że koledzy i koleżanki mówili wcześniej, chyba raczej chodzi o motywację, przede wszystkim, żeby zaczęło im się chcieć coś robić, cokolwiek, nie tylko postawa roszczeniowa, postawa żądaniowa, coś z siebie dać. A to jest bardzo ciężkie dlatego, że tak jak mówiliśmy wcześniej jest to efekt domina, więc coś się daje, nie chcą myśleć o tym, żeby wyjść poza ten krąg, podjąć jakąś pracę jakieś samokształcenie, jest dobrze bo dobrze. Niestety myślę, że to jest właśnie najcięższy temat, zmotywowanie tych ludzi.

- **Poczucie bezpieczeństwa**

Spotkałem się z takim właśnie też, nie zdawałem sobie sprawy z tego, z takim odczuciem, że jak przywoziliśmy mieszkańców Ukrainy do siebie, a oni pytali: Jak daleko jest do granicy białoruskiej? I to poczucie bezpieczeństwa, nam się wydaje, że żyjemy w kraju raczej takim bezpiecznym jeszcze powiedzmy, ale jak słyszeli, że jest jakieś 30-35 km od granicy, to trochę nie za bardzo im to odpowiadało, ten posmak, to odczucie wojny było bardzo silne. Myślę, że może to też był jeden z powodów, że wybierali jak najdalsze miejsca w Polsce typu Gdańsk, Wrocław, Poznań. Do nas przyjeżdżali bo akurat nasi wolontariusze jeździli na granicę. Brali rodziny do nas, warunki były bardzo dobre, ale to nie wystarczało. Poczucie bezpieczeństwa też odgrywa bardzo dużą rolę.

- **Potrzeba wsparcia w postaci kursów języka polskiego**

Potrzeba ewentualnie edukacji języka polskiego. Trafiają osoby, które mają ubogi ten zasób słownictwa polskiego. Kiedy przychodzą do urzędu nie jesteśmy w stanie się po prostu z nimi porozumieć i kwestia tej edukacji i szeregu działań ukierunkowanych na to, znacznie by im to ułatwiło w kolejnych krokach. Pójście do Urzędu Pracy celem zarejestrowania się, czy pójście do OPS-u celem ubiegania się o jakieś kwestie dofinansowania, co im się należy, czy nawet właśnie rozmowy z pracodawcą, poszukiwanie mieszkania, to ułatwiłoby im poruszanie się tutaj właśnie po lokalnym rynku pracy. Jeżeli nie ma tego, nie ma tych podstaw językowych, no to wiadomo oni czują się tak jakby odizolowani, nie wiedzą gdzie mają się zgłosić, czują się skrępowani i to widać na każdym etapie. Czy nawet robienie zakupów w sklepie, czy w aptece to wszystko przekłada się na ich funkcjonowanie w życiu codziennym.

Beneficjenci Społecznych Agencji Najmu - obywatele Ukrainy przebywający w Polsce w czasie wywiadów wskazywali na:

- **Potrzeba pomocy, wsparcia, akceptacji i zrozumienia ze strony obywateli polskich**

Teraz już mamy dach nad głową, pracę też mamy. Staramy się, trochę z przyzwyczajenia, liczyć na siebie, a nie na kogoś. Staramy się dbać o siebie. Bardzo miło nam jest jak pomagają, jak Pani, która tu siedzi, jak Pani Stasia. Oni jak biorą pod skrzydła to od początku do końca. Tak powiem ciągną mnie.

Moim zdaniem może jeszcze jakaś pomoc dla dzieci, ubrania, jakieś jedzenie, mieszkanie, są różne możliwości. Żeby Polacy bardziej traktowali tych ludzi, co przyjeżdżają. Żeby nie robili tak, że człowiek chce wynajmować to mieszkanie, a tu od razu nie. Dla mnie to wygląda bardzo nefajnie, bo każdy człowiek jest różny. Jeden dobry, a drugi zły. Chciałabym, aby trochę lepiej traktowali Ukraińców. Nie można brać wszystkich do jednego worka. Na początku tylko wsparcie, bo to jest najgorszy czas, jak nie znasz języka. Może jakiś kurs języków, dla tych co by chcieli. Bo ja np. nie chodziłam, samo mi to jakoś poszło. Niektórzy tego potrzebują i nie mogą sobie z tym poradzić sami. Myślę, że dużo ludzi by się zgłosiło. Takie kursy są płatne, a jakby takie mieli to łatwiej ludziom by się rozmawiało, można by było się z kimś dogadać. To by było fajniejsze, żeby nie iść i płacić za ten kurs. Moim zdaniem to wszystko.

Potrzebujemy takiego wsparcia i zrozumienia ze strony Polaków. Żeby nas tutaj nie zaczepiali. My z mamą też przyjechałyśmy przed wojną, dlatego nie otrzymaliśmy żadnej pomocy, zaczęliśmy życie sami od początku. Nadal nas Polacy zaczepiają, że wszystkie ich problemy są od Ukraińców. Dlatego, że tutaj przyjechaliśmy. Potrzebujemy takiego pojęcia, że my też jesteśmy normalnymi ludźmi. Chcemy mieszkać normalnie w tym kraju. Chcemy zacząć nowe życie. Potrzebujemy takiego rozumienia i tej właśnie życzliwości od ludzi. Od sąsiadów, od kolegów. Bo wszędzie ludzie przypominają nam, że jesteśmy Ukraińcami. My to wiemy, ale to tak brzmi, że niby nie jesteśmy normalnymi ludźmi.

- **Potrzeba uzyskania pomocy w formie specjalistycznego wsparcia psychologicznego, prawnego itp.**

Teraz Ukraińcy, którzy przyjechali w czasie wojny, najpierw potrzebna jest im pomoc przede wszystkim psychologiczna. To jest najważniejsze podczas wojny, u mnie mama zginęła tam. Nie wyjechała i to jest bardzo ciężki stan. Został tam mój tata. Tym, którzy przyjeżdżają taka pomoc psychologiczna żeby pomóc ludziom. To miesiąc, dwa.

Przydałaby się prawna pomoc. Moi znajomi też nie dostali takich informacji. Musieliśmy później za opiekę lekarską płacić pieniądze, bo nie kwalifikowaliśmy się do darmowej pomocy.. Musieliśmy szukać na internecie informacji, sprawdzać.

- **Potrzeba dostępu do informacji niezbędnych do funkcjonowania na terenie Polski**

Po pierwsze nie wiemy ile czasu będziemy tutaj legalnie, jedni mówią, że mamy czas tylko do marca, inni mówią, że po marcu coś jeszcze będzie. Nie wiadomo, nie ma informacji. Mieszkamy na wiosce i co miesiąc chodzimy do gminy i pytamy, czy jeszcze zostajemy w tym mieszkaniu, czy nie zostajemy. To nie jest dobre, ponieważ nie możemy niczego

zaplanować dla dzieci i dla siebie, żyjemy w zawieszaniu. Informacja ta jest dla nas najważniejsza.

- **Potrzeba pomocy w formie wsparcia finansowego**

Otrzymać dofinansowanie do szkoły.

- **Potrzeba pomocy w formie pomocy w uzyskaniu mieszkania**

Praca z mieszkaniem są takie najważniejsze. Dobrze, że jest taka agencja, że z Urzędu Miasta dostaliśmy mieszkanie i to w krótkim terminie. Byliśmy tym trochę zaskoczeni. Jest to bardzo dobra sprawa. Jak przyjechaliśmy było bardzo trudno znaleźć mieszkanie. Mieszkamy w bloku i duże ceny płacimy za wynajem, ja nie pracuję, nie mam żadnych zasiłków. Utrzymujemy się z pensji męża. To jest bardzo trudne, bo ceny lokali są bardzo duże. Ja jestem Ukrainką, a męża mam Polaka. Niby wszystko jest w porządku, ale nie mogę nadal widać sobie wyrobić żeby tutaj zostać.

Potrzeby chyba mamy takie jak wszyscy ludzie, żeby była praca, żeby była szkoła dla dzieci. Żeby była komunikacja, sport. Jak było do tej pory normalnie na Ukrainie. Chciałabym normalnie chodzić do pracy. Mieć gdzie mieszkać, normalnie płacić za wynajem mieszkania i mieć możliwość komunikacji, ponieważ teraz nie możemy wrócić na Ukrainę. Chcielibyśmy tu mieszkać jak wszyscy normalni ludzie.

Potrzeby chyba mamy takie jak wszyscy ludzie, żeby była praca, żeby była szkoła dla dzieci. Żeby była komunikacja, sport. Jak było do tej pory normalnie na Ukrainie. Chciałabym normalnie chodzić do pracy. Mieć gdzie mieszkać, normalnie płacić za wynajem mieszkania i mieć możliwość komunikacji, ponieważ teraz nie możemy wrócić na Ukrainę. Chcielibyśmy tu mieszkać jak wszyscy normalni ludzie.

Mieszkamy w jednym mieszkaniu w 3 rodziny na 30 m². 5 dzieci i 3 matki. Jest duża potrzeba stabilności zatrzymania. Niektórzy zaczynają np. wyrabiać kartę pobytu. Nie jestem za bardzo zorientowana, czy już mogę ją wyrabiać, czy jeszcze nie. Np. Jak rząd powie, że od marca macie miesiąc żeby wyjechać albo stała praca i możliwość legalnego pobytu w Polsce. Żeby nie było tak, że rząd powie, że wojna skończyła się i macie 2 tygodnie i jedziecie na Ukrainę. Są takie osoby, które chciałyby zostać tutaj, kiedy wojna się skończy. Ja nie mam do czego wracać, nie mam mieszkania tam. Chciałabym zostać tutaj, ale legalnie. Chciałybyśmy mieć możliwość zmiany miejsca zamieszkania z wioski, przeprowadzenie się do miasta. W woj. podlaskim jest większe miasto Białystok (ok. 30 km), gdzie byłoby więcej możliwości niż na wiosce. Np. pracy, dla dzieci zajęć, tańców, piłki nożnej. Nie mamy możliwości nawet nauki elementarnego kursu języka polskiego. Mieliliśmy z Panią przez 1,5 roku tylko 15h, a to jest naprawdę bardzo mało. Teraz mieszkamy w mieszkaniach gminy, nie wiadomo jak długo. Pan Wójt może powiedzieć, zostańcie ile chcecie, ale to jest niemożliwe, ponieważ to mieszkanie jest dla nas za małe na tyle rodzin. Mieszkanie w ramach projektu jest jeszcze niewyremontowane, jeszcze tam nie mieszkamy. Od stycznia będą dla nas dostępne, ale mamy płacić za wszystko, za czynsz. Fundacja już nie będzie płaciła, będziemy sami. Dla nas powiedziano, że będzie to koszt 1400-1500 zł za miesiąc. Plus ok. 2000 za kaucję. I to jest duża suma, szczególnie na wiosce. Najważniejsze obecnie dla nas jest mieszkanie, przeprowadzenie się do miasta. Byłoby dobrze, żeby nas skierowano do mieszkań socjalnych do dużego miasta.

Chciałam zapytać, ponieważ jest taka sytuacja, że mąż ma problemy ze zdrowiem, nie może pracować, mam dwójkę dzieci, nie mogę iść do roboty, bo jeszcze dzieci są malutkie. Jedno ma 4 miesiące. Chciałam się zapisać na mieszkania socjalne i nie mogę, po prostu jest ciężko. Mąż nie ma dochodu, jego mama pomaga nam żebyśmy mogli opłacić mieszkania, bo jest ciężko. Pomoc socjalna nie rozpatruje takich sytuacji, w których ludzie naprawdę nie mają możliwości. Trudna jest sytuacja. Nie może pracować bo choruje, nie ma stabilnego dochodu, ale wiadomo, że jest mieszkanie do wynajmu. Opłaca rachunki, które musi opłacać. Oni po prostu na to nie patrzą i są obojętni. Musisz mieć stały dochód. Przynieśli dokumenty i zwróciłam się do ARTE po pomoc. Bo była możliwość wynajmu mieszkania. Nam odmówili przez to, że nie było informacji o dochodzie za pół roku. Nam odmówili od razu, nawet nie rozpatrzyli tego. Nie mogę zrozumieć dlaczego tak od razu odmówili dla ludzi, którzy bardzo tego potrzebują. Nie rozpatrzyli nam tego. Musisz mieć dochód minimum za pół roku. Ten moment to był najgorszy czas, bo w ogóle nie było żadnego dochodu. Teraz też wynajmujemy mieszkanie, płacimy ponad 2000 zł, jest to mieszkanie dwupokojowe, jest bardzo ciężko. Myślałam, że damy radę opłacać rachunki, ponieważ na dzieci dostają i jakiś tam czasami dochód jest, jak mąż zarobi. Z pracą trochę gorzej jest w zimie. Cały czas ciężko jest z dochodem, myślałam, że po prostu się uda. Jak założyliśmy ten wniosek od razu odmówili, ponieważ nie ma stałego dochodu za pół roku i nie możemy nawet tego rozpatrzeć. Chciałabym żeby bardziej wspomogli ludzi, którzy naprawdę potrzebują pomocy z mieszkaniami. Żeby bardziej rozumieli, że jak człowiek idzie zapisać się na mieszkanie to jest sytuacja, w krytycznym stanie, bo wiadomo, jak człowiek daje sobie radę wynajmować to wynajmuje i nie idzie prosić o mieszkanie. Bo dużo jest takich ludzi. Tak samo Polacy, tak samo Ukraińcy. Dużo znam ludzi, którzy też nie mają gdzie mieszkać, mieszkają na ulicy przez to, że nie mają dochodu i wychodzi na to, że oni też nie dostaną. Nie mają dochodu i nie mają gdzie iść. To trochę też jest niesprawiedliwe.

Panie wszystko powiedziały jak jest. Wszyscy ludzie się z tym stykają, jedni mniej, drudzy bardziej. Mieszkania, rozumienia jaka jest pomoc. Może językowa pomoc. Fajnie, gdyby było można zadawać pytania z języka albo przetłumaczenia dokumentów, coś takiego.

- **Potrzeba wsparcia w postaci nauki języka polskiego**

Jestem tutaj z matką, córką, siostrami. Dla 80 letniej matki jest to najtrudniejsze. Z nikim nie mogę mówić po polski żeby ten język praktykować.

Panie wszystko powiedziały jak jest. Wszyscy ludzie się z tym stykają, jedni mniej, drudzy bardziej. Mieszkania, rozumienia jaka jest pomoc. Może językowa pomoc. Fajnie, gdyby było można zadawać pytania z języka albo przetłumaczenia dokumentów, coś takiego.

- **Potrzeby związane z uzyskaniem i utrzymaniem stabilnego zatrudnienia**

Skończyłam uniwersytet i kurs i to wszystko. Dzisiaj chodzi tylko do sklepu i do domu. Pracuję, wynajmuję bardzo drogie mieszkanie. Sprzątam, nie umiem znaleźć innej pracy. Jeden miesiąc pracowałam na stażu, praktykowałam język, ale to było z programu. Wróciłam do sprzątania i nic innego nie mogę ruszyć. Na Ukrainie miałam fajną pracę, ale nie mogę tam wrócić.

Dzieci mają większe szanse w Polsce. Dziecko chodzi do szkoły, komunikuje się z Polakami, nie ma problemu z adaptacją. Dorośli mają gorzej. Nie mamy pewności, co będzie jutro, za rok, udało mi się znaleźć dobrą pracę. Podobna mi się ona, pasuje mi. Nie wiem co będzie dalej. Nie wiem, czy będę mogła tu zostać.

- **Potrzeba uzyskania pomocy w formie uzyskania dokumentów niezbędnych do legalnego pobytu w Polsce**

Potrzeba pracy, dostania obywatelstwa polskiego.

Długie, trudne załatwienie dokumentów. Jest takim ciężarem, wiem że Polacy też mają trudności z tym. Chcemy dłuższy pobyt zalegalizować. Żeby dzieci miały stały pobyt. Mogły rozwijać się, mogły czuć się w tym mieście jak w domu. Żeby miały możliwość później podjęcia pracy, najpierw dostać się na jakieś studia po szkole.

Mieszkanie mamy na szczęście od pierwszego dnia. Pracę też mamy, bo z żoną podjęliśmy decyzję żeby zostać w Polsce na stałe. Teraz mamy związane ręce. Nie możemy nic zrobić, ani kupić ani sprzedać. Chcemy jak najszybciej pozalać papiery, wyrobić kartę pobytu. Mamy zamiar zostać w Polsce na stałe. Nie mamy zamiaru wracać na Ukrainę. Jak przyjechaliśmy do Polski to mieliśmy dużo znajomych, z mieszkaniem ani rzeczami nie było problemów. Język też znam, było w porządku.

Nie mam potrzeb. Na razie wszystko mam. Żeby państwo przedłużyło nam tu przebywanie. Na razie nie wiadomo, cały czas czekamy. Teraz były u was wybory i stresujemy się, co będzie dalej. Do 20 marca możemy tu mieszkać, w Polsce, a dalej nie wiadomo jak będzie. To najważniejsze.

Kwestia uregulowania pobytu w Polsce. Statusu UKRa nie przedłużają na razie. Jest on do 2024r. do 20 marca. Nie wiemy czy składać dokumenty na kartę pobytu, czy musimy poczekać jeszcze. Czy dalej będą jeszcze przedłużane te statusy UKRowe, legalny pobyt. Czy zaczynać inne papiery robić : karty czasowego pobytu, czy wizy, czy coś podobnego do tego.

Mieszkamy w jednym mieszkaniu w 3 rodziny na 30 m². 5 dzieci i 3 matki. Jest duża potrzeba stabilności zatrzymania. Niektórzy zaczynają np. wyrabiać kartę pobytu. Nie jestem za bardzo zorientowana, czy już mogę ją wyrabiać, czy jeszcze nie. Np. Jak rząd powie, że od marca macie miesiąc żeby wyjechać albo stała praca i możliwość legalnego pobytu w Polsce. Żeby nie było tak, że rząd powie, że wojna skończyła się i macie 2 tygodnie i jedziecie na Ukrainę.

Pomoc takim ludziom, którzy nie znają się na składaniu dokumentów, byłoby im łatwiej. Ja to np. znam. Bo ja już raz składałam papiery na kartę pobytu i zachodziłam przez ten czas. Może bardziej tacy ludzie, którzy by chcieli mieć kartę pobytu, żeby jakoś tu funkcjonować. Żeby mieli taką pomoc, wytłumaczają im, pomogą wypełnić te dokumenty, jakoś to złożyć, gdzie to zrobić i jak to zrobić. Nie doświadczyłam tego, ale wiem od innych, że jest to dla nich ciężkie. Potrzebowali też takiej pomocy.

Przedstawiciele społeczności lokalnej, w której podejmowane są działania na rzecz włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce w czasie wywiadów wskazywali na:

- **Potrzeba wsparcia psychologicznego**

Są tu też osoby mocno strauumatyzowane i tu mam na myśli przede wszystkim te osoby z Ukrainy, ale też inne osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, funkcjonowanie wiąże się

z koniecznością pokonywania różnego rodzaju problemów, więc wydaje mi się, że bardzo pomocna byłaby tutaj pomoc psychologiczna.

- **Potrzeba stabilności finansowej**

Na pewno stabilizacja finansowa i bytowa jest najważniejszym czynnikiem, aby móc funkcjonować w środowisku lokalnym, w którym się znajdują.

- **Potrzeba zatrudnienia**

Potrzeby to np. poprawienie swojej sytuacji materialnej, czyli dostęp do pracy.

Mają pracę. Większość ludzi pracuje, ja nie wiem czy korzystają Ukraińcy z pomocy społecznej albo niewielu, albo nikt nie korzysta. Każdy gdzieś pracuje. W piekarni pracuje sporo osób, z Ukrainy pracują w Hortonusie takim, jako kurierzy też dwóch panów. Oni są zatrudniani o umowę o pracę i pracują.

Oni zawsze mają też wsparcie w rodzinie, i to jest najgorsze, bo jak jest jeszcze pomoc rodziny, to jakoś sobie może łatwo radzą. A jak zostają zdani sami na siebie i nie zawsze mają pracę albo jakąś dorywczą to na pewno mają. Coś szukają, pytają, czy o pracy wiemy, żeby podpowiedzieć, gdzie mogliby jeszcze coś znaleźć.

- **Potrzeba dopelnienia formalności związanych z Kartą Stałego Pobytu**

Potrzeba wyrobienia karty pobytu, osoby uczące się w policealnych szkołach nie mogą kontynuować nauki, jeśli nie mają karty pobytu. Jest to trudne, bo osoby te mają dylemat, czy zostaną po zakończeniu wojny na Ukrainie w Polsce. Chciałyby się uczyć, otrzymać wykształcenie. Osoby chodziły do darmowej, weekendowej szkoły przez 4 miesiące, gdzie miały za darmo korzystać przez cały rok, zostały wykreślone. Muszą płacić, nie wiedzą ile. Są sprzeczne informacje. Były to dla tych ludzi nieprzyjemne doświadczenia. Ludzie stracili tylko na to czas, a nie mają żadnego dokumentu potwierdzającego wykształcenie.

- **Potrzeba nauki języka polskiego**

Niektórzy uczą się języków, jeżdżą na kursy do Koszalina. Znam Panią, która jeździ z naszej gminy na kurs do Koszalina. Pan z sąsiedniej miejscowości też uczy się języka, także starają się na naszym terenie funkcjonować, zaadaptować.

- **Potrzeba wynajęcia mieszkania**

Mieszkanie każdy chciałby mieć, ale nie każdemu uda się tak od razu coś mieć stałego, swojego. Natomiast wynajmują mieszkania u rolników, wynajmują mieszkania, takie które są na wczasy przeznaczone. Jakoś sobie tam radzą.

Też problemem jest zamieszkanie, na samym początku państwo im dopłacało, dokładało i zapewniało. Z czasem jednak, jeżeli zdecydują się zostać, to muszą coś sami coś sobie szukać, i pracy i mieszkania

- **Potrzeba poczucia bezpieczeństwa**

Żeby w końcu poczuć się bezpiecznie, żeby nikt ich z mieszkania nie wygonił, żeby nie musieli się martwić o jutro swojego dziecka. Takie podstawowe po prostu rzeczy, o których my nie myślimy na co dzień, nie mając takich problemów.

Przeszkody w udzielaniu efektywnej pomocy w organizacjach pomagających osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym obywatelom Ukrainy przebywającym w Polsce.

Przedstawiciele organizacji działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce w czasie wywiadów wskazywali na:

- **Bariery językowe**

Na pewno bariera językowa w stosunku do obcokrajowców, na pewno ograniczone możliwości i narzędzia.

Bariera intelektualna. Bariery językowe.

Bariera językowa, problem związany z dostępem do lekarzy specjalistów i innych dziedzin np. psycholog.

- **Przepisy prawne i procedury związane z udzielaniem pomocy**

Przepisy prawne i procedury związane z udzieleniem pomocy często są utrudnieniem. Zarówno w kwestii udzielania pomocy jak i w ogóle udzielenia pomocy.

Ja chciałam powiedzieć, że jeżeli chodzi o świadczenia rodzinne to z mojej obserwacji wynika, że dobrze by było nie żądać dokumentów jeżeli chodzi o akty urodzenia albo inne dokumenty, które mówią na przykład o rozwodzie czy zasądzonych alimentach, ponieważ te osoby nie mają przy sobie takich dokumentów, nie są w stanie ich przetłumaczyć i to by znacznie uprościło korzystanie ze świadczeń rodzinnych.

Pamiętamy też o przepisach prawa, mamy takie utrudnienie, że ktoś nie otwiera nam drzwi, to my nie możemy wejść, boimy się też po prostu o siebie, że możemy też mieć jakieś sprawy cywilne, że przekroczyliśmy swoje prawa i to są właśnie takie dylematy. Jak nie raz jesteśmy na jakiejś interwencji to są osoby chore psychicznie i też jest ten dylemat właśnie z zamkniętymi drzwiami, czy możemy wejść, czy możemy wyważyć drzwi, czy to jest za wcześnie, czy nikogo nie ma w domu. Boimy się o samych siebie, żebyśmy to my swoją nadgorliwością sobie nie zaszkodzili. Jednak to te przepisy prawa.

- **Niewystarczająca współpraca ze strony osób korzystających z pomocy**

Brak współpracy, osoby tylko chcą przychodzić, dajcie pieniądze i więcej się do nas nie odzywajcie. Nic więcej nie chcemy.

Nie wchodźcie w moje życie z butami. Są takie przypadki, że człowiek nawet nie przyjdzie/ dana rodzina nie przyjdzie prosić o pomoc, ponieważ ktoś przyjdzie do domu, że zaraz coś zobaczą, a może coś wyjdzie z domu, a może coś ktoś się dowie, a może ktoś coś powie, tego ludzie się boją też. Przede wszystkim brak współpracy rodzi. Teraz zauważyłam to, że jak weszły te 500+ my mamy bardzo mały dostęp do rodzin, bo wiele rodzin tych co powinny korzystać, nie korzystają, ponieważ ktoś przyjdzie obcy i może do czegoś się przyczepić. Może mieć jakieś pretensje, czy może coś wyjść, chociażby przemoc czy cokolwiek innego. Ludzie po prostu się boją i to jest właśnie najgorsze. Nie mamy współpracy. Ludzie, którzy u

nas korzystają, tak jak tutaj Mariusz powiedział, że chodzi o to, aby złożyć podanie o pomoc finansową, wziąć pieniądze i zamknąć temat. I nie chcemy mieć już z Wami nic wspólnego.

Ludzie myślą, że pracownik socjalny, jak przychodzi to będzie karać, nadzorować nie mają pojęcia, że pracownik socjalny przychodzi nie po to żeby karać tylko po to żeby pomóc, w końcu to jest pomoc. Pracownik socjalny szuka obszarów, w których ta pomoc jest potrzebna, dla rodzin zagrożonych wykluczeniem.

Efektywna pomoc jest wtedy, kiedy rodzina współpracuje, jeżeli współpracuje to naprawdę jesteśmy w stanie zrobić dużo, pomimo tego, że nie ma na to wszystko środków czy możliwości, ale rodzina, która wyraża chęć i współpracuje z pracownikiem jest w stanie zrobić dużo, bo może złożyć wniosek na mieszkanie, czeka się długo, ale jeżeli ten wniosek złożony, będzie monitorować, będziemy ponaglać, będziemy prosić, że rzeczywiście rodzina jest gotowa. To jest szansa dostania tego mieszkania. Uważam, że system nie jest zły bo daje różne rozwiązania. To, co nam utrudnia to brak współdziałania rodzin, które nie chcą z nami współpracować albo pozornie współpracują, albo zgłaszają się tylko do pomocy żeby po prostu figurować.

- **Ograniczone możliwości zapewnienia pomocy wynikające z różnych przyczyn (brak informacji o osobach potrzebujących, przeciągające się procedury, problemy logistyczne)**

Nie informowanie przez służby czy organizacje czy sąsiadów nawet, że ich sąsiad potrzebuje takiej pomocy. Tego nam brakuje i często ta pomoc przychodzi za późno. Ona dociera, ale to się dowiadujemy gdzieś tam, przez kogoś. Nie ma takiej informacji, że jest osoba, która potrzebuje pomocy i „Pomóżcie dla niej”. Pracownicy socjalni, jak mamy takie sygnały, to oczywiście idziemy, sprawdzamy czy to jest zasadne czy niezasadne. To już wtedy widać podczas takiej wizyty. No ale tego brakuje, tej informacji właśnie.

Ludzie tak sobie myślą, że jak jest ktoś uzależniony od alkoholu, załatwia sprawy fizjologiczne pod siebie, że panie z pomocy społecznej przyjdą, zabiorą takiego pana i po problemie. A to tak nie jest. Musimy też pisać do Sądu, że osoba zagraża swojemu życiu, czekamy parę miesięcy, czasami taka osoba nie dożywa. Przez brak możliwości, szybszej pomocy. Inne instytucje uważają, że jesteśmy nieudacznikami, bo zgłosili nam problem, my tego problemu nie jesteśmy w stanie rozwiązać, bo mamy związane ręce. Często jak mamy takie interwencje to wołamy karetkę tak i przecież nie raz nam się wydaje, że ktoś jest taki już ledwo żywy i ta karetka stwierdza, że parametry jakoś jeszcze są żywe i że nie trzeba tej osoby zabrać do szpitala. Karetka pojedzie i my znowu na drugi dzień musimy iść do takiej osoby i znowu to samo, znowu wzywamy tą karetkę i tak w koło Macieju

Co prawda u nas jeszcze nie było takiego przypadku, że ktoś zgłosił, że coś tam źle zrobiliśmy, że przekroczyliśmy swoje uprawnienia. Ale jednak zawsze się po prostu boimy o siebie. O większą ochronę, ale również większe możliwości tej pomocy mamy że źle i wymaga zabrania do szpitala, a ona się nie zgadza. To żebyśmy jednak mieli większe uprawnienia i jeśli my stwierdzamy, że osobę należy zabrać do szpitala, pomimo tego, że ona się nie zgadza, to ją zabieramy do szpitala. Po prostu potem się martwimy czy ona umarła czy ona nie umarła w nocy. To jest cały czas tylko sprawdzanie czy ona żyje czy ona nie żyje. A sprawy sądowe niestety trwają parę miesięcy i właśnie też te sprawy sądowe, jak składamy wnioski o leczenie psychiatryczne albo Domy Pomocy społecznej bez zgody osoby, to to wszystko trwa miesiącami, także to jest też problem. Przyspieszenie tych procedur sądowych.

Samochód by nam się przydał, bo tak musimy na piechotę wszędzie chodzić albo rowerami i przez to, że nie mamy tego samochodu tylko trzeba chodzić na piechotę to to wydłuża czas potrzebny czas po prostu pomocy, ale oczywiście nie ma pieniędzy, i to jest główny problem pomocy.

- **Niedostateczne środki finansowe**

Niedostateczne środki, ośrodki często nie posiadają takich wysokich środków finansowych jakich oczekivaliby beneficjenci.

Przedstawiciele Jednostek Samorządu Terytorialnego działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce w czasie wywiadów wskazywali na:

- **Przepisy prawne i procedury związane z udzielaniem pomocy**

Nie ukrywajmy, że wszystkie programy, które funkcjonują w naszym kraju pozwalają tym ludziom na to lub nie raz ograniczają. Np. mam rodzinę, która ma dziecko z zespołem Downa i żeby móc korzystać z takiej pomocy np. OPS i dostawać tzw. wypłatę z tytułu rezygnacji z pracy, to jest niecałe 3000 zł, to nie może podjąć pracy. To jest niby logiczne, ale z drugiej strony jeżeli są dwie rodziny, dwie osoby w rodzinie i ta druga osoba mogłaby pracować nawet po południu, to straci 3000 zł, a zarobi tam 3500zł. Logicznym jest, że woli siedzieć w domu i korzystać po prostu z programu. Trochę ich ubezwłasnowolniamy.

Pracownicy urzędu mają pewne ramy, które wyznaczone są przez przepisy prawa. W mojej ocenie te przepisy nie są mocno rygorystyczne i uniemożliwiają udzielenie pomocy. Bo np. odnosząc się do naszej uchwały w sprawie zasad wynajmowania lokali z zasobów gminy. To wszystkie te przepisy nie wykluczają ubiegania się o lokal z gminy przez uchodźców z Ukrainy. Jeżeli te osoby zamieszkały na terenie naszej gminy, czyli są członkami wspólnoty mieszkaniowej, to my pozytywnie rozpatrujemy wniosek o najem mieszkania. Na takich samych zasadach są te osoby kwalifikowane i wpisywane do rejestru osób, ubiegających się o lokale z gminy. Taki sam okres oczekiwania, u nas dosyć krótki. Obowiązuje zarówno Polaków w potrzebie mieszkaniowej jak i uchodźców z Ukrainy.

Regulacje prawne mocno ograniczają możliwość udzielania pomocy. Dostosowanie niektórych przepisów prawnych do sytuacji życiowej mogłoby obywatelom Ukrainy pomóc. Jeżeli chodzi o obywateli Ukrainy dla samorządu też było to przede wszystkim wyzwaniem, ponieważ nikt nie wiedział, czy będą też zapewnione jakiegokolwiek środki na pomoc dla tych osób.

Ja myślę, że tutaj chyba raczej też trzeba się odnieść do przepisów, ustala się kryteria dochodowe, ustala się jakieś zasady, ale daje się bardzo małe marginesy uznaniowości dla pracowników. Czasami jest tak, że wiemy o tym, że ktoś ma jakieś dochody inne, nie te, które ujawnia, ale jemu się ta pomoc należy. Sąsiedzi widząc to reagują bardzo żywo na takie rzeczy, ale pracownik tutaj nie może nic zrobić bo kryterium dochodowe. Potrzeba trochę odwrócić sytuację, żeby można było właśnie wyjść z tą uznaniowością. Myślę że to była bardziej byłą pomogło dotrzeć do ludzi, którzy rzeczywiście, którzy najbardziej wymagają pomocy, ale nie przyjdą, do nich trzeba dotrzeć. Natomiast ci, którzy mają postawę roszczeniową należy mi się bo słyszałem bo tak przepisy mówią i oni chętnie przychodzą.

Mi się tak wydaje i z takich jakby nie tylko tyle naszych lokalnych tutaj obserwacji, a ogólnopolskich, że też utrudnia bardzo brak stałego miejsca pobytu, czyli podania dokładnego adresu, gdzie przebywamy. Często systemy komputerowe czy w szpitalach czy w innych miejscach musi być wypełniony ten adres. Często ta osoba nie ma go bo np. właściciel mieszkania nie chce zameldować nawet tymczasowo lub tak naprawdę nie ma ta osoba, tuła się od hotelu do hotelu lub od innych, od instytucji do instytucji, czy od jakichś schronisk. Bo nie posiada adresu, myślę, że jest to taki problem ogólnopolski. Często się to właśnie spotyka przy wizytach lekarskich, przy wystawianiu adresu, gdzie nie można podać adresu bo po prostu go nie ma i nie można recepty zrealizować.

Przydzielam lokale w mieście od 13 lat. Wiem jak to wygląda. Rodziny pracujące, rodziny, które zarabiają nie jakieś naprawdę duże pieniądze, a te, które przekraczają tzw. progi dochodowe dostają mieszkania do kapitalnego remontu. Niestety są to mieszkania pozyskiwane z ruchu ludności, a ludzie żyją jak żyją i szanują, najczęściej nie szanują tego co mają. Natomiast jeśli chodzi o lokale dla ludzi uboższych z najmem socjalnym lub ludzi z wyrokami sądowymi, za to, że nie płacili za aktualne mieszkania. Oni muszą od nas dostać wyremontowane mieszkania, jakby było to dla nich nagrodą za niepłacenie. Teraz w 2019 r. była nowelizacja ustawy o ochronie praw lokatorów, która narzuciła na gminę obowiązek pozyskiwania wyroków o eksmisję i do czasu realizacji tego wyroku, jeżeli przysługuje najem socjalny, to w aktualnie wynajmowanym lokalu również mają stawkę socjalną. Głaszczemy ich po prostu za to, że nie płacą, pozwalamy im na to.

- **Niewystarczająca liczba mieszkań w zasobach JST**

Na pewno będą to ograniczone środki mieszkaniowe, jeżeli chodzi o mieszkalnictwo. Nakład finansowy jednak jest ogromny. Bardzo dużo osób jest teraz na takim etapie życia, że nie stać ich na najem mieszkania na wolnym rynku, bo ceny drastycznie wzrosły w ostatnich latach. Nie mają tych środków finansowych, żeby podjąć jakiś kredyt.

Ogólnie jest ciężka sytuacja, a żeby zapewnić lokal gminny, to też ten nakład finansowy jest ogromny, bo w każdej gminie w Polsce jest taki problem. Te środki finansowe na tą pomoc są mocno ograniczone. Ciężko jest ten zasób utrzymać na tak odpowiednim poziomie, żeby zapewnić w pełni te potrzeby mieszkaniowe dla każdego obywatela, który o te mieszkanie prosi, jest w takiej sytuacji. Wypadałoby, aby ten obywatel pomoc otrzymał, tylko gminy nie są w stanie zrealizować.

Potrzeby na terenie naszej gminy są dużo większe niż nasze możliwości. Problemem jest brak budynków, które moglibyśmy wyremontować, dostosować. Brak możliwości lokalowych na dzień dzisiejszy, brak możliwości finansowych własnej gminy, nawet żeby wybudować własne budynki bez dofinansowania, bez wsparcia. Nie jesteśmy w stanie tej pomocy rozszerzać na kolejne rodziny.

Z mojego punktu widzenia, z racji pełnionej funkcji, my jako gmina mamy dwa podstawowe problemy. Po pierwsze jest to ograniczona ilość substancji mieszkaniowej, przeznaczona na tego typu cele i jakość tej substancji, ponieważ poszczególne ustawy i uchwały obligują nas do tego w jakim standardzie musimy też takie mieszkania przekazywać. To jest jak gdyby pierwsza strona medalu. To ograniczenie wiąże się z kosztami, jeżeli chcemy zwiększyć zasób mieszkaniowy., a drugie to same finanse, stricte w sobie, które są potrzebne do obsługi poszczególnych programów. Mówimy tutaj o wynagrodzeniach ludzi, którzy obsługują te programy. O promowaniu tych programów. Mówimy o tym, że często jest tak, że państwo wprowadza coś dla samorządów, jakieś programy, przeznacza na to pewne pieniądze, ale te

pieniądze okazują się być niewystarczające żeby je realizować. One np. hipotetycznie zaspokajają 70-80% takiego programu, a resztę musi dorzucić gmina, żeby go sukcesywnie i z jakimś powodzeniem realizować. Myślę, że to są 2 główne czynniki ograniczające tą kwestię.

- **Niskie kompetencje informatyczne obywateli**

Nieporadność informatyczna obywateli. Jest dużo dokumentów, które nie raz trzeba wypełnić przez internet. Gdzie byłoby dla nich prosto, ale oni nie potrafią tego zrobić. Albo nie mają dostępu do internetu. Na obszarach wiejskich jest największy problem. Problemem jest zapisanie się do lekarza na szczepionkę np. przez internetowe konto pacjenta. Ci ludzie nie mogą tego zrobić i na pewno tego nie zrobią, bo nie mają takiej możliwości. Mimo nawet chęci pomocy ze strony urzędników. Żyjemy w informatyzacji, a nie zapewniamy obywatelom takiego podstawowego dostępu

- **Poczucie wstydu u potrzebujących mieszkańców**

Część osób, większość, kto potrzebuje pomocy to o nią pyta. Ale są też osoby, które wstydzą się, boją się, bariera językowa również przeszkadza, by tej pomocy szukać. Nie wszyscy, którzy pomocy potrzebują tak łatwo są zidentyfikowani, być może o części takich osób nawet nie wiemy.

- **Wyuczona bezradność**

Jeszcze tutaj dochodzi wyuczony model rodziny tzn. osobny model żyły w jakimś tam środowisku w rodzinie, gdzie była np. przemoc czy coś takiego i im się wydaje, że to jest normalne i to nie jest zgłaszane. Tak samo jak składanie podań o zasiłki. Rodzice tak robili i dzieci tak robią, niestety ta pokoleniowość jest tutaj.

Jeżeli mówimy o takiej pomocy, która miałaby być efektywna i faktycznie, realnie w czymkolwiek pomóc. To uważam, że pieniądze powinny być przeznaczone na informację, czyli doinformowywanie, pokazywanie możliwości, zachęcanie i bardziej bym w ten sposób szedł niż w akcje takie typowo społeczne na zasadzie dajemy rybę zamiast wędki. Czyli ok dajemy pieniądze, dajemy mieszkania, dajemy to, dajemy tamto, bardziej bym pokazywał na zasadzie wędki, jak możesz zarobić duże pieniądze, jak możesz wynająć mieszkanie na rynkowych warunkach, jak możesz załatwić sprawy w urzędzie, jak wyjść z tego ubóstwa, jak sobie poradzić, od czego zacząć, żeby się podnieść w ogóle z podłogi. Bo wiadomo, że to nie jest tak, że ten człowiek pójdzie do pracy, od razu będzie miał telefon, laptopa, będzie pracował po 16 godzin i będzie rekinem biznesu. Ale żeby zaplanować pewną ścieżkę jak wyjść z pewnych problemów, ponieważ bardzo często Ci ludzie borykają się z problemem alkoholizmu, jakichś innych używek, często są to osoby o bardzo niskim wykształceniu, nie wierzą w siebie. Zaplanowałbym tego typu akcje i dużo pieniędzy kładł na tego typu działania niż na typowe rozdawnictwo. I jak nagle zrobić jeszcze więcej mieszkań, które rozdamy, jak nagle dać jeszcze więcej pieniędzy, które oni przejedzą. To ich niczego nie nauczy. Oni to przejedzą i dalej będziemy w tym samym punkcie wyjścia, Dalej będziemy z tymi samymi problemami, może nawet na szerszą skalę. Jeżeli pokażemy jak wyjść z tych problemów to wydaje mi się, że to może przynieść jakiś tam skutek, zmniejszy ten problem o ileś tam procent.

Na pewno ważne jest, aby stworzyć jakieś narzędzia motywujące ludzi do działania, a nie zapewnianie im takiej czystej pomocy. Żeby oni też motywowali się do tego, że trzeba coś w życiu ze sobą zrobić. Żeby mieli jakieś cele, a nie tylko czystą pomoc, którą się będzie

otrzymywało. Że pójdę dostanę. Tylko też spróbuję coś ze sobą zrobić, że podejmę działania lub będę się rozwijać, będę kimś w życiu, coś osiągnę, zapewnię coś swojej rodzinie. Żeby włączać w osobach, które potrzebują tej pomocy nie tylko takie czyste środki, zapewnienie tych środków, ale również motywatory, które też tych ludzi poprowadzą, żeby też coś w swoim życiu zrobili.

Nie dawanie marchewki, czyli nie idziemy po gotowe pieniążki, tylko sięganie po wędkę, żeby te osoby chciały łowić, żeby chciały coś w swoim życiu ruszyć. Nie zostawać cały czas w tej strefie wykluczenia, bo tam jest ciepło, fajnie i wygodnie, że ktoś zapewni te środki do przeżycia, można powiedzieć, że bardzo marne, ale one są zapewnione.

Tutaj chyba należy te osoby wypychać z takich miejsc, dążyć do tego by one coś robiły w swoim życiu, żeby szukały pracy, może jakieś dodatki mieszkaniowe. Fajnie gdyby były dla osób bezrobotnych, które podejmują próbę zmiany swojego wykształcenia, zapisanie się na jakieś kursy organizowane przez Urzędy Pracy. Osoby, które chcą aktywnie coś w swoim życiu zmieniać, a nie iść na gotowe po mieszkanie z wydziału lokalowego, z wynajmu. Tylko takie, które chcą coś w swoim życiu zmienić. Chcą wyjść z tego ubóstwa, z tej strefy wykluczenia. Bo te osoby bardzo często zostają tam właściwie na własną prośbę, albo z pokolenia na pokolenie bo nie znają innego sposobu na życie.

- **Brak specjalistów - terapeutów, psychologów**

Może też brak infrastruktury właśnie tak w gminach wiejskich. Można skierować te osoby żeby otrzymały wsparcie, żeby się rozwijały, żeby tak popracować na ich sposobem myślenia i aktywować do zmiany swojego życia. Bo właśnie w gminach wiejskich brakuje tego, pomocy terapeutycznej i psychologicznej itd. Tutaj mamy taką barierę. Także to jest problem.

- **Poczucie tymczasowości obywateli Ukrainy**

Mają problem mieszkaniowy, są wyraźnie zaopiekowane, ale nie oczekują wejścia na rynek pracy, ani na usamodzielnienie się mieszkaniowe bo mają nadzieję, że niebawem będą mogły wrócić do swojego kraju.

Nie każda rodzina ukraińska chce wiązać się z takim najmem na czas nieokreślony. Myślę, że wiele osób myśli o takim pobycie tymczasowym. One gdzieś tam myślą o powrocie. Może to też jest tym spowodowane, że nie stara się tak wiele osób o ten najem lokalu.

- **Słabo rozwinięty lokalny transport publiczny**

Same potrzeby lokalowe to jest jedna sprawa, druga sprawa to mieszkanie później trzeba utrzymać. Tak samo, aby w jakiś sposób funkcjonować na co dzień. Takie osoby zdecydowanie potrzebują pomocy w znalezieniu pracy, która pozwoli im normalnie i godnie żyć i którą będą w stanie wykonywać i się z niej utrzymać. Niektórzy muszą też zrozumieć, że muszą pracować, nie mogą żyć na zasiłkach. Bo to też nie tędy droga żeby egzystować, ale aby rzeczywiście funkcjonować w pełni w społeczeństwie. Nasza gmina jest gminą wiejską. Dużo miejscowości jest niewielkich, w gminie mamy 25 sołectw. Niektóre mają kilka miejscowości, teren gminy jest rozległy. Tak jak wspominałam wcześniej dojazd do takiej pracy i znalezienie jej bywa niestety problematyczne. Być może utrzymanie później czasami nastęrcza później pewnych trudności. Nie wiem co można by było zmienić żeby tą sytuację w jakiś sposób poprawić.

Beneficjenci Społecznych Agencji Najmu - obywatele Ukrainy przebywający w Polsce w czasie wywiadów wskazywali na:

- **Bariery językowe**

Urzednicy, którzy pracują w urzędach ogólnie niechętnie udzielają informacji. Jest to powszechne nie tylko wobec migrantów. Nie wiem jak to zmienić. Jest to problem. Był krótki okres, kilkumiesięczny, kiedy niektóre urzędy przyjmowały osoby, które rozmawiały po ukraińsku, to bardzo pomagało, bo osoby, które przychodziły załatwiać jakieś sprawy, czy to ZUS-ie, czy to w Urzędzie Pracy to była ogromna pomoc, to było tak, że mogli porozumieć się, mogli poczuć się bardziej godnie. Nie czuli się absolutnie wyeliminowani z tego procesu, że trzeba coś zrozumieć, że trzeba coś powiedzieć, trzeba coś wyjaśnić. Tutaj oni mogli to zrobić. Trwało to ok 6 miesięcy, takie wspomaganie osób w ukraińskim języku i dalej już tego nie było, dalej ZUS jest jaki jest, Urząd Skarbowy jaki był taki był. Tam nikogo nie było. Przynajmniej w Żyrardowie. W Urzędzie Miasta również, nawet na początku rozmawialiśmy z urzędnikami UM, że oni mogliby kogoś przyjąć rozmawiającego w j. ukraińskim, ale nikogo nie przyjęli. To wszystko odbywało się tak jak się odbywało. Ktoś się porozumiewał, ktoś nie. W innych urzędach, nie tylko nie było udzielania informacji, ale też były czasami takie uszczypliwe uwagi, takie stereotypy.

Pierwszy raz jak przychodziliśmy, nie potrafiliśmy powiedzieć, to pokazując na palcach się dogadaliśmy.

Jeszcze raz powiem wioska, jaka jest możliwość dla dziewczyn, aby zdały egzamin na prawo jazdy, jak mają do miasta większego 30 km, a do mniejszego ponad 20 km. To jest nierealne, żeby ktoś zawsze przyjeżdżał do wioski i później wrócić. Najpierw zaproponowali, ale później powiedzieli, że przepraszają, ale nie dadzą rady nas wozić. Nie znacie języka, nie dacie rady żeby zdać egzamin.

Jesteśmy nie na swojej ziemi, niektórzy ludzie będący w tej firmie, próbują nam wytłumaczyć coś normalnego. Czujemy, że starają się odpowiedzieć jak najszybciej. Niektórzy nie chcą nas rozumieć, naszego języka. Nawet, gdy staramy się coś powiedzieć w języku polskim, chociaż nie jest naszym językiem, to niektórzy ludzie nawet nie próbują nas zrozumieć.

- **Skomplikowane procedury związane z udzielaniem pomocy, kompletowaniem dokumentacji i brak wsparcia w tym zakresie**

W moim przypadku, jestem teraz zarejestrowana na kuroniówce, jak przyjechałam, zarejestrowałam się i wyszło tak, że musiałam się zwrócić, żeby ten dokument potwierdzili, że dostawałam wynagrodzenie, że ostatnie 2 miesiące pracowałam. Nie dostałam żadnych zasiłków, dostałam instrukcję od pracownika, co mam zrobić. UP skierował mnie do ZUS-u, ZUS powiedział, że mam sama to zrobić, zadzwonić do pracodawcy, żeby on potwierdził, że były odprowadzane składki. I tak biegałam od ZUS-u do kuroniówki od kuroniówki do ZUS-u. Nie były podane instrukcje co ja mam zrobić i jak wyjść z tej sytuacji. My nie wiemy tego, my nie wiemy tamtego. Dobrze, że mam męża, który mi pomógł wiedział, gdzie się jeszcze mogę zgłosić. Samemu byłoby bardzo trudno.

Mogę opowiedzieć sytuację, która wydarzyła się z moim bratem. Jest on marynarzem, kiedy ta wojna zaczęła się był na statku. Kiedy wrócił, to wrócił do Polski i nie mógł dostać PESEL-u. Nasz Urząd Miasta odmówił, bo powiedział, że jest to niemożliwe. Bo gdzieś był i później wrócił. Później zaczęliśmy sami szukać informacji, gdzie, jak dłaczego możemy dostać.

Przeczytaliśmy w informacjach, że można dostać, ma taką możliwość. Pojechał do Krakowa specjalnie i tam bez problemu zrobili mu nr PESEL. Zapytali po co mu, czy na start tutaj. Powiedział, że wszystkie niezbędne informacje w Żyrardowie są dostępne, jednak Żyrardów nie udziela podstawowych informacji. Takie są sytuacje. Problemem jest nie podawanie informacji prawidłowej informacji. Są takie sytuacje. Nie podawanie gdzie można dostać tą informację.

Mogę powiedzieć na swoim przykładzie, że przebywamy z dzieckiem od 8 miesięcy w Polsce. W ZUSie nie ma zrozumienia, Nie ma wsparcia. Mając dziecko, mam umowę o pracę, płacę podatki. Nie mają za co wystawić ZUSu jak osoba opiekuje się dzieckiem. Przyszła odmowa. W 2022r. straż graniczna popełniła błąd zaznaczając, że dziecko wyjeżdżało, a ono w ogóle nie wyjeżdżało. Nie udało nam się niestety załatwić tu sprawy ze względu na dziecko, Trochę nie rozumiem dlaczego, nie wiem czemu tak wyszło. W ZUS-ie jest to nie do zrozumienia, Przychodzisz do ZUS-u, nie rozumiesz procedur, jak możesz pracować. Nie ma pomocy ze strony ZUS-u. Nie wiem jak mogłabym to załatwić. Od 8 miesięcy jest problem z załatwieniem.

U mnie jest problem z 500+, ze strażą graniczną, że mam status turysty. Został mi wpisany status turysty, a nie uchodźcy. Brak takiej komunikacji.

Tak samo ja, miałam małe dziecko, pojechałam do ZUS-u, złożyłam dokumenty i przyszła odmowa. Bo muszę okazać dokumenty mojego dziecka, a jak mam je pokazać, jak ja uciekłam od wojny, ukradli mi paszport i w ogóle takich dokumentów nie mam. W ogóle takich dokumentów nie było. Jest to nie do pomyślenia, jest brak komunikacji pomiędzy Ukraińcami i Polakami.

Przedstawiciele społeczności lokalnej, w której podejmowane są działania na rzecz włączenia społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce w czasie wywiadów wskazywali na:

- **Niechęć Polaków wobec Ukraińców**

Wydaje mi się, że dużym problemem jest opór społeczny. Wojna trwa już prawie 2 lata, jeżeli chodzi o Ukrainę i problem spowszechniał, my już nie czujemy tych emocji, które były na początku. I kiedy są świadczone jakiegokolwiek rodzaju usługi i pomoc dla osób z Ukrainy, to nawet włącza się taka, nawet agresja ze strony Polaków, którzy czują, że ktoś im coś zabiera, że to oni powinni dostać, a nie Ci obywatele. Im dłużej ta wojna trwa tym bardziej ten opór jest zauważalny.

- **Brak informacji o potrzebujących**

Nie wiem czego może brakować instytucjom, ale jeżeli chodzi o ludzi, to często są osoby, które wstydzą się po prostu prosić. Czasem muszą się zainteresować osoby z zewnątrz żeby coś ruszyło w kierunku niektórych.

Organizacje mają możliwości, mają środki. Jak ktoś im, czy sami się zgłoszą, czasami inne osoby mogą powiedzieć, że jest ktoś taki potrzebujący, no to wtedy myślę, że w jakiś sposób to sprawdzają, w jaki sposób można pomóc i czy ta pomoc jest potrzebna

- **Brak funduszy**

Wydaje mi się, że brak dofinansowania. Organizacje pozarządowe często opierają się na wolontariacie. Wolontariacie członków stowarzyszenia i też innych osób, ale z powodu różnych cięć finansowych, jednak organizacje mają problemy właśnie finansowe. To już nie dotyczy tylko i wyłącznie firm, jakiejs działalności gospodarczej, ale też powoli zaczyna to też tyczyć się organizacji pozarządowych. To jest jedna z kluczowych sytuacji wyjaśniająca dlaczego.

Organizacje na pewno mają problemy, mają problemy finansowe, nie ukrywają, że organizacje pozarządowe radzą sobie super, świetnie. Nie wszystkie. Są organizacje, które sobie radzą. Ale na pewno wiele organizacji chciałoby lepiej funkcjonować, bardziej pomagać Ukraińcom i osobom zagrożonym wykluczeniem.

- **Brak trudności**

Nic nie utrudnia udzielania pomocy, jeżeli ktoś o coś się zwróci do jakiejś organizacji. Oni z językiem sobie w miarę radzą, Myślę, że nie mają trudności tutaj w załatwieniu jakiegokolwiek sprawy.

Nie mają takiej trudności.

Konieczne modyfikacje lub nowe rozwiązania prawne i instytucjonalne, aby pomoc osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym obywatelom Ukrainy przebywającym w Polsce była jeszcze bardziej skuteczna i szybciej udzielana

Przedstawiciele organizacji działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce w czasie wywiadów wskazywali na:

- **Odformalizowanie i ujednoczenie procedur związanych z udzielaniem pomocy**

Pierwsze, co przychodzi na myśl to odformalizowanie pewnych procedur, które są skomplikowane. Ja tutaj nie umiem teraz zaproponować konkretnie, ale no takie odformalizowanie przede wszystkim wydaje mi się pewnych działań.

Ja się odwołam do przypadku tych dwóch kobiet, które uciekały przed wojną. Pojawiły się w Polsce w wieku poprodukcyjnym, kwalifikują się do zasiłku stałego do świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej. Dla mnie, osoby, która nie ma na co dzień doświadczenia w takich sytuacjach zaskoczeniem było to, że zasiłek stały wypłacany jest ze środków wojewody, a nie z budżetu, który na co dzień dysponuje Ośrodek Pomocy Społecznej i tutaj dostałem od dziewczyn, które zajmują się już stricte wypłatą tych świadczeń informację, że muszą zamówić środki u wojewody. Wie pani żeby to nie brzmiało tak, że te pieniądze przyjdą za dwa lata np. nie absolutnie. One pewnie, w jakimś rozsądnym terminie zostaną przelane na konto MOPS-u i wypłacone osobie. Dla mnie zaskoczeniem było to, że są inne przepisy dotyczące wypłaty zasiłków Polakom, osobom które mają obywatelstwo polskie i osobom, które w tym wypadku uciekają przed wojną i są wypłacane te zasiłki z ze środków wojewody. W sytuacji, gdyby te pieniądze były konieczne do wypłaty natychmiast, MOPS mógłby zrobić taki przelew, gdyby to była sytuacja, która dotyczy Polaka. Osoby, które przyjeżdżają z Ukrainy, niestety muszą poczekać. Przypuszczam, że kilka, maksymalnie kilkanaście dni na te pieniądze i to też w tej chwili nie jest problem dla tych pań, bo one są zaopiekowane, mają zapewnione schronienie, mają zapewnione wyżywienie, mają swoje emerytury. Mimo wszystko kwalifikują je do pobierania tego zasiłku, także to też nie jest tak, że one są bez własnych środków finansowych. Gorzej by było gdyby te osoby rzeczywiście wymagały natychmiast wsparcia finansowego, ośrodek nie jest w stanie takim potrzebom sprostać.

Zmienić sposób w jaki są przyznawane świadczenia Czyli po prostu zmniejszyć biurokrację krótko mówiąc. Żeby te osoby mogły otrzymywać na cito tą pomoc.

Możliwość udzielania świadczeń bezdecyzyjnych. Decyzje słowne.

Z mojej perspektywy jako osoby, która musiała od strony formalnej uczestniczyć w tych działaniach, tzn. kwestia samego konkursu, wyboru operatora, przygotowania też umowy. Wydaje mi się że trzeba było się pochylić nad przepisami, czy na pewno są one w takim kształcie i powinny być, czy akurat też na pewno dużo rzeczy. To było dawno, ale pamiętam, że były rozbieżności w różnych przepisach, w różnych ustawach i teraz kwestia, że trzeba byłoby pochylić się na tym żeby to jakoś tak scentralizować, żeby to też spójne było, żeby nie było tak, że w jednej ustawie jest tak drogie i teraz musimy lawirować jako urzędnicy, żeby było rozwiązanie, które tak naprawdę jest zgodne z prawem, różnym prawem, więc tutaj kwestia tak troszkę uporządkowania systemu prawnego w tym obszarze żeby może było

bardziej prosto, bardziej wprost, żebyśmy nie musieli, żeby nie było takich dużo wolnych pól manewru bo wtedy też się pojawiają tak naprawdę różne rozwiązania, w różnych obszarach Polski wiadomo ilu jest urzędników, tyle jest stosujących prawo. Może bardziej trzeba by to było doregulować, żeby to było po prostu precyzyjne i spójne w całym kraju, w jednaki sposób.

- **Zwiększenie możliwości dostępu do pomocy specjalistycznej (np. psycholog)**

Większy dostęp do specjalistów w takich nagłych przypadkach np. psycholog. W naszym obszarze wiejskim nie jest to takie łatwe, jak np. w obszarze miejskim.

Chodzi o to, żebyśmy mieli lepszy dostęp do tych terapeutów. Jeżeli widzimy, ja idąc w teren, ja nie mam narzędzi. Jak ja mogę pomóc danej rodzinie, albo nawet zmusić. Widzę jakiś problem i mówię proszę iść do terapeuty, do psychologa do kogokolwiek. Teraz tak pójdzie człowiek, niech wyjdzie z tego domu i chce po prostu swojej zmiany. Ale dopóki on się dostanie to są 3 miesiące, 5, pół roku. Żebyśmy mieli na bieżąco osoby, które będą z nami współpracowały, które byśmy mogli, nie wiem, dobrze przyjdzie pan, jestem dzisiaj np. przyjdzie pan w piątek o godzinie 13:00 będzie terapeuta proszę z nim rozmawiać. My tego nie mamy. My nie mamy narzędzi na czym mamy pracować. My możemy tylko pogadać i tyle jest naszej pracy. A wiadomo jeden skorzysta drugi nie skorzysta.

- **Podniesienie kryteriów dochodowych**

Zwiększenie kryteriów dochodowych, bo często jest tak, że są one niepodnoszone. A jak są podnoszone to bardzo nisko, mało. I tak jak, w niektórych przypadkach, no po prostu wiemy, że potrzebuje dana rodzina jakiejś pomocy większej i nie da się jakby tego przeskoczyć.

- **Angażowanie obywateli Ukrainy w działania na poziomie lokalnym**

Zaangażowanie społeczności Ukrainy do działań lokalnych przez mieszkańców miejscowości.

- **Rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej**

Większa współpraca z innymi instytucjami np. pod kątem dostępności ośrodków dla osób bezdomnych, mieszkań chronionych, wszystkich innych do których my tutaj nie mamy dostępu z uwagi na to, że jesteśmy gminą wiejską i często jest tak, że ta współpraca z okolicznymi miastami jest utrudniona pod względem dostępności do różnego rodzaju ośrodków, które mogłyby zabezpieczyć w sytuacji kryzysowej daną osobę.

Na naszym terenie brak jest takich instytucji pomocowych, oprócz Ośrodków Pomocy Społecznej czy Powiatowych Centrów. Nie mamy ośrodków wsparcia, domów dla matek z małoletnimi dziećmi. Ta sieć tych instytucji jest bardzo zawężona, w związku z tym, no wiadomo jak to Basia powiedziała, że nie możemy pomóc tym osobom, bo jesteśmy tylko my i tyle. Brak tych specjalistów i no i też tych ośrodków.

- **Uzależnienie wsparcia finansowego od podjęcia współpracy w rozwiązywaniu swoich problemów przez klientów korzystających z pomocy**

Żeby była bardziej efektywna to trzeba by było odejść od modelu wypłacania zasiłków w formie pieniężnej, bo to jest taka bariera: „Dajcie pieniądze, ja od was więcej nic nie chcę”.

Natomiast tutaj jest jednak potrzeba pracy takiej terapeutycznej, bardziej zachęcać ludzi do czegokolwiek, żeby coś od siebie dali. A nie tylko przyjść, wziąć pieniądze.

- **Umożliwienie osobom z Ukrainy korzystania ze wsparcia asystenta rodziny**

Ja bym chciała powiedzieć, że jeżeli chodzi o wsparcie asystenta rodziny to tutaj uwzględniłabym te osoby z Ukrainy, ponieważ ze środków, z których teraz jest finansowane wsparcie asystenta rodziny nie możemy objąć takim wsparciem tych rodzin, a myślę że to dużo by dało i takie konkretne wsparcie dla tych osób, które do nas się zgłaszają.

Przedstawiciele Jednostek Samorządu Terytorialnego działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce w czasie wywiadów wskazywali na:

- **Uelastycznienie procedur przyznawania pomocy**

Myślę, że przede wszystkim należałoby zmienić przepisy, doprecyzować je w taki sposób żeby trafiały do naszej grupy docelowej. Czyli do osób, które rzeczywiście tej pomocy potrzebują, a nie do wszystkich. Taki przykład mamy na obywatelach z Ukrainy. Każdy kto przekracza granicę, dostaje 300 zł za to, że przekracza granicę. Każda osoba, która zamieszkuje na terenie naszej gminy, za utrzymanie takiej osoby jest dodatek 40 zł. Chociaż tak naprawdę część tych osób, która te dodatki dostaje świetnie bez tych pieniędzy by sobie poradziła. Te pieniądze rzeczywiście powinny trafiać do rodzin ubogich, które przyjeżdżają tutaj rzeczywiście w związku z konfliktem, które mają trudności z odnalezieniem się tutaj. Niekoniecznie do każdej osoby, która przekracza granicę z Ukrainy.

Uznaniowość udzielanej pomocy.

- **Uproszczenie procedur i zwiększenie dostępności pomocy**

I myślę też, że takie przepisy w samej pomocy społecznej też są albo sprzeczne, albo zbyt skomplikowane dla osób. Dużo osób starszych nie korzysta z pomocy społecznej dlatego też, że wstydy się albo też po prostu biurokracja tą osobę ogranicza.

Jeżeli jest rodzina normalnie pracująca, to ja im przeliczam czynsz zgodnie z jej dochodami, przecież to jest chore. Oni nie mogą mi wykazać, że zarabiają więcej bo ta ustawa wymaga ode mnie podniesienia im czynszu. Nie jest to w porządku w stosunku do ludzi, którzy naprawdę chcą coś osiągnąć. Ci co pracują są tak naprawdę karani za to, że pracują.

- **Wprowadzenie programów terapeutycznych połączonych z rynkiem pracy**

Znowu zderzamy się z barierą, tego o czym mówiłem wcześniej, żeby ludziom zaczęło się chcieć cokolwiek robić. Bezrobocie w Polsce jest w tej chwili raczej, jak to kreślę sanitarne. Ci co nie chcą pracować to nie pracują. Żeby ich zmusić do tego, wyrwać z tego marazmu. Myślę, że nie tyle wsparcie państwa, co właśnie to jak i koleżanki i koledzy mówili wsparcie terapeutyczne, ale też zachęcenie sektora prywatnego żeby wychodził po ludzi do tej grupy społecznej. Forma dopłaty do stanowiska pracy i ewentualnie zachęcenie przedsiębiorstw prywatnych do tego żeby jakoś wchłaniali tych ludzi. Tak naprawdę to nie będzie dużo, powiedzmy margines 1%. Dobrze i to.

- **Postawienie wymagań osobom otrzymujących wsparcie**

Jeżeli o mnie chodzi, to jestem zero jedynekowy w takich kwestiach. Mam trochę odmienne myślenie, od tego, co płynie z głównych nurtów mediów, jestem sceptyczny, a nawet mało przychylny do tego żeby ich tak głaskać. To nie buduje motywacji w człowieku żeby coś zmienić, więc jeżeli będziemy takie problemy zmieniać tym, że będziemy dolewać im pieniędzy albo tworzyć taką substancję mieszkaniową, budować nowe bloki dla takich grup społecznych, to ten problem będzie narastał, a nie minimalizował i nagle go nie będzie. Jestem za bardziej radykalną kwestią, jeżeli do pewnego poziomu pomocy Ty korzystasz i nie jesteś w stanie odbić się od tego dna, to przepraszam, ale na tym etapie nasza pomoc się kończy. Albo radzisz sobie sam, albo podnosisz się i pokazujesz, że ta pomoc była Ci potrzebna i fajnie z niej skorzystałeś i nie przyniosło to efektu, a nie, że jest to sposób na życie. Nie możemy dolewać, by nie robili sobie sposobu na życie. Mam takie poczucie, że nasze gminy nie stać na to, żeby wszędzie dolewać, bo mamy jeszcze inne problemy, o których jeszcze dzisiaj nie mówimy z racji tematyki, ale jest oświata, gdzie też gminy dostają subwencję i są niewystarczające i też trzeba dodawać, za chwilę będą podwyżki dla nauczycieli. Państwo albo większą część albo część da, ale znając życie gminy będą i tak musiały ze swoich gdzieś dolać. Więc tak naprawdę tych problemów o różnej maści jest tak dużo w poszczególnych gminach, że ja tutaj na pewno nie ratowałbym tej sytuacji przez dolewanie pieniędzy na rynek i rozleniwianie tych ludzi jeszcze bardziej. Jeżeli już to bardziej poświęciłbym to finansowanie w kategoriach mobilizowania i pracy nad tymi ludźmi, a nie polepszania im warunków do życia, robienia jeszcze większej substancji mieszkaniowej, która sprawi, że takich osób będzie więcej.

Myślę, że jeżeli mówimy o tych kwestiach, co trzeba zmienić, wyeliminowałbym takie coś, że ktoś doprowadza do skrajnego zaniedbania mieszkania, a my jako gminy ich eksmitując, zapewnić im wyższy często standard, niż ten, który nam tutaj zostawili. Prawnie popracowałbym nad tym, że jeżeli ktoś doprowadził do tak zaniechania obecnego lokum. To że gmina jest zobowiązana do udzielenia nowego lokum w jakimś tam określonym standardzie. Tutaj bym ten standard na pewno wyeliminował. Byłby on podyktowany tym, w jakim stanie zdaje obecne mieszkanie. To z takich namacalnych rzeczy.

Rozwój wsparcia opartego o dostępne na poziomie lokalnym usługi i działania - przejście od opieki instytucjonalnej do wsparcia na poziomie społeczności lokalnych

Przedstawiciele organizacji działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce w czasie wywiadów wskazywali na:

- **Skuteczność pomocy w formie wsparcia na poziomie społeczności lokalnej**

Jestem bardziej zwolennikiem takiej decentralizacji władzy niż skupianie jej gdzieś tam na wyższym poziomie. Na pewno ta pomoc, która świadczona jest przez najbliższych w mojej ocenie będzie skuteczniejsza, od takiej przyznawanej wszystkim z urzędu. W takiej samej formie. Myślę, że to taka decentralizacja.

Faktycznie dla potrzebujących łatwiej jest zdobyć środki finansowe nawet w postaci zbiorów w razie choroby na terenie. Spotykamy się z tym, że organizowane są zbiórki dla chorych osób, np. w szkole, w przedszkolu i tego typu instytucjach. Bardzo dużo osób chce w tym uczestniczyć, powstają kiermasze, gdzie sprzedawane są ciekawe rzeczy wykonywane przez uczniów np. wypieki cukiernicze i bardzo często można uzyskać fajny efekt.

Wsparcie na poziomie lokalnym jest bardzo ważne, dlatego że ten człowiek ta rodzina jest blisko nas tak jest w tym środowisku lokalnym, gdzie bezpośrednio oddziaływanie jest bardzo ważne. Na pewno efektywne, ponieważ my mamy bezpośredni kontakt z rodziną z dzieckiem w szkole. Możemy pracować z rodziną niewydolną wychowawczo, możemy właśnie zadziałać w tym obszarze i to taki ten pierwszy kontakt i bezpośredni uważam że jest ważny.

- **Łatwiejszą i szybszą możliwość identyfikacji osób potrzebujących pomocy i dopasowanie form pomocy do ich indywidualnych potrzeb**

Myślę, że wsparcie lokalne jest, szybsza jest reakcja. Bo jeżeli założymy, jakbyśmy na terenie gminnego środowiska, to jest łatwiej się porozumieć. Niż środowisko, które jest gdzieś np. w Koszalinie. Lokalnie myślę, że jest łatwiej działać.

Jeśli to pytanie tego dotyczy to chyba jest dobry pomysł, lokalnej łatwiej jest dotrzeć do tych osób, zna się problemy tych osób. Nie da się wszystko wszystkim, to nie pasuje. Teraz mamy takie rodziny, sytuacje są przeróżniane i nie wszystko pasuje do każdej sytuacji, więc naprawdę działamy na bardzo wysokim poziomie indywidualności, a mając możliwość lokalnego wsparcia to to naprawdę jesteśmy w stanie dostosować te potrzeby pod nasze. Inaczej będzie na wsiach, inaczej będzie w dużych miastach typu Warszawa, Kraków, nawet Katowice. Jeśli chodzi o Dąbrowę Górniczą, jesteśmy bardzo dużym obszarem, każda gmina ma swoją specyfikę, także uważam że tak na poziomie lokalnym.

Tylko dodam, że zostało powiedziane, że Dąbrowa jest obszarowo dużym miastem i rzeczywiście tak jest i nawet w tej chwili przychodzi mi do głowy, że zupełnie inne potrzeby będą w Dąbrowie Górniczej, mieszkańców ścisłego centrum, czy blokowisk, a innego w takich dzielnicach peryferyjnych, które mają bardziej charakter wiejski, gdzie są pola uprawne, zwierzęta hodowlane, więc potrzeby tych osób, zamieszkujących nawet na terenie jednego miasta Dąbrowy Górniczej, ale w zupełnie innych częściach miasta, będą zupełnie inne to też brany właśnie jak wygłada społeczność lokalna.

Jeśli chodzi o usługi opiekuńcze, czyli o tą pomoc sąsiedzka. U nas jeszcze tego nie ma. Uważam, że byłoby to bardzo dobrym rozwiązaniem, bo sąsiedzi często zgłaszają nam, że osoba wymaga pomocy, a gdyby taki sąsiad dostał pieniądze za to, myślę że nie byłoby problemu i opiekowałby się tą osobą. Bo pomoc instytucjonalna jest taka, że opiekunka idzie na dwie godziny dziennie i koniec. Ta pomoc jest do 16:00 i w tych dwóch godzinach, jeśli dzieje się coś z tą osobą, to opiekunka do niej nie przyjdzie, a jakby był taki sąsiad to ma tą osobę pod okiem przez cały dzień. Uważam, że to jest akurat bardzo dobry pomysł. Jakaś inna pomoc lokalna nie przychodzi mi do głowy.

Właśnie się opaski pojawiają, jeszcze nie wszyscy o tych opaskach wiedzą, ponoć opaski paru osobom uratowały życie. Jest to nowa usługa, jeszcze nie wiadomo jaka będzie diagnoza. Czy to dobre, czy to nie dobre. Ludzie nie za bardzo chcą nosić, denerwuje ich to, że i do kąpienia muszą mieć te opaski, niektórzy się boją, że opaska ich podsłuchuje.

Jeśli chodzi o pieniądze, głównym problemem pomocy społecznej są pieniądze, ale też gdy osoba już wymaga takiego domowego wsparcia ze strony pomocy społecznej. Rodziny się powstrzymują przed taką opieką, bo wiedzą, że jest alimentacja i że będą musieli dopłacać do Domu Pomocy Społecznej, więc ludzie często przedłużają termin oddania takiej osoby starszej, bo wiedzą, że będą musieli płacić.

- **Możliwość łatwiejszej komunikacji i współpracy na poziomie lokalnym pomiędzy instytucjami i organizacjami.**

Łatwiej się dogadać na poziomie nawet Stowarzyszenia, które działa na terenie gminy niż Stowarzyszenia, które działa na terenie miasta, do którego mamy ograniczony dostęp.

Jeżeli działamy np. lokalnie to jest łatwiej nam zawrzeć umowę, negocjować ją, aniżeli z instytucją, która gdzieś tam jest odległa od nas i z góry narzucone są warunki.

To społeczności lokalne bardziej się organizują, bardziej są dla siebie, poznają się, nawiązują się jakieś znajomości, wsparcie. Przez co jest im łatwiej wtedy.

Zwiększenie współpracy międzyinstytucjonalnej np. między ośrodkiem pomocy społecznej, a Urzędem Pracy, a lokalnymi przedsiębiorcami, po to , aby było nam łatwiej aktywizować zawodowo naszych klientów.

- **Potrzebę zwiększenia wsparcia finansowego na poziomie lokalnym przez zwiększenie wsparcia finansowego ze strony instytucji centralnych.**

Gdyby lokalne miały takie możliwości jak centralne i instytucjonalne to by było bardzo dobrze.

Ale ogólnie z drugiej strony lokalnie ciężko jest zdobyć środki, pozyskać. Centralne, międzyinstytucjonalne miejsca mają większe środki, większe możliwości.

Przedstawiciele Jednostek Samorządu Terytorialnego działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce w czasie wywiadów wskazywali na:

- **Łatwiejszą i szybszą możliwość identyfikacji osób potrzebujących pomocy i dopasowanie form pomocy do ich indywidualnych potrzeb**

No na pewno. Jesteśmy wtedy bliżej człowieka, łatwiej rozpoznać problem i pomóc.

Wsparcie na pewno centralne, czyli jakieś tam finansowe czy rozwiązania prawne o tym co mówimy. Natomiast myślę, że musi być taka pomoc lokalna, na pewno bardziej celowa.

Myślę, że mamy większe możliwości zdefiniowania tych potrzeb mając kontakt z poszczególnymi osobami, potrzebującymi pomocy. Jesteśmy w stanie bardziej dotrzeć do nich i zdefiniować te potrzeby nawet jeśli oni też sami tego nie są w stanie zaartykułować.

Wydaje mi się, że tak ponieważ lokalnie są to na pewno mniejsze grupy, które są objęte wsparciem przez jakąś jedną osobę bądź instytucję. Wtedy zawiązuje się może bardziej relacje między tymi osobami. One się znają, nie są takie anonimowe. Na niewielkim terenie też łatwiej jest się porozumieć, komunikować, dojechać gdzieś, znaleźć jakieś wsparcie, pomoc, w danym momencie, w odpowiednim zakresie niż w sytuacji, gdy wsparcie jest globalne, na większym obszarze. Przejęte przez osoby, które w zasadzie nie mają ze sobą większego kontaktu. Myślę, że jest to lepsze rozwiązanie w mniejszych lokalnych społecznościach niż w globalnych gdzie nie nawiązuje się takiej więzi między ludźmi.

Myślimy, że jest bardziej efektywny, łatwiej jest dotrzeć do osób rzeczywiście potrzebujących tej pomocy. Bardziej zna środowisko osoba wykonująca tutaj swoją pracę niż osoba w województwie.

- **Specyfikę lokalnej społeczności**

Każde miasto jest inne, każde miasto ma inną specyfikację, inne potrzeby, społeczność jest inna. Kształtuje się inaczej w każdym mieście. Najlepiej pracownicy społeczni będą znali potrzeby tych ludzi niż osoba przyjeżdżająca z Warszawy lub skądkolwiek indziej.

Wydaje mi się, że koszula bliższa ciału. Lokalne punkty, lokalni ludzie, którzy pracują w tym kraju na rzecz osób ubogich, jest często takie wąskie grono, że jak się w to grono wejdzie. To zazwyczaj wszystkie zainteresowane jednostki o tych osobach bardzo dużo wiedzą. Można powiedzieć tutaj, patrząc z punktu lokalnego, jest to na pewno dobre działanie, ponieważ często mamy bardzo szeroką i dużą wiedzę w zakresie poszczególnej rodziny, czy też osoby, jak jest samotna. Z tego punktu widzenia tak. Działanie typowo lokalne, a nie globalne jest na pewno efektywne i możemy pomagać. Myślę, że to jest dobre. Patrząc z punktu globalnego też musimy się trzymać pewnych zasad. Są to zasady, uchwały, które są odgórnie narzucane. Niektóre czasami blokują pewne działania albo czasami sprawiają, że coś musimy robić, ale się z tym nie zgadzamy. Wymagałoby to zmian na szczeblu już typowo na Wiejskiej, żebyśmy mogli być bardziej skuteczni.

Spoleczna Agencja Najmu jako nowe rozwiązanie w systemie pomocy społecznej

Przedstawiciele organizacji działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce w czasie wywiadów wskazywali na:

- **Zainteresowanie wsparciem w formie oferowanej przez Społeczne Agencje Najmu przez klientów**

Do nas przyjeżdżały osoby z Ukrainy, z różnych części naszego województwa nawet, bo takie było zainteresowanie. Więc na pewno są wdzięczni, zadowoleni, że taki projekt jest. Gdybym była takim mieszkańcem dla mnie byłoby to mega wsparciem, takie pomocne, żeby stanąć na nogi.

- **Znaczenie wsparcia w formie dostępu do mieszkań oferowanego przez Społeczne Agencje Najmu dla osób, które z uwagi na kryteria dochodowe nie mogą skorzystać z innej pomocy**

Wypełnia tą lukę pomiędzy tymi osobami, które gdzieś tam się nie łapią w pewnych kryteriach, jeżeli chodzi o dostęp do mieszkań, więc rozwiązanie jest jak najbardziej ok. Bo wypełnia tą lukę, która czasami właśnie jest jak w pomocy społecznej, że ktoś znajduje się pomiędzy jakimiś kryteriami i nie łapie się do niczego.

Uważam, że to jest bardzo dobre rozwiązanie, dla tych rodzin. Oczywiście, które współpracują i chcą takiej pomocy od nas, bądź można tylko poinformować, że mogą się zgłosić bo pracownik nie musi z każdą rodziną osobiście uczestniczyć w takich negocjacjach czy rozmowach, ale uważam, że to jest ten plus, jest bezpieczeństwo dla tej osoby, która ma mieszkanie i przekazuje je, podpisuje umowę, bo tam jest bodajże jak ja pamiętam 5 lat na wynajęcie tego mieszkania i ta osoba, która wynajmuje też i ma to poczucie bezpieczeństwa, że będzie mogła tam mieszkać. Dlatego uważam, że to połączenie jest wykorzystaniem właśnie tego projektu i na terenie gminy, że on tutaj jest to jest bardzo dobre rozwiązanie i dla nas też potrzebne. Bo niekiedy stajemy przed takim dylematem, że naprawdę nie mamy co z daną rodziną z robić z powodów takich, że tu się nie kwalifikuje, tam nie może iść, do tego mają za mało, tam chcą za dużo pieniędzy, a tutaj jest wypełniona jakaś luka, która nam tutaj doskwiera. Uważam, że tak.

- **Możliwość bezpiecznego wynajmu i wykorzystania lokali o dobrym standardzie, które nie są użytkowane**

Pewnie w każdym mieście są mieszkania, które stoją niewykorzystane, bo właściciele, którzy nie zajmują się najmem lokali w sposób zawodowy obawiają się wynajęcia mieszkania osobom obcym. Słyszy się w mediach, że ktoś się wprowadził, ale po zakończeniu umowy nie chce się wyprowadzić albo przestaje regulować należności za zamieszkanie, a z jakiegoś powodu potem jest kłopot z eksmitowaniem takiego lokatora. Myślę, że podpisując umowę, patrząc z perspektywy właściciela mieszkania, podpisując umowę ze Społeczną Agencją, a nie z osobą, która będzie fizycznie zamieszkiwała w danym mieszkaniu, właściciel na pewno będzie miał większy komfort, większe poczucie bezpieczeństwa i może uwolnić pewnie większą liczbę mieszkań, które stoją, które są na rynku niewykorzystane, także bardzo fajny pomysł.

U nas powstał taki projekt. Wiem, że już osoby nawet zostały wytypowane do tych mieszkań na podstawie punktacji do uchwały Rady Miasta, ale jeszcze ludzie się tam nie wprowadzili, nie znam tych ludzi i nie wiem kto to, co to jest za grupa społeczna, czy oni są naszymi klientami. Dopiero mają od stycznia podpisać umowy.

Umożliwia zamieszkanie dla ludzi na dobrych warunkach.

- **Konieczność ustalenia kryteriów ubiegania się o skorzystania ze wsparcia mieszkaniowego w Społecznych Agencjach Najmu w celu przeciwdziałania negatywnym nastrojom społecznym**

Ale z perspektywy osoby, która takiego mieszkania nie ma, mogą się czuć niesprawiedliwie potraktowana, czyli oni dostali, oni przyjechali, im się należy, a my dalej mieszkamy w takich gorszych zasobach, a my też chcielibyśmy mieć ładnie.

Przedstawiciele Jednostek Samorządu Terytorialnego działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce w czasie wywiadów wskazywali na:

- **Konieczność doprecyzowania regulacji prawnych dotyczących SAN**

Jest to bardzo dobre, nowe narzędzie, które myślę, że jeszcze na ocenę tą to to za wcześnie. Jest na na taką konkretną ocenę, bo pomimo tego, że nasza gmina jest objęta tym pilotażem, tym programem "Wzajemnie potrzebni", to jeszcze jeszcze nie możemy powiedzieć. Na razie zderzamy się z potrzebą dostosowania przepisów, o które się potykamy, próbując wprowadzać te wszystkie rozwiązania, które są konieczne w SAN-ie. Począwszy od zawieranej umowy o współpracę pomiędzy gminą a SAN-em. Bo problemy, z którymi w tej chwili mamy do czynienia, problemy związane z ubieganiem się o dopłaty do czynszu. Mamy dosyć duży problem, który się pojawił odnośnie wykluczenia możliwości ubiegania się przez najemców SAN, którzy są najemcami lokali, które są w zasobie Gminy. A my jako gmina Dąbrowa Górnicza przekazaliśmy na start dla SANu 26 mieszkań. Mamy teraz sytuację taką, że przepisy ustawy o ochronie praw lokatorów mówią wyraźnie, że niezależnie od tego kto dysponuje tymi lokalami to lokale te będące własnością Gminy są w zasobie gminy, a przepisy mówiące o tym, że do mieszkań przekazanych do SAN-u można uzyskiwać dopłaty z rządowego programu "Mieszkanie na start". Jest zapis, który funkcjonuje i mówi o tym, że dopłaty owszem, ale do mieszkań, które są poza zasobem. Także zderzamy się z takimi problemami. Jeszcze nie mamy zasiedlonych lokali. Jeśli chodzi o dodatkowe usługi wspierające jest ich dużo. Osoby, które zostały zakwalifikowane do programu są myślę bardzo dobrze zaopiekowane i korzystają z tego. Natomiast problematyczne są te wszystkie elementy, które są związane z tym, że mamy świadomość, że to jest pilotaż że napotkamy na drodze jeszcze wiele jakichś elementów, które z uwagi, że robimy to po raz pierwszy. Musimy rozwiązywać i szukać jakichś rozwiązań, które pozwolą nam dotrzeć do celu.

- **Konieczność prowadzenia pracy socjalnej w SAN**

Rozwiązanie wg mnie jest fajne, tylko trzeba skupić się, podczas prowadzenia tej Społecznej Agencji Najmu na tym, żeby nie działało to tylko i wyłącznie jako pośrednie rozwiązanie najmu dla ludzi, których w danej chwili nie stać na podjęcie kredytu czy najem z wolnego rynku, ale tak jak zakłada ten program żeby te osoby też były wdrażane właśnie w społeczeństwo. Żeby umiały tą pomoc, ten cały aspekt społeczny żeby był realizowany łącznie z tym najmem tych mieszkań. Bo to, że zostanie im zapewnione mieszkanie jest dużym elementem, ale wydaje mi się, że cała ta pomoc, która jest planowana przez Społeczne Agencje najmu jest tym kluczowym elementem, który powinien być realizowany. Nie żeby te osoby myślały, że to jest tylko i wyłącznie najem mieszkania, ale żeby podjęły te działania, by z tego najmu wyjść i wdroić się w społeczeństwo żeby mieć jakąś drogę, którą będą podążały. By w przyszłości zapewnić sobie samodzielnie i rozwijać się żeby mieć jakieś warunki tego rozwoju na przyszłość.

- **SAN jako brakujące ogniwo w systemie pomocy społecznej**

W mojej ocenie SAN to takie dodatkowe narzędzie dla zaspokajania potrzeb mieszkaniowych, jest bardzo ważne, fajne i nowe. Dzięki temu młodym osobom, mogą oni mieć taki start, najem mieszkania, zaspokojeniem swoich potrzeb przy niższych opłatach niż na takim rynku komercyjnym. To jest bardzo dobre narzędzie i liczymy, że po tych 5 latach trwałości projektu, one będą działać i zainteresowanie będzie cały czas rosło.

SAN jest takim uzupełnieniem rynku mieszkań w Polsce daje to pewną gwarancję dla wydzierżawiającego już zna najemcy jakiejś pewności stabilizacji najmu.

Uważam, że jest świetnym pomysłem i realizowany jest też świetnie przynajmniej u nas w gminie. Te mieszkania rozchodzą się jak świeże bułeczki tak bym powiedziała. Właśnie dla osób takich pośrednich, np. osoba starsza wracająca z zagranicy, która wraca tutaj, nie ma lokalu żadnego, nie stać jej kupić nowego, nie stać ją na wynajem jakiegoś drugiego, nie może korzystać jeszcze z komunalnego, a już może wynajmując takie mieszkanie i mieszkać w nim. U nas cieszą się dużym zainteresowaniem takie mieszkania.

- **Nowa jakość w systemie pomocy społecznej**

Jest to bardzo fajne rozwiązanie. Gdyby mieszkania były wciągnięte do zasobu komunalnego mieszkań gminnych i były jakby obsługiwane przez pracownika gminy, który oprócz tych mieszkań ma też masę innych obowiązków i zadań, nie miałby możliwości poświęcić tyle czasu tym mieszkańcom, analizować ich potrzeb i dopasowywać wsparcie, które jest potrzebne konkretnym mieszkańcom. Natomiast Stowarzyszenie, które jest wtedy blisko mieszkańców może im poświęcić więcej czasu. Ma też doświadczenie w pomocy osobom wykluczonym, ponieważ współpracowało przy wielu różnych projektach, które taką pomoc w przynajmniej w zakresie oferowały. Wie, gdzie szukać pomocy, gdzie szukać partnerów, potrafi zadziałać dużo skuteczniej, chociażby z uwagi na to posiadane doświadczenie. Na pewno wtedy ta pomoc i wsparcie jest jak najlepiej wykorzystane.

- **Obawy o przyszłość SAN**

Jak to się sprawdzi? Okaże się. Natomiast na naszym terenie nie ma aż tak dużo ludzi, przynajmniej tak mi się wydaje, którzy potrzebowaliby skorzystać z takiej formy. Niestety to nie będzie całkiem tanie, to nie będą mieszkania socjalne. Te mieszkania są obciążone kosztami najmu i ten koszt na dzień dzisiejszy wcale nie wygląda jakoś tam super różowo. Dzierżawcy, osoby wydzierżawiające dla Społecznej Agencji Najmu swoje lokale narzucają też jakiś rygor, jeśli chodzi o czynsz dzierżawny, którego Społeczna Agencja nie pokryje sama w sobie. Ona musi to ściągnąć od najemców, te pieniądze. Do tego dojdą media, więc to jest powiedziałabym na ten moment dla średniozamożnych osób w ramach programu.

Teraz z zasobu gminy 34 lokale zostały przeznaczone na SAN. Zostały one wyremontowane w naprawę wysokim standardzie. Zostały super wyposażone. Ciężko odnieść się do tego, jak to się będzie rozwijało. Bo to jest dopiero pierwszy taki projekt w naszym mieście.

To jest niewątpliwie plus. Program jest dosyć nowy, ponieważ SAN generalnie wszedł, bodajże w lipcu 2021r. jak się nie mylę. Nim to zaczęło jakkolwiek się rozwijać. W tym roku wystartowaliśmy z tym programem. Dzieje się dosyć pręźnie. To jest całkiem dobry pomysł, wypełnienie pewnej luki finansowej, czyli na pewne rzeczy za bogaci, na pewne nieruchomości za biedni. Myślę, że teraz potrzeba 2,3,4 lat, żeby zobaczyć, jak ten program będzie funkcjonował. Natomiast zobaczymy jaki będzie odbiór społeczny, czy te mieszkania będą w dobrym stanie po tych 3, 5 latach, czy będzie sytuacja problematyczna.

Przedstawiciele społeczności lokalnej, w której podejmowane są działania na rzecz włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce w czasie wywiadów wskazywali na:

- **Potrzebne rozwiązanie pozytywnie oceniane**

Jest to dobry start, aby poprawić kondycję finansową. Mieszkanie, które jest piękne, wyremontowane, pomaga w każdej kwestii, nie trzeba już samemu zrobić remontu, jeśli się otrzymało takie mieszkanie, które wynajmują. No też nie mają takiego standardu ładnego jak tutaj, te które otrzymali. To prawda, bo nawet właśnie oglądając mieszkania ludzie mówili,, że są pod wrażeniem że tam gdzie teraz mieszkają to w ogóle jest bez porównania i na samym wejściu od razu było wielkie wow, więc zdają sobie sprawę w jakich muszą warunkach mieszkać tak naprawdę.

Wynajmujesz mieszkanie z dofinansowaniem, program jest na rok. Możesz otrzymać mieszkanie, oni dofinansują Ci je na rok. Następnie sam będziesz opłacał to mieszkanie. Mieszkanie jest wyremontowane z nowymi meblami.

Myślę, że jest to super program. Nie wszyscy mogą wziąć w nim udział, mieszkania są za małe np. rodzina (mama, córka i jej dwójka dzieci). Mieszkania są super np. dla matek z jednym dzieckiem. Wiem o kobietach z Ukrainy, które żyją w hostelu, które cieszyłyby się, jakby otrzymały takie mieszkanie. Jest to super propozycja.

Ogólnie uważam, że jest to świetny pomysł, ponieważ jest to ogromna, duża pomoc. Ale są to też plusy z jednej i z drugiej strony, tzn. z jednej strony dla najemcy, który chce wynająć mieszkanie, a z drugiej strony dla osoby, która wynajmuje takie mieszkanie, bo wtedy ma też pewność, w takim programie, że powiedzmy, że po tym roku nie będzie miał żadnych problemów, czy jak najemca nie będzie opłacał. Choć należności u nas w Polsce bardzo często też się zdarza, jeżeli chodzi o nieuczciwych najemców. Dlatego uważam, że program jest świetny dla jednej i drugiej strony. Wydaje mi się tylko, że tych mieszkań powinno być więcej. Gdyby program się dalej rozwijał. W Dąbrowie na pewno to się sprawdzi. Jestem za tym.

Ludzie są zadowoleni z tego mieszkania, mieszka się tam naprawdę fajnie. Jak przyjdą doposażenia tego budynku, fotowoltaika itd. będzie naprawdę bardzo dobrze. Myślę, że to był naprawdę strzał w 10 z tym wszystkim. M.in. pomoc osobom, które były w potrzebie, żeby dostać takie mieszkanie.

Ja chciałam jeszcze dodać, że te Społeczne Agencje Najmu są czymś zupełnie nowym, weszły na rynek mieszkalnictwa jako pilotażowe. Samorząd z tego skorzystał dzięki temu, że była aprobatą i jakby tak gmina też poręczyła, że stowarzyszenie podjęła temu zadaniu. Dzięki temu powstało 26 mieszkań, 22 są z tytułu najmu, tej dzierżawy z gminą, a 4 są z rynku prywatnego. Na pewno Społeczne Agencje Najmu być może będą się jeszcze powiększały, ilość tych mieszkań, ale to wszystko będzie zależało od tego, jaka będzie polityka rządu. Czy będzie wspierał samorządy. Nie wszystkie samorządy miały możliwość coś takiego utworzyć, ponieważ niezbędne były tutaj zasoby. Tutaj działaliśmy na pustostanach, które stały, były nieużyteczne od kilkunastu lat. A wprowadzenie tego projektu, utworzenie tej Społecznej Agencji Najmu, czyli zatwierdzenie, że Rada Gminy przyjęła taki wniosek uchwały. Dlatego wszystko było sprzyjające dla tego rozwoju, że mieszkańcy gminy mogli po prostu otrzymać te mieszkania. W innym przypadku nie byłoby to możliwe. A rozwój mieszkalnictwa nie był zupełnie od kilkunastu lat możliwy na terenie gminy.

Ja myślę, że te mieszkania, które powstały to duża zasługa władz gminy naszej, która wspierała, która trochę zabiegała o to od lat. Bo z mieszkaniami od lat jest problem. To nie jest tak, że Ci ludzie od teraz chcą. I to, że te mieszkania powstały to w dużej mierze też zasługa władz lokalnych, które po pierwsze sprzyjały, po drugie pomagały, wspierały, ale też dążyły do tego, żeby ta inwestycja powstała, żeby ją zakończyć. Najlepszy tego dowód jest taki, że teraz gmina będzie to też ocieplać jeszcze, będzie też pewne inwestycje poczyniać, jeżeli pogoda pozwoli i myślę, że to wszystko spowodowało, że powstały takie piękne mieszkania i ludzie mieszkają.

Myślę że to jest dobre rozwiązanie, bo trudno mówić też o jakimś aktywności zawodowej o jakimś szczególnym poziomie Integracji Społecznej w momencie kiedy na człowieku wisi strach o takie nie zaspokojenie elementarnych potrzeb czyli tutaj to że jest istnieje taka opcja że mogą mieć bezpieczne przyjemne ładne też mieszkanie które będzie w atrakcyjnej cenie co tą to mam wrażenie że to na pewno jest szansa że to wpłynie na na poczucie bezpieczeństwa no bo jest jednym z takich podstaw po prostu funkcjonowania każdego każdego człowieka ale ja nie do końca też chyba wiem dokładnie Jakie są też szczegóły i takie szczegółowy plan działania takich agencji czyli jakby wiem, że jest taka opcja, takiego mieszkania i wiem jak to wygląda w takim kontekście finansowym. Natomiast nie wiem czy jest to tylko jedno kryterium i założenie w funkcjonowaniu tego programu czy coś jeszcze się pod tym pod tym nie znam szczegółów po prostu.

Myślę, że jest to bardzo dobre rozwiązanie.

Myślmy, że jest to odpowiednie pośrodku, na komunalne są za bogaci i biedni, żeby na rynku zwykłym coś znaleźć. Także dobra opcja, żeby tą lukę zapełnić. Tym bardziej, że nam też zdarzyło się, pracując przy mieszkaniach komunalnych odesłać do SAN-ów, niektóre osoby. Tylko jak się skończyły historie to same nie wiemy. Pomysł prowadzenia takich działań jest bardzo dobry, aby tylko zdało to egzamin. Nie są to, z tego co słyszałyśmy też tanie mieszkania. Na pewno trochę taniej niż prywatnie, ale z tego co się orientujemy, mieszkania te są wyposażone konkretnie. To nie są puste ściany, jest po prostu całe wyposażenie, i meble, i w kuchni jest wszystko. Na pewno, dla ludzi, którzy nic nie mają to jest bardzo dobre, dostać i za to zapłacić. Umowa najmu jest na określony czas, jeżeli człowiek płaci i nie ma żadnych problemów, no to ma. A tutaj nie wiadomo, czy to będzie na rok, dwa, pięć i nie wiadomo co będzie. Może komuś sytuacja w jakiś sposób może się zmienić. Jak będzie wiedział, że koniec jest to będzie coś sobie szukał.

Ocena efektów realizacji projektu „Wzajemnie potrzebni”

Przedstawiciele organizacji działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce w czasie wywiadów wskazywali na:

- **Pozytywny wpływ na życie (jakość życia, warunki) osób korzystających z mieszkań oferowanych przez Społeczne Agencje Najmu**

Dla wielu osób projekt odmienił ich życie, dał im szansę na nowy start i na prawidłowe funkcjonowanie w społeczeństwie.

Ludzie przenieśli się z miejscowości do miejscowości np. z bloku bardzo starego, nieocieplonego, zawilgoconego, brudnego do po prostu luksusowych mieszkań, ponieważ zostały one bardzo fajnie wyposażone, doposażone. Wszystko jest nowe, czyste i na pewno będzie służyć lepszemu rozwojowi dzieci, a także zdrowiu. Ponieważ, tam gdzie jest wilgoć często nabawiamy się po prostu chorób.

Projekt "Wzajemnie Potrzebni" przyniósł oczekiwane, pozytywne efekty, dzięki któremu wiele rodzin otrzymało duże wsparcie, lokale mieszkalne i szereg innych form pomocy. Przysłowiowy dach nad głową to dla tych ludzi. Jedną z najważniejszych potrzeb, która dzięki SAN stała się zaspokojona.

Dajemy szansę takim osobom, żeby lepiej wystartowały i żeby gdzieś tam też miały szansę na to żeby finansowo sobie z tym wszystkim poradzić. Ludzie oglądali mieszkania, widziałam po prostu reakcje tych osób, które po prostu widząc wyremontowane mieszkania, aż po prostu dosłownie oczy mi się szklily z radości i jakby gdzieś tam też no z polecenia, gdzieś tam konsultacji OPS wiemy, że te osoby naprawdę chcą, starają się i gdzieś mogą wystartować tak i dostały taką szansę, okazję, gdzieś tam porównują sobie miejsca, w których wcześniej mieszkali i jak teraz patrzą, jak to u nas wygląda to po prostu są w szoku. Tak są szczęśliwi, taka współpraca właśnie między instytucjami. Wiedząc, właśnie głównie od OPS na temat tych osób, że są rekomendowane, że rzeczywiście się starają to gdzieś tam nie tyle co zaryzykowaliśmy, ale daliśmy po prostu taką szansę. Obserwując to uważam, że to jest świetny naprawdę projekt. Ma on szansę, żeby się dalej rozwijać, jak na to patrzę to teraz punkty właśnie takiego domina. Uważam, że naprawdę było warto.

Myślę, że czują niedosyt, czyli na pewno jakby była możliwość udziału jeszcze raz w takim projekcie na pewno byłoby gro ludzi chętny z możliwością, a nuż i ja się załapię. Natomiast jako ze strony pracowników różnych instytucji osoby się usamodzielniają, mają bardzo dobry start w swoim życiu i oby parły do przodu. Nikt ich tutaj nie wygania w tym, że tak powiem takiego słowa by mówiła. Z nami mieszkają, z nami sobie tutaj przecież współpracują, pracują w różnych naszych instytucjach, przecież w różnych sklepach. Myślę, że jeżeli uda im się tylko przez to mieszkanie, poprzez ten projekt zrealizować kawał swojego życia, to jest super.

- **Pozytywny wpływ na rozwój dzieci z rodzin które skorzystały z mieszkań oferowanych przez Społeczne Agencje Najmu**

Nawiązując dalej do tych nowych mieszkań. Te rodziny, które się przeprowadziły z różnych środowisk, w różnych miejscach mieszkali, a w niektórych z nich przypadkach było tak, że oni już byli wykluczeni społecznie. Miałam rodzinę, która po prostu w danym bloku, totalnie nie miała z kim rozmawiać, uciekała od wszystkich, bo nikt jakby ich tam nie chciał. Byli niechciani. Po czym, jak się przenieśli do nowego mieszkania, dzieci trafiły do nowej szkoły, do przedszkola, nawiązały nowe znajomości. Jest też duży progres, w ogóle, w funkcjonowaniu tej rodziny.

Ludzie przenieśli się z miejscowości do miejscowości np. z bloku bardzo starego, nieocieplonego, zawilgoconego, brudnego do po prostu luksusowych mieszkań, ponieważ zostały one bardzo fajnie wyposażone, doposażone. Wszystko jest nowe, czyste i na pewno

będzie służyć lepszemu rozwojowi dzieci, a także zdrowiu. Ponieważ, tam gdzie jest wilgoć często nabawiamy się po prostu chorób.

Ja też chciałam jeszcze kilka słów dodać, ponieważ my tak bezpośrednio odczuliśmy właśnie tą pomoc z tego projektu. Bo nasza rodzina zastępcza, to pewnie Basia o tej rodzinie mówiła, została mieszkańcami bezpośrednimi jakby z tego projektu. Mieszkali na koloniach, więc teraz naprawdę mają tutaj super warunki. Do tego ta matka zastępcza poszła do pracy, po wielu latach, to też w ramach projektu. Powiatowy Urząd Pracy stanął na wysokości zadania i tak jakby teraz naprawdę super funkcjonują. Ten chłopak jest osobą z niepełnosprawnością, ma indywidualne nauczanie, więc tutaj jest blisko naprawdę do wszystkiego, ma asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej.

- **Pozytywny wpływ na rozwój samodzielności rodzin zamieszkujących lokale oferowane przez Społeczne Agencje Najmu**

Dostając jakby lepsze warunki, też zaczynają dbać o inne aspekty swojego życia. Bo się nie skupiają na tych podstawowych rzeczach, typu warunki mieszkaniowe tylko zaczynają o czym innym myśleć, nad czym innym pracować.

Podobnie jest z osobami starszymi, które mają trudności nawet w poruszaniu się, czy dostępem do mediów, nawet takie osoby mieliśmy. Tutaj po prostu te osoby jak gdyby odżyły w tych nowych mieszkaniach i po prostu mogą już z powrotem cieszyć się życiem.

Jest to pewna szansa dla tych osób, na pewnego rodzaju usamodzielnienie się, poznanie aspektu jak się mieszka w takim lokalu mieszkalnym. Szansa pod tym względem, że wprowadzają się do lokalu, który już jest wyposażony, aneks kuchenny i łazienka są, jakieś tam małe pokoiki. Może to nie jest wielki lokal, bo tam chyba z tego co pamiętam 28m kw. Ale takie właśnie próbowanie czy dam radę, więc szansa na pewno jest dla tych osób.

Ja też wiem, że jest tam jakaś osoba, która robiąc kurs zawodowy fryzjerki, planuje otworzyć swój jakiś tam mały salon fryzjerski, jakiś punkt. Chce dalej się rozwijać, a nie miała żadnego zawodu, jeżeli dobrze kojarzę tą sytuację. To też jest takie pocieszające, że jakby to wszystko idzie jedną wspólną drogą. Że jakby ta sama osoba, korzystając z jednej funkcji, też może skorzystać z kolejnych i jakby dzięki temu może zabezpieczyć potrzeby nawet tych mieszkańców w tym bloku i w tej miejscowości. Bo jakby nawiązując do tego hasła „wzajemnie potrzebni”, że pani sobie zrobiła tutaj kurs fryzjerstwa, otworzy swój punkt, a mieszkańcy będą mogli z tego też przy okazji skorzystać i jest to budujące dla nich. Na pewno bardzo budujące.

Ja też chciałam jeszcze kilka słów dodać, ponieważ my tak bezpośrednio odczuliśmy właśnie tą pomoc z tego projektu. Bo nasza rodzina zastępcza, to pewnie Basia o tej rodzinie mówiła, została mieszkańcami bezpośrednimi jakby z tego projektu. Mieszkali na koloniach, więc teraz naprawdę mają tutaj super warunki. Do tego ta matka zastępcza poszła do pracy, po wielu latach, to też w ramach projektu. Powiatowy Urząd Pracy stanął na wysokości zadania i tak jakby teraz naprawdę super funkcjonują. Ten chłopak jest osobą z niepełnosprawnością, ma indywidualne nauczanie, więc tutaj jest blisko naprawdę do wszystkiego, ma asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej. Tutaj wiele dobrych rzeczy się zadziało. Dodatkowo, ta rodzina ukraińska, która tutaj w Mońkach mieszkała też teraz właśnie poszli mieszkać do tego mieszkania. Tam jest szóstka dzieci, więc naprawdę ogrom wsparcia tutaj popłynął z ramienia Fundacji.

Czekamy na drugą taką szansę, ponieważ te osoby są po prostu usamodzielniane, czyli wypadają z systemu Pomocy Społecznej, a przecież o to chodzi. Bo Pomoc Społeczna kojarzy się tylko i wyłącznie z pomocą finansową. A to nie tylko tak. Jesteśmy dumne, że osoby się usamodzielniają, że sobie świetnie radzą, że sobie radzą zarówno osoby starsze jak i osoby niepełnosprawne, jakieś samotne mamy, te które były naprawdę zagrożone wykluczeniem poprzez uzależnienia wszelkiego rodzaju, a teraz stają na własnych nogach i robią wszystko, aby naprawdę to życie wyglądało tak jak powinno. A nie żeby się cofnąć do tyłu więc to jest bardzo duży krok dla nich, jesteśmy dumni, że mieliśmy taką szansę uczestniczyć w takim projekcie. Bo widać to po tych mieszkańcach naszej gminy. bo tak jak koleżanki wcześniej mówiły, zainteresowanie projektem było bardzo duże więc myślimy i trzymamy kciuki, że uda się, że kolejni mieszkańcy będą mieli taką samą szansę i że ruszy druga edycja projektu.

- **Pozytywny wpływ projektu “Wzajemnie potrzebni” na integrację obywateli Ukrainy z obywatelami polskimi.**

Efektom Programu Wzajemnie potrzebni integrują przede wszystkim miejscową społeczność z obywatelami Ukrainy.

- **Nie wszyscy badani pracownicy zatrudnieni w instytucjach włączenia społecznego mają wiedzę na temat funkcjonowania Społecznych Agencji Najmu.**

Ja może tutaj dodam, że od strony OPS-u my niekoniecznie musimy wiedzieć, czy ktoś wynajmuje takie mieszkanie czy nie bo to jest takie jakby poza obszarem naszego działania. Dlatego wspominałem o starostwie, że oni mają większe rozeznanie w tym temacie, Natomiast to co my możemy, jeśli do nas dotrze taka informacja to oczywiście tam wtedy wiemy, co w tej rodzinie wspomnianej wcześniej się dzieje. Natomiast, do Fundacji mogą zgłosić się osoby poza kręgiem osób, które korzystają z pomocy społecznej, także nie o wszystkim musimy wiedzieć.

Byłam na otwarciu i powiem szczerze, że o efektach też nie mogę powiedzieć, chociaż wiem, że chyba jakieś rodziny już mieszkają w tych mieszkaniach, ale nie jestem w stanie powiedzieć o efektach.

Na pewno jest to bardzo dobre rozwiązanie, ale jakby diagnoza może powstać za parę lat i możemy wyciągnąć wnioski czy to był dobry pomysł, czy to nie był dobry pomysł. Na pewno jest to bardzo dobre rozwiązanie dla osób, które tak jak Pan powiedział mają za duży dochód na lokale z Urzędu Miasta, a z kolei za mały dochód na wynajęcie. Uważam, że jest to bardzo dobry pomysł, ale nie potrafię nic powiedzieć więcej na ten temat.

Proszę powiedzieć, bo tutaj mam kłopot, wiem, że taki program jest ogłoszony, wiem, że taki program ma działać w Dąbrowie Górniczej, natomiast nie jestem pewien czy już działa fizycznie, więc o efektach nie jestem w stanie się wypowiedzieć.

- **Usługi oferowane w projekcie “Wzajemnie potrzebni” są uzupełnieniem oferty pomocowej oferowanej przez instytucje włączenia społecznego**

Na pewno takie rozwiązanie ułatwi też nam pracę jako pracownikom z pomocy społecznej, pracę z rodziną. Bo rodziny wielokrotnie borykają się z takimi sytuacjami, że np. muszą się wyprowadzić, Teraz mam w terenie rodzinę, gdzie jest związek partnerski z trójką dzieci i mieszkają w 40 m. Warunki są bardzo skromne. Co lepsze nic nie mogą zrobić w tym mieszkaniu, gdyż właściciel nie zezwala na to i właśnie chodzi o to, że my mamy to

narzędzie, że można powiedzieć „Proszę przejść się do fundacji tam można uzyskać mieszkanie”. Oczywiście i to też jest nasze narzędzie. Możemy cokolwiek powiedzieć, żeby dana osoba mogła iść wcześniej. Jeszcze jak przyszła do nas rodzina z Ukrainy ja osobiście szukałam dla niej mieszkania. Musieli oni się wyprowadzić. Obdzwoniłam to, co mogłam, ale na szczęście udało się im jakoś tam to mieszkanie znaleźć. Więc to też jest bardzo dobre rozwiązanie. Mamy możliwość czegokolwiek powiedzenia pan czy pani „Idźcie tu i tu i porozmawiajcie dopytajcie się. A może uda się.” To jest bardzo ważne.

Z perspektywy Gminy jest to też bardzo ciekawy program, z tego względu, że te środki pozyskane tak naprawdę z budżetu państwa, pozwoliły na wyremontowanie w krótkim czasie bardzo dużego obszaru zasobów gminnych. Mamy ten zasób komunalny mocno zdegradowany i nie ma takich pieniędzy żeby w krótkim czasie tutaj 35 mieszkań komunalnych w bardzo złym stanie zostało przywrócone do stanu takiego, o którym to koleżanki mówiły. Gminy nie byłoby stać na to żeby w ciągu roku takie pieniądze wydać ze swojego budżetu Natomiast tutaj te środki spowodowały, że te mieszkania wróciły do obiegu, będą wykorzystywane w sposób taki jak być powinny i dlatego też z tej perspektywy patrząc jest to na pewno działanie dla gminy bardzo korzystne i gmina na pewno jest zainteresowana tym żeby w przyszłości, w tym zakresie również w programie współuczestniczyć

Przedstawiciele Jednostek Samorządu Terytorialnego działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce w czasie wywiadów wskazywali na:

- **Małe zainteresowanie SAN u uchodźców**

Nasza Gmina od dawna zamierzała i ten temat powołania SAN był dla nas takim tematem, do którego ciągle wracaliśmy. Mieliśmy wpisane rozpoczęcie tych działań w polityce mieszkaniowej już w 2017 roku. Chcieliśmy bardzo. Natomiast początki były trudne. Pierwsze analizy, które przeprowadzaliśmy, problemem był kompletny brak przepisów regulujących jakiegokolwiek zasady, które by wprowadzały ramy w tym zakresie. Jak pojawiły się już te szczątkowe, jakieś tam przepisy, które mogliśmy wykorzystać. To oczywiście problemy finansowe, problemy z mieszkaniami, bo gmina posiada ograniczony zasób, który przeznaczamy na realizację listy dla zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych osób, które czekają lata na mieszkanie i tutaj dostarczamy. A mamy też zasób, który jest pustostanem, którego nie możemy wykorzystać i tu jeśli chodzi o ten element, który był wpisany w ten projekt “wzajemnie potrzebni”, czyli możliwość pozyskania środków na remont, na wyposażenie i na te dodatkowe usługi. To było coś na czym się pochyliliśmy, że można wykorzystać środki. Możemy spróbować wprowadzić ten SAN, mając możliwości i dodatkowo jeszcze pomóc tej grupie, która miała być grupą szczególnie uprzywilejowaną, czyli mówimy o uchodźcach. Pisząc uchwałę, wpisaliśmy dla dla tej grupy właśnie uchodźców najwięcej punktów. Przypisaliśmy dla nich, daliśmy możliwość, żeby z tej oferty mogły skorzystać właśnie osoby z tego zbiorowego zakwaterowania i mamy SAN i robimy dalej. I tak jak mówiłam daleka jestem żeby oceniać. Możemy powiedzieć, że liczyliśmy na trochę większe zainteresowanie. Bo ze strony tych osób, tego zbiorowego zakwaterowania u nas w takim miejscu, które się nazywa “Azyl”, mamy około 90 osób, które tam zamieszkują i liczba złożonych wniosków jest niewielka, czyli te osoby nie chcą skorzystać z tego produktu, który przygotowaliśmy stricte dla nich. Nie mówię o tych usługach wspomaganych, tylko stricte o mieszkaniu. Bo mamy 30 mieszkań w SANIE, gmina przekazała 26, 4 mieszkania są pozyskane z rynku prywatnego. Mieszkania już są częściowo wyremontowane, nabór się rozpoczął, w uchwale wpisaliśmy jako nabór ciągły, czyli nie ma

dat od do Na składanie wniosków można w dowolnym dniu ruszyły zapisy na stronie internetowej Habitatu, taki formularz rekrutacyjny należy wypełnić. Obecnie mamy 13 i myślimy, że to jest mało liczyliśmy na zdecydowanie większe zainteresowanie.

- **Pozytywny wpływ na rozwój samodzielności rodzin zamieszkujących lokale oferowane przez Społeczne Agencje Najmu**

Jeżeli ten program będzie realizował rzeczywiście wszystkie swoje założenia to będzie fajnym narzędziem wspomagania takich rodzin w potrzebie. To na pewno. Tylko żeby wszystkie te zadania, określone w tym programie były realizowane i pomagały tym rodzinom, a nie skupiały się na czystym najmie lokali. Tylko wprowadzały rodziny czy też młodych ludzi do życia.

Ale szczegółów w tej chwili nie jestem w stanie powiedzieć, ponieważ to wszystko tak się bardzo szybko działo i jeszcze nie spotkaliśmy się z Fundacją żeby posłuchać co udało się tak naprawdę zrobić, ale myślę, że projekt pomimo tak krótkiego czasu, tak wielkiego zakresu i takich trudności jakie po drodze napotykał. To fajnie chyba nam wyszedł i tak jak mówiłam, dobrze by było żeby gdzieś ta pomoc jeszcze wystąpiła, żeby utrzymać to co się zaczęło dziać i rozbudowywać, tą bazę mieszkań. Tak jak mówił pan dyrektor z MOPS-u, zastępca pana wójta, że jest to uzupełnienie pośrodku, tak między zakupem, a socjalnymi mieszkaniami, uzupełnienie tego rynku mieszkaniowego. Szczególnie chyba właśnie dla młodych ludzi, którzy na początku, jeśli rodzina im nie pomoże, nie mają tych środków na to żeby kupić mieszkanie, a jeśli się pracuje to stać byłoby na taki wynajem. Fajnych lokali mieszkalnych i zmiana tych przepisów, praw lokatorskich, żeby też te przepisy chroniły najmujących, a nie najemców tylko, a też osoby, które wynajmują mieszkanie.

- **Pozytywny wpływ na rozwój dzieci z rodzin które skorzystały z mieszkań oferowanych przez Społeczne Agencje Najmu**

I jeszcze taką dodatkową informacją jest to, że w projekcie Fundacja zrealizowała też działania z zakresu edukacji tak dla dzieci i dorosłych. Osoby, które miały problemy z j. polskim matematyką czy też doszkalanie z j. angielskiego taką formę też miały zapewnioną poza godzinami pozalekcyjnymi. To, co powiedziała pani sekretarz, to, co się udało zrobić w tak bardzo krótkim czasie uważam za ogromny sukces tutaj na terenie powiatu monieckiego w poszczególnych gminach.

W naszej gminie, jeżeli chodzi o efekty, czyli realizacja tego projektu w tak krótkim czasie jaki on został przeprowadzony i zrealizowany wymagała ogromu pracy ze strony osób pracujących zarówno w JST, w gminach i też ogromu pracy, którą wyłożyła też Fundacja. Działania, które były zaplanowane w projekcie zostały zrealizowane w tak krótkim czasie, udało się wyremontować całe lokale, doposażyć, przeprowadzić zadania z zakresu rynku pracy, gdzie 15 osób z Ukrainy poszło na staże. Było też doposażenie stanowiska pracy czy też znalezienie pracy. Ich dzieci uczęszczają do szkół, gdzie zostały zapewnione zajęcia doskonalące z języka polskiego, matematyki i języka angielskiego. To naprawdę był ogromny nakład pracy włożony w działania, a dzięki środkom które zostały przeznaczone z Ministerstwa ten projekt mógł zostać zrealizowany. Zobaczymy, co będzie w przyszłości i czy dalej Społeczne Agencje Najmu będą miały środki na przykład z Ministerstwa na funkcjonowanie i prowadzenie swojej bieżącej działalności. Zobaczymy, co przyniesie czas.

- **Połączenie najmu mieszkań z pracą socjalną**

Tak naprawdę to dopiero rusza ten projekt. Jest trudno go dzisiaj jeszcze ocenić. Społecznie na pewno jest to dobre, bo osobom potrzebującym wskazuje się jakieś kierunki działania, gdzie mogą udać się o jakąś pomoc. Zostają pokierowani czy to do UP, czy do innych jednostek tj. CUS-y, o pomoc społeczną. Dodatkowo też szkoła, jakieś zajęcia i taka integracja społeczna, więc na pewno jak już będzie trwał dłużej ten projekt będzie można więcej powiedzieć, no ale zakładamy, że jest on ważny i potrzebny.

Myślę, że to był naprawdę świetny projekt, ponieważ udało się objąć dużą osób wsparciem. Osoby biorące udział w projekcie dostały bezpieczne schronienie, dach nad głową, pracowały z doradcami zawodowymi, udało im się znaleźć pracę, udało im się nawiązać kontakty z pracodawcami. Stowarzyszenie wykonało naprawdę kawał roboty, półkolonie dla dzieci, organizowanie festynów, które też pomogły zintegrować trochę tą społeczność, tych ludzi, którzy tam zamieszkali. Oby więcej takich projektów.

To co zrobiła Fundacja to duży ukłon w ich stronę. Bo czasu było niewiele trzeba było znaleźć wykonawców na remonty, znaleźć mieszkania i wszystko. Jednak jakoś się to dopięło. W międzyczasie dzierżawcy też wiem, że rezygnowali, najpierw złożyli deklarację, że będą udostępniać w ramach dzierżawy lokale mieszkalne dla SAN-u, a potem się wycofywali. Trzeba było w to miejsce poszukiwać nowych osób, które ewentualnie stałyby się dzierżawcami więc naprawdę to co zostało zrobione to jest bardzo dużo. Nastąpiła integracja też tych osób, Ukraińców i tych osób tak powiedzmy gorzej finansowo funkcjonujących w społeczeństwie. Były spotkania integracyjne, były Mikołajki, więc były jakieś takie formy też integracji, które pewnie pozwolą na przyszłość czerpać siłę, pomysły i jakoś tak wspólnie łatwiej funkcjonować. Jak wspólnie gdzieś tam jesteśmy wiem, że zostały osoby przekierowane na kursy doskonalące, więc jakieś nowe zawody, nowe umiejętności mogli korzystać. Mogli pozyskać ci, którzy potrzebują. Zostały zakupione sprzęty, maszyny do uruchomienia własnej działalności gospodarczej.

Beneficjenci Społecznych Agencji Najmu - obywatele Ukrainy przebywający w Polsce w czasie wywiadów wskazywali na:

- **Pozytywne znaczenie wsparcia i obsługi kadrowej w ramach projektu “Wzajemnie potrzebni”**

Takie projekty są bardzo fajnym startem. Możesz liczyć na jakąś pomoc, podtrzymywanie. Obojętnie kiedy bym nie zadzwonił, doradzą coś odpowiedzą.

Sama organizacja była bardzo dobra. Szybko dostaliśmy odpowiedź. Ludzie różni, fajni, gotowi do udzielenia pomocy. Składaliśmy podanie na mieszkanie, ale nie dostaliśmy, nie udało nam się to. Mimo wszystko organizacja i ludzie są bardzo dobrzy.

Moim zdaniem są to bardzo mili i przyjemni ludzie, którzy zawsze gotowi są Ci pomóc. Jakie wsparcie by to nie było, gotowi są Ci pomóc. Bo dużo takiej pomocy, jeżeli tacy ludzie, z tego zespołu, którzy tam są, których poznałam. Mam przyjaciółkę tam. Zawsze pomogą. Utrzymuję z nimi kontakt. Po prostu ludzi, którzy w każdej sytuacji pomogą. Jak mogą to zawsze pomogą. Lubię być tam, spędzać z nimi czas, rozmawiać. Składałam tylko wnioski na mieszkanie, nie udało się nam. Niestety, bo wyszło jak wyszło. Nie mieliśmy tej informacji o dochodach itd., . A po prostu lubię tam przebywać bo ludzie są bardzo mili, co mogą to pomogą.

Też chciałam bardzo podziękować. Bardzo miłe odnośnienie i wszystko. Pomagali, pytali, interesowali się życiem. Taka przyjemna atmosfera. Było widać to, że ludzie są zainteresowani okazaniem pomocy. Przyjemne było to wszystko, ale podanie składaliśmy tylko na mieszkanie, na razie jakoś mieszkania nie dostaliśmy. Nie wiem czemu, chciałabym żeby to było wytłumaczone. Wszystko mam, dużo dzieci, pracę stałą, mam dochody. Na razie nie dostałam. Być może tak miało być. Ale dziękuję bardzo za wszystko. Za miłe odnośnienie takie z człowieczeństwem. Zawsze tak było. Dziękujemy.

Wszystko nam się podoba i dzieciom też.

W ogóle było bardzo szybko wszystko, wyznaczone na czas, czyli przychodziliśmy, każdemu myślę, że wystarczyło tego czasu i w ogóle ludzie, którzy byli w tym projekcie. Byli bardzo mili, każdy próbował porozmawiać z nami na jakiś temat. Pytali też: A czego Państwo jeszcze potrzebują? Potrafili wytłumaczyć normalnie co musimy donieść. Bardzo nam się podobało, że ludzie byli dla nas po prostu bardzo mili. Raz na jakiś czas, kontaktowali się z nami, z zapytaniem czy mogliby Państwo przyjść wtedy i wtedy. Ktoś dzwonił, jeśli musieliśmy coś napisać. Było przyjemnie, że ludzie nawiązywali z nami taki kontakt. Dziękujemy.

- **Pozytywne znaczenie różnorodnej oferty wsparcia realizowanego w ramach projektu “Wzajemnie potrzebni”**

Ale to nie były tylko mieszkania, była praca. Doszkołam się i j. polskiego się uczyłam, zrobiłam kurs opiekuna osób starszych. Sama po pieniądze nie poszłabym. Jest wielka pomoc w tłumaczeniu dokumentów.

Kursy dla dzieci były bardzo potrzebne, ale była ich bardzo mała ilość. Po nowym roku chciałybyśmy jeszcze uczestniczyć w przeznaczonych dla nas kursach. Są pytania, ale nie ma konkretnych odpowiedzi. Mamy mało czasu na podjęcie decyzji skorzystania z mieszkań proponowanych przez Fundację, jest bardzo dużo chętnych osób.

Projekt oceniam na 100 %. Pani Agnieszka (z projektu), z którą się spotkałem, była osobą bardzo życzliwą i pomocną. Jest niesamowita. Z żoną korzystaliśmy z kursów j. polskiego, zaś dzieci z kursu z matematyki i angielskiego. Dostaliśmy mieszkanie od Fundacji, co prawda na wiosce, ale spełnia potrzeby mojej rodziny. Umowa będzie na 5 lat, do końca roku państwo opłaca wynajem. Od stycznia opłacać będziemy sami, ale nie ma jeszcze ustalonej kwoty. W zależności od zużycia prądu i wody, nie chcą, żeby ceny te były z kosmosu. Jak wynajmowałem mieszkanie prywatne to za miesiąc za prąd płaciłem 1030 zł. Była to wygórowana suma za sam prąd.

Ale to nie były tylko mieszkania, była praca. Doszkołam się i j. polskiego się uczyłam, zrobiłam kurs opiekuna osób starszych. Sama po pieniądze nie poszłabym. Jest wielka pomoc w tłumaczeniu dokumentów.

Dla dzieci były też robione zajęcia, warsztaty. Dla dorosłych też były robione. Były to warsztaty integracyjne, prowadzący i uczestnicy. Dostaliśmy też materiały.

Mieszkamy tutaj w 8 osób i dziecko, nie mamy jeszcze mieszkania. Jeszcze nie dostaliśmy wciąż czekamy. dostaliśmy kursy, wzięliśmy udział w szkoleniu, było ono potrzebne, wyjaśnili nam w nim co to jest umowa zlecenie/umowa o pracę, takie aspekty, których nie rozumiemy. Potem mieliśmy też kurs języka polskiego, fajny kurs polskiego. Szkolenia dostaliśmy, były 3 rodzaje kursów: paznokci, wizażu, platform. Dostaliśmy zdobyliśmy

kwalifikacje, dostaliśmy certyfikat i to zależy już od nas jak to wykorzystamy. Instrumenty już mamy.

Otrzymałem mieszkanie, pracę, mamy dach nad głową i mamy gdzie mieszkać. Nikt nas nie wyrzuci na ulicę. Dostałem szkolenie na ciężarówce, na przewóz rzeczy. Też bardzo szybko wszystko. Takie projekty bardzo są potrzebne w kraju. Bez takich ludzi, jak tu my mamy to te projekty.

- **Bardzo duże znaczenie możliwości skorzystania z wynajmu mieszkania w ramach realizacji projektu “Wzajemnie potrzebni”**

Na razie czekamy na otrzymanie mieszkania, dostaliśmy pozytywną decyzję. W Urzędzie Miasta dali nam dokument, rozmawialiśmy z którąś z Pań, złożyliśmy do Agencji Najmu wnioski. Chcieliśmy zobaczyć jak te mieszkania wyglądają, co nam będzie jeszcze potrzebne. Były oględziny tych mieszkań. Jesteśmy zaskoczeni, że bardzo szybko ta decyzja była. Jesteśmy pozytywnie zaskoczeni, że tak szybko dostaliśmy tu pomoc. Jeśli chodzi o inne programy to nic nie mogę powiedzieć na ten temat.

Mieszkania są potrzebne, wiem jakie kłopoty mieli ludzie, którzy chcieli wyprowadzić się z tych pokoi, tam gdzie są teraz te mieszkania utworzone.

Wszystko w porządku i wszystko dobrze. Dziękujemy Polsce i Polakom za wszystko. Za dobre odnośnienie, traktowanie. W agencji społecznej dobrze było, dostaliśmy dodatek mieszkaniowy i z agencji dostaliśmy mieszkanie.

Mamy wszystkie dokumenty załatwione, związane z mieszkaniem socjalnym, mieliśmy powiedziane, że będą, że już są wykończone. Teraz czekamy.

Jestem trochę dłużej w Polsce i chciałabym skorzystać z socjalnego mieszkania, jeszcze czekam na decyzję.

Otrzymałem mieszkanie, pracę, mamy dach nad głową i mamy gdzie mieszkać. Nikt nas nie wyrzuci na ulicę.

- **Nie wszystkie osoby badane miały świadomość rodzajów wsparcia udzielanego w ramach projektu “Wzajemnie potrzebni”**

Nie znamy możliwości tego projektu. Mieliśmy kurs języka Polskiego dla mam 15h, kursy dla dzieci matematyka i angielski i dla nas ostatnio było spotkanie mikołajkowe. 2 tygodnie temu powiedziano nam, że mamy opcję zmiany na inne mieszkanie. Zapytano czy zostajemy na starym mieszkaniu czy idziemy na nowe mieszkanie, które jeszcze nie jest do końca wybudowane. Panie z Fundacji powiedziały, że wcześniej było 30 mieszkań, ale nikt nie zaproponował mieszkania w większym mieście. Nie do końca wiemy na czym ten projekt polega i jakie są możliwości Fundacji. Nikt do końca nie powiedział co jest realnie dostępne.

Projekt oceniam na 100 %. Pani Agnieszka (z projektu), z którą się spotkałem, była osobą bardzo życzliwą i pomocną. Jest niesamowita. Z żoną korzystaliśmy z kursów j. polskiego, zaś dzieci z kursu z matematyki i angielskiego. Dostaliśmy mieszkanie od Fundacji, co prawda na wiosce, ale spełnia potrzeby mojej rodziny. Umowa będzie na 5 lat, do końca roku państwo opłaca wynajem. Od stycznia opłacać będziemy sami, ale nie ma jeszcze ustalonej

kwoty. W zależności od zużycia prądu i wody, nie chcą, żeby ceny te były z kosmosu. Jak wynajmowałem mieszkanie prywatne to za miesiąc za prąd płaciłem 1030 zł. Była to wygórowana suma za sam prąd.

- **Konieczność realizacji tego typu projektów dla Polaków**

Takie projekty muszą być dla wszystkich, mieszkamy tu w Polsce, tego nie będziemy ukrywać. Najpierw muszą być dla Polaków takie projekty prowadzone i myślę, że to byłoby bardzo fajne. Odczuwaliśmy na sobie to wszystko, jesteśmy bardzo zadowoleni tym wszystkim.

Wydaje mi się, że i Polakom przydałyby się takie projekty. Też by bardzo się cieszyli jakby coś dostali.

- **Wyrażali wdzięczność za realizację projektu ukierunkowanego na zaspokajanie ich potrzeb**

Tak szybko to zrobili.

Eleganckie projekty wobec tych czasów, które tu mamy. Jakby takich projektów więcej było, to by dużo lepiej ludziom było żyć.

Bardzo dziękujemy za to wszystko, co dla nas było zrobione. Mamy nadzieję, że kolejne projekty będą też tak fajnie przeprowadzone. I w kolejnych projektach będą takie fajne panie pracować.

Przedstawiciele społeczności lokalnej, w której podejmowane są działania na rzecz włączenia społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce w czasie wywiadów wskazywali na:

- **Bardzo pozytywna ocena projektu**

A ja jeszcze dodam, że widząc ten uśmiech widząc, że dzieci się cieszą, że będą miały swój własny pokój, że ktoś się wyprowadzi od kogoś, bo mieszkał z kimś całkiem obcym. A to nie jest fajne To jest po prostu bezcenne i super. Naprawdę mega mega.

Takie projekty są bardzo dużym i ważnym wsparciem. Z pewnością zapobiegają wykluczeniu społecznemu i niosą wiele konstruktywnych zmian dla uczestników.

Jest to bardzo dobry start dla osób, które chcą poprawić swoją kondycję finansową i zacząć nowy etap w swoim życiu.

Widać, że się dzieje. Jakbym była mieszkańcem, który dostał to mieszkanie to na pewno byłabym zadowolona i cieszę się, że akurat ja jestem, mieszkańcem, który np. aplikował a nie dostał. Wiadomo, że jest trochę powód do frustracji. Myślę, że ci którzy skorzystali albo poczuli działanie, niekoniecznie samo mieszkanie, ale też różne rzeczy się działy także też w obszarze miękkim: jakieś spotkania integracyjne, jakieś festyny były. Osoby, które z tego skorzystały na pewno powinny dobrze mówić o tym programie.

Ja myślę, że 10/10. Wiele osób przyczyniło się do tego, że właśnie to powstało i efekt końcowy jest zadowalający. To powstało w tak krótkim czasie. Tak szybko. Nawet mieszkańcy tutejszej miejscowości byli w szoku, że to tak się wszystko szybko robi. I, że już ludzie mieszkają, już mają ciepło.

Ja uważam, że ludzie, którzy dostali tutaj mieszkania są szczęściarzami, naprawdę. Mają za co losowi dziękować i Pani Prezes, która niewiele chyba ostatnie miesiące w domu mieszka, poświęciła się. Przebywa z tymi ludźmi i praktycznie jest na każdy telefon.

Dla środowiska lokalnego ma to też znaczenie, ponieważ budynek ten nie jest już pusty. To jest jeszcze wszystko w trakcie remontu i podejrzewam, że efekt tego, taki całkowity będzie widoczny latem, kiedy będzie już wszystko zrobione. W tej chwili możemy oceniać środek.

Tak bo jeszcze lokalnie, mieszkańcy też będą mieli naprawdę fajnie, bo świetlica będzie udostępniona dla wszystkich, która jest wyposażona w Internet, komputery, tablicę interaktywną także naprawdę coś się dzieje i będzie naprawdę fajnie.

A ludzie mimo tego, że jeszcze jest coś do zrobienia mogą mieszkać, mają ciepło, mają wygody. I co dla niektórych można powiedzieć, że jest to mieszkanie marzenie.

Chcieliśmy podziękować wszystkim, że ludzie mogą tu mieszkać. Fajnie, że tyle się zrobiło dla ludzi, którzy bardzo potrzebowali tych mieszkań. Aby jak najwięcej było takich projektów. W naszym kraju jest dużo ludzi, którzy potrzebują tego samego, czego my potrzebowaliśmy.

Nasza gmina wygrała los na loterii, że mogła dostać takie środki i miała zaplecze żeby to zagospodarować odpowiednio, że to tak szybko się zrobiło, i że ludzie dostali mieszkania i mieszkają sobie. Jesteśmy szczęściarzami. Pewne obiekty nie marnieją, nie niszczeją to też jest bardzo ważne, gdyby nie taka inwestycja, te obiekty by się rozpadły, bo nic by się w nich nie działo.

Podsumowanie badań

Z wyników badania wyłania się obraz, w którym obszarem niezwykle ważnym z punktu widzenia przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu jest zdrowie psychiczne. Właśnie ten obszar okazał się ważny dla wszystkich objętych badaniem grup, podobnie jak problemy z dostępem do usług medycznych. Można przypuszczać, że czas pandemii COVID 19 nie tylko doświadczył boleśnie Polaków w aspekcie zagrożenia tym konkretnym wirusem. Doświadczenie izolacji, samotności lub osamotnienia uświadomiły wielu Polakom jak ważnym elementem jakości życia i ogólnego dobrostanu jest zdrowie psychiczne. Fakt, że 65% badanych w próbie ogólnopolskiej wskazało na ten problem, podobnie jak na problemy stanów depresyjnych - 68,1% potwierdza podnoszony w debacie publicznej problem zagrożenia zdrowia psychicznego i braku wydajnego systemu wsparcia w tym obszarze.

Ważne w przypadku trudności okazały się również bariery dostępu do instytucji kultury oraz brak wsparcia ze strony instytucji rynku pracy. W obszarze trudności na rynku pracy respondenci wskazali na dwa kluczowe elementy – brak doświadczenia i brak odpowiedniego wykształcenia. Badania potwierdziły istotną rolę kompetencji i umiejętności, które są powiązane z posiadanym doświadczeniem zawodowym uzyskanym wykształceniem. Edukacja zawsze była traktowana jako czynnik wyrównujący szanse życiowe i zawodowe.

W przypadku obszaru kultury i sportu należy podkreślić, że jeśli nie są realizowane działania pozwalające osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym, czy tym które już go doświadczają, na normalny udział w życiu społecznym, zawodowym i właśnie kulturalnym, można mówić o ich separacji oraz ich marginalizacji – nie integracji. W sytuacji wykluczenia, braku samodzielności nie sposób się integrować.

Instytucjami kluczowymi z punktu widzenia przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu okazały się organizacje pozarządowe, objęte badaniem grupy wskazały na te podmioty jako na ich zdaniem najczęściej będące partnerami dla współpracy instytucjonalnej w obszarze przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Jakość współpracy z tym podmiotem została również oceniona najwyżej.

W przypadku gotowości badanych do podjęcia współpracy i poziomu ich integracji należy ocenić je jako umiarkowane.

W opinii badanych katalog działań najskuteczniej przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu zawiera w pierwszej kolejności

- pracę socjalną
- współpraca z Urzędem Pracy w celu zdobycia doświadczenia i podniesieni lub zmiany kwalifikacji;
- organizacja prac interwencyjnych, robót publicznych, prac społecznie użytecznych
- wsparcie sąsiedzkie
- pomoc psychologiczną

Fakt, że praca socjalna zyskuje tak duży stopień poparcia wiąże się niewątpliwie z faktem, że część objętych badaniem osób to pracownicy instytucji, w których poprawnie rozumie się znaczenie terminu pracy socjalnej jako metody działania a nie udzielania świadczeń finansowych. Przypomnijmy, że praca socjalna to zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej Art.6.12 „działalność zawodową mającą na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu i lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi.¹⁷”.

Inaczej wygląda sytuacja w przypadku badanych obywateli Ukrainy dla nich najskuteczniejszą formą przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu jest pomoc finansowa. Stabilność ekonomiczna jest dla wszystkich zagrożonych wykluczeniem i marginalizacją społeczną, niezależnie od jej przyczyn kluczowa. W wielu podejściach do marginalizacji i wykluczenia społecznego zwraca się uwagę na podatność zmarginalizowanych na skutki negatywnych wydarzeń, które dla grup dominujących nie są żadnym zagrożeniem. Inaczej mówiąc, odporność różnych grup na pogorszenie sytuacji w wyniku wystąpienia tego, co się nazywa ryzykami socjalnymi (m.in. choroba, macierzyństwo, utrata pracy, niepełnosprawność, starość), kryzysami gospodarczymi czy klęskami naturalnymi jest zróżnicowana, zmarginalizowani mają ją zdecydowanie mniejszą w porównaniu z członkami z grup dominujących i dlatego to właśnie stabilne zatrudnienie, czy płynność finansowa okazują się kluczowymi elementami.

Należy również zauważyć, że mniej środków finansowych, często oznacza mniej możliwości edukacyjnych, zawodowych, wypoczynku itp.. Dostęp zmarginalizowanych do tego, czym cieszą się w pełni członkowie innych grup społecznych jest utrudniony ze względu na mniejsze możliwości finansowe.

¹⁷ Ustawa o pomocy społecznej Art.6.12.

Rekomendacje

Rozwój infrastruktury wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym:

- wsparcie powinno zapewniać funkcjonowanie istniejących i umożliwiać tworzenia nowych (na poziomie społeczności lokalnych), placówek zapewniających opiekę psychiatryczną i psychologiczną osobom z problemami psychicznymi;
- powinny zostać podjęte działania w obszarze zwiększenia dostępności lokali mieszkalnych socjalnych i zwiększenia środków finansowych na adaptację dodatkowych lokali mieszkalnych;
- w obszarze rynku pracy utrzymanie istniejące i stworzenie nowej oferty kształcenia zawodowego/branżowego, którego celem będzie podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- zwiększenie oferty kształcenia ustawicznego dla z grup zagrożonych wykluczeniem m.in.: osób niepełnosprawnych, osób starszych;
- prowadzenie działań edukacyjnych i integracyjnych skierowany bezpośrednio do osób wykluczonych społecznie lub z doświadczeniem migracyjnym m.in. w postaci materiałów programowych i dydaktycznych do nauczania języka polskiego jako drugiego języka, organizowanie zajęć wyrównawczych dla dzieci z Ukrainy, wsparcie psychologiczno-pedagogiczne;
- wsparcie dla rodziców/opiekunów dzieci z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym imigranckich w zakresie edukacji i integracji;
- wspieranie rozwoju SAN w jak największej liczbie lokalizacji w całej Polsce w celu wypełnienia luki pomiędzy obszarem mieszkalnictwa socjalnego a wolnym rynkiem mieszkaniowym.

Projekty Społecznej Agencji Najmu w sposób przemyślany zdają się wypełniać lukę pomiędzy mieszkaniami socjalnymi a wolnorynkową ofertą mieszkaniową. Z przeprowadzonych analiz wynika, że kwestia mieszkaniowa jest niezwykle ważnym obszarem problemowym. Brak bezpiecznego i stałego miejsca zamieszkania jest jednym z kluczowych czynników spychających osoby w obszar wykluczenia społecznego i marginalizacji. Wśród pięciu kluczowych korelatów marginalizacji społecznej i wykluczenia społecznego znajduje się również kwestia mieszkaniowa:

- Ubóstwo ekonomiczne i niski standard życia
- Bezrobocie
- Niepełnosprawność
- Bezdomność i kwestia mieszkaniowa
- Przeszłość

Z przeprowadzonych analiz wynika również, że połączenie działalności Społecznej Agencji Najmu z pracą socjalną rozumianą jako wspieranie lub wywołanie zmiany sposobu funkcjonowania osoby i rodziny oraz jej otoczenia, a także wzmacnianie potencjału osób i rodzin do przewyciężania trudnych sytuacji życiowych, może okazać się bardziej efektywne niż na przykład zwiększanie puli mieszkań socjalnych. Jak skomplikowane są kwestie związane z mieszkaniami socjalnymi ilustruje wypowiedź jednego z uczestników zogniskowanych wywiadów grupowych:

Przydzielam lokale w mieście od 13 lat. Wiem jak to wygląda. Rodziny pracujące, rodziny, które zarabiają nie jakieś naprawdę duże pieniądze, a te, które przekraczają tzw. progi dochodowe dostają mieszkania do kapitalnego remontu. Niestety są to mieszkania pozyskiwane z ruchu ludności, a ludzie żyją jak żyją i szanują, najczęściej nie szanują tego co mają. Natomiast jeśli chodzi o lokale dla ludzi uboższych z najmem socjalnym lub ludzi z wyrokami sądowymi, za to, że nie płacili za aktualne mieszkania. Oni muszą od nas dostać wyremontowane mieszkania, jakby było to dla nich nagrodą za niepłacenie. Teraz w 2019 r. była nowelizacja ustawy o ochronie praw lokatorów, która narzuciła na gminę obowiązek pozyskiwania wyroków o eksmisję i do czasu realizacji tego wyroku, jeżeli przysługuje najem socjalny, to w aktualnie wynajmowanym lokalu również mają stawkę socjalną. Głaszczemy ich po prostu za to, że nie płacą, pozwalamy im na to.

Społeczne Agencje Najmu współpracujące z gminami mają z założenia pośredniczyć między właścicielami mieszkań i osobami, których nie stać na kredyt czy wynajem rynkowy, ale nie przysługuje im też mieszkanie komunalne. Fakt, że w ramach działania SAN wymaga się od beneficjentów podpisywania umów, odpowiedzialności za mieszkanie, które staje się domem a nie tylko „czterema ścianami” o które nie muszą dbać, sprawia, że beneficjenci takich usług, uczą się odpowiedzialności za siebie i za własność. W przypadku działalności podejmowanej przez SAN mamy do czynienia z rzeczywistą realizacją zadań polegających na poprawie sytuacji życiowej osób, rodzin i grup społecznych dotkniętych trudną sytuacją życiową, niedostatkiem lub wykluczeniem społecznym.

Aby w pełni ocenić efektywność działań SAN należy kontynuować podjęte w ich ramach działania. Tworzenie SAN-ów mimo trudności jak m.in. wzrost stawek najmu mieszkań, który powoduje, że właścicielom lokali dużo bardziej opłaca się je wynajmować na komercyjnym rynku, jest szansą na życiową stabilizację dla tych osób, które często nie z własnej winy, takiej stabilizacji są pozbawione.

Bibliografia

1. Adamczyk M., 2021. Factors influencing ways of organising life in old age in the context of social exclusion risk. The case of Poland, *Entrepreneurship and Sustainability Issues* 8(4): 418-430. [https://doi.org/10.9770/jesi.2021.8.4\(25\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2021.8.4(25))
2. Adamczyk M, *Wprowadzenie do teorii kapitału społecznego*, Wydawnictwo KUL, 2013
3. Adamczyk M. Kapitał społeczny elementem konstytutywnym bezpieczeństwa publicznego, *Studia i Analizy Nauk o Polityce*, (2)77-90, 2021, <https://doi.org/10.31743/sanp.12697>
4. Frieske K.W., *Marginalność*, [w:] *Encyklopedia socjologii*, Oficyna naukowa, Warszawa 1999.
5. Frydrychowicz S. (red.), *Wyzwania integracji społecznej w Polsce*, Kraków : Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum, 2018.
6. Ratajczak K., *Wstęp* [w:] *Wykluczenie społeczne wczoraj i dziś*, (red.) H.Grzesiak, M. Fryz, K. Ratajczaka, Poznań 2021.
7. Siciarek M., *Integracja imigrantów i imigrantek przewodnik pomorski*, [https://www.metropoliagdansk.pl/upload/files/58_Przewodnik_integracja_imigrantek_i_imigrantow\(1\).pdf](https://www.metropoliagdansk.pl/upload/files/58_Przewodnik_integracja_imigrantek_i_imigrantow(1).pdf) (data dostępu 17.12.2023)
8. Szarfenberg R., *Problemy definicyjne zjawiska wykluczenia*, Raport Grupy nr 2 Zespołu Zadaniowego ds. Reintegracji Społecznej , Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2003.
9. Sztompka P., *Słownik socjologiczny 1000 pojęć*”, Znak Horyzont, Kraków 2020.
10. Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004, <https://lexlege.pl/ustawa-o-pomocy-spoecznej/art-22/> (dostęp 21.12.2023)

Załączniki

Załączniki nr 1 Kwestionariusz ankiety

Szanowni Państwo,
zamieszczona poniżej ankieta ma na celu zweryfikowanie i opisanie problemów z jakim muszą mierzyć się w życiu codziennym osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym (w tym obywatele Ukrainy przebywający w Polsce). Wyniki posłużą do określenia skutecznych sposobów ich eliminowania. Aby trafnie określić cele i obszary interwencji potrzebna jest współpraca z przedstawicielami instytucji obejmujących te osoby wsparciem społecznym. Mając na uwadze dostarczenie rzetelnej i wiarygodnej wiedzy na ten temat prosimy o przemyślane i szczere odpowiedzi.
Ankieta jest w pełni anonimowa.

METRYCZKA	
Wiek lat	Płeć Kobieta Mężczyzna
Pracuję w: <ul style="list-style-type: none"> • organizacji działającej w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce • Jednostce Samorządu Terytorialnego • Innej, jakie? 	Staż pracy w instytucji: lat
Zajmowane stanowisko (proszę wybrać z listy poniżej): <ul style="list-style-type: none"> • Pracownik PCPR • Pracownik OPS • Pracownik DPS, WTZ, ZAZ, • Pracownik CUS • Pracownik PUP • Przedstawiciel organizacji pozarządowych/ grup nieformalnych, działających na rzecz integracji społecznej, • Przedstawiciel spółdzielni socjalnych i podmiotów ekonomii społecznej, • Koło Gospodyń Wiejskich • Ochotnicza Straż Pożarna, • Pracownik Urzędu Gminy • Pracownik Urzędu Miasta • Pracownik szkoły, przedszkola, żłobka, świetlicy • Pracownik instytucji kultury i bibliotek gminnych/ miejskich • Przedstawiciel organizacji i klubów sportowych • Przedstawiciel zakładów opieki zdrowotnej • Przedstawiciel Kościołów i związków wyznaniowych • Inne, jaki? 	Wykształcenie Podstawowe Zawodowe Średnie Wyższe
Miejscowość, w której znajduje się Instytucja, w której pracuję: (tylko w ankietach do SAN) <ul style="list-style-type: none"> • Gmina Mońki, Jaświły, Goniądz i Jasionówka • Dąbrowa Górnicza • Gmina Będzino • Gmina Bielawa • Żyrardów 	

1. Proszę ocenić czy poniższe trudności obecnie występują wśród osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym u obywateli Ukrainy przebywających w Polsce. Skorzystaj ze skali od 1 do 6, gdzie 1 oznacza zdecydowanie nie, 2 - nie, 3 - raczej nie, 4 - raczej tak, 5 - tak, 6- zdecydowanie tak, 0 – trudno powiedzieć/ nie wiem.

Trudności edukacyjne							
	zdecydowanie nie	nie	raczej nie	raczej tak	tak	zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć/ nie wiem
Niewystarczające wsparcie otrzymywane od nauczycieli	1	2	3	4	5	6	0
Problemy z nauką dzieci	1	2	3	4	5	6	0
Problemy z adaptacją dzieci w szkole	1	2	3	4	5	6	0
Brak dostępu do żłobków i przedszkoli	1	2	3	4	5	6	0
Trudności społeczne i socjalne							
Brak środków finansowych umożliwiających samodzielne funkcjonowanie	1	2	3	4	5	6	0
Brak stabilności w zakresie miejsca zamieszkania	1	2	3	4	5	6	0
Brak wsparcia w załatwianiu spraw związanych ze świadczeniami (np. zasiłkami)	1	2	3	4	5	6	0
Trudności w załatwianiu spraw urzędowych	1	2	3	4	5	6	0
Problemy z dostępem do opieki medycznej	1	2	3	4	5	6	0
Brak instytucji, gdzie można zgłosić się z problemami psychicznymi	1	2	3	4	5	6	0
Poczucie izolacji w środowisku przebywania	1	2	3	4	5	6	0
Trudności w sferze kultury i sportu							
Trudności w dostępie do instytucji kultury	1	2	3	4	5	6	0
Trudności w dostępie do instytucji sportowych	1	2	3	4	5	6	0
Brak zajęć sportowych darmowych lub dofinansowywanych	1	2	3	4	5	6	0
Brak warsztatów kulturalnych	1	2	3	4	5	6	0
Trudności na rynku pracy							
Brak wiedzy na temat lokalnego rynku pracy (gdzie szukać pracy)	1	2	3	4	5	6	0
Niewystarczające kwalifikacje (wykształcenie)	1	2	3	4	5	6	0
Niewystarczające doświadczenie zawodowe	1	2	3	4	5	6	0
Brak wiedzy na temat możliwości przekwalifikowania, doksztalcenia się i/lub podnoszenia swoich kwalifikacji i umiejętności zawodowych	1	2	3	4	5	6	0
Trudności psychologiczne							

Poczucie osamotnienia	1	2	3	4	5	6	0
Poczucie bezsilności	1	2	3	4	5	6	0
Trudności w proszeniu o pomoc	1	2	3	4	5	6	0
Brak poczucia bezpieczeństwa	1	2	3	4	5	6	0
Stany depresyjne	1	2	3	4	5	6	0

2. Proszę ocenić czy poniższe formy wsparcia są Pani/Pana zdaniem potrzebne dla efektywnego wsparcia osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym obywateli Ukrainy przebywających w Polsce Skorzystaj ze skali od 1 do 6, gdzie 1 oznacza zdecydowanie nie, 2 - nie, 3 - raczej nie, 4 - raczej tak, 5 - tak, 6- zdecydowanie tak, 0- trudno powiedzieć/ nie wiem.

Działania w zakresie mieszkalnictwa							
	zdecydowanie nie	nie	raczej nie	raczej tak	tak	zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć/ nie wiem
Przeznaczenie dodatkowych lokali mieszkalnych	1	2	3	4	5	6	0
Finansowanie (w całości lub części) opłat związanych z korzystaniem z mieszkania (opłaty za gaz, prąd, wodę, kanalizację itd.)	1	2	3	4	5	6	0
Zapewnienie mieszkania socjalnego	1	2	3	4	5	6	0
Pomoc finansowa przy adaptacjach/remontach lokali mieszkalnych	1	2	3	4	5	6	0
Działania w zakresie rynku pracy							
Wsparcie w kontakcie z urzędem pracy - wsparcie w uzyskaniu dostępu do instrumentów i usług rynku pracy	1	2	3	4	5	6	0
Wsparcie w kontakcie z pracodawcami - pośrednictwo pracy	1	2	3	4	5	6	0
Wsparcie asystenta pracy - poradnictwo zawodowe	1	2	3	4	5	6	0
Zapewnienie kursów i szkoleń zawodowych	1	2	3	4	5	6	0
Pomoc w opracowaniu CV i listu motywacyjnego	1	2	3	4	5	6	0
Stworzenie dodatkowych form opieki nad dzieckiem umożliwiające rodzicom podjęcie pracy	1	2	3	4	5	6	0
Stworzenie dodatkowych formy pracy w środowisku (np. w podmiotach ekonomii społecznej)	1	2	3	4	5	6	0
Działania w zakresie edukacji							
Wsparcie w kontakcie z placówkami edukacyjnymi	1	2	3	4	5	6	0
Organizacja dodatkowych zajęć edukacyjnych	1	2	3	4	5	6	0
Programy profilaktyki i wsparcia zdrowia psychicznego	1	2	3	4	5	6	0
Organizacja zajęć w zakresie sportu na terenie szkoły	1	2	3	4	5	6	0
Stworzenie oferty kulturalnej	1	2	3	4	5	6	0

promującej znajomość różnych kultur							
Działania w zakresie usług społecznych							
Poradnictwo prawne	1	2	3	4	5	6	0
Poradnictwo psychologiczne	1	2	3	4	5	6	0
Usługi translatorskie	1	2	3	4	5	6	0
Wsparcie socjalne	1	2	3	4	5	6	0
Zapewnienie opieki dzieciom do lat 3	1	2	3	4	5	6	0
Zapewnienie opieki osobom z niepełnosprawnością	1	2	3	4	5	6	0
Wsparcie specjalisty ds. integracji społecznej	1	2	3	4	5	6	0
Wsparcie w samodzielnym zamieszkaniu osób zależnych i niesamodzielnym (wsparcie w prowadzeniu gospodarstwa domowego, załatwianiu spraw osobistych, zapewnianie transportu w zakresie niezbędnym do samodzielnego zamieszkiwania)	1	2	3	4	5	6	0

3. Z jakimi problemami najczęściej zwracają się do Pani/Pana Instytucji **osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym w tym obywatele Ukrainy przebywający w Polsce**? Proszę wyrazić swoją odpowiedź na skali od 1 - nigdy do 6 - bardzo często. Proszę zaznaczyć 0, gdy nie zna Pan/i odpowiedzi.

	nigdy	bardzo rzadko	rzadko	czasami	często	bardzo często	Nie wiem
psychologicznymi	1	2	3	4	5	6	0
Prawnymi	1	2	3	4	5	6	0
Finansowymi	1	2	3	4	5	6	0
Mieszkaniowymi	1	2	3	4	5	6	0
dotyczącymi swoich osób najbliższych (rodziny, dzieci)	1	2	3	4	5	6	0
zapewnienia bezpieczeństwa	1	2	3	4	5	6	0
sfery zawodowej	1	2	3	4	5	6	0
Zdrowotnymi	1	2	3	4	5	6	0
Wychowawczymi	1	2	3	4	5	6	0

4. Jak często w Pani/Pana Instytucji podane poniżej działania są realizowane wobec **osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym w tym obywateli Ukrainy przebywający w Polsce**: Proszę na skali od 1 do 6 ocenić częstotliwość podejmowania takich działań (*gdzie 1 nigdy, 2 bardzo rzadko, 3 rzadko, 4 czasami, 5 często, 6 bardzo często, 0 trudno powiedzieć/ nie wiem*)

Działania wobec osób zagrożonych wykluczeniem społecznym							
Analizy i oceny zjawisk, które powodują zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej	1	2	3	4	5	6	0

Kwalifikowanie do uzyskania świadczeń	1	2	3	4	5	6	0
Udzielanie bezpośredniej pomocy finansowej	1	2	3	4	5	6	0
Udzielanie bezpośredniej pomocy materialnej i żywnościowej	1	2	3	4	5	6	0
Udzielanie pomocy w formie schronienia	1	2	3	4	5	6	0
Udzielanie pomocy usługowej w formie usług opiekuńczych lub asystenckich osobom o szczególnych potrzebach	1	2	3	4	5	6	0
Nadzór nad realizacją praw i obowiązków opiekuna tymczasowego w sytuacji pieczy nad małoletnim bez opieki osób dorosłych	1	2	3	4	5	6	0
Udzielanie poradnictwa socjalnego	1	2	3	4	5	6	0
Pomoc w uzyskaniu wsparcia przez inne instytucje państwowe, samorządowe, organizacje pozarządowe i organizacje wyznaniowe	1	2	3	4	5	6	0
Występowanie w roli rzecznika praw i interesów klienta poprzez nagłaśnianie w opinii publicznej potrzeb uchodźców	1	2	3	4	5	6	0
Pobudzanie społecznej aktywności i inspirowanie działań oddolnych	1	2	3	4	5	6	0
Współpraca i współdziałanie z innymi specjalistami w celu integracji kulturowej	1	2	3	4	5	6	0
Wspieranie uchodźców w poszukiwaniu miejsca zamieszkania	1	2	3	4	5	6	0
Wspieranie uchodźców w ich relokacji	1	2	3	4	5	6	0
Inne ważne działania (proszę zapisać)							

5. Jak na skali od 1 do 10 ocenił(a)by Pana/i poziom integracji **osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym obywateli Ukrainy przebywających w Polsce** innymi mieszkańcami?

bardzo niski	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	bardzo wysoki
--------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---------------

6. Jaki jest Pani/Pana zdaniem poziom gotowości Pana/Pani lokalnej społeczności na integrację z **osobami i rodzinami zagrożonymi wykluczeniem społecznym, w tym obywatelami Ukrainy przebywającymi w Polsce**?

bardzo niski	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	bardzo wysoki
--------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---------------

7. Czy Pani/Pana Instytucja podejmowała współpracę na rzecz pomocy **osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym obywateli Ukrainy przebywających w Polsce**, z którymś z wymienionych podmiotów? Proszę na skali od 1 do 6 ocenić częstotliwość podejmowania takich działań (*gdzie 1 nigdy, 2 bardzo rzadko, 3 rzadko, 4 czasami, 5 często, 6 bardzo często, 0 trudno powiedzieć/ nie wiem/ nie dotyczy*)

Współpraca							
Współpraca z organizacjami pozarządowymi	1	2	3	4	5	6	0
Współpraca z Kościołem i organizacjami wyznaniowymi	1	2	3	4	5	6	0
Współpraca z placówkami oświatowymi	1	2	3	4	5	6	0
Współpraca z ośrodkami wsparcia dziennego	1	2	3	4	5	6	0
Współpraca z ośrodkami wsparcia całodobowego	1	2	3	4	5	6	0

Współpraca z podmiotami ekonomii społecznej	1	2	3	4	5	6	0
Współpraca z placówkami ochrony zdrowia	1	2	3	4	5	6	0
Współpraca z regionalnym ośrodkiem polityki społecznej	1	2	3	4	5	6	0
Współpraca z centrami i punktami pomocy uchodźcom	1	2	3	4	5	6	0
Współpraca z Urzędem Wojewódzkim	1	2	3	4	5	6	0
Współpraca z instytucjami rynku pracy	1	2	3	4	5	6	0
Współpraca ze służbami mundurowymi	1	2	3	4	5	6	0
Współpraca z prywatnymi przedsiębiorcami	1	2	3	4	5	6	0
Współpraca z innymi podmiotami, proszę wpisać jakimi:	1	2	3	4	5	6	0

8. Jeśli Pani/Pana Instytucja podejmowała współpracę na rzecz pomocy **osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym obywateli Ukrainy przebywających w Polsce**, z którymś z wymienionych podmiotów, to jak ocenia Pan(i) jakość tej współpracy? Proszę na skali od 1 do 6 ocenić jakość współpracy (gdzie 1. *Bardzo źle*, 2. *źle*, 3. *raczej źle*, 4. *Raczej dobrze*, 5. *dobrze*, 6. *bardzo dobrze*, 0 – *trudno powiedzieć*) Jeśli Pani/Pana instytucja nie współpracowała z jakimś podmiotem, to proszę nie udzielać odpowiedzi (nic nie zaznaczać).

Współpraca – jakość współpracy							
Współpraca z organizacjami pozarządowymi	1	2	3	4	5	6	0
Współpraca z Kościołem i organizacjami wyznaniowymi	1	2	3	4	5	6	0
Współpraca z placówkami oświatowymi	1	2	3	4	5	6	0
Współpraca z ośrodkami wsparcia dziennego	1	2	3	4	5	6	0
Współpraca z ośrodkami wsparcia całodobowego	1	2	3	4	5	6	0
Współpraca z podmiotami ekonomii społecznej	1	2	3	4	5	6	0
Współpraca z placówkami ochrony zdrowia	1	2	3	4	5	6	0
Współpraca z regionalnym ośrodkiem polityki społecznej	1	2	3	4	5	6	0
Współpraca z centrami i punktami pomocy uchodźcom	1	2	3	4	5	6	0
Współpraca z Urzędem Wojewódzkim	1	2	3	4	5	6	0
Współpraca z instytucjami rynku pracy	1	2	3	4	5	6	0
Współpraca ze służbami mundurowymi	1	2	3	4	5	6	0
Współpraca z prywatnymi przedsiębiorcami	1	2	3	4	5	6	0
Współpraca z innymi podmiotami, proszę wpisać jakimi:	1	2	3	4	5	6	0

Dziękujemy za udział w badaniu!

Załącznik nr 2 Scenariusz CATI dla pracowników Jednostek Samorządu Terytorialnego działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce

Dzień dobry, nazywam się dzwonię do Pani/Pana w sprawie projektu „Wzajemnie potrzebni”, finansowanym przez KPRM, w ramach którego prowadzimy badania dotyczące identyfikacji potrzeb, zasobów i barier realizatorów projektów ukierunkowanych na stworzenie efektywnego systemu średnio- i długoterminowej pomocy i włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce (m. in. w zakresie zaspokajania potrzeb w obszarze mieszkalnictwa, rynku pracy, edukacji i innych usług społecznych) w celu profesjonalnej realizacji zadania i osiągnięcia zakładanych rezultatów.

Kilka dni temu wyraził/a Pan/i zgodę na udział w badaniach ewaluacyjnych. Czy możemy teraz na ten temat porozmawiać? Dziękuję.

Chciałbym/Chciałabym zadać Pani/Panu kilka pytań związanych z obszarem pomagania osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym obywatelom Ukrainy przebywającym w Polsce.

Nasza dzisiejsza rozmowa będzie trwała około 20 minut, a informacje podczas niej zebrane zostaną wykorzystane do przygotowania raportu dotyczącego wskazań do poprawy systemu wspierania uchodźców. Udział w badaniach jest anonimowy. Pana/Pani nazwisko nie pojawi się w dokumentacji projektowej. W związku z tym zachęcam do dzielenia się swoimi przemyśleniami i opiniami.

Czy możemy zacząć badanie?

Aby analiza danych zebranych podczas badań była pełniejsza pod względem statystycznym bardzo proszę o podanie anonimowo kilku podstawowych informacji na swój temat.

INFORMACJE O BADANYM

1. Jaki jest Pani/Pana wiek? Proszę podać liczbę ukończonych lat. _____
2. Jaka jest Pani/Pana płeć? (zaznaczamy, bez pytania respondenta)
 - kobieta
 - mężczyzna
3. Miejscowość, w której teraz Pan/i mieszka?
 - Gmina Mońki, Jaświły, Goniądz i Jasionówka
 - Dąbrowa Górnicza
 - Gmina Będzino
 - Gmina Bielawa
 - Żyrardów
4. Zajmowane stanowisko:
 - wójt/ burmistrz/ prezydent
 - radny gminny/ miejski, członek rad dzielnic
 - sołtys
 - przedstawiciel wydziału oświaty
 - przedstawiciel urzędu stanu cywilnego
 - przedstawiciel wydział gminnego/ miejskiego, zajmujący się programami społecznymi, mieszkaniowymi itp.

ZASADNICZA CZĘŚĆ BADANIA

- Jak ocenia Pani/Pan warunki życia w gminie?

Obszar	Dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Źle
Lokalny rynek pracy					
Wychowanie przedszkolne					

Szkolnictwo podstawowe i ponadpodstawowe					
Szkolnictwo ponadgimnazjalne					
Dostępność kultury i rozrywki					
Dostępność sportu i rekreacji					
Pomoc społeczna					
Opieka zdrowotna					
Mieszkalnictwo					
Bezpieczeństwo publiczne					
Dostępność placówek usługowych (w tym handlowych)					
Dostępność sieci wodociągowej					
Dostępność sieci kanalizacyjnej					
Dostępność sieci gazowej					
Dostępność (i stan) sieci drogowej					
Dostępność komunikacji lokalnej					
Dostępność sieci Internet					
Szkolnictwo ponadpodstawowe					

- W przypadku jakich problemów mieszkańcy Pana/Pani gminy najczęściej zwracają się o pomoc do lokalnych instytucji?
 - Ubóstwo
 - Bezrobocie
 - Bezdomność
 - Bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych
 - Bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego
 - Zaniedbanie dzieci
 - Rozpad więzi rodzinnych, samotne wychowywanie dzieci
 - Sieroctwo społeczne
 - Alkoholizm
 - Narkomania
 - Przemoc w rodzinie
 - Problemy związane ze starzeniem się
 - Długotrwała lub ciężka choroba
 - Niepełnosprawność
 - Złe warunki mieszkaniowe
 - Przeszłość
 - Inny problem (jaki?)

- Jakie grupy osób zdaniem Pani/Pana są szczególnie zagrożone wykluczeniem społecznym w Pana/Pani gminie?
 - Rodziny i osoby o niskim statusie materialnym
 - Rodziny i osoby zmagające się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, w tym rodziny wielodzietne i niepełne
 - Osoby samotnie wychowujące dzieci
 - Rodziny i osoby dotknięte problemami uzależnień

- Rodziny zmagające się problemem przemocy domowej
 - Osoby starsze i samotne
 - Osoby niepełnosprawne i ich rodziny
 - Osoby bezdomne
 - Rodziny i osoby mające problemy mieszkaniowe
 - Uchodźcy z Ukrainy
 - Dzieci i młodzież
 - Osoby opuszczające zakłady karne
 - Inna grupa (jaka?)
- Jakie działania instytucjonalne w Pani/Pana ocenie należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym obywateli Ukrainy przebywających w Pana/Pani gminie?
 - Praca socjalna
 - Zacieśnienie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w celu umożliwienia zdobycia doświadczenia zawodowego oraz podniesienia lub zmiany kwalifikacji zawodowych (poradnictwo, staż, kursy, szkolenia)
 - Organizacja prac interwencyjnych, robót publicznych oraz prac społecznie użytecznych
 - Wsparcie finansowe z strony systemu pomocy społecznej
 - Pozyskiwanie inwestorów, przedsiębiorców mogących wspierać działania pomocowe
 - Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości
 - Wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej
 - Inne (jakie?)
- Jakie działania zdaniem Pani/Pana powinny być podejmowane w pierwszej kolejności na rzecz osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Pana/Pani gminie?
 - Praca socjalna
 - Pomoc finansowa
 - Wsparcie rzeczowe, w tym w formie posiłku
 - Poradnictwo (np. kontakt z Urzędem Pracy, Pracownikiem Socjalnym)
 - Pomoc w znalezieniu zatrudnienia
 - Promowanie aktywnych postaw i samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej
 - Tworzenie mieszkań komunalnych i socjalnych
 - Inne (jakie?)
- Jakie działania instytucjonalne Pani/Pana zdaniem byłyby najskuteczniejsze w zapobieganiu problemom i poprawie sytuacji osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym obywateli Ukrainy przebywających w Pana/Pani gminie?
 - Praca socjalna
 - Pomoc finansowa, np. w opłacie czynszu

- Wsparcie rzeczowe, w tym w postaci ubrania i posiłku
 - Poradnictwo (psychologiczne, zawodowe, prawne itd.)
 - Pomoc medyczna
 - Zapewnienie schronienia
 - Tworzenie mieszkań komunalnych i socjalnych
 - Opracowywanie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności
 - Reintegracja społeczna
 - Pomoc w znalezieniu zatrudnienia
 - Profilaktyka i terapia uzależnień
 - Inne (jakie?)
- Na jakie według Pani/Pana negatywne zjawiska społeczne najbardziej narażone są osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym obywatele Ukrainy przebywający w Pana/Pani gminie?
 - Brak oferty kulturalnej i sportowej
 - Brak oferty edukacyjnej w tym pozwalającej na przekwalifikowanie zawodowe
 - Zaniedbania socjalne (np. niedożywienie)
 - Bezdomność
 - Ubóstwo
 - Bezrobocie
 - Sięganie po substancje uzależniające (np. alkohol, narkotyki, dopalacze)
 - Agresja i przemoc
 - Demoralizacja
 - Przeszłość, wandalizm, chuligaństwo
 - Inne (jakie?)
- Jakże są zdaniem Pani/Pana najważniejsze przyczyny negatywnych zjawisk społecznych wśród osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym wśród obywateli Ukrainy przebywających w Pana/Pani gminie, skutkujące z ich strony brakiem integracji ze społecznością lokalną?
 - Ograniczony dostęp do placówek kulturalnych i obiektów sportowo-rekreacyjnych
 - Brak animatorów kultury i instruktorów sportu
 - Brak miejsc spotkań, np. klubów młodzieżowych
 - Nieodpowiedni dostęp do placówek wsparcia dziennego (np. świetlic środowiskowych, socjoterapeutycznych)
 - Ograniczona działalność profilaktyczna
 - Ograniczony dostęp do wsparcia specjalistycznego (np. pedagoga, psychologa)
 - Brak perspektyw po zakończeniu edukacji
 - Inne (jakie?)
- Jakże działania podejmowane przez instytucje w Pani/Pana opinii mogłyby być odpowiedzią na problemy, z którymi zmagają osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym obywatele Ukrainy przebywający w Pana/Pani gminie?
 - Zintensyfikowanie działalności profilaktycznej dotyczącej zagrożeń psychospołecznych
 - Promowanie zdrowego trybu życia
 - Zwiększenie dostępności wsparcia specjalistycznego (np. pedagoga, psychologa)
 - Wzbogacanie oferty edukacyjno-wychowawczej, w tym kierowanej do uczniów uzdolnionych
 - Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich (dożywianie, wyposażenie w podręczniki i pomoce szkolne, organizacja wypoczynku)
 - Rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych

- Zwiększenie dostępności do oferty kulturalnej i dóbr kultury
- Budowa placów zabaw i obiektów sportowo-rekreacyjnych
- Tworzenie i rozwój oferty świetlic
- Organizowanie miejsc spotkań dla młodzieży
- Organizowanie imprez środowiskowych
- Inne (jakie?)

- Czy Pana/Pani zdaniem skutecznym sposobem zapobiegania wykluczeniu społecznemu osób i rodzin jest rozwój świadczonych usług w lokalnej społeczności i ograniczenie usług w ramach opieki instytucjonalnej?

Tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Nie
-----	------------	----------------------	------------	-----

- Czy słyszał/a Pan/i o projekcie „Wzajemnie potrzebni” i SAN? Jeśli tak, to Jak ocenia Pan/i jego efektywność?

.....
.....

Dziękuję za udział w badaniu oraz podzielenie się swoją wiedzą i doświadczeniem. Zebrane informacje posłużą teraz do przygotowania raportu na temat poprawy oferty pomocy osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym obywatelom Ukrainy przebywającym w Polsce.

Czy ma Pan/i jakieś pytania dotyczące naszej dzisiejszej rozmowy. Ewentualnie czy jest może jeszcze coś, na co warto byłoby zwrócić uwagę w kontekście pomocy tym osobom, a nie pojawiło się w trakcie naszej dzisiejszej rozmowy.

Uwagi końcowe od respondentą:

.....

Dziękuję raz jeszcze za udział w spotkaniu!

Załącznik nr 3 Scenariusz CATI dla przedstawicieli organizacji działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce

Dzień dobry, nazywam się dzwonię do Pani/Pana w sprawie projektu „Wzajemnie potrzebni”, finansowanym przez KPRM, w ramach którego prowadzimy badania dotyczące identyfikacji potrzeb, zasobów i barier realizatorów projektów ukierunkowanych na stworzenie efektywnego systemu średnio- i długoterminowej pomocy i włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce (m. in. w zakresie zaspokajania potrzeb w obszarze mieszkalnictwa, rynku pracy, edukacji i innych usług społecznych) w celu profesjonalnej realizacji zadania i osiągnięcia zakładanych rezultatów.

Kilka dni temu wyraził/a Pan/i zgodę na udział w badaniach ewaluacyjnych. Czy możemy teraz na ten temat porozmawiać? Dziękuję.

Chciałbym/Chciałabym zadać Pani/Panu kilka pytań związanych z obszarem pomagania osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym obywatelom Ukrainy przebywającym w Polsce.

Nasza dzisiejsza rozmowa będzie trwała około 20 minut, a informacje podczas niej zebrane zostaną wykorzystane do przygotowania raportu dotyczącego wskazań do poprawy systemu wspierania uchodźców. Udział w badaniach jest anonimowy. Pana/Pani nazwisko nie pojawi się w dokumentacji projektowej. W związku z tym zachęcam do dzielenia się swoimi przemyśleniami i opiniami.

Czy możemy zacząć badanie?

Aby analiza danych zebranych podczas badań była pełniejsza pod względem statystycznym bardzo proszę o podanie anonimowo kilku podstawowych informacji na swój temat.

INFORMACJE O BADANYM

1. Jaki jest Pani/Pana wiek? Proszę podać liczbę ukończonych lat. _____
2. Jaka jest Pani/Pana płeć? (zaznaczamy, bez pytania respondenta)
 - kobieta
 - mężczyzna
3. Miejscowość, w której teraz Pan/i mieszka?
 - Gmina Mońki, Jaświły, Goniądz i Jasionówka
 - Dąbrowa Górnicza
 - Gmina Będzino
 - Gmina Bielawa
 - Żyrardów
4. Zajmowane stanowisko:
 - pracownik OPS/CUS/ PCPR
 - pracownik DPS, WTZ, ZAZ,
 - pracownik PUP
 - przedstawiciel organizacji pozarządowych/ grup nieformalnych, działających na rzecz integracji społecznej,
 - przedstawiciel spółdzielni socjalnych i podmiotów ekonomii społecznej,
 - członek Kół Gospodyń Wiejskich oraz Ochotniczych Straży Pożarnych,
 - pracownik szkół, przedszkoli, żłobków, świetlic
 - przedstawiciel instytucji kultury i bibliotek gminnych/ miejskich,
 - przedstawiciel organizacji i klubów sportowych,
 - przedstawiciel zakładów opieki zdrowotnej,
 - przedstawiciel Kościołów i związków wyznaniowych.

1. Jak ocenia Pani/Pan warunki życia w gminie?

Obszar	Dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Źle
Lokalny rynek pracy					
Wychowanie przedszkolne					
Szkolnictwo podstawowe i ponadpodstawowe					
Szkolnictwo ponadgimnazjalne					
Dostępność kultury i rozrywki					
Dostępność sportu i rekreacji					
Pomoc społeczna					
Opieka zdrowotna					
Mieszkalnictwo					
Bezpieczeństwo publiczne					
Dostępność placówek usługowych (w tym handlowych)					
Dostępność sieci wodociągowej					
Dostępność sieci kanalizacyjnej					
Dostępność sieci gazowej					
Dostępność (i stan) sieci drogowej					
Dostępność komunikacji lokalnej					
Dostępność sieci Internet					
Szkolnictwo ponadpodstawowe					

2. W przypadku jakich problemów mieszkańcy Pana/Pani gminy najczęściej zwracają się o pomoc do lokalnych instytucji?

- Ubóstwo
- Bezrobocie
- Bezdomność
- Bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych
- Bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego
- Zaniedbanie dzieci
- Rozpad więzi rodzinnych, samotne wychowywanie dzieci
- Sieroctwo społeczne
- Alkoholizm
- Narkomania
- Przemoc w rodzinie
- Problemy związane ze starzeniem się
- Długotrwała lub ciężka choroba
- Niepełnosprawność
- Złe warunki mieszkaniowe
- Przestępczość
- Inny problem (jaki?)

3. Jakie grupy osób zdaniem Pani/Pana są szczególnie zagrożone wykluczeniem społecznym w Pana/Pani gminie?

- Rodziny i osoby o niskim statusie materialnym
- Rodziny i osoby zmagające się z problemami opiekuńczo- wychowawczymi, w tym rodziny wielodzietne i niepełne
- Osoby samotnie wychowujące dzieci
- Rodziny i osoby dotknięte problemami uzależnień
- Rodziny zmagające się problemem przemocy domowej
- Osoby starsze i samotne
- Osoby niepełnosprawne i ich rodziny
- Osoby bezdomne
- Rodziny i osoby mające problemy mieszkaniowe
- Uchodźcy z Ukrainy
- Dzieci i młodzież
- Osoby opuszczające zakłady karne
- Inna grupa (jaka?)

4. Jakie działania instytucjonalne w Pani/Pana ocenie należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym obywateli Ukrainy przebywających w Pana/Pani gminie?

- Praca socjalna
- Zacieśnienie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w celu umożliwienia zdobycia doświadczenia zawodowego oraz podniesienia lub zmiany kwalifikacji zawodowych (poradnictwo, staż, kursy, szkolenia)
- Organizacja prac interwencyjnych, robót publicznych oraz prac społecznie użytecznych
- Wsparcie finansowe z strony systemu pomocy społecznej
- Pozyskiwanie inwestorów, przedsiębiorców mogących wspierać działania pomocowe
- Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości
- Wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej
- Inne (jakie?)

5. Jakie działania zdaniem Pani/Pana powinny być podejmowane w pierwszej kolejności na rzecz osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Pana/Pani gminie?

- Praca socjalna
- Pomoc finansowa
- Wsparcie rzeczowe, w tym w formie posiłku
- Poradnictwo (np. kontakt z Urzędem Pracy, Pracownikiem Socjalnym)
- Pomoc w znalezieniu zatrudnienia
- Promowanie aktywnych postaw i samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej
- Tworzenie mieszkań komunalnych i socjalnych
- Inne (jakie?)

6. Jakie działania instytucjonalne Pani/Pana zdaniem byłyby najskuteczniejsze w zapobieganiu problemom i poprawie sytuacji osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym obywateli Ukrainy przebywających w Pana/Pani gminie?

- Praca socjalna
- Pomoc finansowa, np. w opłacie czynszu
- Wsparcie rzeczowe, w tym w postaci ubrania i posiłku
- Poradnictwo (psychologiczne, zawodowe, prawne itd.)
- Pomoc medyczna
- Zapewnienie schronienia
- Tworzenie mieszkań komunalnych i socjalnych
- Opracowywanie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności
- Reintegracja społeczna
- Pomoc w znalezieniu zatrudnienia
- Profilaktyka i terapia uzależnień
- Inne (jakie?)

7. Na jakie według Pani/Pana negatywne zjawiska społeczne najbardziej narażone są osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym obywatele Ukrainy przebywający w Pana/Pani gminie?

- Brak oferty kulturalnej i sportowej
- Brak oferty edukacyjnej w tym pozwalającej na przekwalifikowanie zawodowe
- Zaniedbania socjalne (np. niedożywienie)
- Bezdomność
- Ubóstwo
- Bezrobocie
- Sięganie po substancje uzależniające (np. alkohol, narkotyki, dopalacze)
- Agresja i przemoc
- Demoralizacja
- Przeszłość, wandalizm, chuligaństwo
- Inne (jakie?)

8. Jakimi są zdaniem Pani/Pana najważniejsze przyczyny negatywnych zjawisk społecznych wśród osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym wśród obywateli Ukrainy przebywających w Pana/Pani gminie, skutkujące z ich strony brakiem integracji ze społecznością lokalną?

- Ograniczony dostęp do placówek kulturalnych i obiektów sportowo-rekreacyjnych

- Brak animatorów kultury i instruktorów sportu
- Brak miejsc spotkań, np. klubów młodzieżowych
- Nieodpowiedni dostęp do placówek wsparcia dziennego (np. świetlic środowiskowych, socjoterapeutycznych)
- Ograniczona działalność profilaktyczna
- Ograniczony dostęp do wsparcia specjalistycznego (np. pedagoga, psychologa)
- Brak perspektyw po zakończeniu edukacji
- Inne (jakie?)

9. Jakie działania podejmowane przez instytucje w Pani/Pana opinii mogłyby być odpowiedzią na problemy, z którymi zmagają osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym obywatele Ukrainy przebywający w Pana/Pani gminie?

- Zintensyfikowanie działalności profilaktycznej dotyczącej zagrożeń psychospołecznych
- Promowanie zdrowego trybu życia
- Zwiększenie dostępności wsparcia specjalistycznego (np. pedagoga, psychologa)
- Wzbogacanie oferty edukacyjno-wychowawczej, w tym kierowanej do uczniów uzdolnionych
- Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich (dożywianie, wyposażenie w podręczniki i pomoce szkolne, organizacja wypoczynku)
- Rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych
- Zwiększenie dostępności do oferty kulturalnej i dóbr kultury
- Budowa placów zabaw i obiektów sportowo-rekreacyjnych
- Tworzenie i rozwój oferty świetlic
- Organizowanie miejsc spotkań dla młodzieży
- Organizowanie imprez środowiskowych
- Inne (jakie?)

10. Czy Pana/Pani zdaniem skutecznym sposobem zapobiegania wykluczeniu społecznemu osób i rodzin jest rozwój świadczonych usług w lokalnej społeczności i ograniczenie usług w ramach opieki instytucjonalnej?

Tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Nie

11. Czy słyszał/a Pan/i o projekcie „Wzajemnie potrzebni” i SAN? Jeśli tak, to Jak ocenia Pan/i jego efektywność?

.....
.....

Dziękuję za udział w badaniu oraz podzielenie się swoją wiedzą i doświadczeniem. Zebrane informacje posłużą teraz do przygotowania raportu na temat poprawy oferty pomocy osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym obywatelom Ukrainy przebywającym w Polsce.

Czy ma Pan/i jakieś pytania dotyczące naszej dzisiejszej rozmowy. Ewentualnie czy jest może jeszcze coś, na co warto byłoby zwrócić uwagę w kontekście pomocy tym osobom, a nie pojawiło się w trakcie naszej dzisiejszej rozmowy.

Uwagi końcowe od respondenta:

.....

Dziękuję raz jeszcze za udział w spotkaniu!

Załącznik nr 4 – Scenariusz CATI dla przedstawicieli społeczności lokalnej

Scenariusz CATI dla przedstawicieli społeczności lokalnej, w której podejmowane są działania na rzecz włączenia społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce

Dzień dobry, nazywam się dzwonię do Pani/Pana w sprawie projektu „Wzajemnie potrzebni”, finansowanym przez KPRM, w ramach którego prowadzimy badania dotyczące identyfikacji potrzeb, zasobów i barier realizatorów projektów ukierunkowanych na stworzenie efektywnego systemu średnio- i długoterminowej pomocy i włączenia społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce (m. in. w zakresie zaspokajania potrzeb w obszarze mieszkalnictwa, rynku pracy, edukacji i innych usług społecznych) w celu profesjonalnej realizacji zadania i osiągnięcia zakładanych rezultatów.

Kilka dni temu wyraził/a Pan/i zgodę na udział w badaniach ewaluacyjnych. Czy możemy teraz na ten temat porozmawiać? Dziękuję.

Chciałbym/Chciałabym zadać Pani/Panu kilka pytań związanych z obszarem pomagania osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym obywatelom Ukrainy przebywającym w Polsce.

Nasza dzisiejsza rozmowa będzie trwała około 20 minut, a informacje podczas niej zebrane zostaną wykorzystane do przygotowania raportu dotyczącego wskazań do poprawy systemu wspierania uchodźców. Udział w badaniach jest anonimowy. Pana/Pani nazwisko nie pojawi się w dokumentacji projektowej. W związku z tym zachęcam do dzielenia się swoimi przemyśleniami i opiniami.

Czy możemy zacząć badanie?

Aby analiza danych zebranych podczas badań była pełniejsza pod względem statystycznym bardzo proszę o podanie anonimowo kilku podstawowych informacji na swój temat.

INFORMACJE O BADANYM

1. Jaki jest Pani/Pana wiek? Proszę podać liczbę ukończonych lat. _____

2. Jaka jest Pani/Pana płeć? (zaznaczamy, bez pytania respondenta)

- kobieta
 mężczyzna

3. Miejscowość, w której teraz Pan/i mieszka?

- Gmina Mońki, Jaświły, Goniądz i Jasionówka
 Dąbrowa Górnicza
 Gmina Będzino
 Gmina Bielawa
 Żyrardów

ZASADNICZA CZĘŚĆ BADANIA

1. Jak ocenia Pani/Pan warunki życia w gminie?

Obszar	Dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Źle
Lokalny rynek pracy					
Wychowanie przedszkolne					
Szkolnictwo podstawowe i ponadpodstawowe					
Szkolnictwo ponadgimnazjalne					
Dostępność kultury i rozrywki					
Dostępność sportu i rekreacji					
Pomoc społeczna					
Opieka zdrowotna					
Mieszkalnictwo					
Bezpieczeństwo publiczne					
Dostępność placówek usługowych (w tym handlowych)					
Dostępność sieci wodociągowej					
Dostępność sieci kanalizacyjnej					
Dostępność sieci gazowej					
Dostępność (i stan) sieci drogowej					
Dostępność komunikacji lokalnej					
Dostępność sieci Internet					
Szkolnictwo ponadpodstawowe					

2. Jakie problemy najczęściej dotyczą mieszkańców Pana/Pani gminy?

- Ubóstwo
- Bezrobocie
- Bezdomność
- Bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych
- Bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego
- zaniedbanie dzieci
- Rozpad więzi rodzinnych, samotne wychowywanie dzieci
- Sieroctwo społeczne
- Alkoholizm
- Narkomania
- Przemoc w rodzinie
- Problemy związane ze starzeniem się
- Długotrwała lub ciężka choroba
- Niepełnosprawność
- Złe warunki mieszkaniowe
- Przystępczość
- Inny problem (jaki?)

3. Jakie grupy osób zdaniem Pani/Pana są szczególnie zagrożone wykluczeniem społecznym w Pana/Pani gminie?

- Rodziny i osoby o niskim statusie materialnym
- Rodziny i osoby zmagające się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, w tym rodziny wielodzietne i niepełne
- Osoby samotnie wychowujące dzieci
- Rodziny i osoby dotknięte problemami uzależnień
- Rodziny zmagające się problemem przemocy domowej
- Osoby starsze i samotne

- Osoby niepełnosprawne i ich rodziny
- Osoby bezdomne
- Rodziny i osoby mające problemy mieszkaniowe
- Uchodźcy z Ukrainy
- Dzieci i młodzież
- Osoby opuszczające zakłady karne
- Inna grupa (jaka?)

4. Jakie działania w Pani/Pana ocenie należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w gminie?

- Praca socjalna
- Zacieśnienie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w celu umożliwienia zdobycia doświadczenia zawodowego oraz podniesienia lub zmiany kwalifikacji zawodowych (poradnictwo, staż, kursy, szkolenia)
- Organizacja prac interwencyjnych, robót publicznych oraz prac społecznie użytecznych
- Wsparcie finansowe z systemu pomocy społecznej
- Pozyskiwanie inwestorów
- Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości
- Wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej
- Inne (jakie?)

5. Jakie działania zdaniem Pani/Pana powinny być podejmowane w pierwszej kolejności na rzecz osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Pana/Pani gminie?

- Praca socjalna
- Pomoc finansowa
- Wsparcie rzeczowe, w tym w formie posiłku
- Poradnictwo (np. kontakt z Urzędem Pracy, Pracownikiem Socjalnym)
- Pomoc w znalezieniu zatrudnienia
- Promowanie aktywnych postaw i samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej
- Tworzenie mieszkań komunalnych i socjalnych
- Inne (jakie?)

6. Jakie są zdaniem Pani/Pana najważniejsze przyczyny negatywnych zjawisk społecznych wśród osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym obywateli Ukrainy przebywających w Pana/Pani gminie?

- Ograniczony dostęp do placówek kulturalnych i obiektów sportowo-rekreacyjnych
- Brak animatorów kultury i instruktorów sportu
- Brak miejsc spotkań, np. klubów młodzieżowych
- Nieodpowiedni dostęp do placówek wsparcia dziennego (np. świetlic środowiskowych, socjoterapeutycznych)
- Ograniczona działalność profilaktyczna
- Ograniczony dostęp do wsparcia specjalistycznego (np. pedagoga, psychologa)
- Brak perspektyw po zakończeniu edukacji
- Inne (jakie?)

7. Jakie działania w Pani/Pana opinii mogłyby być odpowiedzią na problemy, z którymi zmagają się osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym obywatele Ukrainy przebywający w Pana/Pani gminie?

- Zintensyfikowanie działalności profilaktycznej dotyczącej zagrożeń psychospołecznych
- Promowanie zdrowego trybu życia
- Zwiększenie dostępności wsparcia specjalistycznego (np. pedagoga, psychologa)
- Wzbogacanie oferty edukacyjno-wychowawczej, w tym kierowanej do uczniów uzdolnionych
- Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich (dożywianie, wyposażenie w podręczniki i pomoce szkolne, organizacja wypoczynku)
- Rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych
- Zwiększenie dostępności do oferty kulturalnej i dóbr kultury
- Budowa placów zabaw i obiektów sportowo-rekreacyjnych

- Tworzenie i rozwój oferty świetlic
- Organizowanie miejsc spotkań dla młodzieży
- Organizowanie imprez środowiskowych
- Inne (jakie?)

8. W tabeli wymieniono usługi społeczne dedykowane osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym obywatelom Ukrainy przebywającym w Pana/Pani gminie. Proszę ocenić na ile poszczególne typy usług są potrzebne w Pana/Pani gminie.

	Bardzo duże zapotrzebowanie	Duże zapotrzebowanie	nie wiem/ nie potrafię ocenić	bardzo małe zapotrzebowanie	brak zapotrzebowania
opieka dla dzieci w żłobkach					
opieka dla dzieci w przedszkolach					
działania profilaktyczne w obszarze zdrowia					
działania profilaktyczne dla rodzin w zakresie uzależnień, przemocy					
poradnictwo dla rodzin w zakresie problemów opiekuńczych i wychowawczych					
dostęp do prawnika					
dostęp do psychologa					
terapia dla dorosłych					
terapia dla dzieci i młodzieży					
wsparcie specjalistyczne dla dzieci (pedagog, logopeda itp.)					
wsparcie finansowe					
tworzenie i wspieranie rodzin zastępczych					
interwencje kryzysowe					
tworzenie i udostępnianie mieszkań socjalnych					
usługi opiekuńcze					
specjalistyczne usługi opiekuńcze					
dostęp do ośrodków wsparcia dziennego					
organizowanie szkoleń i doradztwo dla opiekunów osób starszych i z niepełnosprawnością					
pomoc w uzyskaniu świadczeń dla osób z niepełnosprawnością					
wypożyczenie sprzętu rehabilitacyjnego					
poszerzanie oferty ochrony zdrowia					
opaski życia (element systemu teleopieki)					

wsparcie w zakresie opieki wytchnieniowej					
organizacja transportu np. do lekarza					
usługi doradcze w formie mobilnej (np. psycholog)					
wsparcie w zakresie zmniejszania izolacji społecznej i zapewniania towarzystwa osobom samotnym					
rozwój oferty spędzania czasu wolnego					
promowanie informacji o potrzebach i możliwościach osób starszych i z niepełnosprawnością wśród lokalnej społeczności					
rozwój pozaszkolnej oferty edukacyjnej (np. warsztaty, kursy)					
udostępnienie przestrzeni na spotkania dla dzieci i młodzieży (np. klub dziecięcy, klub młodzieżowy)					
Praca socjalna					
mieszkania chronione					
noclegownie					
schroniska dla osób bezdomnych i schroniska dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi					
usługi reintegracji społeczno-zawodowej, w tym świadczone przez Centra Integracji Społecznej i Kluby Integracji Społecznej					
punkty pomocy doraźnej (m.in. jadłodajnie, punkty wydawania żywności i odzieży, łaźnie, punkty poradnictwa)					
doradztwo zawodowe					
pomoc sąsiedzka					
Inne jakie					

9. Czy słyszał/a Pan/i o projekcie „Wzajemnie potrzebni” i SAN? Jeśli tak, to Jak ocenia Pan/i jego efektywność?

.....
.....

Dziękuję za udział w badaniu oraz podzielenie się swoją wiedzą i doświadczeniem. Zebrane informacje posłużą teraz do przygotowania raportu na temat poprawy oferty pomocy osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym obywatelom Ukrainy przebywającym w Polsce.

Czy ma Pan/i jakieś pytania dotyczące naszej dzisiejszej rozmowy. Ewentualnie czy jest może jeszcze coś, na co warto byłoby zwrócić uwagę w kontekście pomocy tym osobom, a nie pojawiło się w trakcie naszej dzisiejszej rozmowy.

Uwagi końcowe od respondenta:
.....

Dziękuję raz jeszcze za udział w spotkaniu!

Załącznik nr 5 - Scenariusz CATI dla obywateli Ukrainy przybywających w Polsce

Scenariusz CATI dla obywateli Ukrainy przybywających w Polsce

Dzień dobry, nazywam się dzwonię do Pani/Pana w sprawie projektu „Wzajemnie potrzebni”, finansowanym przez KPRM, w ramach którego organizowany jest wynajem mieszkań, którego jest Pan/i najemcą.

Kilka dni temu wyraził/a Pan/i zgodę na udział w badaniach ewaluacyjnych. Czy możemy teraz na ten temat porozmawiać? Dziękuję.

Chciałbym/Chciałabym zadać Pani/Panu kilka pytań związanych z obszarem pomagania uchodźcom z Ukrainy. Nasza dzisiejsza rozmowa będzie trwała około 15 minut, a informacje podczas niej zebrane zostaną wykorzystane do przygotowania raportu dotyczącego wskazań do poprawy systemu wspierania uchodźców. Udział w badaniach jest anonimowy. Pana/Pani nazwisko nie pojawi się w dokumentacji projektowej. W związku z tym zachęcam do dzielenia się swoimi przemyśleniami i opiniami.

Czy możemy zacząć badanie?

Aby analiza danych zebranych podczas badań była pełniejsza pod względem statystycznym bardzo proszę o podanie anonimowo kilku podstawowych informacji na swój temat.

INFORMACJE O BADANYM

1. Jaki jest Pani/Pana wiek? Proszę podać liczbę ukończonych lat. _____
2. Jaka jest Pani/Pana płeć? (zaznaczamy, bez pytania respondenta)
 - kobieta
 - mężczyzna
3. Miejscowość, w której teraz Pan/i mieszka?
 - Gmina Mońki, Jaświły, Goniądz i Jasionówka
 - Dąbrowa Górnicza
 - Gmina Będzino
 - Gmina Bielawa
 - Żyrardów
4. Czy pracuje Pan/i w Polsce?
 - Nie
 - Tak, od kiedy? Stanowisko
5. Czy posiada Pan/i dzieci?
 - Tak
 - Nie
6. Jak utrzymuje się Pan/i w Polsce?
Pracuję
 - Oszczędności
 - Pomoc socjalna od Polski
 - Wsparcie organizacji charytatywnych
 - Wsparcie rodziny
 - Pomoc Ukraińców przebywających w Polsce
 - Inne, jakie?

ZASADNICZA CZĘŚĆ BADANIA

1. Jakie problemy w Pani/Pana opinii najczęściej dotyczą Ukraińców przebywających w Polsce (w tym w Pani/Pana najbliższym otoczeniu)?
 - Ubóstwo
 - Bezrobocie
 - Bezdomność
 - Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych
 - Bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego

- Zaniechanie dzieci
- Rozpad więzi rodzinnych, samotne wychowywanie dzieci
- Sieroctwo społeczne
- Alkoholizm
- Narkomania
- Przemoc w rodzinie
- Długotrwała lub ciężka choroba
- Niepełnosprawność
- Złe warunki mieszkaniowe
- Przestępczość
- Choroby psychiczne (np. depresja)
- Inny problem (jaki?)

2. Na jakie według Pani/Pana negatywne zjawiska społeczne najbardziej narażona jest młodzież ukraińska przebywająca w Polsce?

- Zaniechanie wychowawcze ze strony rodziców
- Brak oferty kulturalnej i sportowej
- Sięganie po substancje uzależniające (np. alkohol, narkotyki, dopalacze)
- Agresja i przemoc
- Demoralizacja
- Przestępczość, wandalizm, chuligaństwo
- Uzależnienie od sieci Internet
- Inne (jaki?)

3. Jaka grupa Ukraińców jest Pani/Pana zdaniem najbardziej zagrożona wykluczeniem społecznym?

- osoby niepełnosprawne
- osoby starsze i samotne
- rodziny wielodzietne
- osoby samotnie wychowujące dzieci
- Inne (jaki?)

4. Czy w Pana/i środowisku znajdują się osoby pochodzące z Ukrainy, które doznały wykluczenia z życia społeczeństwa lokalnego?

- Tak
- Nie
- Trudno powiedzieć

5. Jakie działania w Pani/Pana ocenie należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji Ukraińców przebywających w społeczności, w której Pan/i obecnie mieszka?

- Praca socjalna
- Pomoc finansowa
- Wsparcie rzeczowe, w tym w formie posiłku
- Poradnictwo (np. kontakt z Urzędem Pracy, Pracownikiem Socjalnym)
- Pomoc w znalezieniu zatrudnienia
- Promowanie aktywnych postaw i samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej
- Tworzenie mieszkań komunalnych i socjalnych
- Inne (jaki?)

6. Jakie działania Pani/Pana zdaniem byłyby najskuteczniejsze w zapobieganiu i rozwiązaniu problemu wykluczenia społecznego wśród Ukraińców?

- Praca socjalna
- Pomoc finansowa, np. w opłacie czynszu
- Wsparcie rzeczowe, w tym w postaci ubrania i posiłku
- Poradnictwo (psychologiczne, zawodowe, prawne itd.)
- Pomoc medyczna
- Zapewnienie schronienia
- Tworzenie mieszkań komunalnych i socjalnych

- Pomoc w znalezieniu zatrudnienia
- Profilaktyka i terapia uzależnień
- Inne (jakie?)

7. Jakie działania w Pani/Pana opinii mogłyby być odpowiedzią na problemy, z którymi zmagają się Ukraińcy przebywający w Polsce?

- Zwiększenie dostępności wsparcia specjalistycznego (np. pedagoga, psychologa)
- Wzbogacanie oferty edukacyjno-wychowawczej
- Zabezpieczenie potrzeb bytowych
- Rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych
- Zwiększenie dostępności do oferty kulturalnej i dóbr kultury
- Tworzenie i rozwój oferty świetlic dostosowanych językowo do potrzeb dzieci i młodzieży z Ukrainy
- Organizowanie imprez środowiskowych
- Inne (jakie?)

8. Jakie działania w Pani/Pana opinii powinny być podejmowane przede wszystkim na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu Ukraińców przebywających w Polsce?

- Pomoc psychologiczna
- Pomoc prawna
- Pomoc społeczna
- Pomoc finansowa
- Pomoc bytowa
- Inne (jakie?)

9. Jak ocenia Pan/i efektywność projektu „Wzajemnie potrzebni”?

.....

Dziękuję za udział w badaniu oraz podzielenie się swoją wiedzą i doświadczeniem. Zebrane informacje posłużą teraz do przygotowania raportu na temat poprawy oferty pomocy dla uchodźców z Ukrainy.

Czy ma Pan/i jakieś pytania dotyczące naszej dzisiejszej rozmowy. Ewentualnie czy jest może jeszcze coś, na co warto byłoby zwrócić uwagę w kontekście pomocy Ukraińcom, a nie pojawiło się w trakcie naszej dzisiejszej rozmowy.

Uwagi końcowe od respondenta:

.....

Dziękuję raz jeszcze za udział w spotkaniu!

Załącznik nr 6

Scenariusz FGI dla pracowników Jednostek Samorządu Terytorialnego działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce

I. PRZYWITANIE UCZESTNIKÓW I USTALENIE ZASAD (5 minut)

1. Przywitanie uczestników badania oraz przedstawienie głównego celu wywiadu jakim jest identyfikacja potrzeb, zasobów i barier realizatorów projektów ukierunkowanych na stworzenie efektywnego systemu średnio- i długoterminowej pomocy i włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce (m. in. w zakresie zaspokajania potrzeb w obszarze mieszkalnictwa, rynku pracy, edukacji i innych usług społecznych) w celu profesjonalnej realizacji zadania i osiągnięcia zakładanych rezultatów.
2. Poinformowanie o korzyściach z udziału w badaniu – poprawa systemu wsparcia osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce oraz stworzenie efektywnych narzędzi wsparcia.
3. Poinformowanie uczestników o poufności, przedstawienie krótkiej informacji na temat sposobu wykorzystania danych oraz uzyskanie zgody na nagrywanie.
4. Ustalenie reguł prowadzenia wywiadu: zasady zabierania głosu, znaczenie wszystkich głosów (opinii), swoboda wypowiedzi.

II. ROZGRZEWKI (5 minut)

Prośba o przedstawienie się uczestników, powiedzenie kilku zdań o sobie (imię, stanowisko, doświadczenie w pracy).

II. ZASADNICZA CZĘŚĆ BADANIA (45 minut)

1. Jakich problemów i trudności doświadczają osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym obywatele Ukrainy przebywający w Polsce w obszarach rynku pracy, mieszkalnictwa, ochrony zdrowia, edukacji, kultury itd.?
2. Jakie potrzeby i oczekiwania mają osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym obywatele Ukrainy przebywający w Polsce w obszarach rynku pracy, mieszkalnictwa, ochrony zdrowia, edukacji, kultury itd.?
3. Co Jednostkom Samorządu Lokalnego najbardziej utrudnia udzielanie efektywnej pomocy osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym obywatelom Ukrainy przebywającym w Polsce?
4. Co warto byłoby zmodyfikować lub wprowadzić w rozwiązaniach prawnych i instytucjonalnych, aby pomoc osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym obywatelom Ukrainy przebywającym w Polsce była jeszcze bardziej skuteczna i szybciej udzielana?
5. Czy Pani/Pana zdaniem rozwój wsparcia środowiskowego opartego o dostępne na poziomie lokalnym usługi i działania jest bardziej efektywnym sposobem pomocy osobom wykluczonym społecznie lub zagrożonym wykluczeniem społecznym?
6. Społeczna Agencja Najmu dzierżawi lokale mieszkalne lub budynki mieszkalne jednorodzinne od ich właścicieli oraz wynajmuje te lokale osobom potrzebującym z terenu Gminy (np. zbyt bogatym na mieszkanie komunalne, ale zbyt biednym na najem wolnorynkowy). Gmina może świadczyć usługi społeczne najemcom oraz współpracować z organizacjami samorządowymi w zakresie prowadzenia SAN. Jak oceniacie Państwo takie rozwiązanie w systemie pomocy społecznej?
7. Jak oceniacie Państwo efekty realizacji projektu „Wzajemnie potrzebni” w Waszej Gminie?

III. ZAKOŃCZENIE (5 minut)

1. Na co jeszcze warto byłoby zwrócić uwagę, w kontekście zwiększenia efektywności pomocy osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym obywatelom Ukrainy przebywającym w Polsce, a nie pojawiło się jeszcze lub odpowiednio nie wybrzmiało podczas naszego dzisiejszego spotkania?
2. Dodatkowe kwestie jakie, uczestnicy chcieliby dodać? Może coś się komuś istotnego przypomniało?
3. Podziękowanie za udział w badaniu.

Załącznik nr 7

Scenariusz FGI dla przedstawicieli społeczności lokalnej, w której podejmowane są działania na rzecz włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce

I. PRZYWITANIE UCZESTNIKÓW I USTALENIE ZASAD (5 minut)

1. Przywitanie uczestników badania oraz przedstawienie głównego celu wywiadu jakim jest identyfikacja potrzeb, zasobów i barier realizatorów projektów ukierunkowanych na stworzenie efektywnego systemu średnio- i długoterminowej pomocy i włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce (m. in. w zakresie zaspokajania potrzeb w obszarze mieszkalnictwa, rynku pracy, edukacji i innych usług społecznych) w celu profesjonalnej realizacji zadania i osiągnięcia zakładanych rezultatów.
2. Poinformowanie o korzyściach z udziału w badaniu – poprawa systemu wsparcia osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce oraz stworzenie efektywnych narzędzi wsparcia.
3. Poinformowanie uczestników o poufności, przedstawienie krótkiej informacji na temat sposobu wykorzystania danych oraz uzyskanie zgody na nagrywanie.
4. Ustalenie reguł prowadzenia wywiadu: zasady zabierania głosu, znaczenie wszystkich głosów (opinii), swoboda wypowiedzi.

II. ROZGRZEWKĄ (5 minut)

Prośba o przedstawienie się uczestników, powiedzenie kilku zdań o sobie (imię, stanowisko, doświadczenie w pracy).

II. ZASADNICZA CZĘŚĆ BADANIA (45 minut)

1. Jakich problemów i trudności doświadczają osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym obywatele Ukrainy przebywający w Polsce w obszarach rynku pracy, mieszkalnictwa, ochrony zdrowia, edukacji, kultury itd.?
2. Jakie potrzeby i oczekiwania mają osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym obywatele Ukrainy przebywający w Polsce w obszarach rynku pracy, mieszkalnictwa, ochrony zdrowia, edukacji, kultury itd.?
3. Co organizacjom pomagającym osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym obywatelom Ukrainy przebywającym w Polsce najbardziej utrudnia udzielanie efektywnej pomocy?
4. Społeczna Agencja Najmu dzierżawi lokale mieszkalne lub budynki mieszkalne jednorodzinne od ich właścicieli oraz wynajmuje te lokale osobom potrzebującym z terenu Gminy (np. zbyt bogatym na mieszkanie komunalne, ale zbyt biednym na najem wolnorynkowy). Gmina może świadczyć usługi społeczne najemcom oraz współpracować z organizacjami samorządowymi w zakresie prowadzenia SAN. Jak oceniacie Państwo takie rozwiązanie w systemie pomocy społecznej?
5. Jak oceniacie Państwo efekty realizacji projektu „Wzajemnie potrzebni” w Waszej Gminie?

III. ZAKOŃCZENIE (5 minut)

1. Na co jeszcze warto byłoby zwrócić uwagę, w kontekście zwiększenia efektywności pomocy osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym obywatelom Ukrainy przebywającym w Polsce, a nie pojawiło się jeszcze lub odpowiednio nie wybrzmiało podczas naszego dzisiejszego spotkania?
2. Dodatkowe kwestie jakie, uczestnicy chcieliby dodać? Może coś się komuś istotnego przypomniało?
3. Podziękowanie za udział w badaniu.

Załącznik nr 8

Scenariusz FGI dla przedstawicieli organizacji działających w obszarze włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce

I. PRZYWITANIE UCZESTNIKÓW I USTALENIE ZASAD (5 minut)

1. Przywitanie uczestników badania oraz przedstawienie głównego celu wywiadu jakim jest identyfikacja potrzeb, zasobów i barier realizatorów projektów ukierunkowanych na stworzenie efektywnego systemu średnio- i długoterminowej pomocy i włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce (m. in. w zakresie zaspokajania potrzeb w obszarze mieszkalnictwa, rynku pracy, edukacji i innych usług społecznych) w celu profesjonalnej realizacji zadania i osiągnięcia zakładanych rezultatów.
2. Poinformowanie o korzyściach z udziału w badaniu – poprawa systemu wsparcia osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce oraz stworzenie efektywnych narzędzi wsparcia.
3. Poinformowanie uczestników o poufności, przedstawienie krótkiej informacji na temat sposobu wykorzystania danych oraz uzyskanie zgody na nagrywanie.
4. Ustalenie reguł prowadzenia wywiadu: zasady zabierania głosu, znaczenie wszystkich głosów (opinii), swoboda wypowiedzi.

II. ROZGRZEWKI (5 minut)

Prośba o przedstawienie się uczestników, powiedzenie kilku zdań o sobie (imię, stanowisko, doświadczenie w pracy).

II. ZASADNICZA CZĘŚĆ BADANIA (45 minut)

1. Jakich problemów i trudności doświadczają osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym obywatele Ukrainy przebywający w Polsce w obszarach rynku pracy, mieszkalnictwa, ochrony zdrowia, edukacji, kultury itd.?
2. Jakie potrzeby i oczekiwania mają osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym obywatele Ukrainy przebywający w Polsce w obszarach rynku pracy, mieszkalnictwa, ochrony zdrowia, edukacji, kultury itd.?
3. Co organizacjom działającym w obszarze włączania społecznego (np. OPS) najbardziej utrudnia udzielanie efektywnej pomocy osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym obywatelom Ukrainy przebywającym w Polsce?
4. Co warto byłoby zmodyfikować lub wprowadzić w rozwiązaniach prawnych i instytucjonalnych, aby pomoc osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym obywatelom Ukrainy przebywającym w Polsce była jeszcze bardziej skuteczna i szybciej udzielana?
5. Czy Pani/Pana zdaniem rozwój wsparcia środowiskowego opartego o dostępne na poziomie lokalnym usługi i działania jest bardziej efektywnym sposobem pomocy osobom wykluczonym społecznie lub zagrożonym wykluczeniem społecznym?
6. Społeczna Agencja Najmu dzierżawi lokale mieszkalne lub budynki mieszkalne jednorodzinne od ich właścicieli oraz wynajmuje te lokale osobom potrzebującym z terenu Gminy (np. zbyt bogatym na mieszkanie komunalne, ale zbyt biednym na najem wolnorynkowy). Gmina może świadczyć usługi społeczne najemcom oraz współpracować z organizacjami samorządowymi w zakresie prowadzenia SAN. Jak oceniacie Państwo takie rozwiązanie w systemie pomocy społecznej?
7. Jak oceniacie Państwo efekty realizacji projektu „Wzajemnie potrzebni” w Waszej Gminie?

III. ZAKOŃCZENIE (5 minut)

1. Na co jeszcze warto byłoby zwrócić uwagę, w kontekście zwiększenia efektywności pomocy osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym obywatelom Ukrainy przebywającym w Polsce, a nie pojawiło się jeszcze lub odpowiednio nie wybrzmiało podczas naszego dzisiejszego spotkania?
2. Dodatkowe kwestie jakie, uczestnicy chcieliby dodać? Może coś się komuś istotnego przypomniało?
3. Podziękowanie za udział w badaniu.

Załącznik nr 9

Scenariusz FGI dla Ukraińców przebywających w Polsce

I. PRZYWITANIE UCZESTNIKÓW I USTALENIE ZASAD (5 minut)

1. Przywitanie uczestników badania oraz przedstawienie głównego celu wywiadu jakim jest identyfikacja potrzeb, zasobów i barier realizatorów projektów ukierunkowanych na stworzenie efektywnego systemu średnio- i długoterminowej pomocy i włączania społecznego dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce (m. in. w zakresie zaspokajania potrzeb w obszarze mieszkalnictwa, rynku pracy, edukacji i innych usług społecznych) w celu profesjonalnej realizacji zadania i osiągnięcia zakładanych rezultatów.
2. Poinformowanie o korzyściach z udziału w badaniu – poprawa systemu wsparcia osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym dla obywateli Ukrainy przebywających w Polsce oraz stworzenie efektywnych narzędzi wsparcia.
3. Poinformowanie uczestników o poufności, przedstawienie krótkiej informacji na temat sposobu wykorzystania danych oraz uzyskanie zgody na nagrywanie.
4. Ustalenie reguł prowadzenia wywiadu: zasady zabierania głosu, znaczenie wszystkich głosów (opinii), swoboda wypowiedzi.

II. ROZGRZEWKĄ (5 minut)

Prośba o przedstawienie się uczestników, powiedzenie kilku zdań o sobie (imię, stanowisko, doświadczenie w pracy).

II. ZASADNICZA CZĘŚĆ BADANIA (45 minut)

1. Jakich problemów i trudności doświadczają obywatele Ukrainy przebywający w Polsce w obszarach rynku pracy, mieszkalnictwa, ochrony zdrowia, edukacji, kultury itd.?
2. Jakie potrzeby i oczekiwania mają obywatele Ukrainy przebywający w Polsce w obszarach rynku pracy, mieszkalnictwa, ochrony zdrowia, edukacji, kultury itd.?
3. Co organizacjom pomagającym obywatelom Ukrainy przebywającym w Polsce najbardziej utrudnia udzielanie efektywnej pomocy?
4. Jak oceniacie Państwo efekty realizacji projektu „Wzajemnie potrzebni”?

III. ZAKOŃCZENIE (5 minut)

1. Na co jeszcze warto byłoby zwrócić uwagę, w kontekście zwiększenia efektywności pomocy osobom i rodzinom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym obywatelom Ukrainy przebywającym w Polsce, a nie pojawiło się jeszcze lub odpowiednio nie wybrzmiało podczas naszego dzisiejszego spotkania?
2. Dodatkowe kwestie jakie, uczestnicy chcieliby dodać? Może coś się komuś istotnego przypomniało?
3. Podziękowanie za udział w badaniu.